

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΝΟΜΟΥ
ΗΛΕΙΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΚΟΤΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 6641/1
Ημερ. Εισ.: 10-08-2008
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2008
ΚΑΡ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί την πρακτική εφαρμογή του στρατηγικού σχεδιασμού για την βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και την ανασυγκρότηση μετά από φυσική καταστροφή μιας συγκεκριμένης χωρικής ενότητας. Για το Νομό Ηλείας ειδικότερα, που είναι και η περίπτωση μελέτης, στόχος του στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης και ανασυγκρότησης αποτελεί τόσο η αποκατάσταση και η ανασυγκρότηση του πυρόπληκτου νομού, όσο και η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας με σεβασμό προς το περιβάλλον και την αρμονική αξιοποίηση των φυσικών πόρων του τόπου. Αρχικά παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρό που αφορά την έννοια του σχεδιασμού καθώς και τον τρόπο που αυτός αναλύεται, προσδιορίζεται και εξελίσσεται στο εσωτερικό ενός δυναμικού και διαρκώς μεταβαλλόμενου κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος, μέσα από εθνικές και κοινοτικές πολιτικές. Κατόπιν, πραγματοποιείται η λεπτομερής καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του Νομού Ηλείας, με την χρήση μεθόδων ανάλυσης, για τον προσδιορισμό του αναπτυξιακού επιπέδου και αναγκών του. Ακολουθεί η αποτύπωση των επιπτώσεων από τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007 ανά τομέα και εν συνεχεία παρατίθεται η SWOT Analysis(ΔΑΠΑ) του νομού. Τέλος γίνεται προσδιορισμός του μελλοντικού επιδιωκόμενου αναπτυξιακού επιπέδου, ο σχεδιασμός της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής για την ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση/αποκατάσταση, καθώς και οι προτεινόμενες παρεμβάσεις, οι οποίες θα οδηγήσουν το νομό στο επιθυμητό επίπεδο βιώσιμης ανάπτυξης.

Λέξεις κλειδιά

Στρατηγικός Σχεδιασμός

Ανασυγκρότηση πυρόπληκτης περιοχής

Βιώσιμη ανάπτυξη

ABSTRACT

The present diplomatic work constitutes the practical application of strategic planning for the sustainable growth as well as the reconstruction after natural destruction of a specific area. For the Prefecture of Ilia more specifically, which is the case study, the strategic plan aims to achieve the reconstruction of the fire hit prefecture of Ilia and at the same time the economic growth with respect to the environment and the harmonious exploitation of natural resources of place. Initially is presented the theoretical background that concerns the significance of planning as well as the way that this is analyzed, it is determined and develops in the interior of a dynamic and a permanently changing socio-economic environment, through national and European policies. Then, we present the analytical recording of existing situation in Prefecture of Ilia, with the use of methods of analysis, for the determination of its level of development and his needs. Follows the imprinting of repercussions from the fires of August 2007 per sector and then is mentioned the SWOT Analysis (DAPA) . Finally we determine the future sought level of development, the planning of the suitable strategy for the growth and the reconstruction/re-establishment, as well as the proposed interventions, that will lead the prefecture to the desirable level of sustainable growth.

Key words

Strategic Planning

Reconstruction of burnt region

Sustainable growth

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Εισαγωγή	22
Α.1 Γενικό πλαίσιο.....	22
Α.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)	24
Α.3 Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ)	28
Α.4 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.....	36
Α.5 Στρατηγική της Λισσαβόνας	39
Α.6 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ.....	40
Α.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (ΕΣΑ)	40
Α.8 Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ).....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Φυσιογνωμία του νομού.....	43
Β.1 Γενικά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας.....	43
Β.2 Ιστορικά και λοιπά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας.....	48
Β.3 Συνοπτική αναφορά στις πυρκαγιές	54
Β.3.1 Συνολική έκταση της καταστροφής	54
Β.3.2 Φυσικό περιβάλλον	54
Β.3.3 Αναγέννηση περιοχών	55
Β.3.4 Αστικό περιβάλλον	55
Β.3.5 Αγροτικό περιβάλλον.....	56
Β.3.6 Επιχειρηματικότητα/τουρισμός.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ : Υφιστάμενη κατάσταση του νομού.....	58
Γ.1 Υποδομές προσπελασιμότητας.....	58
Γ.1.1 Υφιστάμενο Οδικό δίκτυο.....	59
Γ.1.1.1 Δυτικός Αυτοκινητόδρομος ή Δυτική Οδός Πελοποννήσου	68
Γ.1.2 Σιδηροδρομικό Δίκτυο	89

Γ.1.3	Αεροπορική υποδομή	93
Γ.1.4	Υποδομές θαλάσσιων συγκοινωνιών	96
Γ.1.5	Συμπεράσματα.....	99
Γ.2	Φυσικό περιβάλλον	101
Γ.2.1	Γενικά χαρακτηριστικά μορφολογίας εδάφους.....	101
Γ.2.2	Κλιματικά χαρακτηριστικά	101
Γ.2.3	Σεισμολογικά χαρακτηριστικά.....	106
Γ.2.4	Νεοτεκτονικά-Ενεργά ρήγματα στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας	114
Γ.2.5	Σχέδιο Ξενοκράτης.....	117
Γ.2.6	Γεωλογικά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας.....	121
Γ.2.7	Υδρογραφικό σύστημα.....	124
Γ.2.8	Ατμόσφαιρα.....	128
→ Γ.2.9	Παραλίες Νομού Ηλείας.....	130
→ Γ.2.9.1.	Παράκτιες αμμοθίνες.....	131
→ Γ.2.9.2	Θαλάσσιες χελώνες Caretta-Caretta	139
→ Γ.2.10	Ιαματικές πηγές	140
Γ.2.11	Οικολογικά ευαίσθητες περιοχές Νομού Ηλείας	144
Γ.2.12	Περιοχές ειδικών προβλημάτων	147
Γ.2.13	Ορεινός Χώρος Νομού Ηλείας	149
Γ.2.14	Συμπεράσματα.....	153
Γ.3	Αστικό περιβάλλον Νομού Ηλείας.....	155
Γ.3.1	Δήμοι και κοινότητες Νομού Ηλείας	155
Γ.3.2	Χαρακτηριστικά δόμησης του αστικού περιβάλλοντος του Νομού Ηλείας.....	162
Γ.3.3	Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)	164
Γ.3.4	Πρόγραμμα Καποδίστριας ΙΙ.....	170
Γ.3.5	Συμπεράσματα.....	175
Γ.4	Αγροτικό περιβάλλον Νομού Ηλείας	176

Γ.4.1 Η αγροτική οικονομία του Νομού Ηλείας	176
Γ.4.2 Αγροτικές Υποδομές.....	181
Γ.4.3 Συμπεράσματα.....	185
Γ.5 Πολιτισμός.....	188
Γ.5.1 Αρχαία Ολυμπία	189
Γ.5.2 Ναός Επικούρειου Απόλλωνα	195
Γ.5.3 Αρχαία Ήλιδα	195
Γ.5.4 Κάστρο Χλεμούτσι	196
Γ.5.5 Βυζαντινά μνημεία Νομού Ηλείας	198
Γ.5.6 Λοιποί ιστορικοί τόποι και μνημεία στο Νομό Ηλείας.....	201
Γ.5.7 Παραδοσιακοί οικισμοί και βρύσες.....	205
Γ.5.8 Κηρυγμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι του Νομού Ηλείας	207
Γ.5.9 Θέατρα στο Νομό Ηλείας	210
Γ.5.10 Εκθέσεις, τελετές και πανηγύρια στο Νομό Ηλείας.....	213
Γ.5.11 Συμπεράσματα	215
Γ.6 Τουρισμός	217
Γ.6.1 Τουριστικό προϊόν Νομού Ηλείας.....	217
Γ.6.2 Ξενοδοχειακή υποδομή στο Νομό Ηλείας.....	219
Γ.6.3 Εναλλακτικές/ειδικές μορφές τουρισμού.....	223
Γ.6.3.1 Αγροτουρισμός	223
Γ.6.3.2 Τουρισμός Υγείας ή Ιαματικός Τουρισμός.....	227
Γ.6.3.3 Αθλητικός Τουρισμός	229
Γ.6.3.4 Περιπατητικός Τουρισμός (Τουρισμός Πεζοπορίας).....	230
Γ.6.3.5 Συνεδριακός Τουρισμός.....	231
Γ.6.3.6 Θαλάσσιος Τουρισμός	233
Γ.6.3.8 Δασικός και Κυνηγετικός Τουρισμός	234
Γ.6.3.9 Οικολογικός - Πολιτιστικός Τουρισμός	236

Γ.6.4 Συμπεράσματα.....	238
Γ.7 Κοινωνικό περιβάλλον.....	240
Γ.7.1 Δημογραφικές τάσεις.....	240
Γ.7.2 Ανθρώπινο δυναμικό.....	246
Γ.7.4 Κατανομές πληθυσμού στον Νομό Ηλείας.....	254
Γ.7.5 Σύλλογοι και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και δραστηριότητες.....	257
Γ.7.6 Συμπεράσματα.....	260
Γ.8 Κοινωνικές υποδομές.....	261
Γ.8.1 Δίκτυα και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.....	261
Γ.8.2 Υποδομές περίθαλψης.....	264
Γ.8.3 Συμπεράσματα.....	268
Γ.9 Τεχνολογικές υποδομές Νομού Ηλείας.....	269
Γ.9.1 Τηλεματική.....	275
Γ.9.2 Συμπεράσματα.....	277
Γ.10 Καινοτομία.....	279
Γ.10.1 Κτίρια με συνθετικά υλικά.....	281
Γ.10.2 Συμπεράσματα.....	283
Γ.11 Επιχειρηματικότητα.....	284
Γ.11.1 Προφίλ επιχειρήσεων και επιχειρηματικής δράσης στον Νομό Ηλείας..	284
Γ.11.2 Κέντρα και πρωτοβουλίες προώθησης / ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.....	288
Γ.11.3 Συμπεράσματα.....	288
Γ.12 Εκπαίδευση / Κατάρτιση.....	290
Γ.12.1 Υποδομές δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης.....	290
Γ.12.2 Συμπεράσματα.....	294
Ειδικό Κεφάλαιο Γ.13 Πυρόπληκτη Ηλεία.....	296
Γ.13.1 Δασικές πυρκαγιές.....	296
Γ.13.2 Πρόληψη για αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών.....	300

Γ.13.3	Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 στον Ελλαδικό χώρο.....	305
Γ.13.4	Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 στο Νομό Ηλείας	309
Γ.13.4.1	Ζημιές στις ελαιοκαλλιέργειες.....	315
Γ.13.4.2	Ζημιές στην αμπελουργία	316
Γ.13.4.1	Ζημιές σε λοιπά δενδρώδη δέντρα	319
Γ.13.4.2	Ζημιές στην μελισσοκομία	323
Γ.13.4.3	Ζημιές στην κτηνοτροφία	324
Γ.13.4.4	Ζημιές στην δασική έκταση	326
Γ.13.4.5	Επιπτώσεις στο υδρογραφικό σύστημα του Νομού Ηλείας.....	329
Γ.13.4.6	Ζημιές σε υποδομές του νομού	332
Γ.13.4.7	Ζημιές στην μεταποίηση.....	335
Γ.13.4.8	Επιπτώσεις πυρκαγιών στην απασχόληση.....	336
Γ.13.4.9	Ζημιές στον τουριστικό τομέα.....	339
Γ.13.4.10	Οι επιπτώσεις της πύρινης λαίλαπας στον Ιερό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας	345
Γ.13.4.11	Κατολισθήσεις	350
Γ.13.4.12	Περιοχές που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα εμφάνισης κατολισθητικών φαινομένων	354
Γ.13.4.13	Διάβρωση εδάφους	372
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: SWOT Analysis	375
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: Στρατηγικές ανάπτυξης και σχέδια δράσης.....	388
Ε.1	Αναπτυξιακό όραμα Νομού Ηλείας.....	388
Ε.2	Επιχειρησιακός προγραμματισμός	391
Ε.2.1	Τομέας Προτεραιότητας 1: Αειφόρος ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής.....	393
Ε.2.2	Τομέας Προτεραιότητας 2: Ψηφιακή σύγκλιση και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	396
Ε.2.3	Τομέας Προτεραιότητας 3: Αποκατάσταση και ανασυγκρότηση πυρόπληκτης Ηλείας	400

E.3	Αναπτυξιακές δράσεις	406
E.3.1	Ενίσχυση προσπελασιμότητας – Μεταφορικές Υποδομές	406
E.3.2	Περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και αποκατάσταση	412
E.2.3	Αστική ανάπτυξη.....	432
E.3.4	Αγροτική ανάπτυξη	434
E.3.5	Πολιτισμός.....	437
E.3.6	Τουριστική ανάπτυξη.....	443
E.3.7	Κοινωνικό περιβάλλον	451
E.3.8	Κοινωνικές υποδομές.....	461
E.3.9	Τεχνολογική ανάπτυξη	462
E.3.10	Καινοτομία και οικονομική ανάπτυξη.....	468
E.3.11	Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα.....	471
E.3.12	Εκπαίδευση-κατάρτιση	475
E.4	Αναπτυξιακές δράσεις αποκατάστασης και ανασυγκρότησης πυρόπληκτης Ηλείας	478
E.4.1	Αντιδιαβρωτικές - αντιπλημμυρικές	478
E.4.2	Αποκατάσταση υδρογραφικού συστήματος Νομού Ηλείας.....	482
E.4.3	Οικολογική ανασυγκρότηση.....	484
E.4.4	Παραγωγική ανασυγκρότηση και απασχόληση	488
E.4.5	Οικιστική ανασυγκρότηση	490
E.4.6	Χωροταξική ανασυγκρότηση.....	491
E.4.7	Αναγέννηση και αποκατάσταση αγροτικού τομέα	492
E.4.8	Αποκατάσταση τουριστικού ελλείμματος.....	499
E.4.9	Αποκατάσταση υποδομών.....	500
E.4.10	Ειδικές δράσεις	502
	Βιβλιογραφία	504

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1: Βασικά στοιχεία ευημερίας σελ. 44
- Πίνακας 2: Καταγεγραμμένες καταστροφές σε κτίρια/υποδομές σελ. 56
- Πίνακας 3: Δείκτες του Νομού Ηλείας σε συγκοινωνίες σελ. 59
- Πίνακας 4: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ στον οδικό δίκτυο του νομού σελ. 67
- Πίνακας 5: Τα υφιστάμενα και τα νέα τμήματα που θα περιλαμβάνονται στην κατασκευή του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου σελ. 69
- Πίνακας 6: Μετεωρολογικοί σταθμοί στον Νομό Ηλείας σελ. 102
- Πίνακας 7: Μέση μηνιαία θερμοκρασία (°C) σελ. 102
- Πίνακας 8: Μέση μηνιαία σχετική υγρασία (%) σελ. 103
- Πίνακας 9: Μέση μηνιαία νέφωση (ημέρες) σελ. 103
- Πίνακας 10: Μέσα ύψη βροχής (mm) σελ. 103
- Πίνακας 11: Ποσοστά επικρατούντων ταχυτήτων ανέμου σελ. 104
- Πίνακας 12: Ποσοστά επικρατουσών διευθύνσεων ανέμου σελ. 104
- Πίνακας 13: Κλίμακα Beaufort κατά την Μετεωρολογική Υπηρεσία σελ. 105
- Πίνακας 14: Οι κυριότεροι σεισμοί στην Ελλάδα την τελευταία τριακονταετία σύμφωνα με το Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών σελ. 107
- Πίνακας 15: Κατάλογος ιστορικών σεισμών που έγιναν στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας σελ. 109
- Πίνακας 16: Κατάλογος σεισμών παρόντος αιώνα, με μέγεθος μεγαλύτερο των 5R, στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας σελ. 111
- Πίνακας 17: Οικολογικά ευαίσθητες περιοχές του Νομού Ηλείας σελ. 144

Πίνακας 18: Κατανομή επιφάνειας Χώρας, Περιφέρειας και Νομού Ηλείας ανά υψομετρικές ζώνες και χρήσεις γης σελ. 149

Πίνακας 19: Κατανομή πληθυσμού κατά φύλο ανά δήμο του Νομού Ηλείας, 2001 σελ. 157

Πίνακας 20: Οικιστική χρήση γης στο Νομό Ηλείας σελ. 159

Πίνακας 21: Καθορισμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου σελ.165

Πίνακας 22: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις αστικού περιβάλλοντος στο Νομό Ηλείας τα τελευταία χρόνια σελ.165

Πίνακας 23: Βασικότερα στοιχεία αγροτικού περιβάλλοντος σελ.177

Πίνακας 25: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ σελ.183

Πίνακας 26: Παράγοντες που δίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον Νομό Ηλείας, σύμφωνα με έρευνα της ICAP σελ.188

Πίνακας 27: Βασικά στοιχεία τριτογενούς τομέα σελ.218

Πίνακας 28: Ξενοδοχειακό δυναμικό Νομού Ηλείας σελ.219

Πίνακας 29: Ξενοδοχειακές κλίνες τεσσάρων και πέντε αστέρων σελ.220

Πίνακας 30: Πληρότητες ξενοδοχείων(%)σελ.221

Πίνακας 31: Διανουχτερεύσεις στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Ηλείας σελ.221

Πίνακας 32: Προέλευση επισκεπτών στο Νομό Ηλείας σελ.221

Πίνακας 33: Συντελεστής φυσικής αύξησης σελ.240

Πίνακας 34: Πληθυσμός Νομού Ηλείας σε σχέση με την Περιφέρεια και την χώρα σελ.241

Πίνακας 35: Πυκνότητα πληθυσμού Νομού Ηλείας σε σχέση με την Περιφέρεια και την χώρα σελ. 242

Πίνακας 36: Πληθυσμός νομού Ηλείας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών σελ.244

Πίνακας 37: Ποσοστιαία (%) διάρθρωση οικονομικώς ενεργών κατοίκων του Νομού Ηλείας κατά κατάσταση απασχόλησης σελ.246

Πίνακας 38: Ποσοστιαία (%) διάρθρωση οικονομικώς μη ενεργών κατοίκων του Νομού Ηλείας κατά κατάσταση απασχόλησης σελ.246

Πίνακας 39: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός σε Ελλάδα και Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σελ.246

Πίνακας 40: Απασχόληση κατά τομέα της οικονομίας, φύλο, τόπο καταγωγής και είδος απασχόλησης στο Νομό Ηλείας σελ.248

Πίνακας 41: Κλάδοι απασχόλησης στο Νομό Ηλείας σελ.250

Πίνακας 42: Κατανομή πληθυσμού σελ.254

Πίνακας 43: Εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών σελ.261

Πίνακας 44: Στατιστικές Υγείας του Νομού Ηλείας σελ.266

Πίνακας 45: Κατανομή χρήσεων Η/Υ ανά ηλικίες σελ.273

Πίνακας 46: Κατανομή χρήσης Internet ανά ηλικίες σελ.274

Πίνακας 47: Κατανομή κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας σε € σελ.285

Πίνακας 48: Κατανομή κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας σε % σελ.285

Πίνακας 49: Νέες επιχειρήσεις (ΑΕ και ΕΠΕ) σελ.287

Πίνακας 50: Πληθυσμός του Νομού Ηλείας κατά φύλο, κατάσταση απασχόλησης και εκπαιδευτικό επίπεδο σελ.290

Πίνακας 51: Άνεργοι και μη οικονομικώς ενεργοί κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης στον νομό Ηλείας (ποσοστό %) σελ.292

Πίνακας 52: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ για την διαχείριση και προστασία της Ολυμπιακής Γης από φυσικές καταστροφές σελ.309

Πίνακας 53: Βαθμός και ποσοστό καταστροφών στις ελαιοκαλλιέργειες σελ.315

Πίνακας 54: Βαθμός, ποσοστό και έκταση ζημιών στην αμπελουργία σελ.317

Πίνακας 55: Ποσοστό ζημιάς σε λοιπά δενδρώδη δέντρα στις πυρόπληκτες περιοχές σελ.319

Πίνακας 56: Ποσοστό ζημιάς σε λοιπά δενδρώδη δέντρα στον Νομό Ηλείας σελ.320

Πίνακας 57: Καταγεγραμμένες ζημιές σε κτίρια των πυρόπληκτων νομών σελ.331

Πίνακας 58: Άστεγοι κάτοικοι στο Νομό Ηλείας σελ.333

Πίνακας 59: Ζημιές στην μεταποίηση σελ.335

Πίνακας 60: Απασχόληση κατά κλάδο στα πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα του νομού σελ.337

Πίνακας 61: Κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, δικαιούχοι της ενιαίας αποδεδουλευμένης ενίσχυσης (<65 ετών) στις πυρόπληκτες και στο σύνολο των περιοχών σελ.338

Πίνακας 62: Επιπτώσεις στον αγροτουρισμό και περιγραφή προτάσεων σελ.342

Πίνακας 63: Έκταση γης με βάση τον βαθμό Επικινδυνότητας κατολισθητικών φαινομένων σελ.351

Πίνακας 64: Περιοχές Νομού Ηλείας που παρουσιάζουν Υψηλή και Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα 352

Πίνακας 65: Περιοχές Νομού Ηλείας Πολύ Υψηλής Επικινδυνότητας σελ.354

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Οργανωτικό σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με βάση το σχέδιο Ξενοκράτης σελ. 120

Διάγραμμα 2: Κατανομή του πληθυσμού των Δ.Δ του Νομού Ηλείας, σελ.158

Διάγραμμα 3: Βασικά γεωργικά προϊόντα σελ.178

Διάγραμμα 4: Βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα σελ.178

Διάγραμμα 5: Προέλευση επισκεπτών στο νομό σελ. 222

Διάγραμμα 6: Συντελεστής φυσικής αύξησης του πληθυσμού σελ.240

Διάγραμμα 7: Δείκτης αύξησης πληθυσμού σελ.242

Διάγραμμα 8: Πυκνότητα πληθυσμού σελ.243

Διάγραμμα 9: Πληθυσμιακή πυραμίδα (1991) σελ.245

Διάγραμμα 10: Πληθυσμιακή πυραμίδα(2001) σελ.245

Διάγραμμα 11: Κλάδοι απασχόλησης σελ.250

Διάγραμμα 12: Κατανομή πληθυσμού σε Ελλάδα, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και Νομό Ηλείας σελ.254

Διάγραμμα 13: Κατανομή πληθυσμού κατά φύλλο σελ.256

Διάγραμμα 14: Αριθμός γιατρών ανά 1000 κατοίκους σελ.266

Διάγραμμα 15: Κατανομή χρήσεων Η/Υ σελ. 273

Διάγραμμα 16: Κατανομή χρήσης Internet σελ.274

Διάγραμμα 17: Κύκλοι εργασιών σελ. 286

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Συγκοινωνιακό δίκτυο Δήμου Πύργου σελ. 60

Χάρτης 2: Περιοχές ευαίσθητες σε πυρκαγιές σελ.303

Χάρτης 3: Πυρόπληκτα Δ.Δ. Ν. Ηλείας σελ.314

Χάρτης 4: Στερεοδιάγραμμα τεχνικογεωλογικών συνθηκών στον Κρόνιο Λόφο
σελ.347

Χάρτης 5: Γεωλογική σύσταση ευρύτερης περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας σελ.348

Χάρτης 6: Ανάγλυφο ευρύτερης περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας σελ.349

Χάρτης 7: Νομός Ηλείας σελ. 510

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΠ	Άξονας Προτεραιότητας
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
Α/Δ	Αεροδρόμιο
Α/Κ	Ανισόπεδος κόμβος
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΒΙΟΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Δ.Δ.	Δημοτικό Διαμέρισμα
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
δευτ.	δευτερόλεπτα
ΔΟΑ	Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία
ΕΑΠ	Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα
ΕΑΣ	Ελληνικός Αγροτικός Συνεταιρισμός
ΕΒΕ	Εμπορικό Βιοτεχνικό Επιμελητήριο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΜΥ	Ελληνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.	Εθνική Οδός
ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΖΟΕ	Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου
ΙΕΚ	Ίδρυμα Επαγγελματικές Κατάρτισης
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
κα	και άλλα
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΚΕΚ	Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΤΑ	Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
κ.λ.π.	και τα λοιπά
κμ	Κυβικά Μέτρα
ΚΠΣ	Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΤΕΛ	Κοινό Ταμείο Επιβατικών Λεωφορείων
μ.	μέτρα
ΜΑΔ	Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
Ν.Α.	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΝΕ	Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΟΠΠΑΧ	Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα

ΟΣΕ	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΔ	Ομάδες Τοπικής Δράσης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΠΓΕ	Προϊόν Γεωγραφική Ένδειξης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΟΠ	Προϊόν Ονομασίας Προέλευσης
ΣΔΕΑ	Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΤΑΚΟΔ	Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας
στρ	στρέμματα
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης
ΤΑΠ	Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
ΤΕΔΚ	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΕΕ	Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής Επικοινωνίας
τετρ. χλμ.	τετραγωνικά χιλιόμετρα
ΤΟΕΒ	Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΥΜΕ	Υπουργείο Μεταφορών
ΥΠΑΑΤ	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
ΥΠΑΝ	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΥΠΕΣΔΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΟΙΟ	Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΧΕ	Χωρική Ενότητα
χλμ	χιλιόμετρα
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Προκειμένου να έρθει εις πέρας το παραδοτέο που αποτελεί διπλωματική εργασία με τίτλο 'Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης Νομού Ηλείας', ακολουθήθηκαν τα παρακάτω βήματα:

- Αρχικά διερευνήθηκαν οι πολύπλευρες έννοιες του Σχεδιασμού και της Αειφορικής-Βιώσιμης Ανάπτυξης με όλες τις πτυχές που τις διέπουν. Μέσω της ανάγνωσης διαφόρων ειδών συγγραμμάτων και ενημερωτικών επαφών με παράγοντες του δημοσίου βίου, παρουσιάζονται συνοπτικά οι κοινοτικές και εθνικές πολιτικές που επηρεάζουν το Νομό Ηλείας.
- Ακολούθησε η συνοπτική περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και εν συνεχεία παρουσιάζεται ανά τομέα η συλλογή των δεδομένων (ποσοτικών και ποιοτικών) που αφορούν το Νομό Ηλείας.
- Ύστερα πραγματοποιήθηκε η ανάλυση των δεδομένων (Swot Analysis ή ΔΑΠΕ) που προσδιορίζει το επίπεδο ανάπτυξης καθώς και τις ανάγκες του Νομού Ηλείας.
- Το τελευταίο στάδιο περιλαμβάνει την στρατηγική και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες, το μελλοντικό επιδιωκόμενο αναπτυξιακό επίπεδο του Νομού Ηλείας, καθώς και τις προτεινόμενες δράσεις οι οποίες θα οδηγήσουν στο επίπεδο αυτό.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς τη συμβολή των παρακάτω προσώπων, τα οποία οφείλω να ευχαριστήσω θερμά, αλλά και όλων όσων συνέβαλλαν στη δημιουργική ολοκλήρωση της, ως επιστέγασμα, στον μακρύ, δημιουργικό και επίπονο δρόμο των σπουδών μου στο τμήμα:

- Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Κότιο Άγγελο, Καθηγητή Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Αναπτυξιακών Πολιτικών, Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ο οποίος αρχικά συνέβαλλε στην επιλογή του θέματος, ενώ υπήρξε παράλληλα επιβλέπων και καθοδηγητής κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Παράλληλα μέσα από τους εποικοδομητικούς διαλόγους, τόσο κατά την διάρκεια της διδασκαλίας, όσο και κατά την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, μου έδωσε τη δυνατότητα, το έναυσμα και τα απαραίτητα «εφόδια» για να αντιληφθώ την πραγματική έννοια της ανάπτυξης και του αναπτυξιακού σχεδιασμού, αποτελώντας συγχρόνως πηγή έμπνευσης και δημιουργίας.
- Τον κ. Πολύζο Σεραφείμ, Λέκτορα Αστικής και Περιφερειακής Ανάλυσης και Πολιτικής για τη βοήθεια και τα πολύτιμα σχόλια του στην τελική φάση διόρθωσης της διπλωματικής εργασίας.
- Τον κ. Μιχαηλίδη Γεώργιο, Λέκτορα Σχεδιασμού, Αξιολόγησης και Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Έργων για τη βοήθεια και τα πολύτιμα σχόλια του στην τελική φάση διόρθωσης της διπλωματικής εργασίας.
- Τον κ. Σαράτση Ιωάννη, στέλεχος του Εργαστηρίου Αξιολόγησης Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης, ο οποίος πάντα πρόθυμος, προσέφερε σημαντική βοήθεια και συμβουλές σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.
- Τον κ. Δημητρουλόπουλο Παναγιώτη, πρώην Νομάρχη Ηλείας, για τις χρήσιμες συμβουλές και σκέψεις του ως προς την αναπτυξιακή προοπτική του Νομού.
- Τον κ. Ρουσάκη Γιάννη, τέως διευθυντή της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών Ν. Ηλείας και τον κ. Καλογερόπουλο Μιχάλη, νυν διευθυντή, καθώς και όλους τους υπηρεσιακούς παράγοντες της Ν.Α. Ηλείας για τα στοιχεία που απρόσκοπτα μου διέθεσαν.
- Τους κυρίους Τάγαρη Αναστάση και Ασημακόπουλο Νικόλαο, γεωπόνους, για τα πολύτιμα στοιχεία που μου έδωσαν.
- Την οικογένεια μου για την υλική και ηθική συμπαράσταση που απλόχερα μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης μου στο τμήμα.
- Τους φίλους μου και συμφοιτητές μου και κυρίως το Δημήτρη, το Θανάση, την Κωνσταντίνα, το Σωτήρη, το Νικόλα, τη Δανάη, τη Νάνσια, τη Χριστίνα, τον Κώστα, την Ειρήνη, το Γιώργο, οι οποίοι όλα αυτά τα έτη μου συμπαράσταθηκαν ηθικά, ενώ ταυτόχρονα συνεργάστηκα μαζί τους και συνδημιούργησα στο πλάι τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Εισαγωγή¹

Α.1 Γενικό πλαίσιο

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός ορίζεται διαχρονικά σαν μια εξελικτική διαδικασία, η οποία αντικατοπτρίζει τις αλλαγές:

1. στο εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον,
2. στο επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης,
3. στην επάρκεια της εσωτερικής και εξωτερικής συνοχής

Οι αρχικές δράσεις αναθεωρούνται, συγκεκριμενοποιούνται ή εγκαταλείπονται ανάλογα με την εξέλιξη των παραπάνω παραγόντων.

Η χώρα μας κλήθηκε να σχεδιάσει το αναπτυξιακό της πρόγραμμα για την περίοδο 2007 - 2013 εν μέσω σημαντικών διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών εξελίξεων που προσδιορίζουν τόσο το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον όσο και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία για την υλοποίηση του.

Η Ευρωπαϊκή οικονομία στα επόμενα χρόνια θα αντιμετωπίσει τα αποτελέσματα της διεύρυνσης με τις νέες χώρες- μέλη. Η πορεία της θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από:

- το βαθμό ενσωμάτωσης των νέων οικονομιών στις λειτουργίες της ενιαίας αγοράς των 25 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- τον βαθμό εύρυθμης λειτουργίας της ΟΝΕ
- την ικανότητα των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και των κυβερνήσεων των χωρών-μελών της να εφαρμόσουν με επιτυχία τις κοινές πολιτικές για τον

¹ Βασίζεται κυρίως α) στο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2007-20013, β) στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013, γ) στην Απολογιστική Έκθεση Αξιολόγησης του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας, δ) Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

ανταγωνισμό, για τη γεωργία, για τα διευρωπαϊκά δίκτυα, για την έρευνα και την τεχνολογία, κλπ.

Η Ελληνική οικονομία βρίσκεται πλέον αντιμέτωπη με τις σημαντικές αυτές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το μακροοικονομικό περιβάλλον παρουσιάζει σημαντική βελτίωση σε σχέση με την προ της ένταξης στην ΟΝΕ εποχή. Η μείωση του πληθωρισμού και του ελλείμματος του δημοσίου τομέα, η σταθεροποίηση του δημοσίου χρέους, η συνακόλουθη μείωση του κόστους του χρήματος, η είσοδος της οικονομίας στο Ευρώ είναι τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της βελτίωσης.

Η εφαρμογή του Γ' ΚΠΣ έχει θέσει τη βάση για ένα ριζικό εκσυγχρονισμό στις υποδομές, στο παραγωγικό περιβάλλον και στις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Παρόλα αυτά η ελληνική οικονομία δεν είναι αρκετά διεθνοποιημένη και εξωστρεφής με αποτέλεσμα να κινδυνεύει να εμφανίσει εάν δεν ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα, συμπτώματα ύφεσης. Η χώρα βρίσκεται σε μεταβατική περίοδο όπου είναι αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός των στόχων στην οικονομία και η τολμηρή αλλαγή σε επίπεδο θεσμών έτσι ώστε να επιταχυνθεί η βιώσιμη ανάπτυξη ή η πράσινη ανάπτυξη, όπως από πολλούς αναφέρεται.

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια οικονομικό-κοινωνική διαδικασία ανάπτυξης, κατά την οποία συνδέονται αρμονικά οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντολογικοί στόχοι της κοινωνίας σε ένα ισορροπημένο πλαίσιο. Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει ταυτόχρονα φροντίδα για την προστασία του περιβάλλοντος και για την ποιότητα ζωής όπως επίσης και για την κοινωνική συνοχή. Η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, πιο φιλικών προς το περιβάλλον, πιο οικονομικών και πιο παραγωγικών αποτελεί αναγκαιότητα. Επιπρόσθετα βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει διασφάλιση της δυνατότητας των μελλοντικών γενεών να απολαμβάνουν παρόμοια ποιότητα ζωής με τις παρούσες. Αντίθετα η μη βιώσιμη ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από την καταστροφή των φυσικών πόρων και έχει αρνητικές επιπτώσεις στο μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό δυναμικό.

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα, ως χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαμορφώνει βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για κυρίαρχους τομείς, όπως η απασχόληση, η παιδεία, η οικονομία, το περιβάλλον, κλπ. σύμφωνα με αποφάσεις που λαμβάνονται μετά από διαβούλευση, από το σύνολο των αντιπροσώπων των

κρατών-μελών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και των βουλευτών στην Βουλή των Ελλήνων. Οι αποφάσεις αυτές, από τα Ευρωπαϊκά συνήθως Συμβούλια και από το Ελληνικό Κοινοβούλιο, αποτυπώνονται σε κείμενα και προγράμματα που αποτελούν τη βάση για την ισόρροπη ανάπτυξη και την πολιτική σύγκλιση. Τα κυριότερα από αυτά τα κείμενα, τα προγράμματα και οι σημαντικότερες αποφάσεις αναφέρονται παρακάτω. Η μικρή αναφορά τόσο στις εθνικές όσο και στις κοινοτικές πολιτικές κρίνεται απαραίτητη, δεδομένου ότι έστω και έμμεσα, επηρεάζουν την περιοχή του Νομού Ηλείας.

A.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 (ΕΣΠΑ) αποτελεί την αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο. Με απλά λόγια, πρόκειται για το Δ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το οποίο πλέον θα αποκαλείται ΕΣΠΑ. Στόχος του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου, για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς περιορισμούς.

Για την επίτευξη των παραπάνω, η στρατηγική του ΕΣΠΑ εστιάζει:

- Στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεσή τους.
- Στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές, απαραίτητη προϋπόθεση βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας για την προσέλκυση επενδύσεων και την ποιότητα ζωής.
- Στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας. Ειδικότερα, η Ελλάδα θα επικεντρωθεί στην ανάπτυξη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού που συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στην Ελλάδα, την ευρύτατη διαβούλευση και με βάση τους ανωτέρω στρατηγικούς στόχους, προσδιορίζονται οι παρακάτω πέντε θεματικές προτεραιότητες που εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

1. Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας.
2. Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία.
3. Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή.
4. Θεσμικό Περιβάλλον.
5. Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας ολοκληρώνεται με τη χωρική της διάσταση, δηλαδή με την εισαγωγή στον προβληματισμό συγκεκριμένων στοιχείων που προκύπτουν από τη θεώρηση της γεωγραφικής-φυσικής διάστασης του χώρου. Όσον αφορά στη χωρική διάσταση αναδεικνύονται οι ακόλουθες πέντε προτεραιότητες:

1. Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
2. Η ανάπτυξη των ορεινών περιοχών.
3. Η ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών.
4. Η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία.
5. Η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Όλες οι παραπάνω θεματικές προτεραιότητες έχουν προέλθει μετά από ενδελεχή μελέτη των κοινοτικών και εθνικών στόχων που εκφράζονται στα κείμενα της ΕΕ, όπως η Στρατηγική της Λισσαβόνας, η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ), κ.ά. καθώς και στα κείμενα των εθνικών πολιτικών, όπως η Ψηφιακή Στρατηγική, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) κ.ά.

Οι πέντε θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΕΣΠΑ που αναφέρθηκαν παραπάνω, εξυπηρετούν ορισμένους γενικούς στόχους της χώρας και ειδικότερα κάθε περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα:

Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

Γενικός στόχος 1: Η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Γενικός στόχος 2: Η ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας

Γενικός στόχος 3: Η αύξηση της ζήτησης και η γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα.

Γενικός στόχος 4: Η προβολή της χώρας στη διεθνή κοινότητα και στις αγορές στόχου ως γεωστρατηγικής πύλης εισόδου στην ΕΕ και χώρος ανάπτυξης διεθνούς επιχειρηματικότητας.

Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία

Γενικός στόχος 5: Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Γενικός στόχος 6: Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.

Γενικός στόχος 7: Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

Γενικός στόχος 8: Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων.

Γενικός στόχος 9: Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

Γενικός στόχος 10: Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης. Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη των φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού.

Γενικός στόχος 11: Η δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Γενικός στόχος 12: Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση - κοινωνική συνοχή).

Θεσμικό περιβάλλον

Γενικός στόχος 13: Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

Γενικός στόχος 14: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Γενικός στόχος 15: Η ενίσχυση της συμβολής του ενεργειακού τομέα στην ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και την αειφόρο ανάπτυξη της χώρας

Γενικός στόχος 16: Η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος.

Γενικός στόχος 17: Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

Γενικός στόχος 18: Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Το Τέταρτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης(ΕΣΠΑ 2007 – 2013) θα βασιστεί χρηματοδοτικά όπως και το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο σε:

- Κοινοτικούς πόρους,
- Δημόσιους πόρους,
- Πόρους του ιδιωτικού τομέα

Α.3 Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ)

Η νέα περίοδος προγραμματισμού 2007-2013 παρέχει μια ευκαιρία στην ανάπτυξη, στην απασχόληση και στην αειφορία του αγροτικού τομέα μέσω της στήριξης που προσφέρει το νέο Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Σε εφαρμογή των άρθρων 11 και 12 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ, καταρτίστηκε το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 (ΕΣΣΑΑ), το οποίο καθορίζει τις προτεραιότητες της Ελλάδας για τη χρησιμοποίηση των κοινοτικών πόρων από το ΕΓΤΑΑ κατά την περίοδο 2007 -2013.

Κατά την κατάρτιση του ΕΣΣΑΑ υιοθετήθηκε μια στρατηγική προσαρμοσμένη στις νέες κατευθύνσεις της πρόσφατης μεταρρύθμισης της ΚΑΠ, που εισήγαγε μείζονες αλλαγές, οι οποίες αναμένεται να επιφέρουν επιπτώσεις στην οικονομία του συνόλου της αγροτικής παραγωγής. Οι επιπτώσεις αναμένεται να είναι σοβαρότερες σε παραδοσιακούς παραγωγικούς κλάδους, όπως του καπνού, των τεύλων και ενδεχομένως του βαμβακιού, αλλά και στα συστήματα παραγωγής, στις χρήσεις γης, στην απασχόληση και γενικότερα στις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της ελληνικής υπαίθρου.

Οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο στη νέα ΚΑΠ, η οποία ανταποκρίνεται τόσο με την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στους κανόνες της, όσο και με την ανάπτυξη γεωργικών πρακτικών που συμβάλλουν στη διατήρηση του περιβάλλοντος και στη διαφύλαξη της υπαίθρου. Η περιβαλλοντική διάσταση της ΚΑΠ αποσκοπεί κυρίως στον περιορισμό της εγκατάλειψης της γεωργικής γης και της μείωσης της απασχόλησης που θα προκληθεί, και παράλληλα στην ανάγκη ικανοποίησης της ολοένα αυξανόμενης απαίτησης των ευρωπαϊών καταναλωτών για καλύτερο περιβάλλον και ασφαλέστερα τρόφιμα.

Παράλληλα, το ΕΣΣΑΑ διαμορφώθηκε με γνώμονα την εθνική πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη, όπως αυτή εκφράζεται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013, καθώς και τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος

Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008 στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ΕΣΣΑΑ, η εθνική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης θα εφαρμοσθεί μέσω ενός προγράμματος εθνικού επιπέδου, του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007 – 2013 (ΠΑΑ. 2007 - 2013).

Η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων εντός της εκμετάλλευσης μέσω της στροφής σε νέες καλλιέργειες, η αλλαγή στην τεχνικοπαραγωγική κατεύθυνση της εκμετάλλευσης μέσω των επενδύσεων, η παροχή συμβουλών, η υιοθέτηση και τήρηση προτύπων, η προώθηση και προβολή των προϊόντων, η καθετοποίηση της παραγωγής, ο εκσυγχρονισμός των ΜΜΕ του αγροδιατροφικού τομέα μπορούν να συμβάλει στην οικονομική μεγέθυνση, τη διατήρηση της απασχόλησης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα, αποτελώντας το περιεχόμενο των επιταχυντικών πολιτικών.

Επομένως, ο απώτερος σκοπός από την εφαρμογή μίας πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης δεν θα πρέπει να είναι άλλος από τη δημιουργία μίας ευέλικτης πολυσυλλεκτικής οικονομίας της υπαίθρου με υψηλότερη προστιθέμενη αξία σε εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην ενθάρρυνση της παραγωγής προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών με χρήση μεθόδων παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της βιολογικής παραγωγής, στη χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, σε συμφωνία με τους στόχους του Γκέτεμποργκ.

Η αγροτική κοινωνία οδεύει προς μια σύζευξη των γεωργικών και μη γεωργικών δραστηριοτήτων κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται αξιόλογη πρωτογενής παραγωγή, αλλά και ταυτόχρονη επιχειρηματική δράση στο εμπόριο, στον βιοτεχνικό τομέα και στις υπηρεσίες. Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις οφείλουν να ικανοποιήσουν μια σειρά αναγκών με βασικό στόχο τη βελτίωση της απασχόλησης, του εισοδήματος και των συνθηκών διαβίωσης στην ύπαιθρο.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η συνολική στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας, η οποία ενσωματώνεται στη συνολική στρατηγική του ΕΣΠΑ που προωθεί

την ενίσχυση των τριών πυλώνων που συνθέτουν την αειφόρο ανάπτυξη, δηλαδή την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική στοχεύοντας στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της ελληνικής αγροτικής οικονομίας με παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και γενικότερα της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου, εστιάζεται στην αειφόρο Αγροτική Ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και του περιβάλλοντος, σε μία βιώσιμη Ύπαιθρο.

Το παραπάνω αναπτυξιακό όραμα της Ελλάδας για την Αγροτική Ανάπτυξη την 4η Προγραμματική περίοδο εξυπηρετείται από τους ακόλουθους Στρατηγικούς Στόχους:

Γενικός στρατηγικός στόχος 1

Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα

Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού των προϊόντων της πρωτογενούς και μεταποιημένης ελληνικής γεωργικής παραγωγής, έτσι ώστε αυτή να αντεπεξέλθει στις πιέσεις που θα προέλθουν από τη πιθανή διεύρυνση της εισαγωγικής διείσδυσης αφ' ενός, και αφ' ετέρου να διευρύνει τις εξαγωγικές της επιδόσεις. Οι σχετικές παρεμβάσεις θα συντελέσουν αποφασιστικά στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών, αλλά και θα προσφέρουν στην κατανάλωση νέα και σαφώς βελτιωμένα ποιοτικά προϊόντα που θα σέβονται το περιβάλλον, τα οποία θα είναι πλήρως συμβατά με τους κανόνες της Ενιαίας Κοινοτικής Αγοράς, που σχετίζονται με την διασφάλιση της υγιεινής κατάστασης αυτών των προϊόντων και την προστασία του καταναλωτή.

Παράλληλα θα συμπεριληφθούν δράσεις αντιμετώπισης των διατηρούμενων διαρθρωτικών προβλημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (ηλικιακή διάρθρωση, μικρό μέγεθος γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κατακερματισμένος μέσος κλήρος) μέσω της πρόωρης συνταξιοδότησης και της ενθάρρυνσης εγκατάστασης νέων γεωργών καθώς και υποδομές ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα σχετικές με την πρόσβαση στη γεωργική και δασική γη, την έγγειο βελτίωση, τον εφοδιασμό με

ενέργεια και την εισαγωγή και χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) καθώς και τη διαχείριση των υδάτων.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:

- Αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μέσου μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας
- Αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών του πρωτογενή τομέα
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την προσαρμογή του στις νέες απαιτήσεις

Γενικός στρατηγικός στόχος 2

Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων

Στο πλαίσιο του στόχου, θα ενταθεί η προσπάθεια υιοθέτησης μεθόδων φιλικών προς το περιβάλλον που διασφαλίζουν την ασφάλεια των τροφίμων και τη δημόσια υγεία. Θα προωθηθούν δράσεις σχετικά με την προστασία και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών, όπως των περιοχών του δικτύου Natura 2000, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την ορθολογική χρήση της γεωργικής γης και των δασών, καθώς επίσης την ενίσχυση των μειονεκτικών περιοχών για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας. Ιδιαίτερα θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις υπέρ της προστασίας του εδάφους και των υδάτων, καθώς επίσης και την αύξηση της δασικής έκτασης και την προώθηση των ενεργειακών καλλιεργειών. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην προώθηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και στην προώθηση καλλιεργητικών μεθόδων και τεχνικών που στοχεύουν στην εξοικονόμηση των υδατικών πόρων.

Οι ανωτέρω δράσεις θα συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπίου και τη μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την εγκατάλειψη και απερήμωση σε περιοχές λιγότερο ευνοημένες, στην προώθηση ενεργειών για την προστασία του περιβάλλοντος και φιλικών προς τα ζώα πρακτικών εκτροφής, για την προστασία των νερών και του

εδάφους, στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και στην παγίωση της συμβολής της βιολογικής γεωργίας.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:

- της προστασίας του εδάφους
- της προστασίας των υδατικών πόρων
- της άμβλυνσης των κλιματικών μεταβολών
- της προστασίας της βιοποικιλότητας
- της προστασίας – διατήρησης του αγροτικού τοπίου
- της βελτίωσης της οικολογικής σταθερότητας των δασών

Γενικός στρατηγικός στόχος 3

Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας

Οι αγροτικές περιοχές της χώρας μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: τις ορεινές/ μειονεκτικές περιοχές και τις λοιπές περιοχές. Οι ορεινές/ μειονεκτικές περιοχές διακρίνονται από σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές και στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα συγκράτησης του πληθυσμού σε αντίθεση με τις λοιπές περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται έως σήμερα από σχετικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, ωστόσο αναμένεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα σε βασικούς κλάδους παραγωγής εξαιτίας των επιπτώσεων της εφαρμογής της νέας ΚΑΠ. Οι παρεμβάσεις στις ορεινές/ μειονεκτικές περιοχές προσανατολίζονται στη δημιουργία βασικών υποδομών καθώς και στην προώθηση της διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό θα αναληφθούν πρωτοβουλίες για τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα επιδιώκεται η αναστροφή των δυσμενών τάσεων της πληθυσμιακής συρρίκνωσης, κυρίως των φθινουσών περιοχών, και της εγκατάλειψης των ορεινών περιοχών των οποίων η τοπική οικονομία εξαρτάται άμεσα από τον πρωτογενή τομέα, καθώς και η ενσωμάτωση των περιοχών αυτών σε μια ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας

μιας ζωντανής και εξελισσόμενης υπαίθρου με προοπτικές ανάπτυξης, μέσω της προώθησης ευκαιριών πολυαπασχόλησης, της διασφάλισης συνθηκών ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, της αξιοποίησης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την αναβάθμιση των υποδομών, την προστασία και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών της υπαίθρου που θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ελκυστικότητας ως περιοχές κατοίκησης και στην προσέλκυση επενδύσεων.

Επίσης, θα αναληφθούν δράσεις για την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών περιοχών μέσω της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας είτε μέσω παρεμβάσεων για την επεξεργασία των τοπικών προϊόντων και την ενίσχυση του τουρισμού. Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της υπαίθρου, τα νέα πρότυπα κατοίκησης αστικοποίησης ή επαναστικοποίησης που ενισχύονται μέσω των μεγάλων έργων υποδομής που θα χρηματοδοτηθούν από τα διαρθρωτικά ταμεία, θα αξιοποιηθούν μέσω του παρόντος γενικού στόχου.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων.

- βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών
- ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Γενικός στρατηγικός στόχος 4

Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader

Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης που θα αναπτυχθούν μέσω της προσέγγισης LEADER έχουν ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση αφορά στην προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες στηρίζεται το τοπικό παραγωγικό σύστημα, στην ισόρροπη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου (ορεινές, μειονεκτικές, νησιωτικές και πεδινές περιοχές) και την τοπική ανάπτυξη σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην τοπική ανάπτυξη ταυτίζεται με την «εκ των κάτω» προσέγγιση, αφού προϋποθέτει συμμετοχικό προγραμματισμό (σχεδιασμό) και κινητοποίηση των τοπικών φορέων και του τοπικού πληθυσμού, οι οποίοι γνωρίζουν τα προβλήματα και τις δυνατότητες της περιοχής τους.

Η επίτευξη του προαναφερθέντος στρατηγικού στόχου θα επιδιωχθεί μέσω των ακόλουθων Ειδικών Στόχων:

- της εφαρμογής σχεδίων συνεργασίας
- της ενίσχυσης της ικανότητας των τοπικών φορέων και κινητοποίησης του πληθυσμού για το σχεδιασμό και υλοποίηση τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης

Η πρωτοβουλία LEADER, μετά την εμπειρία τριών περιόδων προγραμματισμού, έχει φτάσει σε επίπεδο ωριμότητας που δίνει τη δυνατότητα στις αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν ευρύτερα την προσέγγιση LEADER στο πλαίσιο του ΠΑΑ. 2007 - 2013 εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του Προγράμματος. Στο πλαίσιο της προσέγγισης LEADER θα εφαρμοστούν τοπικά προγράμματα με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα σε σαφώς προσδιορισμένες αγροτικές περιοχές. Η εκπόνηση και εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων θα πραγματοποιηθεί μέσω της "εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγισης" από τοπικά εταιρικά σχήματα δημόσιου - ιδιωτικού τομέα (Ομάδες Τοπικής Δράσης - ΟΤΔ).

Αναλυτικότερα, η προσέγγιση LEADER στο πλαίσιο του ΠΑΑ. 2007 -2013 περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

- Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης σε τοπική βάση, που προορίζονται για σαφώς προσδιορισμένες αγροτικές περιοχές μικρότερες της περιφέρειας,
- Τοπικές εταιρικές σχέσεις δημόσιου - ιδιωτικού τομέα, καλούμενες «Ομάδες Τοπικής Δράσης»,
- Προσέγγιση εκ των κάτω προς τα άνω με εξουσία λήψης αποφάσεων για τις Ομάδες Τοπικής Δράσης όσον αφορά την εκπόνηση και την εφαρμογή μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης,
- Πολυτομεακός σχεδιασμός και υλοποίηση της στρατηγικής με βάση την αλληλεπίδραση μεταξύ φορέων και έργων διαφόρων τομέων της τοπικής οικονομίας,
- Εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων,
- Εφαρμογή έργων συνεργασίας,
- Δικτύωση των τοπικών εταιρικών σχέσεων.

Οι τρεις εφαρμογές της πρωτοβουλίας LEADER περιορίστηκαν σε περιοχές που παρουσίαζαν τα μεγαλύτερα διαρθρωτικά προβλήματα και κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές.

Ωστόσο, μετά την εμπειρία των εφαρμογών αυτών και παράλληλα λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη ισόρροπης ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, αλλά κυρίως την ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων των περιοχών που πλήττονται άμεσα από την εφαρμογή της ΚΑΠ, η προσέγγιση LEADER στο πλαίσιο του ΠΑ.Α. 2007-2013 θα αφορά ορεινές, μειονεκτικές, αλλά και πεδινές, συμπεριλαμβανομένων νησιωτικών περιοχών της Χώρας.

Ειδικότερα, τα τοπικά προγράμματα LEADER μπορούν να εφαρμοστούν στο σύνολο των αγροτικών περιοχών της Χώρας, όπως αυτές ορίζονται σύμφωνα με τα κριτήρια του ΟΟΣΑ, δηλαδή περιοχές με πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 150 κατοίκων ανά km² σε επίπεδο NUTS III (Νομός).

Η περιοχή παρέμβασης κάθε τοπικού προγράμματος θα πρέπει να είναι μικρότερη σε έκταση της διοικητικής περιφέρειας στην οποία εντάσσεται ή περιοχή που εντάσσεται σε περισσότερες της μίας περιφέρειες, η έκτασή της οποίας είναι μικρότερη ή ίση του μέσου όρου της έκτασης των αντίστοιχων περιφερειών. Ο πληθυσμός της θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 5.000 έως 150.000 κατοίκων, ενώ οι σχετικές παρεμβάσεις θα μπορούν να υλοποιηθούν σε Δημοτικά Διαμερίσματα μέχρι 5.000 κατοίκους.

Σε κομβικά σημεία εκτός περιοχής παρέμβασης είναι δυνατή η υλοποίηση παρεμβάσεων που ενισχύουν τεκμηριωμένα την αναπτυξιακή διαδικασία της περιοχής εφαρμογής και αφορούν πληροφόρηση, ενημέρωση – προβολή – προώθηση και δικτύωση. Ωστόσο, οι παρεμβάσεις αυτές δεν μπορούν να αφορούν επιχειρηματική δραστηριότητα.

A.4 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Σκοπός του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) είναι ο προσδιορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα επόμενα 15 χρόνια λαμβάνοντας υπόψη:

- την ανάγκη προώθησης της αειφόρου και ισόρροπης και σφαιρικά ανταγωνιστικής ανάπτυξης, κατοχύρωσης της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής, διασφάλισης της προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύνολο του εθνικού χώρου και τις επιμέρους ενότητες του, ενίσχυσης της θέσης της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο,
- τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα μας σε διεθνή και κοινοτικά πλαίσια σχετικά με τη διαχείριση του χώρου, το περιβάλλον και την αειφορία, καθώς και
- το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 -2013 και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα εθνικής σημασίας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.
- ότι αποτελεί κατά νόμο τη βάση αναφοράς για τον συντονισμό και την

εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.

- τις κατευθύνσεις των μελετών των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων για τις Ανανεώσιμες Πηγές ενέργειας, την Βιομηχανία και τον Τουρισμό.

Το Γενικό Πλαίσιο στοχεύει στη διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής θεώρησης στο χώρο παραμέτρων που προωθούν την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

α. Η ενίσχυση του ρόλου της χώρας σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο, με:

- Την ανάδειξη των μοναδικής αξίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων της και της μακραίωνης ιστορίας της που συνιστούν από κοινού αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.
- Την ανάδειξή της ως σημαντικού κόμβου σε δίκτυα μεταφορών, ενέργειας, επικοινωνιών, όπως και σε δίκτυα διασυνοριακών και λοιπών συνεργασιών ιδίως δε συνεργασιών για την προώθηση της γνώσης, της έρευνας και της τεχνολογίας.
- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης και αύξηση της ελκυστικότητας της χώρας για την προώθηση παραγωγικών επενδύσεων σε κλάδους στους οποίους διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα. Ειδικότερες πτυχές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας που συναρτώνται άμεσα με τον σχεδιασμό που προωθείται άμεσα ή έμμεσα με το παρόν πλαίσιο, είναι:
 - ✓ Η αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων στο πλαίσιο των αναπτυξιακών διαδικασιών σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.
 - ✓ Η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου μέσα από τη διαμόρφωση πλαισίου χωρικών κατευθύνσεων που αφορούν ιδίως στον προσδιορισμό προτεραιοτήτων ανάπτυξης στο χώρο με σεβασμό στο περιβάλλον και στην άρση των συγκρούσεων χρήσεων γης.

- ✓ Η χωρικά εξειδικευμένη πολιτική κινήτρων.

β. Η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής με :

- Ισόρροπη - πολυκεντρική ανάπτυξη της χώρας. Ειδικότερα επιδιώκεται ο περιορισμός των ανισοτήτων ανάπτυξης μεταξύ περιοχών της χώρας με αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής.
- Περιορισμό της υπέρμετρης αστικοποίησης με βελτίωση της ελκτικότητας της υπαίθρου και την ενίσχυση της συνεργασίας και την εγκαθίδρυση εταιρικής σχέσης μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου
- Βελτίωση της πρόσβασης στα βασικά δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής που συνδυάζεται με τη διαφύλαξη των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιοχής και τη δυνατότητα επιλογής προτύπων διαβίωσης.

γ. Η συνετή διαχείριση του χώρου. Στο πλαίσιο αυτό καθοριστικό στόχο αποτελεί η διαφύλαξη και κατά περίπτωση η ανάδειξη των ευαίσθητων φυσικών πόρων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στον περιορισμό παραγόντων υποβάθμισης του χώρου, όπως η υπέρμετρη αστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση.

δ. Εν όψει των οξυτάτων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς, στόχο αποτελεί η συνεχής μέριμνα για την εξοικονόμηση ενέργειας, όπως και η προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον, ιδίως δε των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ε. Η παροχή πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

A.5 Στρατηγική της Λισσαβόνας

Στη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000), οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θέσπισαν μια στρατηγική, τη λεγόμενη «στρατηγική της Λισσαβόνας», με σκοπό να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο και να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους απασχόλησης πριν από το έτος 2010. Η στρατηγική αυτή, η οποία αναπτύχθηκε στο πλαίσιο πολλών Ευρωπαϊκών Συμβουλίων που διεξήχθησαν μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

1. έναν οικονομικό πυλώνα που πρέπει να προετοιμάσει τη μετάβαση προς μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης. Στον πυλώνα αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη για συνεχή προσαρμογή στις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας και στις προσπάθειες για συναίνεση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης.
2. έναν κοινωνικό πυλώνα που πρέπει να επιτρέψει τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου μέσω επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κράτη μέλη καλούνται να επενδύσουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να διεξάγουν ενεργό πολιτική απασχόλησης προκειμένου να διευκολύνουν τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.
3. έναν περιβαλλοντικό πυλώνα ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 και ο οποίος επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να διαχωρίζεται από τη χρήση των φυσικών πόρων.

Το 2005 καταρτίστηκε ο ενδιάμεσος απολογισμός, ο οποίος έδειξε ότι οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για να εξεταστούν τα αποτελέσματα της στρατηγικής αποπροσανατόλισαν από την ιεράρχηση των στόχων και ότι τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν ήταν μέτρια. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο ενέκρινε νέα εταιρική συνεργασία που έχει ως στόχο να εστιάσει τις προσπάθειες στην επίτευξη ισχυρότερης και πιο βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης

A.6 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνήλθε στο Γκέτεμποργκ, τον Ιουνίου του 2001, για να χαράξει πολιτική καθοδήγηση για την Ένωση. Το Συμβούλιο συμφώνησε το πλαίσιο για την επιτυχή ολοκλήρωση της διεύρυνσης και προώθησε τη συζήτηση για το μέλλον της Ένωσης. Ωστόσο, το Συμβούλιο αυτό έγινε γνωστό κυρίως για την προσθήκη μιας περιβαλλοντικής διάστασης στη διαδικασία της Λισσαβόνας για την απασχόληση, την οικονομική μεταρρύθμιση και την κοινωνική συνοχή (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2001).

Συγκεκριμένα, η αειφόρος ανάπτυξη και η ικανοποίηση των αναγκών της σημερινής γενιάς, χωρίς να διακυβεύεται η ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών - αποτελεί θεμελιώδη στόχο για την ΕΕ. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε, σε πρώτη φάση, ορισμένο αριθμό στόχων και μέτρων ως γενική κατεύθυνση για τη μελλοντική χάραξη πολιτικής σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας:

1. κλιματικές μεταβολές: Αντιμετώπιση του προβλήματος των κλιματικών μεταβολών.
2. μεταφορές: Εξασφάλιση αειφορίας στις μεταφορές.
3. δημόσια υγεία: Αντιμετώπιση των κινδύνων για τη δημόσια υγεία.
4. φυσικοί πόροι: Πιο υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων.

A.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (ΕΣΑ)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου δρομολόγησε, τον Νοέμβριο του 1997, την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (ΕΣΑ), καλούμενη επίσης «διαδικασία του Λουξεμβούργου». Η ΕΣΑ αποτελεί ετήσιο πρόγραμμα σχεδιασμού, μέτρων παρακολούθησης, εξέτασης και προσαρμογής των πολιτικών που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για να συντονίζουν τα μέσα καταπολέμησης της ανεργίας. Η ΕΣΑ στηρίζεται σε τέσσερις μηχανισμούς:

- τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση: κοινές προτεραιότητες όσον αφορά τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση, οι οποίες καθορίζονται από την Επιτροπή

- τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ): πρακτική εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των κοινών προσανατολισμών
- την κοινή έκθεση για την απασχόληση: σύνθεση των εθνικών σχεδίων δράσης, η οποία χρησιμοποιείται ως βάση για τη χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών του επόμενου έτους
- τις συστάσεις: έγκριση από το Συμβούλιο, με ειδική πλειοψηφία, ειδικών συστάσεων ανά χώρα.

Το 2005, αναθεωρήθηκε η στρατηγική της Λισσαβόνας έτσι ώστε να συγκεντρωθούν οι προσπάθειες περισσότερο στην επίτευξη ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης. Αυτή η επαναδρομολόγηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας κατέληξε στην πλήρη αναθεώρηση της ΕΣΑ, της οποίας η νέα διαδικασία τέθηκε σε εφαρμογή τον Ιούλιο του 2005, με την έγκριση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση στηρίζεται σε τέσσερις μηχανισμούς:

- στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση
- στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων ανά χώρα
- στην ετήσια έκθεση της Επιτροπής για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην οποία αναλύονται τα 25 νέα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη
- στις συστάσεις τις οποίες ενδεχομένως εγκρίνει το Συμβούλιο.

A.8 Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ)

Σύμφωνα με το άρθρο 33 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στόχος της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής είναι η διασφάλιση λογικών τιμών για τους Ευρωπαίους καταναλωτές και δίκαιων εισοδημάτων για τους γεωργούς, ιδίως χάρη στην κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών και στην τήρηση των αρχών που ορίστηκαν κατά τη Συνδιάσκεψη της Στρέζα το 1958: ενιαίες τιμές, δημοσιονομική αλληλεγγύη και κοινοτική προτίμηση.

Η ΚΓΠ αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (οι γεωργικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν περίπου το 45% του κοινοτικού προϋπολογισμού). Η ΚΓΠ εκπλήρωσε τον κύριο στόχο της: την εγγύηση της επισιτιστικής αυτάρκειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ωστόσο, γρήγορα κρίθηκαν απαραίτητες ουσιαστικές αλλαγές στους προσανατολισμούς με σκοπό τη διόρθωση των ανισορροπιών και των παραγωγικών πλεονασμάτων της ΚΓΠ. Η τελευταία μεταρρύθμιση του Ιουνίου 2003 επέφερε τη θεμελιώδη εξέλιξη της ΚΓΠ που περιλαμβάνει τα ακόλουθα σημεία:

- μια ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση για τους γεωργούς της ΕΕ, ανεξάρτητη από την παραγωγή
- την εξάρτηση της χορήγησης της εν λόγω ενίσχυσης από την τήρηση προδιαγραφών όσον αφορά το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία φυτών και ζώων και την καλή διαβίωση των ζώων,
- μια ενισχυμένη πολιτική γεωργικής ανάπτυξης, μέσω της μείωσης των άμεσων πληρωμών στις μεγαλύτερες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με σκοπό τη χρηματοδότηση της νέας σχετικής πολιτικής
- ένα μηχανισμό δημοσιονομικής πειθαρχίας με σκοπό τον καθορισμό ανώτατου ορίου για τις δαπάνες στήριξης της αγοράς και των άμεσων ενισχύσεων μεταξύ 2007-2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: Φυσιογνωμία του νομού

Β.1 Γενικά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας²

Ο Νομός Ηλείας αποτελεί μια κυρίως αγροτική περιοχή ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, έχοντας πάνω από 150km ακτογραμμής με πανέμορφες παραλίες, αλλά και πλούσια πολιτιστικά στοιχεία. Βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και συνορεύει βόρεια με το Ν. Αχαΐας, ανατολικά με το Ν. Αρκαδίας, νότια με το Ν. Μεσσηνίας, ενώ δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος. Πρωτεύουσα πόλη του νομού είναι ο Πύργος, του οποίου η απόσταση από την Αθήνα ανέρχεται 305 χλμ. Έχει συνολική έκταση 2621 τετρ. χιλιόμετρα και πληθυσμό 193.133 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ το 2001. Ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο αναλογούν δηλαδή περίπου 74 κάτοικοι. Οι κυριότερες πιο γνωστές περιοχές είναι η Αμαλιάδα, τα Λεχαινά, η (Αρχαία) Ολυμπία, ο Πύργος και η Ζαχάρω. Αποτελείται από 22 Καποδιστριακούς Δήμους και ανήκει διοικητικά στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Με βάση τον Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης(ΣΔΕΑ), ο Νομός Ηλείας καταλαμβάνει την 50^η μεταξύ των νομών της Ελλάδας. Ο ΣΔΕΑ, ο οποίος υπολογίζεται από 20 μεταβλητές σε τυποποιημένη μορφή, περιγράφει το σύνολο της αναπτυξιακής ταυτότητας κάθε περιοχής. Σύμφωνα με τον δείκτη, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των περιφερειών, με το ποσοστό του Νομού Ηλείας να ανέρχεται σε 17,0% με μέσο όρο της χώρας 30,7%. Αυτό, λοιπόν, υποδηλώνει την αναπτυξιακή υστέρηση του νομού έναντι των υπολοίπων στον ελλαδικό χώρο.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα βασικά στοιχεία ευημερίας που αφορούν την περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες πρέπει να επισημανθεί το σχετικά χαμηλό εισόδημα και οι αποταμιεύσεις.

Πίνακας 1: Βασικά στοιχεία ευημερίας

² Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της ΕΣΥΕ, β) της ICAP, γ) της Eurostat, δ) All Media, ε) της Ν.Α. Ηλείας

Βασικά στοιχεία ευημερίας		Νομός Ηλείας	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη σε σχέση με τους 52 νομούς
ΑΕΠ κατά κεφαλή	2004	10,2 χιλ.ευρώ	19,3	49
Κατά κεφαλή αποταμιευτικές καταθέσεις	2005	5,2 χιλ.ευρώ	12,2	52
Δηλωθέν εισόδημα ανά φορολογούμενο	2005	10,4 χιλ.ευρώ	13,7	44
Φόρος εισοδήματος ανά φορολογούμενο	2005	0,58 χιλ.ευρώ	1,22	41
Φυσική αύξηση πληθυσμού/ 1000 κατοίκους	2005	-4,4	0,2	43
Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/ 1000 κατοίκους	2005	52	63	47
Μαθητές δημοτικού/ 1000 κατοίκους	2005	51	58	47
Συμμετοχή στα συνολικά μεγέθη της χώρας				
ΑΕΠ	2004	0,9 %		24
Φορολογούμενοι	2005	1,2 %		22
Δηλωθέν στην εφορία εισόδημα	2005	0,9 %		23
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2005	0,6 %		25
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2005	0,7 %		26

Πηγή: All Media

Παρ' όλα αυτά, η περιοχή της Ηλείας χαρακτηρίζεται για την εξαιρετικά πλούσια πολιτιστική παράδοση, τα μουσεία και τα μνημεία, περιλαμβάνοντας, κάστρα, μοναστήρια καθώς και αρχαιολογικούς χώρους. Ειδικότερα, η παγκόσμιας ακτινοβολίας Αρχαία Ολυμπία, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους και πλέον φημισμένους διεθνώς αρχαιολογικούς χώρους, ενώ ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνα, η Αρχαία Ήλιδα, τα Κάστρα Χλεμούτσι και Σαμίας, οι Μονές Βλαχερνών και Κρεμαστής, συμπληρώνουν το πλούσιο πολιτισμικό κεφάλαιο του Νομού Ηλείας. Το τουριστικό προϊόν της περιοχής βασίζεται κυρίως στη μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά και ειδικότερα στην Αρχαία Ολυμπία, όπως επίσης και στα δεκάδες χιλιόμετρα της πανέμορφης ακτογραμμής.

Η Ηλεία, λοιπόν, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν ένας μοναδικός στον ελλαδικό χώρο τόπος, ο οποίος ικανοποιεί κάθε πρότιμηση:

- Αυτούς που θέλουν να πλουτίσουν τις γνώσεις τους και να αναβαπτισθούν στο ιερό της Ολυμπίας και του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα.
- Αυτούς που ενδιαφέρει η ψυχική ανάταση και η ηρεμία με την επίσκεψη ιστορικών μοναστηριών.
- Αυτούς που προτιμούν την δροσιά της πεντακάθαρης θάλασσας και το χάδι του ηλίου στις απέραντες παραλίες.
- Αυτούς που θα συνδυάσουν τα παραπάνω με την επίσκεψη σε μία από τις φημισμένες ιαματικές πηγές.
- Αυτούς που αγαπούν τη φύση και το πράσινο, από το φωτεινό πράσινο της θαλάσσιας πέυκης, το λαδί των απέραντων ελαιώνων, μέχρι το βαθυπράσινο του ελατοδάσους της Λαμπείας.
- Αυτούς που αγαπούν να εξερευνούν και να ανακαλύπτουν όμορφες ρεματιές, γραφικά δρομάκια, δροσερές βρύσες.

Σε ότι αφορά την μορφολογία του νομού, σ' αυτόν παρατηρούνται πεδινές κυρίως περιοχές στα παράλια και στο κεντρικό του τμήμα (ευρύτερες περιοχές Πύργου, Αμαλιάδας, Λεχαινών, Ανδραβίδας, Γαστούνης) και τέλος ημιορεινές περιοχές και ορεινές περιοχές στο βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα του.

Η ύπαρξη των δύο μεγαλύτερων ποταμών της Πελοποννήσου (Αλφειός, με μήκος 110 χλμ. που διέρχεται νότια του Πύργου και Πηνειός, μήκους 70 χλμ. που διέρχεται βόρεια της Αμαλιάδας) καθώς και μίας φυσικής λίμνης(Καιάφα) και της τεχνητής λίμνης του Πηνειού (έκτασης περίπου 20 τετρ. χλμ.) συμβάλλουν στην ύπαρξη υψηλού υδάτινου δυναμικού το οποίο έχει γενικώς αξιοποιηθεί με τη δημιουργία φραγμάτων και δικτύων άρδευσης.

Η κύρια οικονομική δραστηριότητα του νομού απορρέει από τον πρωτογενή τομέα και ειδικότερα τη γεωργία, η ανάπτυξη της οποίας ευνοείται τόσο από τη μορφολογία του εδάφους και τους πολύ αξιόλογους φυσικούς πόρους (υδάτινο δυναμικό, ποιότητα εδάφους), όσο και από τη υποδομή στον πρωτογενή τομέα (δίκτυα άρδευσης, μηχανολογικός εξοπλισμός, κλπ.).

Ο δευτερογενής τομέας δεν είναι σημαντικά αναπτυγμένος και περιορίζεται κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις, αρκετές από τις οποίες είναι συναφείς του αγροτικού τομέα.

Ο τουρισμός επίσης δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος, εκτός από την περιοχή της Ολυμπίας και την παραλιακή ζώνη της Κυλλήνης, (Κάστρο - Λουτρά Κυλλήνης). Ο τουρισμός τον οποίο δέχεται ο νομός είναι σε μεγάλο ποσοστό εξειδικευμένος, και κύρια αρχαιολογικός, τουρισμός υγείας(ή θεραπευτικός) (λουτρά Κυλλήνης και Καϊάφα) και τουρισμός camping (Κυλλήνη – Παλούκι – Θολό).

Εκτός από την Αρχαία Ολυμπία που αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους και πλέον φημισμένους αρχαιολογικούς χώρους, οι υπόλοιποι διαθέσιμοι τουριστικοί πόροι του νομού είναι ποικίλοι και σημαντικοί (περιοχές με αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον, περιοχές φυσικού κάλλους, οικισμοί με παραδοσιακά στοιχεία, περιοχές με οικολογικό ενδιαφέρον, κλπ.). Δυστυχώς δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμα κατάλληλα ώστε να προσελκύσουν περισσότερους επισκέπτες και μάλιστα αυτούς που επιζητούν εναλλακτικές και εξειδικευμένες μορφές τουρισμού. Πρέπει να σημειωθεί, όμως, ότι στο Νομό Ηλείας εμφανίζονται δειλά δειλά οι πρώτες αξιόλογες υποδομές κοντά στην πανέμορφη ακτογραμμή, με αποτέλεσμα να λειτουργούν σήμερα τρία ξενοδοχεία πολυτελείας (πέντε αστέρων).

Δημογραφικά, ο Νομός Ηλείας χαρακτηρίζεται από έναν σχετικά γερασμένο πληθυσμό με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε σχέση με τον Εθνικό μέσο όρο), χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και υψηλή ανεργία. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι περισσότερο από το 40% του συνολικού πληθυσμού του νομού συγκεντρώνεται στις περιοχές των δήμων και μάλιστα το 35% περίπου συγκεντρώνεται στους Δήμους Πύργου, Αμαλιάδας, Γαστούνης, Ζαχάρως και Κρεστένων που αποτελούν και τα σημαντικότερα αστικά/ημιαστικά κέντρα του νομού.

Όσον αφορά την απασχόληση στη περιοχή, με βάση στοιχεία της ICAP το 2001, το 35,39% του ενεργού πληθυσμού απασχολούταν στον αγροτικό τομέα. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλότερο από τον Εθνικό μέσο όρο. Οι πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις στο χώρο της αγροτικής ανάπτυξης (εφαρμογή νέας ΚΑΠ, είσοδος Κίνας στη ΠΟΕ, κ.α) έχουν προκαλέσει μεγάλη κρίση στον αγροτικό τομέα του νομού. Αυτός χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανταγωνιστικότητα λόγω υψηλού κόστους και

αδυναμιών στον τομέα διακίνησης και εμπορίας. Η γεωργία στις πεδινές ζώνες, λόγω κλίματος και σύστασης εδαφών, έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα που δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής ευρέως φάσματος προϊόντων με εξαγωγικές δυνατότητες. Οι βασικότεροι κλάδοι παραγωγής είναι η ελαιοκαλλιέργεια, τα κηπευτικά, τα εσπεριδοειδή, η αμπελοκαλλιέργεια, η βιομηχανική τομάτα, το βαμβάκι, κ.α. Ο νομός Ηλείας είναι ο πρώτος νομός σε εξαγωγές καρπουζιών.

Θα πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι ο νομός Ηλείας αντιμετωπίζει σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως είναι η νιτρορύπανση, η έλλειψη διαχείρισης αποβλήτων, καθώς και η διαχείριση των περιοχών Natura και Ramsar. Τα προβλήματα αυτά έχουν μεγιστοποιηθεί ύστερα από τις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007. Δεδομένου ότι ο τουρισμός θα παίξει καθοριστικό ρόλο στη μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής, τα ζητήματα της περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι κρίσιμα ώστε να επιτευχθεί μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη στη περιοχή.

B.2 Ιστορικά και λοιπά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας³

Η παράδοση για το παρελθόν της Ηλείας αποτελεί, όπως είναι φυσικό, ένα κράμα από μύθους και ιστορικά γεγονότα.

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής του νομού, το κατέλαβαν στην αρχαϊκή εποχή οι Επειοί. Οι Επειοί κατάγονταν από τους Αχαιοούς, οι οποίοι μετανάστευσαν στην Ήλιδα στα 1.500 π.Χ. Πιστεύεται ότι η περιοχή ονομάστηκε Ηλεία από το βασιλιά Ηλείο, γιο του Αμφίμαχου και της Υρμίνας. Αξιόλογοι βασιλείς της Ηλείας υπήρξαν οι Αέθλιος, Ενδυμίωνας, Επειός, Αιτωλός και Ίφιτος. Ο Ίφιτος, κατά τον Πausανία, ανανέωσε τους αγώνες στην Ολυμπία.

Στην Ηλεία τελέστησαν οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας. Από την περιοχή, κατάγονταν μάλιστα οι δυο πρώτοι Ολυμπιονίκες που ονομάζονταν Κόροιβος και Σύμμαχος. Με σκοπό να ελέγχουν τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι κάτοικοι της Ήλιδας ήρθαν σε σύγκρουση με τους Πισάτες τους οποίους υπέταξαν στα 588 π.Χ. Από τότε οι Ελλανοδίκες ήταν πάντοτε Ηλείοι και Ηλείοι επίσης ήταν οι μόνιμοι διευθυντές των Αγώνων. Είναι γνωστό ότι οι Ηλείοι πήραν μέρος στους Περσικούς πολέμους ενώ στον Πελοποννησιακό (431- 404 π.Χ.) και στον Κορινθιακό πόλεμο (395-387 π.Χ.) συμάχησαν με τους Σπαρτιάτες. Στην εποχή του Μακεδονικού Ελληνισμού, οι Ηλείοι υποχρεώθηκαν από το Φίλιππο Β' (359- 336 π.Χ.) να κυβερνιούνται από ολιγαρχική φιλομακεδονική ομάδα.

Λίγο αργότερα, στα 146 π.Χ. ο Ρωμαίος στρατηγός Λεύκιος Μόμμιος, κατέλαβε την Ηλεία, η οποία έγινε μέρος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Επί Νέρωνος (54-68 μ.Χ.) η Ηλεία είχε μερική αυτονομία. ΤΟ 393 μ.Χ. ο αυτοκράτορας Μέγας Θεοδόσιος κατήργησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες, γιατί κατά τη γνώμη του, οι αγώνες ήταν ένα «ειδωλολατρικό κατάλοιπο». Στην Ηλεία μετανάστευσαν και εγκαταστάθηκαν οι Σλάβοι (746-783 μ.Χ.), ενώ έκαναν επιδρομές οι Άραβες (881 μ.Χ.), οι Βούλγαροι (978 μ.Χ.), οι Βενετοί (1125 μ.Χ.) και οι Νορμανδοί (1150 μ.Χ.). Όλοι όμως νικήθηκαν και εγκατέλειψαν την Πελοπόννησο. Το 1204 μ.Χ. κυριεύσαν την Πελοπόννησο οι Φράγκοι. Το 1430 μ.Χ. Η Ηλεία απελευθερώθηκε

³ Βασίζεται κυρίως στα ιστορικά στοιχεία της Ν.Α. Ηλείας

από τον Κων. Παλαιολόγο. Το 1458 μ.Χ. ο Μωάμεθ Β΄ κυριεύσε ο ίδιος την Πελοπόννησο. Οι Τούρκοι κράτησαν την Ηλεία έως το 1687.

Στην περίοδο της Βενετοκρατίας (1687-1715) η Ηλεία έπαθε πολλές καταστροφές και οι κάτοικοι δέχτηκαν από τους Λατίνους, πολλές θρησκευτικές πιέσεις. Στα 1715 οι Τούρκοι ανακαταλαμβάνουν την Πελοπόννησο, η οποία υπέφερε από την σκληρότητα και την κακουργία τους.

Στην επανάσταση του 1821 όμως η Ηλεία πήρε ενεργά μέρος και ανέδειξε πολλούς σπουδαίους οπλαρχηγούς (Βιλαέτης, Μοσχούλας, Μητσόπουλος κ.α.). Η Ηλεία ελευθερώθηκε οριστικά από τον Τουρκικό ζυγό το 1828.

Σπάνια η ιστορία ενός τόπου έχει συνδεθεί τόσο στενά με ένα αγροτικό προϊόν όσο η Ηλεία και η ευρύτερη περιοχή της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου με την σταφίδα.

Η καλλιέργεια της μέχρι την απελευθέρωση (1830) ήταν σχετικά περιορισμένη, γεγονός που οφείλεται αφ' ενός στο ότι η σταφίδα δεν ήταν απαραίτητη στη διατροφή του αγροτικού πληθυσμού και αφετέρου στο ότι η αντικατάσταση μιας άλλης καλλιέργειας με σταφιδαμπέλους, απαιτούσε αρχική χρηματική επένδυση και συγχρόνως οικονομική αντοχή των παραγωγών ώστε να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες 3-4 χρόνων που απαιτούσαν τα φυτάρια ωσότου αρχίσουν να αποδίδουν καρπό. Ωστόσο από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους, η καλλιέργεια της άρχισε να παίρνει εντυπωσιακές διαστάσεις λόγω της εξωτερικής ζήτησης του προϊόντος στην ευρωπαϊκή αγορά και κυρίως την αγγλική.

Την ώρα που ο Κάρολος Ντίκενς αποθέωνε στις Χριστουγεννιάτικες Ιστορίες του την σταφίδα, απαραίτητη στο τραπέζι των λονδρέζικων οικογενειών, πλοία γεμάτα σταφίδα έφευγαν από το λιμάνι του Κατακόλου και τα άλλα λιμάνια της Πελοποννήσου με προορισμό τις μεγάλες αγορές του εξωτερικού, όπου το προϊόν καταναλωνόταν σαν υλικό ζαχαροπλαστικής για την κατασκευή πουτίγκας και σταφιδόψωμου, σαν ξηρός καρπός και αργότερα για την παραγωγή φθηνού σταφιδίτη οίνου και άλλων οινοπνευματωδών ποτών. Μέχρι το 1860 οι εκτάσεις με σταφιδαμπέλους σχεδόν εξαπλασιάστηκαν φθάνοντας στην Πελοπόννησο τα 120.000-150.000 στρέμματα ενώ κατά το χρονικό διάστημα 1830- 1860 ο όγκος της

σταφιδοπαραγωγής δεκαπλασιάστηκε ακολουθώντας την αντίστοιχη αύξηση των εξαγωγών.

Τις δύο επόμενες δεκαετίες, η σταφίδα έγινε το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν του Ελληνικού Βασιλείου. Η εμπορευματοποίηση της σταφίδας οδήγησε την Ηλεία και τις άλλες γειτονικές περιοχές σε μία τόσο ακραία εξειδίκευση, που θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για μονοκαλλιέργεια. Ένας ολόκληρος αγροτικός κόσμος βγήκε από την οικονομία της αυτάρκειας και προσανατολίστηκε προς την εμπορευματοποιημένη παραγωγή. Μια παραγωγή που μοιραία ήταν απόλυτα εξαρτημένη πλέον από τις συνθήκες της διεθνούς αγοράς, την υπερπαραγωγή αλλά και τον καιρό.

Αυτή η ευθυγράμμιση της τοπικής παραγωγής της Ηλείας με την παγκόσμια αγορά και η καλλιέργεια ενός εξαγωγίμου προϊόντος, είχε ως αποτέλεσμα την προσέλκυση πληθυσμών- κυρίως από την ορεινή Πελοπόννησο – και των εποικισμό των πεδινών περιοχών. Η κάθοδός τους συνέβαλλε στη δημογραφική ανάπτυξη των ηλειακών πόλεων και κωμοπόλεων, οι οποίες κράτησαν ανέπαφη αυτή την μορφή και τον αγροτικό τους χαρακτήρα ως τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Εντελώς σχηματικά και περιγραφικά θα μπορούσαμε να κάνουμε διαχωρισμό του πληθυσμού σε τρεις κατηγορίες: Κεφαλαιούχοι, επιχειρηματίες, έμποροι, μεγαλοκτηματίες, γιατροί, δικηγόροι και συμβολαιογράφοι αποτελούσαν το ανώτερο κοινωνικό στρώμα των πόλεων. Στο μεσαίο άνηκε μεγάλο μέρος των χειροτεχνών, των καταστηματαρχών, των εμπόρων. Στο κατώτερο ανήκαν οι εργάτες γης, οι γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι, μερικοί καταστηματάρχες και χειροτέχνες και οι μικροί ιδιοκτήτες γης. Γύρω από την παραγωγή και το εμπόριο της σταφίδας πλέχτηκε σιγά-σιγά ένα δίκτυο δραστηριοτήτων που σχημάτισε μια ιεραρχική πυραμίδα. Από τον μικροκαλλιεργητή, τον μικρέμπορο του χωριού ως τον έμπορο της ενδιάμεσης πόλης και τον μεγαλέμπορο.

Αυτή η στροφή προς την καλλιέργεια ενός εξαγωγίμου προϊόντος που εξαρτιόταν από τη διεθνή εμπορική συγκυρία, την οργάνωση της παραγωγής και της διακίνησής του αλλά και οι μετέπειτα κρίσεις του εμπορίου, καθόρισαν την τοπική εμπορική και βιομηχανική κίνηση αλλά και την κινητικότητα των κεφαλαίων και του πληθυσμού για πολλές δεκαετίες.

Η σταφίδα απαιτούσε ένα ολόκληρο φάσμα απασχολήσεων: η καλλιέργεια της απαιτούσε εργαλεία, ο καθαρισμός της απαιτούσε μάκινες, η ξήρανση της πανιά και αργότερα ξηραντήρια, η συσκευασία της ξύλινα κιβώτια, η μεταφορά της από τα αλώνια στις αποθήκες του σταφιδεμπόρου και στα λιμάνια απαιτούσε την κατασκευή κάρων. Ωστόσο αυτή η άνθηση της περιοχής χάρη στην παραγωγή και το εμπόριο της σταφίδας σκιάστηκε συχνά. Τα πρώτα σύννεφα εκδηλώθηκαν κατά την δεκαετία του 1850 εξ αιτίας της επιδημίας φυλλοξήρας που έπληξε τα ελληνικά αμπέλια και είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια των του εισοδήματος του πληθυσμού και τη χρεοκοπία πολλών σταφιδεμπόρων.

Το 1877, τα σύννεφα επανεμφανίζονται με την ύφεση της αγγλικής αγοράς. Την κατάρρευση των τιμών απέτρεψε το μεγάλο άνοιγμα των γαλλικών αγορών τον Οκτώβριο του 1879, το οποίο οφειλόταν στην πτώση της γαλλικής οινοπαραγωγής λόγω της φυλλοξήρας που έπληξε τα γαλλικά αμπέλια. Η σταφίδα έγινε περιζήτητη και η αγροτική παραγωγή προσαρμόστηκε σ' αυτή την ευνοϊκή συγκυρία. Σ' αυτή την περίοδο ευφορίας είναι ωστόσο χαρακτηριστική η ανυπαρξία επενδύσεων σε άλλους παραγωγικούς τομείς

Ένα σημαντικό μέρος του διαθέσιμου κεφαλαίου των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων διοχετεύθηκε στην ανέγερση και την πολυτελή επίπλωση κατοικιών, απόδειξη της επιθυμίας ενός δυτικόμορφου επιδεικτικού αστισμού. Αυτό αποδεικνύεται από τα καλλιμάρμαρα εντυπωσιακά νεοκλασικά κτίρια που κτίστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αι. Στον Πύργο και τις άλλες μεγάλες ηλειακές πόλεις, περισσότερο για την κοινωνική ακτινοβολία των ιδιοκτητών τους παρά για να ικανοποιήσουν τις στεγαστικές του ανάγκες.

Η κατασκευή του σιδηροδρόμου και συγκεκριμένα της γραμμής Πύργου Κατακόλου, που λειτούργησε στις 3 Φεβρουαρίου του 1883 και ήταν η πρώτη σε ολόκληρη την Ελλάδα, και αμέσως μετά η κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Πειραιώς – Καλαμάτας που συνέδεε όλες τις σημαντικότερες πόλεις του ηλειακού κάμπου, οι τοπικές γραμμές Καβάσιλα – Κυλλήνη και Πύργος Αρχαία Ολυμπία μαρτυρούν την άνθηση και τη σπουδαιότητα του εμπορίου της σταφίδας που διεξάγετε στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας

Όμως, οι νέοι γαλλικοί αμπελώνες που είχαν εν τω μεταξύ φυτευτεί, καρποφόρησαν, η γαλλική αγορά έκλεισε και άρχισε η περίφημη σταφιδική κρίση που υπήρξε καταλυτική για την τοπική οικονομία και κοινωνία, σημάδεψε για πολλά χρόνια την περιοχή σε όλα τα επίπεδα και ήταν ένα από τα σημαντικότερα, αν όχι το σημαντικότερο οικονομικό γεγονός στην Ελλάδα από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους.

Από την χρυσή εποχή δεν έμειναν παρά μόνο συντρίμια, η τοκογλυφία άνθησε, η μετανάστευση – μοναδική διέξοδος για όσους δεν μπορούσαν να απορροφηθούν στην τοπική αγορά εργασίας – άρχισε και ήταν μαζική, το σταφιδικό κίνημα έκανε την εμφάνιση του και δόνησε την Ηλεία και τις άλλες σταφιδοπαραγωγικές περιοχές. Η κατάρρευση του σταφιδεμπορίου ήταν πλέον γεγονός, είχε πλήξει ανεπανόρθωτα την τοπική οικονομία και την κοινωνία και είχε σπείρει τον πανικό στους κατοίκους της Ηλείας.

Κύρια αιτία της σταφιδικής κρίσης του 1890 ήταν η ανυπαρξία σταφιδικής πολιτικής. Η κυβέρνηση προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κρίση παίρνοντας διάφορα μέτρα μεταξύ των οποίων ήταν η προστασία της παραγωγής με την πολιτική "της παρακράτησης" (διαχωρισμός των ποιοτήτων, εξαγωγή των καλύτερων και αποθήκευση και προώθηση των κατωτέρων στην οινοποιία και την οινοπνευματοποιία), όμως οι συνέπειες της κρίσης ήταν πλέον ανεπανόρθωτες.

Η ανάγκη διάθεσης του προϊόντος ήταν ωστόσο επιτακτική και μόνη διέξοδος ήταν πλέον η εσωτερική αγορά. Το απύλητο πλεόνασμα της σταφίδας δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για την δημιουργία δραστηριοτήτων βιομηχανικής μετατροπής του. Η σταφιδική κρίση σηματοδοτεί την εκβιομηχανοποίηση της περιοχής και κατά την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αι. Αρχίζει μια διαδικασία βιομηχανικής απογείωσης με τη δημιουργία πολυαριθμών οινοποιείων, οινοπνευματοποιείων και ποτοποιείων. Τα περισσότερα από αυτά παρέμειναν μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις ή έκλεισαν, μερικά όμως εξελίχθηκαν σε σημαντικές βιομηχανικές μονάδες. Εκτός από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας σταφίδας, από τις οποίες κυριαρχείται το βιομηχανικό τοπίο της Ηλείας στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, υπάρχουν και μικρά βιοτεχνικά ή οικογενειακά εργαστήρια αγαθών τρέχουσας κατανάλωσης όπως αλευρόμυλοι και ελαιοτριβεία που είναι διάσπαρτα σε όλη την Ηλεία καθώς και μικρά σιδεράδικα, βυρσοδεψεία κ.λπ.

Από τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα η διαδικασία της εκβιομηχάνισης διαφοροποιείται. Αρχίζει να συγκεκριμενοποιείται η τάση απεξάρτησης από τη σταφίδα και παρατηρείται μια μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη σταφίδα σε άλλα προϊόντα όπως ο καπνός, τα δημητριακά κ.λπ. Η βιομηχανική πρωτοβουλία δεν είναι πλέον μεμονωμένο και αποκλειστικά τοπικό φαινόμενο αλλά υπακούει στις βαθύτερες τάσεις της οικονομίας στο σύνολό της .

Έτσι, από την πρώτη κιόλας δεκαετία του 20^{ου} αιώνα το "βιομηχανικό τοπίο" της Ηλείας αλλάζει. Από αυτές τις βιομηχανίες – αντιπροσωπευτικές της νέας τάσης – που ιδρύθηκαν στην περιοχή της Ηλείας μετά το 1900 κυριότερες υπήρξαν η καπνοβιομηχανία Καραβασίλη και η βιομηχανία Δήμητρα – Αλφειός.

Ωστόσο, η χρόνια κρίση της σταφίδας εξακολούθησε να σκιάζει την οικονομική και την κοινωνική εξέλιξη της Ηλείας για πολλές δεκαετίες. Εκτός από την Ελληνική Εταιρεία Οίνων και Οινοπνευμάτων, συνέχισαν να κατασκευάζονται και άλλα σημαντικά οινοποιεία μέχρι τα μέσα τουλάχιστον του 20^{ου} αιώνα σε πολλές περιοχές της Ηλείας όπως τα οινοποιεία το ΑΣΟ που εξακολουθούν μέχρι σήμερα να σημαδεύουν το τοπίο και να θυμίζουν τα χρόνια της σταφίδας, που σφράγισαν την ιστορία της Ηλείας και των ανθρώπων της για πάνω από εκατό έτη, καθορίζοντας καταλυτικά μέχρι σήμερα την πορεία τους.

B.3 Συνοπτική αναφορά στις πυρκαγιές⁴

Την περίοδο 23-28 Αυγούστου 2007 εκδηλώθηκαν στην περιοχή της Ηλείας πυρκαγιές με πολλές αρνητικές επιπτώσεις για το νομό. Πέρα από το ανυπολόγιστο τίμημα που πλήρωσε ο Νομός σε ανθρώπινες ζωές, ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι καταστροφές στο φυσικό, αγροτικό και αστικό περιβάλλον, καθώς και στην τοπική οικονομία.

B.3.1 Συνολική έκταση της καταστροφής

Συνολικά στην Ηλεία, καταμετρήθηκαν 1.150.000 στρ. καμένες εκτάσεις (στοιχεία της Νομαρχίας) 380.000 στρ. αγροτικών καλλιεργειών. Όσον αφορά το ζωικό κεφάλαιο, οι απώλειες στην Ηλεία ανήρθαν σε περίπου 30.000 ζώα. Σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς που υπέστησαν ζημιές από τις καταστροφικές πυρκαγιές, οι ζημιές στην Ηλεία είναι οι μεγαλύτερες τόσο σε επίπεδο καμένων εκτάσεων, άλλα και σε επίπεδο ζημιών.

B.3.2 Φυσικό περιβάλλον

Το δάσος γύρω από τη λίμνη Καϊάφα υπέστη σημαντική καταστροφή. Συγκεκριμένα κάηκαν περίπου 7.600 στρέμματα (22% της προστατευόμενης περιοχής) Η φωτιά κατέκαψε ολόκληρη τη ζώνη που περιβάλλει τη λίμνη, καθώς και το πευκοδάσος κάτω από αυτήν. Μεγάλη ζημία υπέστη και η πανίδα.

Η περιοχή γύρω από την αρχαία Ολυμπία, υπέστη μεγάλες απώλειες. Το δάσος ήταν χαρακτηριστικό δείγμα της μεσογειακής βλάστησης και έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura κυρίως λόγω του μωσαϊκού των δασικών και αγροδασικών της οικοσυστημάτων. Εντός της προστατευόμενης περιοχής κάηκαν 670 στρέμματα (21% του συνόλου της). Κάηκε σημαντικό τμήμα στα ανατολικά της περιοχής. Η βλάστηση που επηρεάστηκε αποτελείται κυρίως από δασικά οικοσυστήματα, τα οποία εκτιμάται

⁴ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) του ΥΠΕΧΩΔΕ, β) της WWF Ελλάς, γ) του ΙΓΜΕ, δ) της Ηλειακής Α.Ε.

ότι μπορούν να αναγεννηθούν. Λόγω των εκδηλώσεων για την αφή της Ολυμπιακής Φλόγας που είχαν προγραμματιστεί για τον Μάρτιο 2008, έγιναν κάποιες εργασίες αποκατάστασης οι οποίες είχαν ανατεθεί στο ΕΘΙΑΓΕ, χωρίς όμως να έχουν αποδώσει τα αναμενόμενα. Το πρόβλημα υφίσταται.

Όσον αφορά το δάσος της Φολόης, στο οποίο βρίσκεται το πολύτιμο και εκτεταμένο δρυοδάσος από *Quercus frainetto*, κήκαν συνολικά, εντός της προστατευόμενης περιοχής περίπου 30.000 στρέμματα, (30% του συνόλου της). Κήκαν εκτάσεις με αειφύλλα-πλατύφυλλα καθώς και πευκοδάση στις δυτικές και νοτιοδυτικές παρυφές και ως το επίπεδο του οροπεδίου όπως οριοθετείται από το δρόμο. Κήκαν και περίπου 100 δέντρα δρυός στις παρυφές του δάσους.

B.3.3 Αναγέννηση περιοχών

Σύμφωνα με στοιχεία της WWF, η αναγέννηση των περιοχών αυτών δεν προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, στον βαθμό που αυτές θα προστατευτούν επαρκώς από οικολογικά ασύμβατες αλλαγές χρήσεων γης, καθώς αυτού του τύπου η μεσογειακή βλάστηση έχει αναπτύξει μηχανισμούς προσαρμογής και ταχείας αποκατάστασης της ισορροπίας του οικοσυστήματος. Για τις περισσότερες περιοχές εκτιμάται ότι δεν θα απαιτηθούν μαζικές αναδασώσεις, με την εξαίρεση περιοχών που είχαν καεί ξανά στο πρόσφατο παρελθόν, καθώς και των εκτάσεων με ελάτη ή μαύρη πεύκη, ειδών που παρουσιάζουν δυσκολία στη φυσική αναγέννηση.

B.3.4 Αστικό περιβάλλον

Εκτός από τις ζημιές που προκλήθηκαν στο φυσικό περιβάλλον και στις προστατευόμενες περιοχές, σημαντικές είναι και οι επιπτώσεις της πυρκαγιάς στις παραγωγικές και οικιστικές εκτάσεις και υποδομές. Κατά την επίσημη καταγραφή των ζημιών το ΥΠΕΧΩΔΕ κατέγραψε τις ακόλουθες ζημιές στο Νομό Ηλείας:

Πίνακας 2: Καταγεγραμμένες καταστροφές σε κτίρια/υποδομές

Είδος κτηρίου	Κάηκαν ολοσχερώς	Μερική ζημιά
Κατοικίες	524	238
Δημόσια Κτίρια/ Εκκλησίες/ Επαγγελματικές στέγες	30	12
Στάβλοι/ Αποθήκες/ Λοιπές Χρήσεις	498	233

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ

Πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι προκλήθηκαν ζημιές στις υποδομές του οδικού δικτύου, αλλά και στις υποδομές τηλεπικοινωνιών και ηλεκτροδότησης.

Ιδιαίτερα προβλήματα προκύπτουν και σε σχέση με την ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών. Η ζημιά στο τοπίο της περιοχής είναι ανυπολόγιστη, ενώ η καταστροφή της φυσικής κάλυψης αναμένεται να συνοδευτεί από την απορύθμιση του εδαφικού και υδατικού ισοζυγίου και τελικά από πλημμύρες, οι οποίες θα προκαλέσουν με βεβαιότητα και άλλες έμμεσες καταστροφές. Ο κίνδυνος των πλημμυρών είναι μεγάλος και θα γίνει ακόμα μεγαλύτερος από την πλημελή μέχρι σήμερα εκτέλεση αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων.

B.3.5 Αγροτικό περιβάλλον

Σε ότι αφορά τις αγροτικές περιοχές που υπέστησαν ζημιές, πιο σημαντικές όλων είναι οι ζημιές στους εκτεταμένους ελαιώνες της περιοχής. Οι ζημιές στη γεωργία συμπληρώνονται και από τις καταστροφές των συναφών υποδομών (π.χ. αποθηκών) και εξοπλισμού.

Ο κλάδος της κτηνοτροφίας επλήγει επίσης σοβαρά, καθώς οι απώλειες σε ζωικό κεφάλαιο είναι τεράστιες που συμπληρώνονται και από καταστροφές σχετικών υποδομών, όπως οι στάβλοι. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της βόσκησης καθώς θα πρέπει να προστατευτούν οι υπό αναγέννηση περιοχές από τα κοπάδια. Τέλος, θα πρέπει απαραίτητως να ληφθεί μέριμνα για αυστηρό έλεγχο της

θήρας, έτσι ώστε να προστατευτούν τα μέρη όπου έχουν καταφύγει τα είδη της άγριας πανίδας και να διασφαλιστεί η διατήρησή τους.

B.3.6 Επιχειρηματικότητα/τουρισμός

Σημαντικές είναι οι συνέπειες για την τοπική οικονομία, ειδικά σε ότι αφορά την πρωτογενή παραγωγή (γεωργία, κτηνοτροφία) και τον τουρισμό στις καμένες περιοχές. Οι επιπτώσεις στον τουρισμό αναμένεται να είναι σημαντικές, καθώς σημειώθηκε σοβαρό πλήγμα στο οικιστικό και φυσικό κεφάλαιο, το οποίο αποτελούσε πόλο έλξης επισκεπτών, και στα λοιπά τουριστικά αξιοθέατα της περιοχής. Για το μέλλον υπάρχει φόβος για επέκταση αυτής της υποβάθμισης του τουριστικού προϊόντος, σε περίπτωση άναρχης χωροθέτησης αναπτυξιακών επενδύσεων και παρεμβάσεων. Ο αριθμός των επιχειρήσεων που υπέστησαν ζημιές από τις πυρκαγιές ανέρχονται σε 842 σύμφωνα με την Ν.Α. Ηλείας, ενώ το ποσό των ζημιών ανέρχεται σε 7.760.000 Ευρώ. Οι ζημιές ωστόσο δεν περιορίζονται μόνο στις υλικές καθώς σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων ο τζίρος είχε κάθετη πτώση με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις αυτές να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ : Υφιστάμενη κατάσταση του νομού

Γ.1 Υποδομές προσπελασιμότητας

Με τον όρο υποδομές προσπελασιμότητας ορίζονται τα δίκτυα, οι υποδομές και οι υπηρεσίες μεταφορών, οδικών, σιδηροδρομικών, αεροπορικών και ακτοπλοϊκών.

Στον Νομό Ηλείας υπάρχει ανεπτυγμένο οδικό δίκτυο, από τα μεγαλύτερα σε μήκος στο ελλαδικό χώρο. Το δίκτυο, όμως, αυτό χρειάζεται σημαντικές παρεμβάσεις. Η ταχεία έναρξη και ολοκλήρωση του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου αποτελεί αναγκαιότητα μέγιστης σημασίας.

Η περιοχή συνδέεται επίσης με το σιδηροδρομικό δίκτυο της Πελοποννήσου, το οποίο θεωρείται πεπαλαιωμένο. Το πλάτος χάραξης του δικτύου είναι μικρότερο από το Ευρωπαϊκό πρότυπο.

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα διασύνδεσης μέσω των αεροπορικών εγκαταστάσεων του στρατιωτικού αεροδρομίου(Α/Δ) Ανδραβίδας και αυτού του Επιταλίου το οποίο χρησιμοποιείται προς το παρόν μόνο από ραντιστικά αεροσκάφη.

Τέλος τα λιμάνια του Κατακόλου και της Κυλλήνης που δίνουν πνοή ζωής στην τουριστική δραστηριότητα, αλλά και το αλιευτικό καταφύγιο Παλουκίου Αμαλιάδας καθώς και του υπό κατασκευή στον Άγιο Παντελεήμονα Λεχαινών, συμπληρώνουν τον χάρτη των λιμενικών εγκαταστάσεων στο νομό.

Γ.1.1 Υφιστάμενο Οδικό δίκτυο⁵

Το εθνικό δίκτυο του νομού Ηλείας αποτελεί η Εθνική Οδός Πάτρα - Πύργος - Κυπαρισσία και Πύργος - Ολυμπία. Το εθνικό δίκτυο διασταυρώνεται με ένα πυκνό δίκτυο επαρχιακών οδών, οι οποίες το συνδέουν με τα παράλια και το εσωτερικό ανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου. Οι επαρχιακές αυτές οδοί παρουσιάζουν αυξημένη κίνηση ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο αλλά οι επικίνδυνες διασταυρώσεις τους με το εθνικό δίκτυο υποβιβάζουν την κυκλοφοριακή ικανότητα του εθνικού δικτύου και συντελούν στην εμφάνιση μεγάλου αριθμού ατυχημάτων κατά τις περιόδους αιχμής. Οι πιο σημαντικοί τόσο από πλευράς κυκλοφοριακού φόρτου, όσο και αναπτυξιακής σημασίας, είναι οι οδοί: α)Λιμάνι Κυλλήνης διασταύρωση Ε.Ο. Πύργου - Πάτρας, β)Λιμάνι Κατακόλου – Πύργος (Ε.Ο), γ)Αμαλιάδα – Σιμόπουλο – 111 Ε.Ο., δ)Ολυμπία – Βυτίνα, ε)Ολυμπία – Λάλας – Λαμπεία, στ)Κρέστενα – Ανδρίτσαινα.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τους δείκτες του νομού σε συγκοινωνίες:

Πίνακας 3: Δείκτες του Νομού Ηλείας σε συγκοινωνίες

Έτος	1999	2000	2001	2002	2003
Επιβατ. αυτοκίνητα ΙΧ σε κυκλοφορία	16080	17572	18627	19233	19842
Εγγραφές καιν. επιβατικών ΙΧ	1549	1792	1666	1183	1408
Ταξί σε κυκλοφορία	446	446	446	446	446
Λεωφορεία σε κυκλοφορία	216	214	223	215	211
Φορτηγά σε κυκλοφορία	17544	17918	18181	18207	18377
Τροχαία ατυχήματα	315	288	225	201	168
Επιβατ. αυτοκίνητα ΙΧ ανά 100 κατοίκους	8,73	9,55	10,16	10,52	10,9
Τροχαία ατυχήματα ανά 1000 κατοίκους	1,71	1,56	1,22	1,1	0,92

Πηγή: All Media

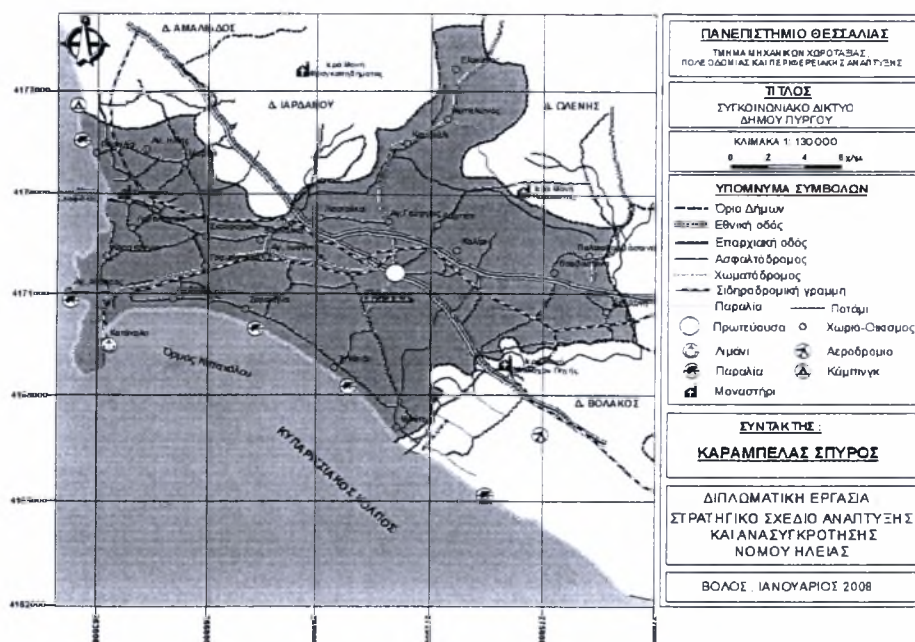
⁵ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της All Media, β) της ΔΕΚΕ Πατρών, γ) της Απολογιστικής Έκθεσης της Ν.Α. Ηλείας 1999-2006

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα, διαπιστώνουμε ότι στον νομό αντιστοιχούν το 2001 10,16 αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους, την στιγμή που στην περιφέρεια αντιστοιχούν 16 αυτοκίνητα. Ο δείκτης αυτός μας κατατοπίζει ως προς τον βαθμό ευημερίας του νομού. Ενώ η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται στην 11^η θέση μεταξύ των περιφερειών, είναι εύκολο κανείς να διαπιστώσει ότι ο Νομός Ηλείας, αποτελεί έναν από τους νομούς με τα λιγότερα ΙΧ ανά 100 κατοίκους στο σύνολο των νομών της Ελλάδας.

Με βάση πόρισμα της Εθνικής Έρευνας – Προορισμού της Κυκλοφορίας στον Νομό Ηλείας, συμπεραίνεται, ότι το πιο επιβαρυνόμενο κυκλοφοριακά τμήμα του εθνικού δικτύου είναι αυτό της περιοχής Πάτρας - Πύργου -Ολυμπίας και ότι υπάρχει γένεση της κυκλοφορίας στον Πύργο με προορισμό την Αρχαία Ολυμπία. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο λιμάνι του Κατάκολου.

Κατά την θερινή ιδιαίτερα περίοδο μεγάλος αριθμός τουριστών αποβιβάζεται στο Κατάκολο με σκοπό να επισκεφθούν την Αρχαία Ολυμπία. Την περίοδο αυτή, η επαρχ. οδός Κατάκολου - Πύργου παρουσιάζει υψηλή κίνηση και σημαντικό αριθμό ατυχημάτων. Στον παρακάτω χάρτη απεικονίζεται το συγκοινωνιακό δίκτυο Δ. Πύργου.

Χάρτης 1: Συγκοινωνιακό δίκτυο Δήμου Πύργου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στρατηγικής σημασίας έργο για την περιοχή είναι η κατασκευή του κλειστού αυτοκινητόδρομου «Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα» (Δυτικός Αυτοκινητόδρομος ή αλλιώς Δυτική οδός Πελοποννήσου). Ο νέος άξονας ο οποίος είναι το μεγαλύτερο από τα 7 μεγάλα οδικά έργα του προγράμματος «Δρόμοι Ανάπτυξης» συνολικού προϋπολογισμού περίπου 7 δις ευρώ, αναμένεται να βελτιώσει σημαντικά τους χρόνους διασύνδεσης του Πύργου με την υπόλοιπη Ελλάδα. Πιο αναλυτική παρουσίαση του μεγάλου αυτού έργου γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο.

Σημαντικό επίσης ζήτημα αποτελεί η βελτίωση των καθέτων αξόνων και η σύνδεσή τους με τους κόμβους του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου, ώστε να μπορέσει όλος ο νομός να επωφεληθεί από το νέο έργο. Η σημερινή κατάσταση των συγκεκριμένων δρόμων δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική. Αν και υπάρχουν τμήματα των αξόνων σε καλή κατάσταση, μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου είναι σε κακή κατάσταση με υψηλό βαθμό επικινδυνότητας, ενώ κάποια τμήματα απειλούνται με κατάρρευση. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν ώριμες μελέτες ώστε να αρχίσει άμεσα η ανακατασκευή των οριζοντίων αξόνων.

Αναλυτικά το οδικό δίκτυο του Νομού Ηλείας περιλαμβάνει:

α)Βασικό (Πρωτεύον) Εθνικό Δίκτυο

1. Ν. Ε.Ο Πάτρας- Πύργου

- Μήκος 97 χιλιόμετρα
- Χαρακτηριστικά οδού: υπεραστική αρτηρία 2 λωρίδων κυκλοφορίας
- Φόρτοι: Διαφέρουν κατά τμήματα.
 1. Ημερήσιος Φόρτος Τυπικής Καθημερινής εκτός θερινής περιόδου: 8.000-9.000 επ. οχ. / κατεύθυνση / ημέρα (μόνιμος σταθμός μετρήσεων 3ης ΔΕΚΕ στα Λεχαινά -σταθμός 140)
 2. Ημερήσιος Φόρτος Τυπικής καθημερινής θερινής περιόδου 11.500-12.500 επ. οχ. / κατεύθυνση / ημέρα (μόνιμος σταθμός μετρήσεων 3ης ΔΕΚΕ στα Λεχαινά-σταθμός 140)

3. Ωριαίος Φόρτος Αιχμής: 500-550 επ. οχ. / ώρα / κατεύθυνση εκτός θερινής περιόδου, 800- 850 επ. οχ. / ώρα / κατεύθυνση κατά τη θερινή περίοδο.

- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): περίπου 2500 επ. οχ. / ώρα / κατεύθυνση (με εκτιμώμενη σύνθεση κυκλοφορίας: φορτηγά 12%, λεωφορεία 3%, οχήματα αναψυχής 3%).

2. Εθνική Οδός Πύργου-Καλού Νερού-Τσακώνας (τμήμα Πύργος-Καλό Νερό)

- Μήκος 56 χιλιόμετρα
- Χαρακτηριστικά οδού: υπεραστική αρτηρία 2 λωρίδων κυκλοφορίας, με ερείσματα, χωρίς διαχωριστικά.
- Φόρτοι: Διαφέρουν κατά τμήματα.

1. Ημερήσιος Φόρτος Τυπικής Καθημερινής χειμερινής περιόδου: 2.500-3.000 επ. οχ. / και στις δύο κατευθύνσεις (στοιχεία μετρήσεων 3ης ΔΕΚΕ στη διασταύρωση Κρεστένων, Φεβρουάριος 1994), εκτιμώμενος Ημερήσιος Φόρτος Τυπικής Καθημερινής θερινής περιόδου 4.000-4.500 επ. οχ. / και στις δύο κατευθύνσεις.

2. Ωριαίος Φόρτος Αιχμής: 260-290 επ. οχ. / ώρα / κατεύθυνση εκτός θερινής περιόδου, 400-450 επ.οχ. / κατεύθυνση κατά τη θερινή περίοδο.

3. Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1700 επ. οχ. / ώρα (κατανομή κυκλοφορίας 60 / 40, 10% φορτηγά, 2% λεωφορεία, 3% οχήματα αναψυχής).

3. Τμήματα Παλαιάς Εθνικής Οδού Πατρών- Πύργου σε λειτουργία

- Χαρακτηριστικά: Υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: διαφέρουν ανά τμήμα, δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων.
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1400 επ. οχ. /ώρα

4. Παλαιά Ε.Ο. Πύργος-Ολυμπία-Τρίπολη

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι : διαφέρουν ανά τμήμα, δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1400 απ. οχ. /ώρα

β) Δευτερεύον Εθνικό Δίκτυο

1. Η Ν.Ε.Ο. 74, τμήμα Πύργου-Ολυμπίας
2. Η Ν.Ε.Ο. 74 στο τμήμα Ολυμπία-Βυτίνα-Λεβίδι-Τρίπολη, με εξαίρεση τα τμήματα που βρίσκονται εντός των ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923
3. Η Ν.Ε.Ο. 9 Πύργος-Καλό Νερό-Τσακώνα

γ) Τριτεύον Εθνικό Δίκτυο

1. Τα λειτουργούντα τμήματα της Π.Ε.Ο. Πάτρας-Πύργου
2. Η Π.Ε.Ο. Πύργος-Ολυμπία και τα τμήματα της Ε.Ο. Ολυμπίας-Βυτίνας-Λεβιδίου-Τρίπολης που βρίσκονται εντός των ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923
3. Η Ε.Ο. Μεγαλόπολη-Ανδρίτσαινας-Ναού Επικούρειου Απόλλωνα

Πρωτεύουσας Σημασίας Επαρχιακό Δίκτυο

1. **Επαρχιακή οδός από Ν.Ε.Ο. Πατρών-Πύργου (διασταύρωση Ανδραβίδας)-Νεοχώρι-Κυλλήνη**
 - Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων σ' ένα τμήμα και 4 λωρίδων στο υπόλοιπο
 - Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 400-500 επ. οχ. /ώρα
 - Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1200-1400 επ. οχ. /ώρα(με εκτιμώμενη σύνθεση κυκλοφορίας: φορτηγά 12%, λεωφορεία 3%, οχήματα αναψυχής 3%).
2. **Επαρχιακή οδός Πύργου-Κατακόλου**
 - Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
 - Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 400-500 επ. οχ. /ώρα
 - Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1200-1400 επ. οχ. /ώρα

**3. Επαρχιακή οδός Αμαλιάδας-Χαβαρίου-Σιμόπουλου-Πανόπουλου (Ε.Ο.
111 Πάτρας-Τρίπολης)**

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 300 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1200 επ. οχ./ώρα

4. Επαρχιακή οδός Κρεστένων-Ανδρίτσαινας

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 300 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1200 επ. οχ./ώρα

Δευτερεύουσας Σημασίας Επαρχιακό Δίκτυο**1. Επαρχιακή οδός Γαστούνης-Βαρθολομιού**

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 200 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1200 επ. οχ./ώρα

2. Επαρχιακή οδός Βάρδα-Νησιού-Δάφνης-Αετοράχης

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 150 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1000 επ. οχ./ώρα

3. Επαρχιακή οδός από Ε.Ο. Πύργου-Κυπαρισσίας (διασταύρωση Θολού)-Ν. Φιγάλεια

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 150 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1000 επ. οχ./ώρα

4. Επαρχιακή οδός Ολυμπίας-Φλόκα -Μακρυσίων -Κρεστένων

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 200 επ. οχ./ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1000 επ. οχ./ώρα

5. Επαρχιακή οδός Γαστούνης-Ρουπακίου-Αρχ. Ηλιδας -Κέντρου

- Χαρακτηριστικά: υπεραστική οδός 2 λωρίδων
- Φόρτοι: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετρήσεων. Εκτιμώμενος Ωριαίος Φόρτος Αιχμής θερινής περιόδου περίπου 150 επ. οχ. /ώρα
- Χωρητικότητα (εκτιμώμενη): 1000 επ. οχ. /ώρα

Οι ανάγκες για παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο εκτιμώνται μέσα από προσέγγιση της αναπτυξιακής του διάστασης ως προς το αν:

- συνδέει ζώνες έντονης παραγωγικής δραστηριότητας του πρωτογενή τομέα με πύλες εξόδου ή χώρους ευρείας κατανάλωσης
- διευκολύνει την πρόσβαση σε ζώνες τουριστικής ανάπτυξης
- ενισχύει την εσωτερική συνοχή τόσο σε επίπεδο νομού μεταξύ των ΟΤΑ του νομού όσο και στο επίπεδο της Περιφέρειας.

Οι ανάγκες συνίστανται σε:

1. Ολοκλήρωση της κατασκευής του Δυτικού άξονα της Πελοποννήσου(τμήμα ΠΑΘΕ Αθήνα-Κόρινθος-Πάτρα και Νότιο τμήμα της Ιόνιας Οδού (Πάτρα-Πύργος-Καλαμάτα)
2. Βελτίωση και ολοκλήρωση της σύνδεσης της παραλιακής ζώνης μεταξύ των περιοχών που την αποτελούν(Σημαντικό έργο από την Ν.Α. Ηλείας αφού έχουν εκπονηθεί μελέτες για το μεγαλύτερο τμήμα του παραλιακού δικτύου)
3. Η βελτίωση-συμπλήρωση των κάθετων αξόνων που συνδέουν την παραλιακή ζώνη με την ενδοχώρα.

Τέλος υπάρχουν απαιτήσεις για βελτίωση-συμπλήρωση του οδικού δικτύου στο επαρχιακό αλλά και στο δημοτικό δίκτυο ολόκληρου του νομού.

Τα σημαντικότερα έργα που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ στο οδικό δίκτυο του Νομού Ηλείας παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ στον οδικό δίκτυο του νομού

Τίτλος Έργου	Προϋπολογισμός έργου σε €
Βελτίωση κατά τμήματα της Ε.Ο. Βυτίνας-Αρχαίας Ολυμπίας	5.534.783,00
Μελέτες αυτοκινητόδρομου Πατρών-Πύργου(Δυτικός Αυτοκινητόδρομος)	1.521.114,00
Παράκαμψη Αρχαίας Ολυμπίας	19.204.462,44
Εξοπλισμός υπηρεσιών τροχαίας για την παροχή οδικής ασφάλειας στο οδικό δίκτυο της περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας	293.177,00
Κατασκευή στηθαίου ασφάλειας με ηλεκτροφωτισμό τμηματικά στον Νομό Ηλείας	771.299,00

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Γ.1.1.1 Δυτικός Αυτοκινητόδρομος ή Δυτική Οδός Πελοποννήσου⁶

Ο οδικός άξονας Ελευσίνα-Κόρινθος-Πάτρα & Πάτρα-Πύργος- Τσάκωνα αποτελεί το μεγαλύτερο σε οικονομικό και κατασκευαστικό αντικείμενο που προωθήθηκε ποτέ στην Ελλάδα, το οποίο θα κατασκευασθεί με την μέθοδο της σύμβασης παραχώρησης. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι ο προϋπολογισμός του έργου είναι τριπλάσιος από αυτόν του έργου της ζεύξης Ρίου-Αντίρριου.

Πρόκειται για το δυσκολότερο έργο που προωθεί το ΥΠΕΧΩΔΕ μήκους 365,4 χλμ. εκ των οποίων θα κατασκευαστούν τα 283,7 χλμ. και θα βελτιωθούν τα υπόλοιπα 81,7 χλμ. Ο δρόμος θα έχει πλάτος 26,5 μέτρα, με 3 λωρίδες κυκλοφορίας σε κάθε ρεύμα και με διαχωριστικό διάζωμα ανάμεσα στα δύο ρεύματα. Ο συγκεκριμένος δρόμος ανήκει στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο των σύγχρονων αυτοκινητοδρόμων, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι προδιαγραφές του είναι καλύτερες από αυτές που ορίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σύμφωνα με τους ειδικούς, ο δρόμος αυτός θα εξυπηρετεί άνετα, με πλήρη ασφάλεια, υπερτριπλάσια κίνηση από τη σημερινή και θα επιτρέπει σε όλα τα σημεία του την ανάπτυξη ταχύτητας 120 χλμ. την ώρα. Επίσης χαρακτηριστικό του αυτοκινητόδρομου αποτελεί το πλάτος του τμήματος Κόρινθος-Πάτρα, το οποίο θα είναι μεγαλύτερο από το πλάτος της Εγνατίας Οδού και του μεγαλύτερου μέρους της ΠΑΘΕ που έχουν πλάτος 24,5 μέτρα.

Αποτελεί έργο στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας και της Ηπείρου έργο ζωής και ασφάλειας για το πολίτες των περιοχών αυτών. Αναλυτικότερα ο Οδικός Άξονας Ελευσίνα - Κόρινθος - Πάτρα και Πάτρα-Πύργος- Τσάκωνα που θα έχει συνολικό μήκος 365,4 χλμ. θα περιλαμβάνει:

⁶ Βασίζεται κυρίως α) στα πρακτικά της διημερίδας «Ιόνια Οδός» του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, β) στα πρακτικά της Συνεδρίασης του Αναπτυξιακού Συνεδρίου Ηλείας, γ) στην Εισηγητική Έκθεση της Ν.Α. Ηλείας για την ΜΠΕ του Οδικού Άξονα 'Πάτρα-Πύργος-Τσακώνα'

1. Την κατασκευή νέων τμημάτων του αυτοκινητοδρόμου συνολικού μήκους 283,7 χλμ.
2. Την συμπλήρωση και βελτίωση υφιστάμενων τμημάτων του αυτοκινητοδρόμου συνολικού μήκους 81,7 χλμ.

Ο πίνακας που ακολουθεί περιλαμβάνει τα νέα τμήματα του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου και αυτά του υφιστάμενου δικτύου που πρόκειται να συμπληρωθούν και βελτιωθούν:

Πίνακας 5: Τα υφιστάμενα και τα νέα τμήματα που θα περιλαμβάνονται στην κατασκευή του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου

Νέα τμήματα	Βελτίωση υφιστάμενων τμημάτων
120 χλμ. του τμήματος Κόρινθος -Πάτρα, με τρεις λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση και μεσαίο διαχωριστικό διάζωμα	63,4 χλμ. στο υφιστάμενο τμήμα Αυτοκινητόδρομου Ελευσίνα-Κόρινθος
163,7 χλμ. του τμήματος Πάτρα -Πύργος- Αλφειός - Τσακώνα, με δύο λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, μία λωρίδα έκτακτης ανάγκης (ΛΕΑ) και μεσαίο διαχωριστικό διάζωμα	18,3 χλμ. στο υφιστάμενο τμήμα της παράκαμψης Πάτρας

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Αναλυτικότερα όσον αφορά τα έργα στα νέα τμήματα του σύγχρονου αυτοκινητοδρόμου που θα κατασκευαστούν:

- Τα 120 χλμ. του τμήματος Κόρινθος-Πάτρα που θα είναι με τρεις λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση και μεσαίο διαχωριστικό διάζωμα. Ο αυτοκινητόδρομος αυτός θα έχει πλάτος 26,5 μ. με εξαίρεση το τμήμα Έξοδος Πάτρας-Διόδια Ρίου μήκους 6 χλμ., που θα διαθέτει 4 λωρίδες κυκλοφορίας (αστικού τύπου) ανά κατεύθυνση με συνολικό πλάτος 33,15 μ.
- Τα 163,7 χλμ. του τμήματος Πάτρα-Πύργος-Αλφειός-Τσακώνα που θα είναι με δύο λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, μία λωρίδα έκτακτης ανάγκης (ΛΕΑ) και μεσαίο διαχωριστικό διάζωμα.
- 31 νέοι πλήρεις ανισόπεδοι κόμβοι

- Η πλήρης οργάνωση δευτερεύοντος οδικού δικτύου μέσω ανισόπεδων διαβάσεων και παράπλευρων οδών στον Αυτοκινητόδρομο για την αποκατάσταση επικοινωνίας, την εξυπηρέτηση των τοπικών μετακινήσεων και την σύνδεση με τον Αυτοκινητόδρομο.

Τμήμα Κόρινθος - Πάτρα μήκους 120 χλμ.

Η χάραξη του δρόμου σε άλλα σημεία δεν ακολουθεί την υφιστάμενη εθνική οδό και σε άλλα την ακολουθεί όπου το σημερινό πλάτος των 12,5 μέτρων γίνεται 26,5 μέτρα και αλλάζουν με νέα βελτιωμένη χάραξη οι καμπύλες του δρόμου ώστε να επιτρέπεται σε αυτές η ασφαλής διέλευση με ταχύτητα 120 χλμ./ώρα.

Η χάραξη του δρόμου δεν ακολουθεί την χάραξη της υφιστάμενης εθνικής οδού και παραλλάσσεται στις θέσεις Κιάτο, Γεληνιάτικα, Ξυλόκαστρο, Λυκοποριά, Μαύρα Λιθάρια, Αιγείρα, Πλάτανος, Ελίκη, Αίγιο, Σελιανίτικα, Άβυθος, Παναγοπούλα και Αραχωβίτικα.

Επίσης στα πλαίσια του τμήματος Κόρινθος-Πάτρα πρόκειται να κατασκευαστούν:

- Σήραγγες συνολικού μήκους 10.375μ. και λοιπά υπόγεια τμήματα (cut and cover), συνολικού μήκους 3.374μ.
- 61 γέφυρες άνω των 20μ. μήκους
- 31 νέοι ανισόπεδοι κόμβοι με σύγχρονα γεωμετρικά χαρακτηριστικά
- 135 ανισόπεδες διαβάσεις τοπικού δικτύου

Τμήμα Πάτρα - Πύργος- Αλφειός μήκους 87.5 χλμ.

Ο νέος αυτοκινητόδρομος ακόλουθε νέα χάραξη και όχι τον υφιστάμενο εθνικό δρόμο, εκτός από τα 14,5 πρώτα χιλιόμετρα έξω από την Πάτρα.

Επίσης στα πλαίσια του τμήματος αυτού πρόκειται να κατασκευαστούν:

- 35 γέφυρες άνω των 20μ. μήκους 2200μ.
- Σήραγγες συνολικού μήκους 820 μ.
- 10 νέοι ανισόπεδοι κόμβοι με σύγχρονα γεωμετρικά χαρακτηριστικά
- 57 Ανισόπεδες διαβάσεις τοπικού δικτύου

Τμήμα Αλφειός - Καλό Νερό - Τσάκωνα, μήκους 76.2 χλμ.

Ο νέος αυτοκινητόδρομος ακολουθεί στα 46,2 χλμ. την χάραξη της υφιστάμενης εθνικής οδού, με πλήρη ανακατασκευή, υπερδιπλασιασμό του πλάτους και νέα βελτιωτική χάραξη σε όλες τις καμπύλες.

Η χάραξη του δρόμου δεν ακολουθεί την χάραξη της υφιστάμενης εθνικής οδού και παραλλάσσεται σε μήκος 30 χλμ, στις θέσεις : Επιτάλιο, Σαμικό, Ιαχάρω, Καλό Νερό, Κοπανάκι.

Επίσης, στο τμήμα αυτό πρόκειται να κατασκευαστούν:

- 20 γέφυρες μεγάλες άνω των 20μ. σε μήκος 1700μ.
- Σήραγγες και λοιπά υπόγεια τμήματα (cut and cover), συνολικού μήκους 600μ
- 8 νέοι ανισόπεδοι κόμβοι με σύγχρονα γεωμετρικά χαρακτηριστικά
- 58 ανισόπεδες διαβάσεις

Συμπλήρωση και βελτίωση υφιστάμενων τμημάτων

Στα Υφιστάμενα τμήματα Αυτοκινητόδρομου Ελευσίνα-Κόρινθος μήκους 63,4 χλμ. και Παράκαμψη Πάτρας μήκους 18,3 χλμ., που θα συμπληρωθούν και θα βελτιωθούν από τον παραχωρησιούχο, προβλέπεται:

- Αντιολισθητικά οδοστρώματα με δομικές βελτιώσεις και εξασφάλιση απορροής επιφανειακών υδάτων
- Βελτίωση όλων των Ανισόπεδων Κόμβων
- Εργασίες ασφάλειας της κυκλοφορίας
- Εργα αντιπλημμυρικής προστασίας
- Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις
- Σήμανση (Οριζόντια και κατακόρυφη) με σύγχρονες προδιαγραφές
- Εργασίες βαριάς συντήρησης, σύμφωνα με τις ισχύουσες προδιαγραφές
- Ευστάθεια πρανών ορυγμάτων και επιχωμάτων
- Επισκευή και συντήρηση όλων των Τεχνικών του Έργου
- Πλευρικές διαμορφώσεις με αποκατάσταση πρανών, καθαρισμό, φυτεύσεις, εξοπλισμό ασφαλείας.

Εξυπηρέτηση οδηγών - υποστηρικτικές λειτουργίες

Για την καλύτερη διαχείριση του αυτοκινητόδρομου και την εξυπηρέτηση των οδηγών σε όλο τον οδικό άξονα Ελευσίνα-Κόρινθος-Πάτρα και Πάτρα-Πύργος-Τσάκωνα προβλέπεται η ανάπτυξη των ακόλουθων υποστηρικτικών λειτουργιών:

- Πλήρες ηλεκτρονικό σύστημα σε όλο το μήκος του αυτοκινητόδρομου για ενημέρωση οδηγών, διαχείριση της κυκλοφορίας και παρακολούθηση από τα Κέντρα Λειτουργίας και Συντήρησης καθώς και την ενεργοποίηση σε περίπτωση εκτάκτων συνθηκών.
- Δημιουργία 8 Κέντρων Λειτουργίας και Συντήρησης με διάθεση εγκαταστάσεων στην Πυροσβεστική και στην Τροχαία καθώς και χώρων για εγκατάσταση εξοπλισμού συντήρησης.
- Ανάπτυξη 10 Αμφίπλευρων Σταθμών Εξυπηρέτησης Αυτοκινητιστών (ΣΕΑ).

Περιβαλλοντικά έργα

Σε όλο το μήκος του αυτοκινητόδρομου προβλέπεται η κατασκευή έργων περιβαλλοντικής προστασίας όπως:

- Ηχοπετάσματα , στις περιοχές με οικιστική δόμηση.
- Στις περιοχές ορυγμάτων αποφεύγεται ο εκβραχισμός για γεωλογικούς και περιβαλλοντικούς λόγους με κατασκευή cut and cover.
- Στις περιοχές μεγάλου ύψους πρανών επιχωμάτων για τον περιορισμό της ζώνης κατάληψης προβλέπεται η κατασκευή τοίχων ή/και οπλισμένης γης.

Η διέλευση του έργου εντός του Νομού Ηλείας θα αποτελέσει πνοή ζωής για τον νομό αλλά και ραχοκοκαλιά της συγκοινωνιακής υποδομής στην Δυτική Ελλάδα. Το τμήμα Πάτρας-Πύργου προβλέπεται να ολοκληρωθεί στα μέσα του 2012, ενώ το τμήμα Πύργος-Τσακώνα στις αρχές του 2014.

Το έργο που αποτελεί τμήμα του Δυτικού άξονα, είναι ενταγμένο στο Διευρωπαϊκό δίκτυο ανάπτυξης αυτοκινητοδρόμων και η κατασκευή του αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την υλοποίηση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας για τους λόγους που αναφέρονται συνοπτικά στη συνέχεια:

- Σημαντικό έργο για την αναβάθμιση της Διεθνούς Ευρωπαϊκής Ακτινοβολίας της Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας ως Διεθνούς Πολιτιστικού προορισμού.
- Σημαντικό έργο για την τουριστική ανάπτυξη της Δυτ. Ελλάδας με δεδομένη τη σχέση του με τα λιμάνια Κυλλήνης, Κατακόλου και τα αεροδρόμια Ανδραβίδας - Αράξου.
- Σημαντικό έργο για την ανάπτυξη των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της ευρύτερης περιοχής δεδομένου ότι μέσω αυτού θα γίνεται η μεταφορά αγαθών και προσώπων προς και από άλλες ευρύτερες περιοχές.
- Σημαντικό έργο για την προστασία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής, δεδομένου ότι θα απορροφήσει όλη την κυκλοφορία που σήμερα διέρχεται εντός οικιστικού ιστού.

- Κεντροβαρή θέση του προτεινόμενου άξονα του έργου ανάμεσα στις πεδινές και ορεινές περιοχές του Νομού με αποτέλεσμα την εξυπηρέτηση οικισμών που πριν είχαν προβληματική σύνδεση με την Ε.Ο.

Η υπάρχουσα Εθνική οδός αποπερατώθηκε προ 20ετίας και χρησιμοποιείται από ευρύ φάσμα οχημάτων, ανάμεσα στα οποία υψηλό ποσοστό φορτηγών και αγροτικών οχημάτων πάσης φύσεως που κινούνται με υψηλές ταχύτητες, με αποτέλεσμα την πρόκληση σοβαρών και συχνά θανατηφόρων ατυχημάτων. Επίσης η διέλευση της πλησίον ή εντός οικισμών, έχει επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον των οικισμών λόγω του κυκλοφοριακού θορύβου και των καυσαερίων.

Η χάραξη εντός του Νομού Ηλείας διασχίζει ως επί το πλείστον αγροτικές περιοχές με γεωργικές χρήσεις γης, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και εκτάσεις γης υψηλής παραγωγικότητας. Σύμφωνα με την ΜΠΕ, έχει ληφθεί μέριμνα για διέλευση μακριά από οικισμούς, ώστε να αποφευχθούν περιβαλλοντικά προβλήματα, ενώ παράλληλα η απόσταση να είναι τέτοια ώστε να μπορούν να εξυπηρετηθούν.

Χωροταξικά η χάραξη είναι λιγότερο ευμενής για την περιοχή της Ανδραβίδας και των Λεχαινών, γιατί υπάρχει μεγάλη απόσταση των κόμβων από αυτούς.

Η τυπική διατομή του δρόμου θα περιλαμβάνει:

- 4 λωρίδες κυκλοφορίας με πλάτος 3,50 μ. η καθεμία
- Λωρίδα πολλαπλών χρήσεων (ΛΠΧ) με πλάτος 1,50 μ.
- Αμφίπλευρο στηθαίο New Jersey(περιλαμβανομένων των διαγραμμίσεων) πλάτους 0,40 μ.
- Λωρίδα καθοδήγησης πλάτους 0,95 μ.

Για την διατήρηση της συνέχειας του τοπικού οδικού δικτύου θα δημιουργηθούν ανισόπεδοι κόμβοι στις παρακάτω περιοχές:

- Κυλλήνη
- Βάρδα
- Αμαλιάδα Β/ΒΔ
- Πύργου(είσοδος Πύργου)

- Αλφειού(έξοδος Πύργου)
- Αρχαίας Ολυμπίας
- Ανεμοχωρίου
- Σαμικού
- Ζαχάρως
- Θολού

Για το σύνολο του οδικού έργου Πάτρα-Αμαλιάδα, ο όγκος φυτικών γαιών που θα προκύψουν, εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 647.039,90 κ.μ. εκ των οποίων τα 470054,50 κ.μ. θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για επενδύσεις πρανών.

Η περιοχή διέλευσης του έργου χαρακτηρίζεται γενικά από ομαλό μορφολογικό ανάγλυφο με μικρές κλίσεις, το οποίο διασχίζεται από πυκνό υδρογραφικό δίκτυο με κεντρικό κλάδο εντός του Νομού Ηλείας τον Πηνειό ποταμό. Το μεγαλύτερο μέρος της διέλευσης εντός του νομού αποτελείται από τεταρτογενείς αποθέσεις και γενικά ιζήματα με χαμηλή ως μέτρια υδροπερατότητα που εμφανίζουν κατά τόπους επιφανειακή διάβρωση, ερπυστικά φαινόμενα και κατολισθήσεις τα οποία ωστόσο αφορούν την χαλαρή επιφανειακή ζώνη. Τα παραπάνω φαινόμενα υποβοηθούνται συχνά από το πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής και την διακύμανση της στάθμης των υπόγειων νερών λόγω των υψηλών βροχοπτώσεων. Επιπλέον η περιοχή χαρακτηρίζεται νεοτεκτονικά ενεργός (πλήθος ρηγμάτων) ενώ σεισμολογικά χαρακτηρίζεται από έντονη σεισμική δραστηριότητα.

Κατά την διέλευση του έργου εντός του Νομού Ηλείας συναντώνται οι παρακάτω προστατευόμενες περιοχές:

- Λιμνοθάλασσα Κοτυχίου, η οποία προστατεύεται από τη σύμβαση RAMSAR και ανήκει στο δίκτυο NATURA 2000, ενώ βρίσκεται 3,5 χμλ. από την χάραξη.
- Περιοχή Καϊάφα , η οποία πριν τις πυρκαγιές του 2007 που την κατέστρεψαν σχεδόν ολοκληρωτικά, αποτελούσε τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
- Οικοσύστημα της Τεχνητής Λίμνης Πηνειού

- Θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας» (Ακρωτήριο Κατάκολο - Κυπαρισσία)
- Θίνες Κυπαρισσίας (Νεοχώρι-Κυπαρισσία)
- Περιοχές Β2, Β5 (προστασίας της φύσης) και των στοιχείων των ΖΟΕ Ν. Ηλείας.
- Βιότοποι στον ποταμό Αλφειό
- Βιότοποι στον ποταμό Νέδα

Πρέπει να τονίσουμε, όμως, ότι λόγω της μεγάλης απόστασης, των περιοχών αυτών από το έργο δεν αναμένονται επιπτώσεις.

Επιπτώσεις στο έδαφος – υπέδαφος

Οι κυριότερες αλλαγές που θα προκύψουν στο ανάγλυφο του εδάφους οφείλονται στις εκσκαφές για δημιουργία ορυγμάτων και επιχώσεις για την κατασκευή επιχωμάτων. Μεταβολή στο ανάγλυφο μπορεί να προκύψει επίσης εξαιτίας αστάθειας πρανών λόγω χαλαρότητας των εδαφών ή απόπλυσης.

Όπως προκύπτει από τις γεωλογικές μελέτες μέρος των υλικών εκσκαφής για το τμήμα Πάτρα-Πύργος είναι ακατάλληλο για επιχώματα ενώ αντίθετα στο τμήμα Πύργος-Τσάκωνα τα υλικά εκσκαφής είναι κατάλληλα. Σε κάθε περίπτωση η τελική καταλληλότητα των εδαφών θα οριστικοποιηθεί μετά τη γεωτεχνική έρευνα.

Γενικά πάντως απαιτούνται αποθεσιοθάλαμοι και δανειοθάλαμοι ικανού όγκου αλλά μικρότεροι από τους αναμενόμενους για το μέγεθος του έργου, λόγω του ότι πρόκειται για αναβάθμιση υπάρχουσας οδού.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η δυσκολία εξεύρεσης χώρων απόθεσης δίπλα στη χάραξη, αλλά από τους φορείς του νομού προτείνεται η απόθεση στην αποξηραμένη λίμνη Αγουλινίτσα για βελτίωση ποιότητας εδάφους, για αποκατάσταση χωματερής Επιταλίου ή άλλων χωματερών του Νομού κλπ. Προτείνεται επίσης το παλιό λατομείο στη λίμνη Καϊάφα καθώς και αμμορυχεία στη νότια όχθη του ποταμού Αλφειού στο δρόμο για Αλφειούσα. Ως βέλτιστη λύση για απόθεση υλικών προτείνονται οι θέσεις δανειοθαλάμων, οι οποίοι εντοπίζονται στη περιοχή Πηνειού,

έναντι του φράγματος, στη κοίτη καθώς και σε θέσεις εντός του Ν. Μεσσηνίας. Για λήψη ασβεστολιθικού υλικού υπάρχουν επίσης θέσεις στην ευρύτερη περιοχή Ζαχάρως (όπως Λάπιθας κλπ).

Επιπτώσεις θα προκύψουν επίσης και από τη χωροθέτηση και λειτουργία των εργοταξίων. Ως ενδεχόμενες θέσεις εγκατάστασης των εργοταξίων προτείνονται από την Ν.Α. Ηλείας ο κόμβος Αμαλιάδος, κόμβοι εισόδου-εξόδου Πύργου, κόμβος Ανεμοχωρίου και ΣΕΑ Σαμικού.

Επιπτώσεις στο έδαφος μπορεί να υπάρξουν από την διασπορά απορριμμάτων και λυμάτων προερχόμενων από τα εργοτάξια, τη διάθεση ορυκτελαίων κλπ. Γι' αυτόν τον λόγο θα πρέπει να τοποθετηθούν κάδοι για συλλογή των απορριμμάτων, ενώ η διαχείριση των ορυκτελαίων να γίνει σύμφωνα με το Π.Δ. 82/04.

Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου δεν αναμένονται επιπτώσεις εφόσον ληφθούν όλα τα απαιτούμενα μέτρα που προτείνονται στις γεωτεχνικές και υδραυλικές μελέτες, όπως: φυτεύσεις για σταθεροποίηση των πρανών, έργα αποχέτευσης και αποστράγγισης της οδού καθώς επίσης και η αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων τμημάτων της Ε.Ο. ως παράπλευρο ή τοπικό δίκτυο.

Επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα

Κατά τη φάση κατασκευής θα υπάρξουν εκπομπές ρύπων (καυσαερίων - σκόνης) από τις παρακάτω δραστηριότητες:

- λειτουργία εργοταξίων
- κυκλοφορία εργοταξιακών οχημάτων
- κυκλοφορία πάσης φύσεως οχημάτων λόγω διευθέτησης της υφιστάμενης κυκλοφορίας

Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου και κατόπιν μοντέλου υπολογισμού των αναμενόμενων ρύπων για τα έτη 2013 και 2032, η ΜΠΕ έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η λειτουργία του έργου δεν θα προκαλέσει προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Τα μέτρα που θα ληφθούν θα περιλαμβάνουν:

- Ύγρανση διαδρόμων κίνησης εργοταξιακών οχημάτων.
- Θέσπιση ορίων ταχύτητας σε χωματόδρομους.
- Εγκατάσταση εργοταξίου σε απόσταση μεγαλύτερη των 500μ. από οικισμούς και σε απόσταση μεγαλύτερη των 100μ. από υδάτινο αποδέκτη, εκτός προστατευόμενων περιοχών και αρχαιολογικών χώρων.
- Λήψη όλων των απαιτούμενων εγκρίσεων (συμπεριλαμβανομένων και των ΜΠΕ) για επιμέρους δραστηριότητες ή εγκαταστάσεις (μονάδες παραγωγής σκυροδέματος ή ασφαλτομίγματος).
- Διαβροχή αδρανών, προϊόντων εκσκαφής.
- Κάλυψη φορτηγών μεταφοράς αδρανών κλπ

Επιπτώσεις στους υδάτινους πόρους

Κατά τη φάση κατασκευής του έργου θα υπάρξει οπωσδήποτε επίδραση στα επιφανειακά νερά (διασταυρούμενοι χειμάρροι, ποταμοί, τάφροι, αρδευτικές διώρυγες) και στα υπόγεια νερά (ταπείνωση υδροφόρου ορίζοντα στις θέσεις ορυγμάτων). Αρνητικά θα επηρεαστεί και η ποιότητα των νερών λόγω της έκπλυσης εδαφών και ρύπανσης από καύσιμα, λιπαντικά κλπ. σε περίπτωση ατυχήματος. Αλλαγή στην κατεύθυνση των επιφανειακών νερών αναμένεται κατά τη φάση κατασκευής των γεφυρών, οπότε μπορεί να χρειαστεί πιθανή διακοπή της ροής, αυτή όμως θα έχει προσωρινό χαρακτήρα χωρίς σημαντικές επιπτώσεις.

Σημαντική επίπτωση μπορεί να θεωρηθεί η υποβάθμιση των ρεμάτων λόγω των χωματουργικών εργασιών και κυρίως η υποβάθμιση της λίμνης Καϊάφα.

Κατά την φάση λειτουργίας πιθανές επιπτώσεις αφορούν προβλήματα ρύπανσης κυρίως από απόπλυση του οδοστρώματος ή πιθανές διαρροές σε περίπτωση ατυχήματος κατά τη μεταφορά τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Και στην περίπτωση αυτή οι επιπτώσεις θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για τη λίμνη Καϊάφα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι επιπτώσεις από τη ρύπανση κατά τη λειτουργία του έργου δεν θα είναι δυσμενέστερες από τις σημερινές.

Τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν είναι:

- Διευθέτηση ρεμάτων, τάφρων κ.λ.π.
- Λήψη μέτρων για την αποφυγή προβλημάτων της κεντρικής διώρυγας που ξεκινάει από το φράγμα του Πηνειού και τροφοδοτεί με νερό την πεδιάδα της Αμαλιάδας
- Κατασκευή των απαραίτητων γεφυρών με επάρκεια διατομής.
- Λήψη ειδικών μέτρων προστασίας της λίμνης Καϊάφα που σχετίζονται κυρίως με προσεκτική εκτέλεση εργασιών.
- Απαγόρευση εγκατάστασης εργοταξίων σε απόσταση μικρότερη των 100 μ. από τα υδατορέματα.
- Απαγόρευση διάθεσης υλικού εντός της κοίτης χειμάρρων, ρεμάτων κ.λ.π.
- Εγκατάσταση συστημάτων ελέγχου ρύπανσης στην περιοχή της λίμνης Καϊάφα και του ποταμού Αλφειού.

- Κατασκευή κλειστού συστήματος αποχέτευσης, στο οποίο θα διοχετεύονται τα όμβρια του οδοστρώματος και θα οδηγούνται σε Μονάδες Ελέγχου Ρύπανσης (ΜΕΡ) πριν διατεθούν στο περιβάλλον, για όλο το μήκος της οδού στην περιοχή της λίμνης Καϊάφα

Επιπτώσεις στο ακουστικό περιβάλλον

Κατά την κατασκευή του έργου αναμένονται οχλήσεις από θόρυβο, οι οποίες είναι προσωρινού χαρακτήρα και οφείλονται κυρίως στον εργοταξιακό θόρυβο. Τέτοιες οχλήσεις θα υπάρξουν σε όλους τους οικισμούς που βρίσκονται κοντά στην χάραξη και ειδικά στον Άγιο Ιωάννη Αμαλιάδας, το Πράσινο, τα Λαστέικα, τον Αγ. Γεώργιο, το Λαμπέτι, τον Πύργο, το Επιτάλιο το Σαμικό και το Γιαννιτσοχώρι. Επισημαίνεται πάντως, ότι σε ορισμένες περιοχές αν και η χάραξη διέρχεται εντός των ορίων του οικισμού, η όχληση αφορά 2-3 κτίσματα.

Τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν είναι:

- Εγκατάσταση εργοταξίων σε απόσταση μεγαλύτερη του 1 χλμ. από οικιστικές περιοχές.
- Εγκατάσταση κινητών εργοταξιακών ηχοπετασμάτων σημειακά.
- Την εκμετάλλευση του φυσικού ανάγλυφου της περιοχής ως αντιθορυβικό μέσο μεταξύ εργοταξίου και οικιστικής περιοχής.
- Κίνηση φορτηγών βάση σχεδίου και εκτός κατοικημένων περιοχών.
- Απαγόρευση χρησιμοποίησης μηχανημάτων χωρίς πιστοποιητικό τύπου ΕΟΚ.
- Τήρηση ωρών κοινής ησυχίας.
- Τοποθέτηση ειδικού «αντιθορυβικού» ασφαλοτάπητα σε συγκεκριμένες χιλιομετρικές θέσεις

Σύμφωνα με την ΜΠΕ Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου δεν αναμένεται υπέρβαση του νομοθετημένου ορίου θορύβου και άρα δεν απαιτείται κανένα μέτρο ηχοπροστασίας. Παρόλα αυτά, η ένταση του θορύβου σε απόσταση μέχρι 20 μ. από τον αυτοκινητόδρομο στο τμήμα Αμαλιάδα- Α/Κ Αρχ. Ολυμπίας βρίσκεται σε επίπεδα μεγαλύτερα των 65dB, τα οποία χαρακτηρίζονται υψηλά με τις διεθνείς προδιαγραφές.

Επιπτώσεις στους οικισμούς – μεταφορές

Επειδή η διέλευση του δρόμου σε πολλά σημεία γίνεται εντός των οικισμών, κατά τη φάση της κατασκευής θα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις από σκόνη και θόρυβο καθώς και από απαλλοτριώσεις σε δομημένες και γεωργικές ζώνες καλλιέργειας. Επίσης, αρνητική θα είναι η επίπτωση στην επικοινωνία των τμημάτων των οικισμών που σήμερα τέμνονται από την Ε.Ο., τόσο κατά την κατασκευή όσο και κατά την λειτουργία του έργου καθώς και στην άμεση πρόσβαση των παρόδιων στην Ε.Ο.

Αντίθετα η λειτουργία του έργου θεωρείται ότι θα συμβάλλει θετικά στις οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες των οικισμών λόγω της βελτίωσης των κυκλοφοριακών συνθηκών. Θετικά επίσης θεωρείται ότι θα συμβάλλει στις θαλάσσιες μεταφορές καθότι θα υπάρχει απευθείας σύνδεση των λιμανιών της Δυτ. Ελλάδας με το λιμάνι της Καλαμάτας.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι οι παρακαμπτήριες οδοί που θα κατασκευαστούν για διευκόλυνση της κίνησης των παρόδιων, θα παραμείνουν και μετά τη λειτουργία του έργου ως παράπλευρο δίκτυο. Για το τμήμα της λίμνης Καϊάφα, στο οποίο δεν προβλέπονται παράπλευροι οδοί (ώστε να ελαχιστοποιηθεί η επέμβαση), προβλέπεται η αναβάθμιση υφιστάμενου χωματόδρομου που θα διευκολύνει την πρόσβαση στα Λουτρά και η κατασκευή ξύλινων πεζογεφυρών , για την πρόσβαση στις εγκαταστάσεις της λίμνης, από την πλευρά της παραλίας.

Επιπτώσεις στις γρήσεις γης - δίκτυα κοινής ωφέλειας

Δεδομένου ότι το έργο διέρχεται από εκτάσεις με πληθώρα χρήσεων γης (αγροτικές, γη υψηλής γεωργικής παραγωγικότητας, δασικές, περιοχές οικισμών και Γ.Π.Σ.) θα υπάρξουν επιπτώσεις που συνίστανται σε αλλαγές ή πιέσεις για αλλαγές στις υφιστάμενες χρήσεις γης.

Κατά την κατασκευή του έργου θέματα αλλαγών χρήσεων γης δεν είναι σημαντικά και έχουν παροδικό χαρακτήρα. Αφορούν κυρίως θέσεις εγκατάστασης εργοταξίων, χώρους απόθεσης υλικών κλπ.

Μείζονος σημασίας είναι οι μόνιμες μεταβολές των χρήσεων γης οι οποίες έχουν ως εξής:

α) Τμήμα Αμαλιάδας- Πύργος: Ζώνη κατάληψης του έργου (μαζί με Α/Κ) 1100στρ. περίπου. Πρόκειται κυρίως για αγροτική γη , προαύλιους χώρους κατοικιών και μικρή ζώνη δίπλα στη Σιδηρ. Γραμμή. Απαιτούνται απαλλοτριώσεις κτισμάτων σε 3 χλμ. Θέσεις , οι οποίες δύσκολα μπορούν να αποφευχθούν σύμφωνα με τη ΜΠΕ.

β) Τμήμα Πύργος - Τσάκωνα: Ζώνη κατάληψης έργου (μαζί με Α/Κ) 2120 στρ. Πρόκειται κατά κύριο λόγο για γεωργική γη αλλά και προαύλιους χώρους. Υπάρχουν ελάχιστες κατοικίες σε 6 χλμ. θέσεις, των οποίων η απαλλοτρίωση μπορεί να αποφευχθεί με μικρό μετατόπιση της χάραξης καθώς και παλιές αγροικίες, αποθήκες και μεγάλο αριθμό θερμοκηπίων.

Οι θετικές επιπτώσεις αναφέρονται όσον αφορά τις εμπορικές και τουριστικές χρήσεις στην ευρύτερη περιοχή επιρροής του αυτοκινητόδρομου.

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις στα δίκτυα κοινής ωφελείας, κατά την κατασκευή του έργου στην αρδευόμενη γεωργική γη, θα χρειαστεί να ληφθούν μέτρα ώστε να ελαχιστοποιηθούν τα προβλήματα στα δίκτυα άρδευσης - αποστράγγισης, ενώ θα απαιτηθεί η υπογειοποίηση του δικτύου της ΔΕΗ στην περιοχή του Καϊάφα.

Επιπτώσεις στους χρήστες του έργου

Κατά την φάση κατασκευής του έργου οι εν λόγω επιπτώσεις συνίστανται σε παρεμπόδιση της κυκλοφορίας στους παράπλευρους δρόμους και την αυξημένη επικινδυνότητα άλλων οδών, λόγω εργασιών κατασκευής και κίνησης εργοταξιακών οχημάτων, καθυστερήσεων κ.λ.π. και θεωρούνται προσωρινές.

Κατά τη λειτουργία του έργου αναμένονται θετικές επιπτώσεις στους χρήστες του έργου λόγω της βελτίωσης των κυκλοφοριακών συνθηκών και του απαιτούμενου χρόνου μετακίνησης. Η τοποθέτηση κατάλληλης σήμανσης και η απομάκρυνση υλικών που παρεμποδίζουν την κυκλοφορία θα βοηθήσουν στην σωστή λειτουργία του.

Επιπτώσεις στο ιστορικό - πολιτιστικό περιβάλλον

Η χάραξη διέρχεται εντός της κηρυγμένης αρχαιολογικής περιοχής Καϊάφα και εντός του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου Κακόβατου. Οι επιπτώσεις που είναι πιθανό

να προκαλέσει η κατασκευή του έργου αφορούν την καταστροφή θαμμένων αρχαιοτήτων κατά την φάση των σκαπτικών εργασιών.

Επιπτώσεις στην αισθητική του τοπίου

Στο υπομήμα Πάτρας - Πύργος, στα όρια του Νομού Ηλείας, η κατασκευή του αυτοκινητόδρομου δεν θα επιφέρει, σύμφωνα με την ΜΠΕ, σημαντικές επιπτώσεις στο τοπίο και το ανάγλυφο. Οι κυριότερες επιπτώσεις αφορούν τις θέσεις δημιουργίας επιχωμάτων και ορυγμάτων και τις θέσεις εκχέρσωσης φυσικής βλάστησης. Οι επιπτώσεις στην πρώτη περίπτωση θα είναι ιδιαίτερα έντονες μεταξύ των οικισμών Χανάκια και Αλποχώρι, όπου προβλέπονται σημαντικού μήκους και βάθους - ύψους ορύγματα και επιχώματα.

Στο υπομήμα Πύργος - Τσάκωνα, οι επιπτώσεις στο τοπίο διαφοροποιούνται κατά θέσεις και θεωρούνται σημαντικές, δεδομένου ότι η διέλευση γίνεται από παρόχθιες ζώνες ποταμών - ρεμάτων (Αλφειό, Νέδα, Ζαχαρέικο ρέμα κ.λ.π.), από τις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου NATURA (λίμνη Καϊάφα, θίνες Κυπαρισσίας) και από αγροτική ζώνη, όπου θα απαιτηθεί η κατεδάφιση πολλών αγροτόσπιτων, ορισμένα από τα οποία αποτελούν αξιόλογα δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.

Τα μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν αφορούν:

- Την αποφυγή άσκοπων εκχερσώσεων - επιχωματώσεων.
- Την απομάκρυνση όλων των υλικών εκσκαφής και ρητή απαγόρευση απόρριψης του στα κατάντη του δρόμου σαν επίχωμα (άκρως αρνητική για το τοπίο επίπτωση).
- Την επιλογή κατάλληλων τεχνικών χαρακτηριστικών κατά τη διαμόρφωση των πρανών, των ορυγμάτων και των επιχωμάτων καθώς και των πρανών της οδού, ώστε να προσομοιάζουν στο φυσικό ανάγλυφο.
- Την επένδυση των πρανών των επιχωμάτων με φυτική γη.
- Την αποκατάσταση των εργοταξιακών χώρων, χώρων λήψης υλικών κ.λ.π.

Επιπτώσεις στη χλωρίδα – πανίδα

Κατά τη φάση κατασκευής του έργου αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη πανίδα, οι οποίες θα προκληθούν από:

α) Εκχερσώσεις του εδάφους και αποψιλώσεις της βλάστησης στις ζώνες κατάληψης του αυτοκινητόδρομου, των ανισόπεδων κόμβων, των παράπλευρων δρόμων και των εργοταξίων. Οι εκχερσώσεις και επιπτώσεις έχουν τις πιο σημαντικές και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις καθώς μειώνουν τη φυτική βιομάζα και η σημασία τους είναι ιδιαίτερη στις προστατευόμενες περιοχές.

Το μεγαλύτερο τμήμα του αυτοκινητόδρομου βρίσκεται εκτός προστατευόμενων περιοχών οπότε οι απαιτούμενες εκχερσώσεις είναι ήσσονος σημασίας και αφορούν κυρίως καλλιεργήσιμες εκτάσεις.

Επιπλέον, ένα μεγάλο τμήμα του αυτοκινητόδρομου, κυρίως μετά τον Πύργο, πρόκειται να κατασκευαστεί με διαπλάτυνση της υφιστάμενης οδού, γεγονός που μειώνει αισθητά τις απαιτούμενες εκχερσώσεις - αποψιλώσεις. Στα τμήματα όμως που προτείνεται νέα χάραξη όπως από Αμαλιάδα-μέχρι Χανάκια και από Ανεμοχώρι - μέχρι Καϊάφα οι επιπτώσεις θα είναι μεγαλύτερες.

Στην ευαίσθητη ζώνη της περιοχής της λίμνης Καϊάφα η διέλευση του δρόμου γίνεται μέσα από σημαντικούς βιότοπους με συνέπεια κατά τη διαπλάτυνση του να εκχερσωθεί:

- Στενή λωρίδα του βιότοπου «θερμομεσογειακές παραποτάμιες στοές» με πικροδάφνες και αλμυρίκια στη παρόδια ζώνη της Ε.Ο.
- Ζώνη πευκοδάσους του οικοτόπου προτεραιότητας «θίνες με δάση κουκουναριάς», αποκόπτοντας μάλιστα τη λίμνη και τις ζώνες από την παραλία με τις αμμοθίνες. Η υπογειοποίηση της νέας χάραξης για 300μ., στοχεύει στην άρση αυτής της αποκοπής και την ανάπλαση της περιοχής. Σημειώνεται πάντως ότι η έκταση του πευκοδάσους που πρόκειται να καταληφθεί για διαπλάτυνση της Ε.Ο. δεν περιλαμβάνει δέντρα κουκουναριάς σπάνια αλλά μόνο δέντρα χαλεπίου πεύκης που είναι και τα πιο κοινά είδη του οικοτόπου.

Προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί το μέγεθος της εκχέρσωσης, προτείνεται από την Μ.Π.Ε:

- Η διαπλάτυνση να γίνει προς τα ανάντη σε μια ζώνη που είχε αποψιλωθεί παλαιότερα για διέλευση γραμμής της ΔΕΗ
- Να μη γίνει κοπή δέντρων πέρα από το σώμα της οδού, και τα παραμένοντα δέντρα να ενσωματωθούν στη διαμόρφωση του χώρου. Η συνολική προς εκχέρσωση έκταση εκτιμάται σε 30 στρ. περίπου.

β) Οι αποθέσεις περίσσειας αδρανών και άλλων υλικών καλύπτουν και καταστρέφουν τη βλάστηση και σκοτώνουν τα είδη της πανίδας που δεν προλαβαίνουν να απομακρυνθούν εγκαίρως.

Σημαντικά μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν περιλαμβάνουν:

- Την απόθεση των παραπάνω προϊόντων σε ειδικά επιλεγμένους χώρους έξω από οικολογικά αξιόλογες περιοχές και ευαίσθητες ζώνες και οπωσδήποτε όχι στα πρανή επιχωμάτων, σε παραποτάμιες ζώνες και κοίτες ποταμών.
- Την αποφυγή απόθεσης εντός προστατευόμενων περιοχών, ενώ στην περιοχή της λίμνης Καϊάφα δεν θα πρέπει να γίνεται ούτε προσωρινή απόθεση.

γ) Η διευθέτηση της κοίτης των ποταμών και των ρεμάτων με τεχνικά και χωματουργικά έργα - όπως έργα στις παρόχθιες ζώνες (γέφυρες, οχετοί) και επιχώματα για τη στήριξη του σώματος της οδού - μπορεί να προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και την πανίδα τόσο κατά τη φάση κατασκευής όσο και κατά τη φάση λειτουργίας του έργου.

Στο τμήμα Αμαλιάδα - Πύργου, η διάβαση των ρεμάτων δεν αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις, πλην του ρέματος «Αμπούλας» (69χλμ. Αμαλιάδα - Πύργου) όπου η χάραξη βαίνει κατά μήκος της παρόχθιας ζώνης και τέμνει την κοίτη 3 φορές, στο οποίο έχει προταθεί η διευθέτηση του ρέματος σε μήκος 800μ. Επίσης διευθέτηση απαιτείται και στην αποστραγγιστική τάφρο του Πύργου.

Στο τμήμα Πύργος-Τσακώνα επισημαίνονται οι εξής επεμβάσεις:

- Γέφυρα Αλφειού: όπου τα βάθρα της νέας γέφυρας και τα επιχώματα είναι δυνατόν να περιορίσουν την κοίτη.
- Ρέμα Ζαχάρω: όπου η προτεινόμενη γέφυρα 20μ. δεν φαίνεται επαρκής και η νέα χάραξη τέμνει επανειλημμένα την κοίτη του ρέματος η οποία σχηματίζει μαιάνδρους.

Γι' αυτόν τον λόγο έχουν ληφθεί μέτρα τα, τα οποία αναφέρονται:

- Στη διάβαση κάθε ρέματος με γέφυρα ικανού μήκους ώστε να αποφεύγονται οι επιχώσεις της κοίτης και εκχερσώσεις της υδρόβιας βλάστησης.
- Στη εκπόνηση ειδικών μελετών αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και της υποβαθμισμένης βιοποικιλότητας σε όσες θέσεις δεν αποφευχθούν οι ευθυγραμμίσεις της κοίτης των ρεμάτων να εκπονηθούν.
- Κατασκευή οχετών κατά τρόπο που να μην εμποδίζει τις κινήσεις της πανίδας.
- Τοποθέτηση της νέας γέφυρας Αλφειού δίπλα στην υφιστάμενη σε μια ήδη υποβαθμισμένη ζώνη όπου απαιτούνται λιγότερες εκχερσώσεις.

δ) Η έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα, ρύπανση και θόρυβος, που σχετίζεται με τις εργασίες κατασκευής και συνοδεύεται από δυνατούς θορύβους και ρύπανση είναι απωθητική για την πανίδα. Επιπροσθέτως η ρύπανση από εργοτάξια μπορεί να υποβαθμίσει ή και να εξαφανίσει χλωρίδα και πανίδα.

Γι' αυτόν τον λόγο έχουν ληφθεί μέτρα τα, τα οποία αναφέρονται:

- Στην απαγόρευση χωροθέτησης εργοταξίων σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές και ιδιαίτερα στις περιοχές NATURA.
- Στην φύλαξη όλων των επικίνδυνων υλικών εργοταξίου (ορυκτέλαια, καύσιμα) με τρόπο που να αποκλείει την προσέγγιση άγριας πανίδας.
- Στην προσαρμογή μικρών τεχνικών έργων όπου είναι εφικτό για τη διευκόλυνση της διάβασης της πανίδας από τον αυτοκινητόδρομο.
- Στην εξασφάλιση της δυνατότητας μετακίνησης της πανίδας χρησιμοποιώντας παραρεμάτιες διαδρομές στη περιοχή NATURA «Θίνες Κυπαρισσίας», ώστε να αμβλυνθεί η απομόνωση της.
- Στην εκπόνηση ειδικής μελέτης με σκοπό να εντοπιστούν οι θέσεις και τα είδη που διασχίζουν σήμερα την Ε.Ο. και να κατασκευαστούν κατάλληλα περάσματα στις κατάλληλες θέσεις. Το τεχνικό cut and cover, θα αποτελέσει ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό πέρασμα για την πανίδα, δεν επαρκεί όμως για όλο το μήκος του αυτοκινητόδρομου, στη περιοχή Καϊάφα.

ε) Η σταδιακή εγκατάσταση του αυτοκινητόδρομου στο χώρο, η οποία θα έχει σαν αποτέλεσμα την διχοτόμηση του οικοσυστήματος και την επίδραση στον πληθυσμό της πανίδας λόγω θανάτωσης αρκετών ειδών κατά τη διέλευση από τη μία πλευρά του δρόμου στην άλλη. Η αδυναμία επίσης πολλών ειδών να διασχίσουν τον αυτοκινητόδρομο, μπορεί να επιδράσει στην ισορροπία του οικοσυστήματος.

Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου οι δραστηριότητες και επεμβάσεις που μπορούν να επιδράσουν αρνητικά στη χλωρίδα και την πανίδα είναι:

- Η φυσική παρουσία του ίδιου του έργου για λόγους που προαναφέρθηκαν.
- Η κυκλοφορία των οχημάτων που θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του πληθυσμού της πανίδας.
- Η αύξηση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και του θορύβου σε κάποιες περιοχές όπως στα τμήματα από Α/Κ Αμαλιάδος μέχρι Χανάκια και Ανεμοχώρι μέχρι Καϊάφα.
- Η ρύπανση από καυσαέρια και άλλα απόβλητα η οποία σταδιακά μπορεί να προκαλέσει απώλεια ειδών, κυρίως χλωρίδας.

- Η διέλευση φορτηγών που μεταφέρουν τοξικά φορτία η οποία σε περίπτωση ατυχήματος μπορεί να αποβεί μοιραία για το οικοσύστημα. Η παραπάνω επίπτωση έχει ιδιαίτερα σημασία στη περίπτωση της λίμνης Καϊάφα και των ποταμών Αλφειού και Νέδα.
- Η εισαγωγή ξενικών ειδών χλωρίδας και πανίδας στην παρόδια ζώνη του αυτοκινητόδρομου.

Η αποκατάσταση του τοπίου με φυτεύσεις στη ζώνη απαλλοτρίωσης του αυτοκινητόδρομου, και σε επιλεγμένες γειτνιάζουσες ζώνες για ενίσχυση της χλωρίδας και πανίδας και κατά συνέπεια και για τη διατήρηση της αρτιότητας του οικοσυστήματος, αποτελεί μέτρο μεγάλης σημασίας. Επίσης η εγκατάσταση ειδικών συστημάτων αποχέτευσης των οβριών του δρόμου στην περιοχή Καϊάφα και Αλφειού και η σύνταξη σχεδίου επέμβασης σε περίπτωση ατυχήματος διαρροών τοξικών και επικίνδυνων ουσιών, θα βοηθήσει στην μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στην χλωρίδα και πανίδα του νομού.

Γ.1.2 Σιδηροδρομικό Δίκτυο⁷

Η σιδηροδρομική υποδομή του Νομού Ηλείας είναι υποβαθμισμένη εξαιτίας της παλιάς χάραξης και του μετρικού πλάτους της γραμμής, στοιχεία που περιορίζουν τις δυνατότητες του μέσου.

Την περιοχή εξυπηρετεί η κύρια σιδηροδρομική γραμμή Πάτρας - Πύργου - Κυπαρισσίας με δευτερεύουσα διακλάδωση την γραμμή Κατακόλου - Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας. Επίσης υπάρχει και μια δεύτερη δευτερεύουσα διακλάδωση που συνδέει τα Καβάσιλα με την Κυλλήνη, η οποία λόγω της ακαταλληλότητάς της δεν χρησιμοποιείται.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο στην περιοχή της Ηλείας έχει παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή της πορεία της περιοχής. Είναι ένα από τα πρώτα τμήματα που κατασκευάστηκαν στη χώρα (η γραμμή Πύργου - Κατακόλου είναι η πρώτη γραμμή που κατασκευάστηκε εκτός Αθηνών), για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του ακμάζοντος σταφιδεμπορίου στη δεκαετία του 1870.

Κύρια σιδηροδρομική γραμμή Πάτρας - Πύργου -Κυπαρισσίας

Στον άξονα Πάτρα – Πύργος – Κυπαρισσία, η γραμμή είναι μονή και μη συμβατή με το κύριο δίκτυο του ΟΣΕ (είναι γραμμή εύρους 1 μ. όταν το κύριο δίκτυο του ΟΣΕ διαθέτει γραμμές εύρους 1,40 μ.). Η σιδηροδρομική σύνδεση με Αθήνα είναι αραιή (τέσσερα δρομολόγια την ημέρα), οι αμαξοστοιχίες παλαιές και ο χρόνος Πύργος – Αθήνα είναι απαγορευτικός (5 ώρες και 10 λεπτά για απόσταση 300 χλμ.) και μη ανταγωνιστικός με τα οδικά μέσα. Λόγω της ασυμβατότητας των γραμμών απαιτείται και η ενδιάμεση μετεπιβίβαση των επιβατών.

Από τη δεκαετία του 1870 και μετά, ελάχιστες βελτιώσεις έγιναν στο μετρικό δίκτυο Πελοποννήσου. Η πρώτη διερεύνηση του ρόλου του δικτύου Πελοποννήσου μεταπολεμικά, επιχειρήθηκε στα πλαίσια μελέτης που είχε ανατεθεί από τον ΟΟΣΑ στην Γαλλική εταιρεία SOFREERAIL, το 1966. Οι προτάσεις της μελέτης αφορούσαν

⁷ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία της Περιβαλλοντικής Μελέτης των παράκτιων περιοχών του Νομού Ηλείας

τροποποιήσεις της χάραξης και κατασκευή εγκαταστάσεων ασφαλείας, που θα επέτρεπαν την ανάπτυξη ικανοποιητικών ταχυτήτων των συρμών.

Σε επόμενη μελέτη που ανατέθηκε το 1973 στην ίδια εταιρεία, με αντικείμενο το δίκτυο Πελοποννήσου θεωρήθηκε ότι οι συνολικές (πληθυσμιακές, αναπτυξιακές) προοπτικές της Πελοποννήσου δεν επέτρεπαν ιδιαίτερη αισιοδοξία για το μέλλον του σιδηροδρόμου στην περιοχή, εκτός του άξονα Πάτρας-Αθήνας. Η μελέτη πρότεινε τη διατήρηση της μετρικής γραμμής, με βελτιώσεις στη χάραξη.

Όσον αφορά τις επιβατικές μετακινήσεις, το αίτημα που διατυπώνεται τοπικά είναι ο εκσυγχρονισμός της κύριας γραμμής Κορίνθου-Πάτρας-Πύργου. Η εμπειρία του INTERCITY το οποίο εξυπηρετεί τον Πύργο με δύο δρομολόγια ημερησίως είναι εξαιρετικά θετική και ενθαρρυντική, όσον αφορά το μέλλον της σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης της περιοχής. Το δίκτυο INTERCITY στην Πελοπόννησο είναι η σημαντικότερη εξέλιξη στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών της περιοχής κατά τα τελευταία χρόνια.

Για το τμήμα, όμως, της Δυτικής Πελοποννήσου ο ΟΣΕ δεν προβλέπει σημαντική αναβάθμιση(μόνο στον άξονα «Κιάτο – Πάτρα» ήδη γίνονται εργασίες για την τοποθέτηση διπλής γραμμής). Το κατά πόσον θα συμπεριληφθούν στα εκσυγχρονιστικά σχέδια του Οργανισμού και άλλοι κλάδοι πλην εκείνου από Κόρινθο έως Πάτρα, είναι προς το παρόν ασαφές. Κατά πάσα πιθανότητα όμως, ο εκσυγχρονισμός του δικτύου δεν πρόκειται να συμπεριλάβει τον κλάδο Πάτρας-Πύργου, ο οποίος παρουσιάζει σχετικά μικρό ενδιαφέρον για επιβατική εκμετάλλευση.

Ιδιαίτερα αρνητικές είναι οι συνέπειες της παλαίωσης του δικτύου, για τις μεταφορές φορτίων, κυρίως των αγροτικών προϊόντων που παράγονται στην Ηλεία (καλαμπόκι, κλπ.), για τα οποία η σιδηροδρομική μεταφορά ενδείκνυται από άποψη κόστους. Όμως, η αδυναμία σύνδεσης με το υπόλοιπο δίκτυο της χώρας, (και άρα, το υψηλό κόστος μεταφόρτωσης) και το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης της εκμετάλλευσης της εμπορευματικής δραστηριότητας του ΟΣΕ στο δίκτυο Πελοποννήσου, καθιστούν απαγορευτική τη σιδηροδρομική μεταφορά των προϊόντων αυτών.

Έτσι, ουσιαστικά, το τραίνο είναι σε δυσχερέστατη θέση σε ολόκληρη τη Δυτική Πελοπόννησο. Θα μπορούσε να αναβαθμιστεί μόνο αν το δίκτυο της περιοχής εντασσόταν σε πρόγραμμα συνολικής αναβάθμισης του δικτύου Πελοποννήσου, που θα επέτρεπε στον ΟΣΕ να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες της σύγχρονης σιδηροδρομικής τεχνολογίας.

Τοπική σύνδεση Πύργου-Αρχ. Ολυμπίας και Πύργου-Κατακόλου

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ηλείας, με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον από άποψη τουριστικής αξιοποίησης, παρουσιάζουν οι τοπικοί κλάδοι του σιδηροδρομικού δικτύου.

Στη γραμμή Πύργου-Αρχαίας Ολυμπίας, η συχνότητα των δρομολογίων είναι πολύ χαμηλή (3 συρμοί την ημέρα το καλοκαίρι). Η γραμμή αυτή εμφανίζει στοιχειώδη τουριστική κίνηση κατά τη θερινή περίοδο. Η αναβάθμιση της γραμμής είναι εφικτή με την ανανέωση του δυναμικού των οχημάτων της, την συντήρηση των σταθμών που είναι όλοι αξιόλογοι αρχιτεκτονικά και την εν γένει τουριστική προβολή της γραμμής.

Η τοπική γραμμή Πύργου-Αρχαίας Ολυμπίας, παρουσιάζει σήμερα μικρό οικονομικό ενδιαφέρον για τον ΟΣΕ, είναι όμως σημαντικό στοιχείο της τοπικής ιστορίας, κοινωνικής και οικονομικής.

Η τοπική σύνδεση Πύργου-Κατακόλου είναι η παλαιότερη σιδηροδρομική σύνδεση στην Ελλάδα εκτός λεκανοπεδίου Αττικής. Κατασκευάστηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες προώθησης της παραγωγής της σταφίδας του Ηλειακού κάμπου στο λιμάνι του Κατακόλου, που αποτελούσε εξαγωγικό κέντρο σταφιδεμπορίου της εποχής.

Σε διάφορες μελέτες Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων των Αναπτυξιακών Συνδέσμων της περιοχής, έχει προταθεί η ένταξη αυτής της τοπικής σύνδεσης στο "τουριστικό κύκλωμα" του νομού (ΤΑΠ 4ης Γ.Ε. Ηλείας, ΤΑΠ 1ης Γ.Ε. Ηλείας).

Ο εκσυγχρονισμός της γραμμής Κατακόλου-Αρχ. Ολυμπίας, με χρήση τεχνολογίας rail-bus για την εξυπηρέτηση τουριστικής κυρίως κίνησης, θα αποτελούσε σημαντικό έργο πνοής για τον νομό. Η τεχνολογία αυτή επιτρέπει την επίτευξη υψηλών

συχνότητων με οχήματα μικρής χωρητικότητας (100 άτομα ανά απλό όχημα), με μικρό λειτουργικό κόστος.

Βασικός στόχος της επαναλειτουργίας της γραμμής είναι η εξυπηρέτηση τουριστικής κίνησης μεταξύ Κατακόλου και Αρχ. Ολυμπίας. Η τουριστική κίνηση στο λιμάνι του Κατακόλου συνίσταται σε κρουαζιερόπλοια τα οποία παραμένουν ελλιμενισμένα επί κάποιες ώρες, προκειμένου οι επιβάτες τους να επισκεφτούν την Ολυμπία. Η κίνηση αυτής της κατηγορίας επισκεπτών είναι σημαντική. Η διακίνηση από και προς την Αρχ. Ολυμπία γίνεται σήμερα με τουριστικά λεωφορεία.

Εκτός από τουριστικές μετακινήσεις, ο τοπικός αυτός σύνδεσμος μπορεί να εξυπηρετήσει και μέρος των τοπικών αναγκών μετακίνησης προς Πύργο, αφού η υποδομή της γραμμής σε τερματικούς σταθμούς είναι καλή.

Γ.1.3 Αεροπορική υποδομή⁸

Οι υφιστάμενες αεροπορικές εγκαταστάσεις στο νομό Ηλείας είναι δύο:

1. το στρατιωτικό αεροδρόμιο(Α/Δ) Ανδραβίδας
2. το μικρό Α/Δ Επιταλίου, το οποίο χρησιμοποιείται μόνο από ραντιστικά αεροσκάφη.

Α/Δ Ανδραβίδας

Το Α/Δ Ανδραβίδας παλαιότερα εξυπηρετούσε πτήσεις charter προς την περιοχή. Σήμερα οι πτήσεις αυτές έχουν σταματήσει για λειτουργικούς και επιχειρησιακούς λόγους (έλλειψη τερματικής υποδομής εξυπηρέτησης επιβατών, ανάγκες της Πολεμικής Αεροπορίας).

Κατά την περίοδο που λειτούργησε ως υποδοχέας πτήσεων charter, το Α/Δ Ανδραβίδας εξυπηρέτησε μικρούς σχετικά ετήσιους φόρτους επιβατών, (μέση ετήσια διακίνηση 1980- 1985 περίπου 40.000 επιβάτες), οι οποίοι το κατέτασσαν εκτός πρώτης δεκάδας των σημαντικότερων ελληνικών αεροδρομίων charter. Ανάγκες του νομού εξυπηρετεί σήμερα το στρατιωτικό Α/Δ Αράξου (Ακρωτήριο Αράξου) σε απόσταση 75 περίπου χιλ. από τον Πύργο, το οποίο δέχεται πτήσεις charter κατά την τουριστική περίοδο.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η Ηλεία υποδέχεται το 60% περίπου των αφικνούμενων τουριστών στον Άραξο. Η επαναλειτουργία του Αεροδρομίου Ανδραβίδας για το σκοπό αυτό, αποτελούσε και αποτελεί κεντρικό αίτημα των κατοίκων, των τουριστικών επιχειρηματιών καθώς και των φορέων του νομού.

Σημαντικό ρόλο για την επαναλειτουργία και ως πολιτικού του Α/Δ της Ανδραβίδας, έπαιξε το master plan που εκπονήθηκε από το Τμήμα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

⁸ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της ΥΠΑ, β) από το Master Plan του Α/Δ Ανδραβίδας, γ) από την Απολογιστική Έκθεση της Ν.Α. Ηλείας 1999-2006

Ήδη έχει ολοκληρωθεί η μελέτη των εγκαταστάσεων υποδοχής επιβατών και του περιβάλλοντα χώρου του Α/Δ από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας(ΥΠΑ), ενώ αναμένεται η δημοπράτηση του έργου από πιστώσεις του ΕΣΠΑ(Δ ΚΠΣ) με προϋπολογισμό περίπου 20.000.000 €.

Α/Δ Επιταλίου

Η δεύτερη τερματική αεροπορική εγκατάσταση στο Νομό είναι το Α/Δ Επιταλίου, σε απόσταση 5 περίπου χιλιομέτρων από τον Πύργο, το οποίο κατασκευάστηκε από την 5η ΜΟΜΑ (1984-1985), στην αποξηραμένη λίμνη της Αγουλινίτσας, εντός των ορίων της Κοινότητας Επιταλίου.

Από την πλευρά των τοπικών φορέων έχει κατ'επανάληψη διατυπωθεί το αίτημα της αναβάθμισης του Α/Δ Επιταλίου, για την εξυπηρέτηση κυρίως της τουριστικής κίνησης charter προς την περιοχή Ολυμπίας, αλλά και τακτικών πτήσεων γραμμής από την Αθήνα.

Πρόκειται για απλό αεροδιάδρομο μήκους 1000 μ. και πλάτους 25 μ., περιοχή κύκλου στροφής με διάμετρο μόλις 40 μ. και δάπεδο στάθμευσης για μικρά α/φ. Το αεροδρόμιο έχει κατασκευαστεί για να χρησιμοποιηθεί ως αεροδιάδρομος εξυπηρέτησης ραντιστικών α/φ.

Οι κατασκευαστικές του προδιαγραφές (απλός αεροδιάδρομος, απουσία τροχοδρόμων, επιτρεπόμενο φορτίο 12.000 lib/τροχό) δεν επιτρέπουν τη χρησιμοποίησή του για εξυπηρέτηση βαρύτερων α/φ και πτήσεων charter. Η επέκταση (που στην πράξη θα είναι πλήρης ανακατασκευή όλων των στοιχείων του) θα συναντήσει αρκετά τεχνικά προβλήματα και θα έχει υψηλό κόστος. Επιπλέον, τα χαρακτηριστικά της θέσης του δεν επιτρέπουν μεγάλης κλίμακας εγκατάσταση ούτε εντατική λειτουργία.

Εκτιμάται ότι το αεροδρόμιο Επιταλίου δεν είναι, ούτε θα γίνει εύκολα, αξιοποιήσιμο για εξυπηρέτηση τακτικών γραμμών ή πτήσεων charter. Οι περιορισμοί αυτοί σε συνδυασμό με το μικρό μήκος του αεροδιαδρόμου, επιβάλλουν την ανάγκη πλήρους ανακατασκευής, αν πρόκειται να εξυπηρετηθούν βαρύτερα αεροσκάφη.

Το υψηλό κόστος και ο σημαντικός απαιτούμενος χρόνος για την διαμόρφωση εγκατάστασης ικανής να αποτελέσει την τουριστική πύλη της Ηλείας στο Επιτάλιο, δίνουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στο αεροδρόμιο της Ανδραβίδας, το οποίο έχει έτοιμη υποδομή, παρ' ότι εμφανίζει το μεγάλο μειονέκτημα των αναγκαστικών περιορισμών και δεσμεύσεων από τις στρατιωτικές ανάγκες.

Είναι αξιοσημείωτο ότι στην περιοχή της Ηλείας όπου εκτός των άλλων υπάρχει η περιοχή της αρχαίας Ολυμπίας η οποία συγκεντρώνει την μεγάλη πλειοψηφία (90% περίπου) των αλλοδαπών επισκεπτών του νομού και το 50% των συνολικών επισκεπτών του νομού, η αεροπορική εξυπηρέτηση βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Με δεδομένο ότι η συμβολή της αεροπορικής μεταφοράς στην τουριστική βιομηχανία είναι διεθνώς αναγνωρισμένη, η έλλειψη αεροπορικών μεταφορών στο νομό δε μπορεί παρά να έχει σημαντικές συνέπειες στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Γ.1.4 Υποδομές θαλάσσιων συγκοινωνιών⁹

Από τους Ρωμαϊκούς χρόνους η Ηλεία κατείχε στρατηγική θέση στο χάρτη των θαλάσσιων συγκοινωνιών, διατηρώντας κυρίαρχη θέση στο χώρο του Ιονίου Πελάγους και ελέγχοντας την ροή ανθρώπων και εμπορευμάτων προς και από την Πελοπόννησο.

Στην περιοχή του νομού Ηλείας υπάρχουν δύο λιμάνια της Κυλλήνης και του Κατάκολου. Το λιμάνι της Κυλλήνης εξυπηρετεί κυρίως την διακίνηση προς τα Ιόνια νησιά, ενώ το λιμάνι του Κατάκολου εξυπηρετεί κυρίως θαλαμηγούς και κρουαζιερόπλοια που επισκέπτονται την περιοχή κατά την θερινή περίοδο με κύριο προορισμό την αρχαία Ολυμπία. Επίσης το αλιευτικό καταφύγιο Παλουκίου στη περιοχή της Αμαλιάδας, αλλά και το υπό κατασκευή στον Άγιο Παντελεήμονα Λεχαινών ολοκληρώνουν τον χάρτη των λιμενικών εγκαταστάσεων του νομού.

Λιμάνι Κατακόλου

Πρόκειται για λιμενική εγκατάσταση με μεγάλη σημασία για την περιοχή η οποία παρουσιάζει διακίνηση εμπορευμάτων (τοπικών αγροτικών προϊόντων, λιπασμάτων κλπ.), καθώς και σημαντική κίνηση κρουαζιερόπλοιων που το χρησιμοποιούν σαν σταθμό για επίσκεψη στην Αρχαία Ολυμπία.

Κατά το 2006 ο συνολικός αριθμός κατάπλων κρουαζιερόπλοιων στο Κατάκολο ανήλθε σε 250 και ο αριθμός των επιβατών τους σε 150.167 άτομα. Η κίνηση αυτή, έχει ενισχύσει σε μεγάλο βαθμό τον χαρακτήρα του Κατακόλου ως τουριστικής περιοχής και έχει συμβάλλει στην εμφάνιση χρήσεων γης σχετικών με την εξυπηρέτηση αναγκών των πελατών των κρουαζιερόπλοιων . Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ το 2001 μέσα στο λιμάνι έμπαινε το 25% των κρουαζιερόπλοιων, σήμερα το ποσοστό ανέρχεται σε 90%.

Προηγούμενες απόπειρες για τη δρομολόγηση πορθμείων προς Ζάκυνθο δεν κατέληξαν σε επιτυχία, αφού η γραμμή δεν κατάφερε να αποσπάσει ικανοποιητική

⁹ Βασίζεται κυρίως στον Απολογισμό Έργου(Απολογιστική Έκθεση) Ν.Α. Ηλείας 1999-2006

κίνηση από το ανταγωνιστικό λιμάνι της Κυλλήνης. Το πλεονέκτημα συντομότερης οδικής διαδρομής που προσφέρει η Κυλλήνη στη συντριπτική πλειοψηφία των χρηστών της γραμμής (που συνήθως έχουν προέλευση και προορισμό την Αθήνα και δευτερεύοντος την Πάτρα), δεν αντιστρέφεται από το μικρό κέρδος στη θαλάσσια διαδρομή που εξασφαλίζει η γραμμή Κατακόλου-Κυλλήνης .

Μαρίνα Κατακόλου

Σημαντικό έργο που θα συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξης ολόκληρης της περιοχής αποτελεί η μαρίνα Κατακόλου. Η κατασκευή της χρηματοδοτήθηκε με πόρους του 2ου κοινοτικού πλαισίου στήριξης (B ΚΠΣ) και εκτελέστηκε με ταχύτατους ρυθμούς. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου έφθασε τα 5.000.000 € περίπου, ενώ από τη μελέτη προβλέπονται 235 θέσεις για προσεγγίσεις σκαφών, τουριστικών ή αλιευτικών.

Η υλοποίηση της μαρίνας εκτελέστηκε σε δύο φάσεις (εργολαβίες). Το πρώτο «υποέργο», αφορούσε στην κατασκευή των λιμενικών έργων και συγκεκριμένα στην εκσκαφή της λιμενολεκάνης (στα -5 μ.), δεδομένου ότι η περιοχή όπου κατασκευάστηκε είναι αβαθής, την δημιουργία κρηπιδωμάτων μήκους 530 περίπου μέτρων με τεχνητούς ογκολίθους, υπήνεμου μώλου (μήκους 230 μ. περίπου και πλάτους 30 μέτρων), βραχίονα προστασίας της μαρίνας (μήκους 132 μ.) με φυσικούς ογκολίθους, επιχώσεων για τη δημιουργία χερσαίου χώρου και παραλιακών κρηπιδωμάτων μπροστά από την επίχωση.

Το δεύτερο «υποέργο» προϋπολογισμού 700.000 € περιλαμβάνει την κατασκευή τριών πλωτών προβλητών, μήκους 115 μ. η καθεμιά, οι οποίες τοποθετήθηκαν στην ειδικά διαμορφωμένη λιμενολεκάνη.

Το επόμενο βήμα για την λειτουργία της μαρίνας, ανήκει στο Λιμενικό Ταμείο Κατακόλου, το οποίο έχει περιέλθει στο Δήμο Πύργου. Ειδικότερα θα πρέπει να προχωρήσει στην προκήρυξη διεθνούς μειοδοτικού διαγωνισμού για την ανάδειξη ιδιώτη που θα κατασκευάσει τις χερσαίες εγκαταστάσεις και θα έχει τη διαχείριση της μαρίνας το διάστημα που θα προβλέπεται μέσα από τη σύμβαση.

Λιμάνι Κυλλήνης

Μία από τις πιο σημαντικές γέφυρες της Ηπειρωτικής Ελλάδας με τα νησιά του Ιονίου αποτελεί το λιμάνι της Κυλλήνης. Ο σημαντικός αυτός θαλάσσιος κόμβος συνδέει την Ηπειρωτική Ελλάδα με τη Ζάκυνθο και την Κεφαλληνιά, δύο από τα πιο τουριστικά νησιά της χώρας μας.

Το λιμάνι της Κυλλήνης εξυπηρετεί κατά 90% τις ανάγκες θαλάσσιας επικοινωνίας με την Ζάκυνθο και την Κεφαλληνία. Με την ολοκλήρωση των έργων μέσω του Γ' ΚΠΣ το λιμάνι μπορεί πια να εξυπηρετήσει επίσης και σκάφη αναψυχής.

Ενώ δεν διαφαίνονται σημαντικές δυνατότητες για την εμφάνιση εμπορευματικής κίνησης, διαγράφονται με σαφήνεια θετικές προοπτικές για τη συνολική εικόνα του λιμανιού ως λιμανιού Ο/Γ και την συμβολή του στην τοπική οικονομία.

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, το λιμάνι της Κυλλήνης θα παραμείνει ως το σημαντικότερο λιμάνι Ο/Γ της Δυτικής Πελοποννήσου νοτίως της Πάτρας, και, φυσικά δεν υπάρχει κανένα επιχείρημα για την τεχνική ή λειτουργική σκοπιμότητα για την ανάπτυξη και άλλης σημαντικής κλίμακας αντίστοιχης εγκατάστασης.

Γ.1.5 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, οι πολιτικές της ΕΕ για τις μεταφορές αφορά τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος μεταφορών το οποίο θα διασφαλίζει την αειφόρο κινητικότητα φυσικών προσώπων και αγαθών με όρους ασφάλειας, άνεσης, αποτελεσματικότητας και με τη βέλτιστη δυνατή χρήση των περιορισμένων περιβαλλοντικών και ενεργειακών πόρων. Αξιολογώντας την πορεία των διεθνών εξελίξεων και τις κοινοτικές πολιτικές με ορίζοντα την επόμενη περίοδο στον τομέα των μεταφορών η Ηλεία παρουσιάζει την δυνατότητα να εξελιχθεί σε περιφερειακό διαμετακομιστικό κέντρο καθώς η απελευθέρωση των αγορών επαναπροσδιορίζει την σημασία περιοχών που μπορούν να αποτελέσουν διαμετακομιστικούς κόμβους και οι συνδυασμένες μεταφορές αποκτούν αυξανόμενη σημασία.

Συνοπτικά πάντως αναφέρεται πως η κατάσταση των υποδομών προσπελασιμότητας δεν είναι ικανοποιητική. Η Ε.Ο. «Πάτρας – Πύργου – Κυπαρισσίας» είναι δρόμος ανεπαρκής και επικίνδυνος με εκατοντάδες ανθρώπινα θύματα ετησίως. Το υπόλοιπο εσωτερικό επαρχιακό δίκτυο δεν είναι σε καλή κατάσταση. Τα ορεινά τμήματα αντιμετωπίζουν σε πολλά σημεία κινδύνους κατολισθήσεων. Οι καταστροφικές πυρκαγιές τον Αύγουστο του 2007 επιδείνωσαν τα προβλήματα στο επαρχιακό οδικό δίκτυο.

Ο Δυτικός Αυτοκινητόδρομος αναμένεται παρά τις καθυστερήσεις ότι θα συμβάλει αποφασιστικά σε όλους τους τομείς του νομού και θα αποτελέσει έργο πνοής όχι μόνο για την Ηλεία, αλλά και για την περιφέρεια. Η δημοτική και αγροτική οδοποιία είναι εκτεταμένη, αλλά χωρίς κανένα ουσιαστικό κεντρικό σχεδιασμό.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι απαρχαιωμένο και αναμένεται σταδιακή αναβάθμισή του, η οποία όμως θα συμβεί σε βάθος χρόνου. Η νέα ανακατασκευασμένη σιδηροδρομική γραμμή Λιμάνι Κατακόλου-Αρχαία Ολυμπία, αλλά και η επερχόμενη απελευθέρωση της σιδηροδρομικής αγοράς, θα δημιουργήσει ευκαιρίες εκμετάλλευσης τόσο στον εμπορικό τομέα όσο και στον τουριστικό.

Τα δύο καθορισμένα ως σημαντικά σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο λιμάνια είναι πύλες εισόδου-εξόδου (μην ξεχνάμε ότι όλη η περιφέρεια Δ.Ε. είναι χαρακτηρισμένη

ως Δυτική Πύλη της χώρας) και αποτελούν καθοριστική παράμετρο τόσο στον τομέα του τουρισμού όσο και της διακίνησης των παραγόμενων προϊόντων. Γι' αυτό τον λόγο χρειάζονται συμπληρωματικά έργα και νέες οδικές συνδέσεις.

Η έλλειψη αεροδρομίου είναι καταφανής και επιβαρύνει ουσιαστικά τον τομέα τουρισμού - πολιτισμού αλλά και δευτερευόντως τους υπόλοιπους τομείς της τοπικής οικονομίας και ιδιαίτερα την διακίνηση αγροτικών προϊόντων(cargo fights). Η υλοποίηση των σχετικών Υπουργικών εξαγγελιών που αφορούν το πολιτικό αεροδρόμιο της Ανδραβίδας, φαίνεται ότι θα ενισχύσει σημαντικά την προσπελασιμότητα και την ανάπτυξη του νομού.

Οι ανάγκες για παρεμβάσεις στο δίκτυο των υποδομών προσπελασιμότητας προκύπτουν από τον ιδιαίτερο ρόλο τους στην αναπτυξιακή διαδικασία του Νομού Ηλείας και τη διασφάλιση κοινωνικής συνοχής και ίσων δικαιωμάτων στην πρόσβαση. Με την βελτίωση των υποδομών, εκτιμάται ότι η προσπελασιμότητα του νομού θα φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα, ενώ το υπόλοιπο επαρχιακό οδικό δίκτυο δεν παίζει σημαντικό ρόλο στις ανάγκες συνδεσιμότητας του Νομού Ηλείας. Υπάρχει, όμως, σχεδιασμός για εσωτερικά οδικά έργα εσωτερικά μικρότερης βέβαια σημασίας από τα προαναφερθέντα.

Γ.2 Φυσικό περιβάλλον¹⁰

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί εκ των προτέρων ένα πολύ σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μιας περιοχής. Είναι κοινός τόπος ότι η δυναμική ενός πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης και να μεγιστοποιήσει την προστιθέμενη αξία της εκάστοτε περιφέρειας ή νομού.

Γ.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά μορφολογίας εδάφους

Ο Νομός Ηλείας διαθέτει μεγάλες πεδινές εκτάσεις με κύρια περιοχή τον κάμπο της Ηλείας (βόρειο τμήμα) αλλά και τις περιοχές κατά μήκος των παραλιών του νομού. Σε συνολική έκταση 2.621 τετρ. χλμ., οι πεδινές εκτάσεις καλύπτουν το 60%. Το συνολικό μήκος της ακτογραμμής ξεπερνάει τα 150 χλμ. Μεγάλο μέρος του νομού αποτελούν επίσης οι ημιορεινές εκτάσεις, ενώ μόλις 6 από τους 22 δήμους της Ηλείας είναι αμιγώς ορεινοί (Πηνεΐα, Λασιώνα, Λαμπεΐα, Φολόη, Αλιφείρα, Φιγαλεία). Διαθέτει τη μεγάλη λίμνη με φράγμα του Πηνειού (ορεινά), τη λίμνη του Καϊάφα στην περιοχή της Ζαχάρως, τη λιμνοθάλασσα Κοτυχίου – Στροφυλιάς, ενώ κατά το παρελθόν υπήρξαν τεράστιες εκτάσεις λιμνοθάλασσας που έχουν αποξηραθεί στις περιοχές Αγουλινίτσα, Μουριά και Κουνουπέλι. Διαρρέεται από δύο μεγάλα ποτάμια (Αλφειός, Πηνειός), ενώ το φυσικό ορεινό σύνορο με την Αρκαδία είναι ο Ερύμανθος και με τη Μεσσηνία η Νέδα. Ο νομός Ηλείας δεν περιλαμβάνει κατοικημένα ή κατοικήσιμα νησιά.

Γ.2.2 Κλιματικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα της περιοχής του Νομού Ηλείας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ήπιο, μεσογειακό με μεγάλη ηλιοφάνεια. Το κύριο κλιματολογικό χαρακτηριστικό τόσο του Νομού Ηλείας όσο και της δυτικής παράκτιας ζώνης της Πελοποννήσου είναι η υψηλή υγρασία σε όλη την διάρκεια του έτους. Τα κλιματολογικά στοιχεία που

¹⁰ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της ΕΜΥ, β) της Περιβαλλοντικής Μελέτης παράκτιων περιοχών Νομού Ηλείας, γ) της μελέτης αξιοποίησης των παραλιών Νομού Ηλείας, δ) του Δασαρχείου Ολυμπίας, ε) της Διεύθυνσης Πολεοδομίας, Χωτοταξίας και Περιβάλλοντος της Ν.Α. Ηλείας, στ) του Εργαστηρίου Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, ζ) της ΕΣΥΕ, η) της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας

αναφέρονται παρακάτω προέρχονται από τους μετεωρολογικούς σταθμούς της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (ΕΜΥ) (ΗΝΜΣ).

Η ΕΜΥ είναι ελληνική κρατική Υπηρεσία, που υπάγεται στις Ένοπλες Δυνάμεις και ειδικότερα στο Γενικό Επιτελείο της Αεροπορίας, που έχει σαν κύριο σκοπό τον προσδιορισμό και την πρόβλεψη των μετεωρολογικών συνθηκών (δηλαδή του καιρού). Η Υπηρεσία εδρεύει στις εγκαταστάσεις του πρώην ανατολικού αεροδρομίου Αθηνών, ενώ στο Νομό Ηλείας έχουν τοποθετηθεί δύο μετεωρολογικοί σταθμοί. Ο ένας βρίσκεται στον Πύργο (37°40 Β, 21°18 Α) και ο άλλος στην Ανδραβίδα (37°55 Β, 21°17 Α).

Πίνακας 6: Μετεωρολογικοί σταθμοί στον Νομό Ηλείας

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΙΔΟΣ ΣΤΑΘΜΟΥ	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ
Ανδραβίδα	Κλιματολογικός	15,1 μ.	ΕΜΥ
Πύργος	Κλιματολογικός	12,0 μ.	ΕΜΥ

Πηγή: ΕΜΥ

Η θερμοκρασία στην περιοχή κρίνεται ομαλή. Τα θερμοκρασιακά δεδομένα είναι ελαφρώς υψηλότερα στον Πύργο, έναντι αυτών του σταθμού Ανδραβίδας.

Πίνακας 7: Μέση μηνιαία θερμοκρασία (°C)

ΣΤΑΘΜΟΣ	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΠΥΡΓΟΣ	9.4	10.0	12.3	15.2	19.5	23.7	26.2	26.0	23.0	18.6	14.0	10.9	17.4
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	9.3	9.8	11.8	14.8	19.3	23.6	25.9	25.9	22.8	18.2	14.0	10.8	17.2

Πηγή: ΕΜΥ

Η σχετική υγρασία είναι συγκριτικά πιο αυξημένη στην περιοχή της Ανδραβίδας, ενώ η μέση νέφωση είναι περίπου στα ίδια μηνιαία επίπεδα. Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιο φαινόμενο στον νομό.

Πίνακας 8: Μέση μηνιαία σχετική υγρασία (%)

ΣΤΑΘΜΟΣ	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΠΥΡΓΟΣ	73.3	71.2	71.2	70.9	67.9	63.0	60.6	62.5	67.0	70.9	75.3	75.3	69.1
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	77.5	76.1	75.6	74.7	70.4	64.3	62.4	63.0	67.1	72.0	78.4	79.3	71.8

Πηγή: ΕΜΥ

Πίνακας 9: Μέση μηνιαία νέφωση (ημέρες)

ΣΤΑΘΜΟΣ	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΠΥΡΓΟΣ	4.4	4.5	4.2	4.1	3.4	1.9	0.8	0.9	1.8	3.2	4.1	4.4	3.1
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	4.5	4.5	4.4	4.1	3.3	2.0	0.9	0.9	1.1	3.2	4.0	4.5	3.2

Πηγή: ΕΜΥ

Μηνιαία και ετήσια μέσα ύψη βροχής από τους παραπάνω σταθμούς παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 10: Μέσα ύψη βροχής(mm)

ΣΤΑΘΜΟΣ	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΥΡΓΟΣ	133	113	71	66	25	10	61	11	23	109	201	161	929
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	168	161	161	161	161	161	61	161	154	168	195	193	2005

Πηγή: ΕΜΥ

Οι βροχοπτώσεις στην περιοχή, προέρχονται κυρίως από τους νοτιοδυτικούς βροχοφόρους ανέμους, είναι αρκετά σημαντικές και μειώνουν αισθητά την καλοκαιρινή ξηροθερμική περίοδο. Αυτό το γεγονός μαρτυρά εν μέρει η υπάρχουσα πλούσια βλάστηση, καθώς και η μεγάλη απόδοση των καλλιεργειών.

Ανεμολογικά, η περιοχή Ανδραβίδας παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό περιόδων άπνοιας, φτάνοντας σε ποσοστά κοντά στο 50% των ετησίων ανέμων, ενώ νοτιότερα στην περιοχή του Πύργου η νηνεμία κυμαίνεται στο 37% περίπου. Από τους επικρατούντες ανέμους συχνότεροι είναι αυτοί με βορειοδυτική διεύθυνση ενώ στις υπόλοιπες διευθύνσεις ανέμων παρατηρείται μια ομαλή κατανομή. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέμων κυμαίνεται από 1 έως 3 Beaufort. Ισχυροί άνεμοι αναπτύσσονται ελάχιστα στην περιοχή και πνέουν κυρίως κατά την χειμερινή περίοδο.

Πίνακας 11: Ποσοστά επικρατούντων ταχυτήτων ανέμου

ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΑΝΕΜΟΥ Beaufort	ΑΠΝΟΙΑ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	> 11
ΠΥΡΓΟΣ	36.9	12.0	21.8	22.0	5.0	1.5	0.5	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	47.4	1.7	19.8	18.1	9.4	2.3	1.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0

Πηγή: EMY

Πίνακας 12: Ποσοστά επικρατουσών διευθύνσεων ανέμου

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΕΜΟΥ	ΑΠΝΟΙΑ	B	BA	A	NA	N	NA	Δ	BA
ΠΥΡΓΟΣ	36.9	3.3	6.7	5.7	7.1	4.7	7.5	4.8	23.3
ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ	47.3	13.0	3.9	2.3	5.0	8.0	4.6	3.9	12.0

Πηγή: EMY

Η αντιστοιχία κλίμακας Beaufort και ταχύτητας ανέμου παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 13:Κλίμακα Beaufort κατά την Μετεωρολογική Υπηρεσία

Κλίμακα Beaufort	Όνομασία ανέμου	Ταχύτητα ανέμου		
		m/s	km/h	Miles/h
0	Νηνεμία	0.0 - 0.2	0 - 1	0 - 1
1	Υποπνέων	0.3 - 1.5	1 - 5	1 - 3
2	Ασθενής	1.6 - 3.3	6 - 11	4 - 7
3	Λεπτός	3.4 - 5.4	12 - 19	8 - 12
4	Μέτριος	5.5 - 7.9	20 - 28	13 - 18
5	Λαμπρός	8.0 - 10.7	29 - 38	19 - 24
6	Ισχυρός	10.8 - 13.8	39 - 49	25 - 31
7	Σφοδρός	13.9 - 17.1	50 - 61	32 - 38
8	Θυελλώδης	17.2 - 20.7	62 - 74	39 - 46
9	Θύελλα	20.8 - 24.4	75 - 88	47 - 54
10	Ισχυρή θύελλα	24.5 - 28.4	89 - 102	55 - 63
11	Σφοδρή θύελλα	28.5 - 32.6	103 - 117	64 - 72
12	Τυφώνας	32.7 - 36.9	118 - 133	73 - 82

Πηγή: ΕΜΥ

Μονάδες: 1 mile = 1.609 km
1 knot = 1.51 mile /hr,
= 1.852 km / hr

Γ.2.3 Σεισμολογικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα με μεγάλη σεισμικότητα. Τόσο η περιοχή του Νομού Ηλείας όσο και οι περισσότερες περιοχές του ελλαδικού χώρου, κινδυνεύουν να πάθουν βλάβες μικρές ή μεγάλες από τον σεισμό. Βασικό τεκτονικό γνώρισμα του ελληνικού χώρου είναι το Ελληνικό τόξο. Το Ελληνικό τόξο (τόξο του Αιγαίου) αποτελεί το όριο επαφής της Ευρασιατικής λιθοσφαιρικής πλάκας(τμήμα της οποίας είναι το Αιγαίο), και της Αφρικανικής πλάκας(τμήμα της οποίας είναι η λιθόσφαιρα της Ανατ. Μεσογείου). Οι δύο λιθοσφαιρικές πλάκες συγκλίνουν στην περιοχή αυτή με σχετική ταχύτητα 2,5 εκατοστά το χρόνο, με συνέπεια την καταβύθιση της ωκεάνιας πλάκας της Ανατ. Μεσογείου, λόγω μεγαλύτερης πυκνότητας, κάτω από την ηπειρωτική πλάκα του Αιγαίου.

Το τόξο που δημιουργείται στην περίπτωση αυτή αποτελείται από την ελληνική τάφρο, το νησιωτικό τόξο, την οπισθοτάφρο και το ηφαιστειακό τόξο. Η τάφρος δημιουργείται κατά μήκος της επαφής των δύο πλακών. Πρόκειται για ένα σύστημα τάφρων , μία σειρά από βαθιές θαλάσσιες λεκάνες από τη Ρόδο έως και την Κεφαλονιά (γνωστή και ως ελληνική διάυλος) Το μέγιστο βάθος της εντοπίστηκε νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου στο Ιόνιο πέλαγος (βάθος περίπου 4.500 μ.). Αυτό είναι το βαθύτερο σημείο της Μεσογείου.

Ο Νομός Ηλείας αποτέλεσε κατά καιρούς τόπο συνυφασμένο με την σεισμική δραστηριότητα στον ελλαδικό χώρο. Αρκετοί από τους μεγαλύτερους σεισμούς οι οποίοι δημιούργησαν σημαντικά προβλήματα στην ελλαδικό χώρο, είχαν άμεσες συνέπειες και στις περιοχές του Νομού. Τελευταίο παράδειγμα αποτέλεσε ο σεισμός της 2ας Δεκεμβρίου 2002 που είχε σαν αποτέλεσμα ν' απορυθμιστεί η οικονομική και κοινωνική ζωή κατοίκων των του νομού αλλά και εκτεταμένες ζημιές και τραυματισμούς σε περιοχές κυρίως των Δήμων Βαρθολομιού, Γαστούνης, Λεχαινών, Βουπρασίας, Αμαλιάδας, Κάστρου - Κυλλήνης, Τραγανού και Ανδραβίδας.

Πίνακας 14: Οι κυριότεροι σεισμοί στην Ελλάδα την τελευταία τριακονταετία σύμφωνα με το Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Πληγείσα περιοχή	Ημερομηνία	Μέγεθος(σε R)	Επιπτώσεις
Άγιος Ευστράτιος	19-2-1968	7,1	20 νεκροί, 39 τραυματίες, 175 καταρρεύσεις κτιρίων
Στίβος Θεσσαλονίκης	20-6-1978	6,5	45 νεκροί κυρίως από την κατάρρευση οκτάωροφης πολυκατοικίας στη Θεσσαλονίκη, 220 τραυματίες, 9.480 κτίρια με μη επισκευάσιμες βλάβες. Σημαντικές ζημιές στις περιοχές Θεσσαλονίκης, Βόλβης – Λαγκαδά, Κιλκίς, Σερρών, Χαλκιδικής.
Αλμυρός Βόλου	9-7-1980	6,5	24 τραυματίες, 5.222 κτίρια κατεστραμμένα. Ζημιές σε Μαγνησία, Φθιώτιδα, Λάρισα.
Περαχώρα Αλκωνίδες	24-2-1981	6,7	20 νεκροί, 500 τραυματίες, 22.554 κτίρια με μη επισκευάσιμες βλάβες. Πολλές υλικές ζημιές σε: Κορινθία, Βοιωτία, Αττική, Φωκίδα, Εύβοια.
Καλαμάτα	13-9-1986	6,0	20 νεκροί, 80 τραυματίες, κατάρρευση 4 πολυκατοικιών στην πόλη της Καλαμάτας. Ολοκληρωτική καταστροφή του Ελαιοχωρίου. Από τα 9.124 κτίρια της Καλαμάτας το 20% κρίθηκαν κατεδαφιστέα. Σημαντικές ζημιές και σε χωριά.
Κοζάνη Γρεβενά	13-5-1995	6,6	Εκτεταμένες ζημιές. Καταρρεύσεις πολλών κτιρίων σε χωριά της ευρύτερης περιοχής.
Αίγιο	15-6-1995	6,1	26 νεκροί, κατάρρευση ενός ξενοδοχείου και μιας πολυκατοικίας. Εκτεταμένες ζημιές.
Κόνιτσα	26-7-1996	5,2	Εκτεταμένες ζημιές. Βλάβες σε κτίρια κυρίως στην πόλη της Κόνιτσας και σε γύρω χωριά.
Πάρνηθα Αθήνα	7-9-1999	5,9	143 νεκροί, 400 περίπου τραυματίες, 37 καταρρεύσεις κτιρίων. Εκτεταμένες βλάβες σε κτίρια των δυτικών, βορειοδυτικών και νοτιοδυτικών περιοχών της Αττικής. 85 άνθρωποι απεγκλωβίστηκαν ζωντανοί μέσα από τα ερείπια.

Πηγή: Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Ιστορικοί σεισμοί στον Νομό Ηλείας

Αντίθετα με τα δεδομένα του 20ου αιώνα, τα σεισμολογικά ιστορικά στοιχεία βασίζονται αποκλειστικά σε μακροσεισμικές παρατηρήσεις. Για τις προγενέστερες του 19^{ου} αιώνα περιόδους είναι γνωστή μόνο η μέγιστη επικεντρική ένταση I_0 , στοιχεία τα οποία επιλέχθησαν από την βάση των σεισμολογικών δεδομένων του Σεισμολογικού Εργαστηρίου του Πανεπιστημίου Πατρών. Έτσι είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η αξιοπιστία των δεδομένων χειροτερεύει όσο προχωράμε προς παλαιότερες χρονικές περιόδους.

Στον πίνακα της επόμενης σελίδας παρουσιάζονται οι παράμετροι των μεγαλύτερων ιστορικών σεισμών της ευρύτερης περιοχής. Συγκεκριμένα αναφέρονται για κάθε σεισμό η ημερομηνία και μία εκτίμηση του σεισμικού μεγέθους.

Πίνακας 15: Κατάλογος ιστορικών σεισμών που έγιναν στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας.

Χρόνος	Μήνας	Ημερομηνία	Μέγεθος(σε R)
399 Π.Χ	-	-	6.5
1514	04	16	6.5
1554	07	07	6.5
1592	05	15	6.6
1622	05	05	6.6
1633	11	05	6.9
1696	09	01	6.5
1729	07	09	6.6
1742	02	14	6.5
1752	06	01	6.5
1791	11	02	7.0
1820	12	29	6.8
1821	01	09	6.6
1840	10	30	6.7
1873	10	25	6.3
1893	01	29	6.5
1893	02	01	6.6
1893	04	17	6.6

Πηγή: Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Όπως προκύπτει από τα προαναφερθέντα στοιχεία οι σεισμοί του

α) 1633 μεγέθους 6.9R

β) 1791 μεγέθους 7.0R

γ) 1820 μεγέθους 6.8R

πρέπει να είχαν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις στην περιοχή.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις υπάρχουσες ιστορικές αναφορές ο σεισμός της 29ης Δεκεμβρίου 1820 προκάλεσε εκτεταμένες καταστροφές στον νομό Ηλείας ενώ καταστράφηκε ολοσχερώς η πόλη του Λάλα (μεταξύ Πύργου και Φολόης).

Σεισμικότητα του παρόντος αιώνα

Στον πίνακα 16 παρουσιάζονται οι παράμετροι των σεισμών του παρόντος αιώνα, με μέγεθος μεγαλύτερο των 5R της χρονικής περιόδου 1901-2008 και σε απόσταση 100 χλμ. γύρω από την περιοχή του Νομού Ηλείας. Τα στοιχεία αυτά λήφθηκαν από την βάση δεδομένων του Εργαστηρίου Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών στην οποία συμπεριλαμβάνονται αυτά του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου του Αστεροσκοπείου Αθηνών συμπληρωμένα και από άλλους καταλόγους σεισμών που υπάρχουν για τον Ελλαδικό χώρο.

Πίνακας 16: Κατάλογος σεισμών παρόντος αιώνα, με μέγεθος μεγαλύτερο των 5R, στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας:

Χρόνος	Μήνας	Ημερομηνία	Μέγεθος(σε R)
1903	05	15	5.5
1903	09	19	5.5
1911	08	06	5.2
1914	09	17	5.6
1914	12	24	5.1
1915	11	04	5.0
1920	11	12	5.0
1920	12	10	5.1
1926	02	26	5.6
1926	10	26	5.7
1938	02	26	5.4
1942	05	21	5.7
1943	01	07	5.6
1945	10	21	5.1
1952	10	12	5.0
1952	11	05	5.1
1952	11	05	5.8
1952	11	10	5.3
1953	09	21	5.0
1953	10	03	5.2
1954	01	18	5.3

1954	02	24	5.0
1954	05	04	5.0
1954	09	18	5.0
1954	09	18	5.4
1955	05	28	5.7
1956	05	15	5.2
1956	05	15	5.4
1958	08	27	6.4
1958	08	30	5.1
1958	09	02	5.5
1959	02	07	5.0
1959	09	19	5.1
1959	11	15	6.8
1959	11	15	5.2
1961	10	07	5.1
1966	11	07	5.0
1966	12	24	5.2
1967	05	05	5.2
1968	05	28	5.9
1973	01	10	5.1
1976	05	11	5.4
1976	11	12	5.8
1979	12	01	5.0
1983	02	20	5.4

1983	09	08	5.3
1984	10	04	5.0
1985	08	13	5.0
1985	09	07	5.6
1986	08	05	5.0
1986	08	24	5.0
1986	09	13	5.2
1987	05	29	5.5
1989	08	20	5.9
1993	09	01	5.0
1993	09	26	5.0
1994	09	16	5.7
1997	11	18	6.6
1998	01	10	5.5
2002	12	02	5.6
2003	01	11	5.9
2006	02	07	5.7
2008	01	06	5.9
2008	13	02	6.0
2008	13	02	6.1

Πηγή: Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Από το 1991 που τέθηκε σε λειτουργία το σεισμολογικό δίκτυο του Πανεπιστημίου Πατρών κατέστη δυνατόν να βελτιωθεί σημαντικά η ακρίβεια εντοπισμού των σεισμικών γεγονότων της ΚΔ Ελλάδας.

Με βάση αναλυτικότερα πορίσματα του Εργαστηρίου Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των προαναφερθέντων στοιχείων, κανένας σεισμός μεγαλύτερος των 6.0R δεν έχει γίνει σε απόσταση μικρότερη των 40 χλμ. από την περιοχή της Ηλείας, τον παρόντα αιώνα, ενώ σε πιο μικρές αποστάσεις (<20 χλμ.) τα μεγέθη των σεισμών είναι μικρότερα των 5.5R. Παρατηρείτε επίσης από την βάση δεδομένων τους, το γεγονός ότι τα εστιακά βάθη των μεγαλύτερων σεισμών με επίκεντρα στην περιοχή της Ηλείας είναι μεγαλύτερα από 10 χλμ. και συνήθως κυμαίνονται από 10-45 χλμ..

Γ.2.4 Νεοτεκτονικά-Ενεργά ρήγματα στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας

Η ευρύτερη περιοχή της Ηλείας χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο τεκτονικό βύθισμα, το τεκτονικό βύθισμα του Πύργου, το οποίο καλύπτει όλη την περιοχή. Το βύθισμα αυτό βρίσκεται στην περιοχή της Δυτικής Πελοποννήσου η οποία βρίσκεται σε στάδιο εφελκυσμού διεύθυνσης περίπου Β-Ν καθώς και αριστερόστροφης περιστροφής.

Το τεκτονικό βύθισμα του Πύργου δημιουργήθηκε πάνω στις Αλπικές ενότητες και έχει πληρωθεί από ποικιλία μεταλλικών ιζημάτων. Χαρακτηρίζεται δε από συνιζηματογενή τεκτονισμό, που υποδηλώνει την συνεχή ενεργό δράση των ρηγμάτων συγχρόνως με την πλήρωση του βυθίσματος από τα μεταλλικά ιζήματα.

Το βύθισμα του Πύργου οριοθετείται από δυο ρήγματα ΒΔ - ΝΑ διεύθυνσης, του Επιταλίου στα Δυτικά και του Πανόπουλου στα Ανατολικά, και από το ΝΔ - ΒΑ διεύθυνσης ρήγμα του Βούναργου στα Βόρεια και το τεκτονικό κέρασ του Λάπιθα Α-Δ διεύθυνσης στα Νότια.

Τρεις κύριες ομάδες ρηγμάτων ανάλογα με την διεύθυνση ρηγματώσεως ενεργούν στην περιοχή, οι οποίες ξεκίνησαν να διαμορφώνονται κατά το Ανώτερο Μειόκαινο - Κατώτερο Πλειόκαινο οπότε και η αρχή της ανύψωσης των ορέων Λάπιθα στα Νότια της περιοχής.

Αυτές είναι οι ακόλουθες:

α) ΒΔ - ΝΑ διεύθυνσης ρήγματα παρουσιάζονται στις θέσεις Επιτάλειο (ΝΝΑ της πόλης του Πύργου), Αλφειούσα (ΝΑ της πόλης), Φλόκα (Α της πόλης) και Πράσινο (Β της πόλης). Η κύρια αυτή ζώνη που χαρακτηρίζεται από τα παραπάνω ρήγματα ονομάζεται ζώνη του Επιταλείου, εφόσον το ρήγμα στην θέση του Επιταλείου δεσπόζει της όλης ζώνης.

β) Α - Δ διεύθυνσης ρήγματα εμφανίζονται αντίστοιχα στις θέσεις Αλφειούσα, Βαρβάσαινα και Κολίριο στα Ανατολικά, και Σκουροχώρι στα Δυτικά της πόλης του Πύργου. Αυτή η ζώνη ονομάζεται ζώνη του Αλφειού, η οποία μάλιστα έχει και την αυτή διεύθυνση με τον ποταμό Αλφειό Νότια της πόλης του Πύργου. Στα ρήγματα αυτά έχει επίσης παρατηρηθεί οριζόντια συνιστώσα ολίσθησης αρκετά εμφανής το οποίο υποδηλώνει περιστροφή στην περιοχή και μάλιστα αριστερόστροφη για την περιοχή της Ηλείας και γενικότερα για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Πελοποννήσου.

γ) ΒΑ - ΝΔ διεύθυνσης ρήγματα εμφανίζονται στις θέσεις Βουνάργο και Αγ. Ιωάννης (Β της πόλης) και ονομάζεται ρηξιγενής ζώνη Βουνάργου καθώς το κύριο ρήγμα που χαρακτηρίζει την ζώνη είναι αυτό του Βουνάργου.

Οι τρεις παραπάνω κατηγορίες ρηγμάτων συνυπάρχουν στην περιοχή της πόλης του Πύργου, με κύρια διεύθυνση την Α-Δ.

Αναφορικά το μέγιστο μήκος συνεχούς επιφανειακής διάρρηξης των προαναφερομένων ρηγμάτων είναι της τάξης των 20 χλμ. που αναλογεί σε αναμενόμενο μέγιστο σεισμικό μέγεθος $6.1R$ μέσω της σχέσης $\log L = -1.85 + 0.51 M_s$, όπου L το μήκος του εξεταζόμενου ρήματος και M_s το μέγεθος του μέγιστου αναμενόμενου σεισμού. Όμως θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η περίπτωση διαχωρισμού των εν λόγω ρηγμάτων σε μικρότερου μήκους επί μέρους μεμονωμένες διαρρήξεις (fault segmentation) οι οποίες μειώνουν το εκτιμώμενο μέγιστο αναμενόμενο σεισμικό μέγεθος και κάτω των $5M_s$ από τα συγκεκριμένα ρήγματα.

Από τα προαναφερθέντα ιστορικά σεισμολογικά και σεισμοτεκτονικά δεδομένα προκύπτει ότι:

- Η περιοχή της Ηλείας ευρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της σεισμικής ζώνης Ζακύνθου - ΒΔ Πελοποννήσου.

- Η ζώνη αυτή αποτελεί το βόρειο ακραίο τμήμα του Ελληνικού τόξου όπου η λιθόσφαιρα της Μεσογείου βυθίζεται κάτω από τη λιθόσφαιρα του Αιγαίου και χαρακτηρίζεται από υψηλή σεισμικότητα. Το δυτικό τμήμα της ζώνης παρουσιάζει μεγαλύτερη σεισμικότητα από ότι το ανατολικό τμήμα, όπου εμφανίζεται μια χαρακτηριστική διάταξη επικέντρων σε διεύθυνση ΒΔ-ΝΑ, κατά μήκος της ρηξιγενούς ζώνης από την Αμαλιάδα έως την Ολυμπία.
- Στην ξηρά, και σε μικρές αποστάσεις από την πόλη του Πύργου, δεν έχει γίνει σεισμός με $M_s > 5.7$. Σύμφωνα με αναλυτικά πορίσματα του Εργαστηρίου Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, τα επίκεντρα των μεγάλων σεισμών εντοπίζονται στον υποθαλάσσιο χώρο και σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 30 χλμ. από τον Πύργο. Επίσης τα εστιακά βάρη των σεισμών στην περιοχή της Ηλείας κυμαίνονται από 10 έως 45 χλμ.
- Οι μεγάλοι σεισμοί της ζώνης αυτής χαρακτηρίζονται από ανάστροφη διάρρηξη (thrust faulting).

Εκτίμηση της σεισμικής επικινδυνότητας στον Νομό Ηλείας

Το 1991 οι Bender and Perkins κατασκεύασαν το πρόγραμμα SEISRISK III, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για να κατασκευάσθηκαν οι χάρτες σεισμικής επικινδυνότητας στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας.

Συγκεκριμένα, η περιοχή του νομού ορίστηκε από τις συντεταγμένες 20.0°E -22.0°E και 37.5°N - 38.1°N. Ακολούθως χωρίστηκε σε κάναβο 20x12 σημείων ανά 0.05° και για κάθε σημείο υπολογίστηκε η μέγιστη σεισμική επιτάχυνση που με πιθανότητα 90% αναμένεται να μην ξεπεραστεί στα επόμενα 50 χρόνια.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος έδειξαν, ότι από πλευράς σεισμικής επικινδυνότητας η περιοχή της Κυλλήνης είναι η περισσότερο επικίνδυνη σε σύγκριση με την υπόλοιπη περιοχή της Ηλείας. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η θαλάσσια περιοχή Ζακύνθου-Κεφαλονιάς-Κυλλήνης είναι αυτή που συγκεντρώνει την υψηλότερη συγκριτικά σεισμικότητα τόσο από πλευράς αριθμού σεισμών όσο και από πλευράς σεισμικού μεγέθους.

Θα πρέπει όμως να αναφέρουμε ότι και μικρότερου μεγέθους τοπική σεισμικότητα έχει προκαλέσει βλάβες σε μεμονωμένες περιοχές όπως Βούναργο, Βαρβάσινα, Ολυμπία, Επιτάλιο.

Επιτακτική κρίνεται, η αναγκαιότητα προγραμματισμού για αντισεισμικές μελέτες οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες για την ακριβή εκτίμηση της σεισμικής επικινδυνότητας στην περιοχή. Σε μεγάλα και σημαντικά έργα, όπως αυτό του Δυτικού Αυτοκινητόδρομου, ο χαρακτήρας της τοπικής σεισμικότητας και η δυναμικότητα των ενεργών ρηγμάτων είναι πολύ σημαντικά.

Γ.2.5 Σχέδιο Ξενοκρατίας

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κάποιο σχέδιο διαχείρισης καταστροφών το οποίο να αφορά ειδικά και μόνο την αντιμετώπιση των καταστροφών. Το μόνο πρότυπο σχέδιο που έχει συνταχθεί από την Γραμματεία Γενικής Πολιτικής Προστασίας είναι το σχέδιο «Ξενοκρατίας», που αφορά τους σεισμούς, τις πυρκαγιές, τις πλημμύρες και τις

κατολισθήσεις καθώς και τις τεχνολογικές καταστροφές. Το εγκεκριμένο Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη "Ξενοκράτης", όπως αυτό συμπληρώθηκε με την υπ αριθ 3384/9-6-2006 απόφαση Υπουργού ΕΣ.Δ.Δ.Α. (σχετικό 5), αποτελεί τη βάση σχεδίασης και ενέργειας του κρατικού μηχανισμού για τη διαχείριση εκτάκτων αναγκών που προκύπτουν από την εκδήλωση πάσης φύσεως καταστροφών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Με το σχέδιο αυτό, ορίζονται οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες και φορείς, καθώς και τα όργανα που διευθύνουν και συντονίζουν τις δυνάμεις Πολιτικής Προστασίας σε όλα τα επίπεδα.

Ο σκοπός του Γενικού Σχεδίου με τη συνθηματική λέξη «Ξενοκράτης» είναι η διαμόρφωση ενός συστήματος αποτελεσματικής αντιμετώπισης καταστροφικών φαινομένων για την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, καθώς και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ο «Ξενοκράτης» έχει οριστεί από το γενικό σχέδιο πολιτικής προστασίας (ΓΣΠΠ) με την Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β'/10-4-2003) και αναθεωρήθηκε με τη συμπληρωματική Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/28-6-06) με την οποία εγκρίθηκε το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείριση Ανθρώπινων Απωλειών».

Το σχέδιο δράσης «Ξενοκράτης» απευθύνεται: α) στις Ομάδες Εργασίας των Υπουργείων που έχουν συσταθεί σύμφωνα με το έγγραφο της γενικής γραμματείας πολιτικής προστασίας (ΓΓΠΠ) ΑΠ 2828 από 24 Ιουνίου 2005, με έργο την σύνταξη των Ειδικών Σχεδίων της αρμοδιότητάς τους (όπως ορίζεται στο Παράρτημα Α της Υ.Α. 1299/2003) και β) στις Διυπουργικές Ομάδες Σχεδιασμού που ήδη συντάσσουν και σε αυτές που θα συσταθούν για να συντάξουν Γενικά Σχέδια ανά καταστροφή υπό τον συντονισμό της Δ/νσης Σχεδιασμού & Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της ΓΓΠΠ.

Το σχέδιο αυτό από μόνο του δεν αρκεί για την σύνταξη μίας μελέτης έκτακτης ανάγκης αλλά στοχεύει στην υποστήριξή της. Το γενικό σχέδιο πολιτικής προστασίας αποτελεί το γενικότερο πλαίσιο σχεδιασμού για την σύνταξη σχεδίων έκτακτης ανάγκης στα τρία διοικητικά επίπεδα [κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό]. Τα σχέδια αφορούν στις τέσσερις φάσεις του συστήματος κινητοποίησης πολιτικής προστασίας [συνήθης ετοιμότητα, αυξημένη ετοιμότητα, αντιμετώπιση (κινητοποίηση - επέμβαση), (βραχεία) αποκατάσταση] και στα τρία επίπεδα διοίκησης, ελέγχου και συντονισμού [πολιτικό - στρατηγικό, επιχειρησιακό, τακτικό].

Πέραν των ανωτέρω, τα σχέδια περιλαμβάνουν επίσης τις απαραίτητες δράσεις για την διασφάλιση της λειτουργίας του Φορέα Σχεδίασης σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης καθώς και τις δράσεις για την υποστήριξη του σχεδίου (εκπαίδευση, ασκήσεις, αναθεώρηση) αλλά δεν περιλαμβάνουν τις δράσεις που εντάσσονται στην πρόληψη και στην μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αποκατάσταση των συνεπειών των διαφόρων καταστροφικών φαινομένων.

Στο σχέδιο «Ξενοκράτης»:

- Καθορίζονται τα είδη των καταστροφών και οι αντίστοιχοι όροι πολιτικής προστασίας.
- Καθορίζονται ρόλοι και δίνονται κατευθύνσεις σχεδίασης σε Υπουργεία, Περιφέρειες, Ν.Α., Δήμους, Κοινότητες.
- Αποσαφηνίζεται ότι όλα τα σχέδια εγκρίνονται από τη ΓΓΠΠ.

Προσδιορίζονται:

- Εμπλεκόμενες υπηρεσίες & φορείς.
- Όργανα που διευθύνουν και συντονίζουν τις επιχειρησιακές δυνάμεις σε όλα τα επίπεδα.

Παρέχονται ουσιώδη στοιχεία για την:

- Αξιολόγηση κινδύνων.
- Επισήμανση ευπαθών χώρων.
- Εκπόνηση ειδικών σχεδίων για κάθε κίνδυνο.

Κατευθυντήριες γραμμές για τη:

- Χάραξη στρατηγικών και τακτικών.
- Ορθή οργάνωση και εξοπλισμό των υπηρεσιών και διαμόρφωση επιχειρησιακής φιλοσοφίας.
- Έγκαιρη κινητοποίηση, δραστηριοποίηση, διεύθυνση και συντονισμό του ανθρωπίνου δυναμικού και μέσων.

- Δημιουργία δυνατοτήτων διοικητικής μέριμνας για την αντιμετώπιση προβλημάτων τόσο των επιχειρησιακών δυνάμεων, όσο και των πληγέντων πολιτών.

Προβλέπεται:

- Η δημιουργία συστήματος επικοινωνίας και ροής πληροφοριών μεταξύ όλων των εμπλεκομένων υπηρεσιών και παραγόντων στη διαχείριση των κρίσεων.

Το σχέδιο «Ξενοκράτης - Σεισμοί» προβλέπει κινητοποίηση των Δυνάμεων Πολιτικής Προστασίας σε τρία επίπεδα:

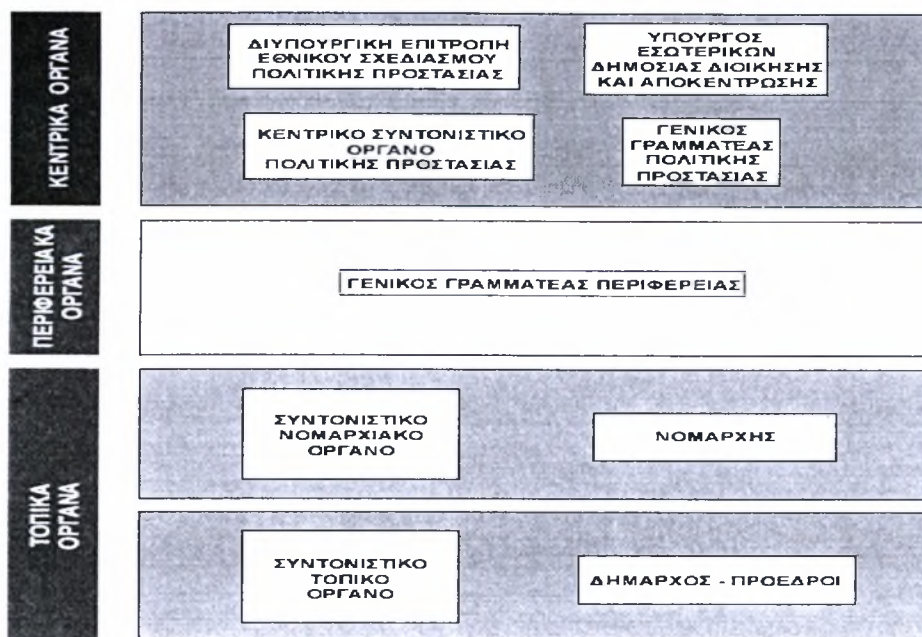
α) σε επίπεδο Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμος)

β) σε επίπεδο Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

γ) σε επίπεδο Κεντρικής διοίκησης

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται σχηματική απεικόνιση του οργανωτικού σχεδίου Πολιτικής Προστασίας της χώρας για την αντιμετώπιση των φυσικών κινδύνων, με βάση το πρόσφατα αναμορφωμένο σχέδιο Ξενοκράτης σε όλα τα επίπεδα.

Διάγραμμα 1: Οργανωτικό σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με βάση το σχέδιο Ξενοκράτης

Πηγή: Ηλειακή Α.Ε.

Γ.2.6 Γεωλογικά χαρακτηριστικά του Νομού Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας χαρακτηρίζεται από την έντονη παρουσία γεωλογικών σχηματισμών. Οι γεωλογικοί σχηματισμοί που εμφανίζονται στην περιοχή είναι Αλπικοί και Μεταλπικοί. Οι πρώτοι ανήκουν σε τέσσερεις διαφορετικές ισοπικές ζώνες (δηλ. ζώνες με την ίδια λιθολογία και γεωτεκτονική διάρθρωση): Πίνδου, Γαβρόβου-Τριπόλεως και Ιόνια. Οι Μεταλπικοί σχηματισμοί απαντώνται μέσα στο νεοτεκτονικό βύθισμα του Πύργου, το οποίο και παίζει τον κύριο ρόλο της τεκτονικής διαμόρφωσης της περιοχής.

Σημαντικό από πλευράς γεωλογίας για τον νομό είναι το φαινόμενο διαπείρισμού των εβαποριτών της Ιόνιας ζώνης το οποίο έχει χαρτογραφηθεί και στον θαλάσσιο χώρο, στο τρίγωνο Κατάκολο - Κυλλήνη - Ζάκυνθος. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την πολυπλοκότητα της τεκτονικής στην περιοχή.

Αλπικοί σχηματισμοί

Ανάλογα με την κατηγοριοποίηση ανά ζώνες, η ζώνη της Πίνδου αποτελεί τους παλαιότερους γεωλογικούς σχηματισμούς και συναντάται στα Ανατολικά όρια του νεοτεκτονικού βυθίσματος. Οι λεπτοστρωματώδεις ασβεστόλιθοι του Κρητιδικού και οι λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθοι του Τριαδικού με τις εναλλαγές ραδιολαριτών και κερατολιθών διαμορφώνουν την γεωλογική στρωματογραφική δομή της ζώνης της Πίνδου στην περιοχή.

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί της ζώνης Γαβρόβου-Τριπόλεως εμφανίζονται στα Ανατολικά και Νότια της περιοχής. Οι σχηματισμοί αυτοί βρίσκονται κάτω από τους σχηματισμούς της ζώνης της Πίνδου και η γεωλογική τους ηλικία κυμαίνεται από το Κρητιδικό μέχρι και το Ολιγόκαινο. Σε αυτή τη ζώνη οι ασβεστόλιθοι παρουσιάζονται παχυστρωματώδεις με πολυάριθμα απολιθώματα, ενώ εδώ έχουμε την εμφάνιση του φλύσχη ο οποίος υπέρκειται των ασβεστόλιθων και είναι Ολιγοκαινικής ηλικίας.

Τέλος, η Ιόνια ζώνη καταλαμβάνει το Δυτικό τμήμα της περιοχής και γίνεται εμφανής στην περιοχή της Κυλλήνης, ενώ χαρτογραφήσεις στην περιοχή διαπιστώνουν ότι

αποτελεί το γεωλογικό υπόβαθρο των Μεταλλικών σχηματισμών. Σε αυτή την ζώνη περιλαμβάνονται σχηματισμοί Τριαδικής έως και Ολιγοκαινικής ηλικίας. Οι εβαπορίτες είναι το κύριο γεωλογικό χαρακτηριστικό της Ιόνιας ζώνης. Οι κύριες εμφανίσεις τους εντοπίζονται στο Κάστρο Κυλλήνης καθώς και στην ευρύτερη περιοχή. Γεωτρήσεις στην περιοχή καταδεικνύουν ότι οι εβαπορίτες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα του υπεδάφους της μεταλλικής λεκάνης. Οι λεπτοστρωματώδεις ασβεστόλιθοι Κρητιδικής ηλικίας συμπληρώνουν την ζώνη. Υπέρκεινται των εβαποριτών και εμφανίζονται στην περιοχή του Κάστρου και των Λουτρών της Κυλλήνης.

Μεταλλικοί σχηματισμοί

Ως μεταλλικούς σχηματισμούς χαρακτηρίζουμε τους νεώτερους γεωλογικούς σχηματισμούς που οφείλουν την δημιουργία τους στο νεοτεκτονικό βύθισμα του Πύργου, καθώς επίσης και στις θαλάσσιες αποθέσεις που αντίστοιχα διαμόρφωσαν την ακτογραμμή. Η πλέον λεπτομερής χαρτογράφηση έγινε κατά το στάδιο της εκπόνησης του Νεοτεκτονικού Φύλλου 1:100.000 Πύργος-Τρόπαια από τους Λέκκα και συνεργάτες (1992). Κατά την εν λόγω χαρτογράφηση έγινε αναγνώριση πλέον των δεκατεσσάρων σχηματισμών ανάλογα με την λιθοστρωματογραφία και νεοτεκτονική που τους χαρακτηρίζει.

Τα παρακάτω στοιχεία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο γεωλογικό ενδιαφέρον:

- α) Τα ισχυρά συγκολλημένα κροκαλοπαγή του σχηματισμού Προδρόμου κοντά στο ομώνυμο χωριό.
- β) Οι λεπτοστρωματώδεις γκριζοπράσινοι άργιλοι του σχηματισμού Πλατιάνα νότια του Λάπιθα.
- γ) Οι άρρυθμες εναλλαγές μαργών - ψαμμιτών που περιέχουν πλούσια απολιθωμένη πανίδα και χλωρίδα από τον σχηματισμό Οινόης στα χωριά Περιστέρι και Οινόη.
- δ) Τα κροκαλοπαγή του σχηματισμού Περιστέρι κοντά στο ομώνυμο χωριό.
- ε) Οι εναλλασσόμενες στρώσεις μαργών-ψαμμιτών του σχηματισμού Βουνάργου ο οποίος υπέρκειται του σχηματισμού Περιστερίου.
- στ) Οι πορώδεις ασβεστοψαμμίτες στην περιοχή του Κατακόλου.
- ζ) Οι αλλουβιακές αποθέσεις με ενδιαστρώσεις λιγνιτικών οριζόντων.

- η) Οι παράκτιες αποθέσεις οι οποίες παρατηρούνται κατά μήκος της ακτογραμμής και κύρια στις εκβολές των ποταμών Πηνειού και Αλφειού.
- θ) Οι ελώδεις αποθέσεις στο Βόρειο τμήμα της ακτογραμμής.
- ι) Οι σχηματισμοί των αμμοθινών στα Νότια της Κυλλήνης.

Συμπερασματικά από πλευράς γεωλογίας στην περιοχή της Ηλείας παρακάτω τοποθεσίες έχουν γεωλογικό ενδιαφέρον για τον επισκέπτη γεωλόγο, αλλά και για το ευρύτερο κοινό.

Α) Από πλευράς Αλπικών σχηματισμών οι δεσπόζουσες λεπτοπλακώδεις ασβεστολιθικές μάζες της ισοπικής ζώνης της Πίνδου στην περιοχή της Λαμπεΐας,

Β) Επίσης από πλευράς Αλπικών σχηματισμών τα τεκτονικά παράθυρα της -ισοπικής ζώνης Γαβρόβου-Τριπόλεως μέσα στην ζώνη της Πίνδου που συναντώνται στην περιοχή Λευκοχώρι

Γ) Οι περιοχές στα όρη Σκιαδοβούνι, Λάπιθας, Σκόλις αποτελούν τοποθεσίες για τον επισκέπτη όπου θα συναντήσει γενικότερα δείγματα από την γεωλογία και των τριών ισοπικών ζωνών (Πίνδου, Γαβρόβου-Τριπόλεως, Ιόνια) και θα μπορέσει να κατανοήσει τις λιθοστρωματογραφικές διαφορές

Δ) Η χερσόνησος της Κυλλήνης γενικότερα αποτελεί την πλέον ενδιαφέρουσα τοποθεσία από πλευράς γεωλογίας. Οι σχηματισμοί των εβαποριτών καθώς και αυτοί των Ασβεστόλιθων πιο συγκεκριμένα στην περιοχή του Κάστρου πραγματικά αξίζουν την επίσκεψη του κάθε επισκέπτη.

Ε) Οι περιοχές Καϊάφα και Κυλλήνης και ειδικότερα η Ιόνιος Ακαδημία όπου δεσπόζουν οι Μεταλλικοί σχηματισμοί των αμμοθινών.

ΣΤ) Οι περιοχές Κατακόλου, Κυλλήνης, Καϊάφα είναι ενδιαφέρουσες από πλευράς γεωλογίας εφόσον ο επισκέπτης μπορεί να δει την μετάβαση από τους Αλπικούς στους Μεταλλικούς σχηματισμούς

Ζ) Οι περιοχές που διασχίζουν οι ποταμοί Αλφειός και Πηνειός είναι ενδιαφέρουσες για την μεγάλη εμφάνιση κάθε είδους Μεταλλικών σχηματισμών.

Η) Οι περιοχές Περιστερίου, Βουνάργου και Επιταλίου ενδιαφέρουσες από πλευράς και νεοτεκτονικής δράσης μια και σε αυτές υπάρχουν αρκετά ρήγματα εμφανή.

Γ.2.7 Υδρογραφικό σύστημα

Το υδρογραφικό σύστημα του Νομού Ηλείας βασίζεται κυρίως στους ποταμούς Αλφειό και Πηνειό. Ο Αλφειός είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Πελοποννήσου, μήκους 110 χλμ. Χύνεται στον Κυπαρισσιακό Κόλπο, ύστερα από ροή αρχικά βορειοδυτική και κατόπιν δυτική. Στα λεγόμενα Τριπόταμα ενώνεται με τους μεγαλύτερους παραποτάμους του, το Λάδωνα ο οποίος τροφοδοτείται από τον ορεινό όγκο των Αροάνιων, και των Ερύμανθο ο οποίος πηγάζει από το ομώνυμο βουνό. Ο Αλφειός δέχεται στο ρου του επίσης του παραποτάμους Ενιπέα, Διάγοντα και Σελινούντα.

Ο Πηνειός, με μήκος 70 χλμ, πηγάζει από το ορεινό συγκρότημα του Ερύμανθου και χύνεται στο Ιόνιο Πέλαγος κοντά στη Γαστούνη. Στα σύνορα του Νομού με τη Μεσσηνία βρίσκεται ο ποταμός Νέδας.

Στο Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου υπάρχουν 13 τόποι κοινοτικής σημασίας (SCI) και μία ζώνη ειδικής προστασίας (SPA), ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η λεκάνη του ποταμού Πηνειού Ηλείας, η οποία βάσει των διατάξεων της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ περί νιτρορρύπανσης, έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη ζώνη (ΚΥΑ 19652/1906/5-8-1998).

Λεκάνη Αλφειού

Ο Αλφειός έχει υδρολογική λεκάνη 3.658 τετρ. χλμ. Πηγάζει από τα αρκαδικά οροπέδια με τρεις παραπόταμους (Άνω Αλφειό, Ερύμανθο, Λάδωνα), που ενώνονται στην ημιορεινή Ηλεία (Μέσος Αλφειός), και εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό Κόλπο (Κάτω Αλφειός). Στο Λάδωνα υπάρχει μικρός υδροηλεκτρικός σταθμός, που ρυθμίζει την παροχή του. Στη γέφυρα Αλφειούσας, 10 χλμ. πριν την εκβολή του Αλφειού, λειτουργεί χαμηλό φράγμα για την απόληψη αρδευτικού νερού. Η παρατηρημένη μέγιστη παροχή στη θέση αυτή είναι 434 κυβ. μ./δευτ και η ελάχιστη 16 κ. μ./δευτ.

Ειδικότερα, στοιχεία για τους παραπόταμους του Αλφειού είναι:

1. Άνω Αλφειός (250 τετρ. χλμ.). Αποστραγγίζει κυρίως το οροπέδιο της Μεγαλόπολης, που αποτελείται κατά 70% από καρστικούς σχηματισμούς, με

συνέπεια τη φυσική αναρρύθμιση των παροχών του κατά τη διάρκεια του έτους. Αποτέλεσμα αυτού είναι η σχετικά υψηλή (4 κυβ. μ./δευτ) παροχή της ξηρής περιόδου. Η υδρογεωλογική λεκάνη του πιθανότατα υπερβαίνει την υδρολογική. Ο παραπόταμός του Λούσιος έχει μέση ετήσια απορροή 215 κυβ. μ. (6.8 κυβ. μ./δευτ)

2. Λάδωνας (750 τετρ. χλμ.). Πηγάζει από σειρά καρστικών πηγών. Η υδρογεωλογική λεκάνη του επεκτείνεται στα Υδατικά Διαμερίσματα Βόρειας και Ανατολικής Πελοποννήσου, δεδομένου ότι η πηγή του Πλανήτερου τροφοδοτείται από τον Φενεό και ορισμένες άλλες πηγές από το οροπέδιο της Τρίπολης.

3. Ερύμανθος (376 τετρ. χλμ.). Πηγάζει από τους ορεινούς όγκους Ερύμανθου και Αροαίων και τροφοδοτείται από καρστικές πηγές συνολικής θερινής παροχής 0.4 κυβ. μ./δευτ.

Λεκάνη Πηνειού

Έχει έκταση 868 τετρ. χλ., ενώ αποστραγγίζεται από τον Πηνειό, που διασχίζει την ορεινή και ημιορεινή Ηλεία και καταλήγει σήμερα στην τεχνητή λίμνη του φράγματος (τοποθεσία Κέντρο). Στο φράγμα καταλήγει και ο παραπόταμος Πηνειακός Λάδωνας (θερινή παροχή 0.4 κυβ. μ./δευτ), που έχει ροή σε όλο το μήκος του. Ο Πηνειός και ο Πηνειακός Λάδωνας τροφοδοτούνται από τις πηγές του καρστικού συστήματος του νότιου Ερύμανθου. Η μετρηθείσα ετήσια απορροή του ποταμού στη θέση Καβάσιλα (αντιστοιχεί σε επιφάνεια λεκάνης 725 τετρ. χλμ.) είναι 427 κυβ.μ.

Κύριες υδρογεωλογικές λεκάνες

Αναπτύσσονται δυο τύποι υδρογεωλογικών ενοτήτων: καρστικά συστήματα (πορώδες ρωγμών) και υδροφορείς κλαστικών σχηματισμών (πορώδες κόκκων). Αναλυτικότερα:

α. Κύρια καρστικά συστήματα

Καρστικό σύστημα Άνω Ρου Λάδωνα. Το τμήμα που αναπτύσσεται στους ασβεστόλιθους και δολομίτες της ζώνης Τριπόλεως εκφορτίζεται στις πηγές Πλανήτερου και Λυκουριάς. Η λεκάνη τροφοδοσίας αναπτύσσεται στα Αροάνια και έχει διαπιστωθεί υδραυλική επικοινωνία με πηγές και καταβόθρες του Φενεού (230 τετρ. χλμ.), που ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου. Το τμήμα

που αναπτύσσεται στους ασβεστόλιθους της ζώνης Πίνδου εκφορτίζεται στις πηγές Παναγίτσας, Μεθυδρίου, Πυργακίου κλπ. Η λεκάνη τροφοδοσίας επεκτείνεται ανατολικά του υδροκρίτη Μαίναλου και στην πόλγη της Χοτούσας, έχει συνολική έκταση 280 τετρ. χλμ. και ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου. Η μέση παροχή των καρστικών πηγών του Λάδωνα εκτιμάται σε 5.5 κ. μ./δευτ, ενώ η συνολική υπόγεια απορροή των καρστικών συστημάτων προς το Λάδωνα εκτιμάται σε 20 κ. μ./δευτ.

Καρστικό σύστημα Άνω Ρου Αλφειού. Αναπτύσσεται στους ασβεστόλιθους της ζώνης Τριπόλεως και Πίνδου και εκφορτίζεται από μια σειρά καρστικών πηγών υπερχειλίσης, που εμφανίζονται στο οροπέδιο της Μεγαλόπολης και κατάντη, καθώς και στον παραπόταμο Λούσιο. Η μέση παροχή των καρστικών πηγών του ποταμού Λούσιου εκτιμάται σε 1 κ. μ./δευτ, ενώ η συνολική υπόγεια απορροή των καρστικών συστημάτων του Άνω Ρου Αλφειού εκτιμάται σε 6 κ. μ./δευτ. Καρστικό σύστημα νότιου Ερύμανθου. Περιλαμβάνει τις νοτιοδυτικές παρυφές του Ερύμανθου. Αναπτύσσεται στους κρητιδικούς ασβεστόλιθους της ζώνης Πίνδου και έχει έκταση περίπου 400 τετρ. χλμ. Ο υπόγειος υδροκρίτης του υπερβαίνει τα όρια του διαμερίσματος και εκφορτίζεται από πηγές που αναβλύζουν στην κοίτη του Πηνειού και Πηνειακού Λάδωνα. Η πηγή Κακοταρίου είναι πηγή υπερχειλίσης συνεχούς ροής που, μαζί με άλλες μικρότερες, εξασφαλίζει θερινή παροχή περίπου 0.7 κ. μ./δευτ. Η μέση παροχή του συστήματος εκτιμάται σε περίπου 6 κυβ. μ./δευτ.

β. Κύριες ενότητες κλαστικών σχηματισμών

Αλλουβιακές αποθέσεις των λεκανών του ποταμού Αλφειού και της περιοχής άνω και κάτω Μεσσηνίας.

Εμφανίζουν επάλληλους υπό πίεση υδροφόρους, που υδρολιθολογικά συνίστανται από άμμο, χαλίκια και κροκάλες. Το πάχος και η υδροπερατότητα είναι γενικά αναπτυγμένα, με αποτέλεσμα να έχει ανορυχθεί μεγάλος αριθμός υδρογεωτρήσεων με παροχές 50–150 κ. μ./ώρα. Δεν υπάρχουν στοιχεία ισοζυγίου που να καθιστούν δυνατή την εκτίμηση αποθεμάτων. Στη λεκάνη του Αλφειού εμφανίζονται κατά περιοχές αυξημένες περιεκτικότητες σιδήρου και μαγγανίου, που καθιστούν τους υδροφόρους ακατάλληλους για ύδρευση.

Κροκαλοπαγή Λάλα (ανατολική ημιορεινή Ηλεία). Εμφανίζονται σε ένα κλιμακωτό ανάγλυφο συνεχόμενων οροπεδίων και συνίστανται από ποταμο-χειμαρρώδεις αποθέσεις (χαλίκια και κροκάλες). Αναπτύσσεται βαθύς υπό πίεση υδροφορία (σε βάθος μεγαλύτερο από 200 μέτρα), πάχους μεγαλύτερου από 30 μ. και σημαντικής υδροπερατότητας. Τροφοδοτείται πλευρικά από τους ασβεστόλιθους της ζώνης Πίνδου. Δεν έχει γίνει μεγάλη εκμετάλλευση του συστήματος, ενώ οι παροχές των υδρογεωτρήσεων κυμαίνονται από 50-90 κ. μ./ώρα. Δεν υπάρχουν στοιχεία ισοζυγίου που να καθιστούν δυνατή την εκτίμηση αποθεμάτων. Νεογενείς αποθέσεις λεκανών Αλφειού και Πάμισου και περιοχής Ζαχάρως-Πυλίας. Εμφανίζουν επάλληλους υδροφόρους ποικίλου πάχους και υδροπερατότητας. Χαρακτηρίζονται από ασυνέχεια και ετερογένεια. Δεν υπάρχουν στοιχεία ισοζυγίου που να καθιστούν δυνατή την εκτίμηση αποθεμάτων.

Σε ορισμένες περιοχές της λεκάνης Αλφειού εμφανίζονται προβλήματα ποιότητας λόγω παρουσίας νιτρικών και αμμωνιακών, που οφείλονται κυρίως σε σπυρόμενη οργανική ύλη (λιγνιτογένεση).

Λεκάνη Νέδας

Ο ποταμός Νέδα έχει υδρολογική λεκάνη 278 τετρ. χλμ.. Πηγάζει από τα βουνά Μίνθη, Λύκαιο και Τετράτιο και εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό Κόλπο. Κατά τη διαδρομή του μέσα από ανθρακικούς σχηματισμούς τροφοδοτείται από μια σειρά καρστικών πηγών (Κεφαλόβρυσο). Η ροή του ποταμού Νέδα τροφοδοτείται από καρστικές πηγές της ζώνης Ωλονού-Πίνδου (Λεπρέος, μέση παροχή 0.15 κ. μ./ώρα).

Γ.2.8 Ατμόσφαιρα

Ατμόσφαιρα καλείται το αεριώδες περίβλημα που περιβάλλει τη Γη, το οποίο συγκρατείται λόγω της βαρύτητάς της, και φθάνει σε ύψος περίπου 3.500 χλμ. Στην ατμόσφαιρα της Γης οφείλεται η ύπαρξη ζωής, εφόσον σε αυτήν οφείλονται η ύπαρξη οξυγόνου, η απορρόφηση μεγάλου τμήματος της υπεριώδους ακτινοβολίας και η μείωση της διαφοράς των ακραίων θερμοκρασιών που θα υπήρχαν μεταξύ ημέρας και νύχτας χωρίς αυτήν. Η σύνθεσή της από την επιφάνεια της θάλασσας και μέχρι τα 50 χλμ ύψος, παραμένει περίπου αμετάβλητη. Αντίθετα η πυκνότητά της ατμόσφαιρας ελαττώνεται πολύ γρήγορα έτσι ώστε η αναπνοή στη κορυφή του Έβερεστ (8.850μ.) να είναι πολύ δύσκολη μέχρι αδύνατη, αφού η πυκνότητά της εκεί, φθάνει μόλις τα 2/5 της πυκνότητας που παρατηρείται στην επιφάνεια της θάλασσας.

Ο ατμοσφαιρικός αέρας αποτελεί μίγμα πολλών αερίων, με το μεγαλύτερο ποσοστό σε όγκο να κατέχει το άζωτο (78%) και το οξυγόνο (21%). Εκτός αυτών υπάρχει το διοξείδιο του άνθρακος, ευγενή αέρια, ίχνη υδρογόνου, όζοντος κλπ. Στην ατμόσφαιρα επίσης αιωρούνται σχεδόν πάντοτε και μόρια κονιορτού, καπνού, άλατος (από τα σταγονίδια των κυμάτων) κλπ., καθώς και μεγάλη επίσης ποσότητα υδρατμών που προέρχεται από την εξάτμιση θαλασσών, λιμνών κλπ.

Τα προβλήματα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης επικεντρώνονται στις κλιματικές αλλαγές, στην καταστροφή του προστατευτικού μανδύα του όζοντος, στη ρύπανση της ατμόσφαιρας συμπεριλαμβανομένης της φωτοχημικής και στην όξινη βροχή.

Οι καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου 2007 προξένησαν εκτεταμένα προβλήματα στον Νομό Ηλείας. Στην ατμόσφαιρα τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια του καλοκαιριού μετά τις πυρκαγιές αφορούσαν τον καπνό και την στάχτη από αυτές. Τα προβλήματα τα οποία μπορεί μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα να αντιμετωπίσουμε, αναφέρονται στις διαφοροποιήσεις στο μακροκλίμα και στο μικροκλίμα, τις βροχοπτώσεις και την ξηρασία, τους θυελλώδεις ανέμους και την άπνοια, την υψηλή θερμοκρασία το καλοκαίρι και τον παγετό το χειμώνα, την ρύπανση του αέρα και την υποβάθμιση της ποιότητάς του. Οι επιπτώσεις μάλιστα των μακροκλιματικών και μικροκλιματικών αλλαγών, θεωρείται ότι θα επιφέρουν σωρεία σοβαρών αλλαγών στο υδατικό

ισοζύγιο πολλών περιοχών, σε τομείς της οικονομίας, της γεωργίας και της υγείας, αλλά και της συχνής εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων

Εκτός από τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από τις πυρκαγιές, κινδύνους εγκυμονεί και η ύπαρξη του λιγνιτικού κέντρου και του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος της ΔΕΗ στην Μεγαλόπολη Αρκαδίας, κοντά στα σύνορα των Νομών Ηλείας και Αρκαδίας. Η καύση, η εξόρυξη και μεταφορά του λιγνίτη καθώς και η μεταφορά και απόθεση στείρων και τέφρας παραμένουν σοβαρές αιτίες εκπομπής σωματιδίων δημιουργούν φόβους για ατμοσφαιρική ρύπανση.

Γεγονός είναι πάντως ότι στα μέσα του 2007 το ΥΠΕΧΩΔΕ επέβαλλε στη ΔΕΗ πρόστιμο 400.000 ευρώ. Μετά από ελέγχους του Σώματος Επιθεωρητών Περιβάλλοντος στη Μεγαλόπολη, παρατηρήθηκε ότι οι εκπομπές διοξειδίου του θείου (SO₂) είχαν υπερβεί κατά πολλές φορές τόσο το ωριαίο όσο και το ημερήσιο όριο, που είναι επιτρεπτό για την προστασία της υγείας, ενώ το σύστημα αποθείωσης ήταν εκτός λειτουργίας για μεγάλο διάστημα. Τέλος, οι επιθεωρητές διαπίστωσαν απουσία μετρήσεων των συγκεντρώσεων διοξειδίου του θείου, σωματιδίων, οξειδίων του αζώτου «κατά παράβαση των προβλεπομένων στη σχετική απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων».

Μετά την δημοσιότητα που πήρε το θέμα, η ΔΕΗ αναγκάστηκε όχι μόνο να πληρώσει το πρόστιμο, αλλά και να προβεί στην εγκατάσταση σύγχρονου συγκροτήματος αποθείωσης των καυσαερίων στη Μονάδα III και στη βελτίωση της λειτουργίας της αποθείωσης στη Μονάδα IV. Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, που προβλέπεται στα μέσα του 2008, υπολογίζεται ότι οι αρνητικές επιπτώσεις για την ατμόσφαιρα θα έχουν μειωθεί σημαντικά.

Εκτός από τους παραπάνω λόγους, η ατμόσφαιρα στον Νομό Ηλείας, δεν αντιμετωπίζει άλλους σοβαρούς κινδύνους.

Γ.2.9 Παραλίες Νομού Ηλείας

Η παραλία της Ηλείας είναι μία ατελείωτη πλαζ μήκους μεγαλύτερου των 150 χλμ., με χρυσή άμμο, που περιλαμβάνει είτε οργανωμένες παραλίες είτε ερημικές περιοχές για τους μοναχικούς. Χαρακτηριστικό αποτελούν οι καταπράσινες πλαγιές οι οποίες δεσπόζουν συνήθως πάνω από τις δαντελωτές του νομού παραλίες.

Η Γαλάζια Σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εγγύηση για την καθαρότητα της θάλασσας. Οι θάλασσα της Ηλείας είναι ιδανική για θαλάσσια σπορ, αφ' ενός λόγω της ομαλής πρόσβασης και αφ' ετέρου λόγω του ότι δεν εμφανίζονται ξαφνικά "μπουρίνια" που θα αιφνιδίαζαν τους ασχολούμενους με τα σπορ.

Δυστυχώς μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 ένα από τα σπάνια οικοσυστήματα που βρίσκεται στην παραθαλάσσια περιοχή του νομού, η περιοχή του Καϊάφα, επλήγει σε μεγάλο βαθμό από αυτές. Πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι ο σημαντικός αριθμός αυθαίρετων κτισμάτων με άναρχη οικιστική ανάπτυξη και στοιχειώδη υποδομή σε πολλές δημόσιες παραλίες του νομού αποτελεί τροχοπέδη στην τουριστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Ευχάριστο γεγονός αποτελεί η έναρξη στις 10 Ιανουαρίου 2008 κατεδάφισης αυθαίρετων κτισμάτων στη περιοχή της Ζαχάρως, μετά από πολλά χρόνια. Εφόσον δεν υπάρξουν επιρροές από πολιτικά συμφέροντα κυρίως, αυτό βήμα θα συνεχιστεί και θα υιοθετηθεί και σε άλλες περιοχές του νομού με σημαντικά οφέλη για την ανάπτυξή του.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυθαίρετης δόμησης στον νομό, αποτελούν τα Λουτρά Κυλλήνης. Μέσα σε λίγα χρόνια γνώρισαν τεράστια ανοικοδόμηση χωρίς προγραμματισμό, και χωρίς να υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές σε αποχετεύσεις, ύδρευση, και οδικά δίκτυα.

Οι πιο γνωστές παραλίες του Νομού Ηλείας είναι:

- Η Σπιάντζα, 3 χλμ. από τον Πύργο
- Ο Άγιος Ανδρέας, 13 χλμ. δυτικά του Πύργου
- Η Σκαφιδιά, 14 χλμ. βορειοδυτικά από τον Πύργο
- Ο Καϊάφας, 27 χλμ. από τον Πύργο
- Η Κουρούτα, 3-4 χλμ. από την Αμαλιάδα

- Η Αγία Μαρίνα Δουνεικων
- Το Αρκούδι
- Το Βαρθολομιό - Θίνες
- Το Γιαννιτσοχώρι
- Η Γλύφα
- Η Ζαχάρω
- Το Θολό - Κακόβατος
- Το Κάστρο - Κυλλήνης
- Το Κατάκολο
- Η Κυλλήνη
- Το Λεβεντοχώρι
- Η Μυρσίνη
- Το Παλούκι

Το μεγαλύτερο μέρος από τις παραλίες είναι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με μεγάλο αριθμό από παραλιακά αισθητικά πευκοδάση. Αξιοσημείωτο της περιοχής αποτελούν οι παράκτιες αμμοθίνες. Η αξία τους, ως τουριστικός πόλος έλξης και όχι μόνο, είναι φαινόμενο των τελευταίων τριάντα ετών.

Η ανάπτυξη του τουρισμού camping, ιδιαίτερα σε παραθαλάσσιες περιοχές, είχε ως συνέπεια από τη μια πλευρά να αναγνωρισθεί η αισθητική αξία των αμμοθινών και να αυξηθεί η 'δημοτικότητα' τους. Από την άλλη πλευρά, όμως, υπέστησαν τις συνέπειες αυτής της δημοτικότητας, που συνίστανται κυρίως στην υποβάθμιση της βλάστησης τους, η οποία είναι δυστυχώς πολύ ευαίσθητη στους περιπατητές.

Γ.2.9.1. Παράκτιες αμμοθίνες

Οι παράκτιες αμμοθίνες αποτελούν στην εποχή μας κατά κύριο λόγο χώρους αναψυχής συμπληρωματικούς των παραλιών πίσω από τις οποίες συνήθως βρίσκονται. Διαφέρουν από τους συγγενείς σχηματισμούς που συναντώνται σε έρημους στο ότι χαρακτηρίζονται από την παρουσία βλάστησης που μπορεί να ποικίλλει σε πυκνότητα και η οποία σταθεροποιεί σε μεγάλο βαθμό την άμμο τους. Έχοντας μείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα στο περιθώριο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, τις τελευταίες δεκαετίες και ακολουθώντας την ανάπτυξη του παραθαλάσσιου τουρισμού παρατηρείται σε αυτές μια ολοένα αυξανόμενη

ανθρώπινη παρουσία. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό είχε ως αποτέλεσμα να απειλείται ακόμα και η ίδια η ύπαρξη τους είτε εξαιτίας της υποβάθμισης της βλάστησης λόγω καταπάτησης, είτε λόγω αμμοληψιών, είτε τέλος λόγω κατασκευής τουριστικών ή άλλων εγκαταστάσεων.

Στην περιοχή του Νομού Ηλείας, οι αμμοθίνες αναπτύσσονται στην αμμώδη παραλιακή ζώνη και σε μια απόσταση περίπου 50 μέτρα από την θάλασσα. Η ζώνη αυτή είναι γυμνή από βλάστηση και μόνο όπου υπάρχουν αμμοσφοροί που δεν κατακλύζονται από το κύμα, αναπτύσσεται βλάστηση με *Ammophila arenaria*. Το είδος αυτό κυριαρχεί και στις αμμοθίνες οι οποίες εκτείνονται μετά τη γυμνή από βλάστηση ζώνη.

Στη χλωρίδα των συγκεκριμένων αμμοθινών συμμετέχουν και τα είδη:

- *Euphorbia paralias*
- *Epeplis*
- *Otanthus maritimus*
- *Cyperus capitatus*
- *Elymus factus*
- *Cakile maritime*
- *Panocratium maritimum*
- *Scirpus maritimus*
- *Enchinophora spinosa*
- *Polygonum maritimum*
- *Medicago marina*
- *Xanthium strumarium*
- *Scolymus hispanicus*
- *Scirpus holoscoenus*
- *Lagurus ovatus*
- *Centaurea sonchifolia*

Πάνω στις αμμοθίνες αυτές φύονται και θαμνώδη φυτά, όπως τα είδη *Juniperus phoenicea* και *Pistacia lentiscus*. Είναι επομένως προφανές ότι οι συγκεκριμένες αμμοθίνες διαθέτουν μια εξαιρετική ποικιλία και σύνθεση των χαρακτηριστικών

χλωρίδας, αποτελώντας έτσι έναν οικότοπο εξαιρετικής σπουδαιότητας σε διεθνές επίπεδο.

Χαρακτηριστικό σε περιοχές αμμοθινών, αποτελεί το γεγονός, ότι οι αναδασώσεις μπορεί να αποβούν καταστροφικές για το σύστημα των αμμοθινών. Μπορεί να προξενήσουν αφενός μεν αλλοίωση της χλωριδικής τους σύνθεσης και αφετέρου αλλαγή του υδρολογικού ισοζυγίου της περιοχής (μέσω αύξησης της εξατμισοδιαπνοής, παρεμβολής του ριζικού συστήματος κλπ).

Οι αμμοθίνες αποτελούν σχηματισμούς εξαιρετικά σημαντικούς για το ισοζύγιο ιζημάτων όπως και για την οικολογική ισορροπία παράκτιων περιοχών. Ακόμη χαρακτηρίζονται ως δυναμικά συστήματα στο χώρο, αφού μετακινούνται ανάλογα με τη στάθμη της θάλασσας και τον αέρα. Αυτή η δυναμική είναι ανάγκη να κατανοηθεί και να γίνει σεβαστή για τη διατήρηση των ίδιων, της παραλίας και γειτονικών σε αυτές οικοσυστημάτων ή περιοχών (πχ. παραλιακά δάση πεύκου ή κουκουναριάς, αλμυρά ή γλυκά έλη, γεωργικές εκτάσεις, οικισμοί). Αν αντίθετα αντιμετωπισθούν ως σταθερά στο χώρο και στο χρόνο συστήματα και διαχειρισθούν ανάλογα, τότε είναι βέβαιο ότι θα ακολουθήσει σταδιακή υποβάθμιση τους που θα καταλήξει στην εξαφάνιση τους μετά από κάποιο διάστημα.

Αναφορικά με την γένεση των αμμοθινών, αυτές δημιουργούνται σε μια παραλία από την παρουσία τριών παραγόντων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους: του ανέμου, της άμμου και της βλάστησης.

Ο άνεμος παίζει ένα καθοριστικό ρόλο. Η διεύθυνση του, η συχνότητα του, η διάρκεια του και ιδιαίτερα η ταχύτητα του αποτελούν παράγοντες ρυθμιστικούς. Από ταχύτητα ανέμου πάνω από 16 χλμ/ώρα οι ξηροί κόκκοι της άμμου μπορούν να παρασυρθούν και μεταφερθούν. Η υγρασία προφανώς αυξάνει τη συνεκτικότητα των κόκκων και κατά συνέπεια αυξάνεται και η οριακή ένταση του ανέμου για τη κινητοποίηση τους. Οι μεγάλες και ρηχές παραλίες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες στην αιολική ενέργεια.

Όσον αφορά τη βλάστηση που εμφανίζεται ακριβώς μετά από την παραλία παίζει και αυτή ένα καθοριστικό ρόλο στο σχηματισμό των αμμοθινών, αφού είναι αυτή που συγκρατεί και σταθεροποιεί τη μεταφερόμενη από τον αέρα άμμο και μειώνει τη ταχύτητα του ανέμου. Η βλάστηση αυτή αποτελείται κυρίως από φυτά, τα λεγόμενα

αμμόφιλα της κλάσης *Ammophiletea* (ψάθες), προσαρμοσμένα σε ένα αρκετά αφιλόξενο περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ένα κινητό υπόστρωμα, την απουσία εδάφους με την κύρια έννοια του όρου, την υγρασία που προέρχεται από τον ψεκασμό σταγονιδίων αλμυρού νερού της θάλασσας και τον βομβαρδισμό με κόκκους άμμου. Στην Ευρώπη τα είδη *Agropyrum junceum* (*Elymus farctus*) και *Agropyrum mediterraneum* είναι εξαιρετικά ανθεκτικό στο αλάτι. Το είδος *Ammophila arenaria*, του οποίου οι βλαστοί διακλαδίζονται προς τα επάνω στο μέτρο που υπάρχουν νέες αποθέσεις άμμου, τις οποίες έχει ανάγκη για να αναπτυχθεί είναι ένα από τα πιο γνωστά αμμόφιλα είδη. Έχει τη δυνατότητα να υποστηρίξει αποθέσεις ύψους 20 εκατοστών το χρόνο, αλλά είναι πολύ ευαίσθητο στην πίεση που προκαλείται από την παρουσία περιπατητών. Συναντώνται επίσης συχνά τα είδη *Elymus arenarius* και *Eryngium maritimum*.

Απαρχή του σχηματισμού παράκτιων αμμοθινών είναι η εμφάνιση ετήσιων φυτών της κλάσης *Cakiletea* που εποικίζουν εδάφη μεγάλης αλατότητας και πλούσιων σε νιτρικά (αλονιτρόφιλα) – *Cakile maritima* και *Salsona Kali*. Τα εδάφη αυτά συνίστανται σε λωρίδα της παραλίας στο ψηλότερο επίπεδο που φθάνουν τα κύματα, ανάπτυξη των φυτών αυτών ευνοείται από την ύπαρξη οργανικού υλικού φυτικής προέλευσης που αποτίθεται στην παραλία κατά τη διάρκεια έντονων καιρικών φαινομένων. Η παράλληλη προς την ακτογραμμή ζώνη προοδευτικά μετακινείται προς τα επάνω εξαιτίας των ολοένα αυξανόμενων αποθέσεων άμμου και ταυτόχρονα η βλάστηση της γίνεται πιο πλούσια. Η ζώνη αυτή παίρνει προοδευτικά τη μορφή μικρού υψώματος, το οποίο, αν δεν καταστραφεί εξαιτίας μιας θύελλας, αποκτά σταδιακά συνεκτικότητα. Η κατάληξη μορφολογικά είναι ένας λοφίσκος παράλληλος σχεδόν με την ακτογραμμή, του οποίου η εγκάρσια τομή είναι συμμετρική, με ύψος αρκετών μέτρων και πλάτος πολλών δεκάδων μέτρων. Στην πραγματικότητα το μέγεθος του μπορεί να ποικίλλει σημαντικά από μέρος σε μέρος ανάλογα με τις κλιματολογικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιοχής, την ένταση παλιρροιακών φαινομένων, την ικανότητα της βλάστησης να συγκρατεί το αμμώδες υπόστρωμα και το βαθμό εξέλιξής τους. Αμμοθίνες σε ακτές ωκεανών είναι κατά κανόνα πιο εκτεταμένες από αυτές κλειστών θαλασσών, όπως η Μεσόγειος.

Άλλα είδη γλωρίδας τα οποία συναντώνται σε αμμοθίνες ιδιαίτερα σε ακτές της Μεσογείου είναι τα *Medicago marina* (μηδική), *Pancreatium* (κρίνος της θάλασσας) και *Euphorbia paralias* (γαλατσίδα).

Οι αμμοθίνες αποτελούν επίσης σχηματισμούς εξαιρετικά σημαντικούς λόγω των λειτουργιών τους, οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω:

Προστασία της ακτής

Κατά τη διάρκεια έντονων καιρικών φαινομένων, π.χ. ισχυροί άνεμοι, μεγάλος κυματισμός, οι αμμοθίνες είναι πιθανό να χάσουν ένα μέρος από τις αμμώδεις αποθέσεις οι οποίες παρασύρονται προς την πλευρά της παραλίας. Τότε δημιουργούνται μικροί μη συνεκτικοί αμμώδεις λοφίσκοι οι οποίοι λειτουργούν σαν φυσικοί κυματοθραύστες που μειώνουν τις καταστροφικές συνέπειες των μεγάλων κυμάτων, γιατί τα αναγκάζουν να εκτονωθούν πιο νωρίς και πιο κοντά στην ακτογραμμή. Όταν κοπάσει η κακοκαιρία, οι μικροί αυτοί λοφίσκοι στεγνώνουν προοδευτικά και αποτελούν το αμμώδες απόθεμα που με τη βοήθεια του ανέμου τροφοδοτούν τις υπάρχουσες αμμοθίνες με νέο υλικό οργανικό και ανόργανο και με αυτό τον τρόπο αποκαθίσταται η αρχική ισορροπία. Η ακριβής θέση τους είναι συνάρτηση από τη μια πλευρά του επιπέδου της αμψώτιδας και πλημμυρίδας και από την άλλη πλευρά της στάθμης της θάλασσας, η οποία σύμφωνα με παρατηρήσεις πολλών δεκαετιών ακολουθεί αργή ανοδική πορεία. Είναι λοιπόν φανερό ότι οι αμμοθίνες λειτουργούν ως ένας φυσικός δυναμικός φράκτης που εξασφαλίζει τη σταθερότητα όλου του παράκτιου συστήματος εμποδίζοντας διαβρωτικά φαινόμενα σε βάρος της υπάρχουσας παραλίας.

Αντιπλημμυρική προστασία ηπειρωτικών περιοχών

Οι αμμοθίνες επίσης αποτελούν το κύριο φυσικό εμπόδιο πλημμυρικών φαινομένων σε ηπειρωτικές περιοχές που γειτονεύουν με την ακτή, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αυτές βρίσκονται πιο χαμηλά από το επίπεδο της θάλασσας. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των εκτεταμένων περιοχών της Ολλανδίας που βρίσκονται πιο χαμηλά από το επίπεδο της θάλασσας (polders), όπου οι αμμοθίνες αποτελούν πρωταρχικό στοιχείο του αντιπλημμυρικού συστήματος και είναι τόσο καθοριστικές ώστε προστατεύονται και νομικά. Μετά μάλιστα από πολυετείς μελέτες έχει αποδειχθεί ότι

η αντιπλημμυρική αποτελεσματικότητα τους είναι μεγαλύτερη από τεχνητά έργα πολύ υψηλού κόστους, επειδή ακριβώς οι αμμοθίνες είναι συστήματα δυναμικά που από τη φύση τους έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται σε αλλαγές συνθηκών και ακραία φαινόμενα.

Προστασία γειτονικών οικοσυστημάτων

Οι αμμοθίνες με τον όγκο και το ύψος τους λειτουργούν ως φυσικός ανεμοφράκτης σε ανέμους από τη πλευρά της θάλασσας που είναι εξαιρετικά πλούσιοι σε σταγονίδια θαλασσινού νερού και οι οποίοι θα γινόντουσαν απαγορευτικοί στην παρουσία οικοτόπων μεγάλης οικολογικής και αισθητικής αξίας, αλλά και μεγάλης σπανιότητας όπως τα παράλια δάση κωνοφόρων (πχ. δάσος στην περιοχή της Λάνδης στη Γαλλία, αλλά και δάση κουκουναριάς –*Pinus pinea* και χαλεπίου πεύκης - *Pinus halepensis* στην Ελλάδα όπως στην Στροφυλιά της Πελοποννήσου, στο Σχοινιά της Αττικής και στη Σκιάθο). Η προστασία γειτονικών περιοχών από ισχυρούς ανέμους πλούσιους σε σταγονίδια αλμυρού νερού, αλλά και από τον καταγισμό κόκκων άμμου που οι άνεμοι αυτοί σε άλλη περίπτωση θα προκαλούσαν επιτρέπει την επέκταση τέτοιων δασών πολύ κοντά στη θάλασσα. Ανάλογη προστασία παρέχεται και σε ανθρωπογενή συστήματα όπως για παράδειγμα οι γεωργικές καλλιέργειες και οι οικισμοί. Η εκτόνωση της αιολικής ενέργειας των θαλασσινών ανέμων αποτελεί μια λειτουργία των αμμοθινών που μπορεί να εκτιμηθεί καλύτερα σε περιπτώσεις που για οποιοδήποτε λόγο αυτές έχουν εκλείψει, οπότε οι συνέπειες σε γειτονικές περιοχές είναι καταστροφικές.

Ρύθμιση υδρολογικής ισορροπίας

Οι αμμοθίνες αποτελούν εμπόδιο στην προώθηση του θαλασσινού νερού σε ηπειρωτικές περιοχές και σε ενδεχόμενη υφαλμύρωση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα γλυκού νερού. Ο ρόλος τους ως ρυθμιστές της υδρολογικής ισορροπίας είναι εξαιρετικά σημαντικός ειδικά σε περιοχές που η παρουσία γλυκού νερού κάνει δυνατή την παρουσία οικοσυστημάτων σπάνιων και εξαιρετικά ευαίσθητων όπως αυτά που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο ή σε περιοχές που εκμεταλλεύονται γεωργικά.

Αισθητική αξία-αναψυχή

Οι αμμοθίνες αποτελούν χωρίς αμφιβολία ένα σημαντικό πόλο έλξης για παραθεριστές και λουσιμένους, αφού αφενός αυτές καθαυτές συμμετέχουν στον εμπλουτισμό του τοπίου παράκτιων περιοχών, αφετέρου με το ύψος τους δίνουν στον επισκέπτη μια πανοραμική θέα της θάλασσας και της ακτής, ειδικά σε ακτές μικρών κλίσεων και όπου δεν υπάρχουν κοντινά σε αυτές υψώματα.

Οικολογική σημασία

Οι παράκτιες αμμοθίνες αποτελούν ξεχωριστούς τύπους οικοτόπων. Φιλοξενούν ενδιαιτήματα με χαρακτηριστική χλωρίδα και πανίδα, δείγματα των οποίων εντοπίζονται σχεδόν αποκλειστικά σε αυτά. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το ότι οι οικοτόποι παράκτιων αμμοθινών περιλαμβάνονται στην πλειονότητα τους στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, η οποία αποτελεί την πιο σοβαρή προσπάθεια μέχρι σήμερα προστασίας τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με την ολοκλήρωση των φάσεων που προβλέπει η Οδηγία αναμένεται να καθιερωθεί ένα διευρωπαϊκό δίκτυο ειδικών ζωνών διατήρησης (προστατευόμενες περιοχές κοινοτικής οικολογικής σημασίας, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης των φυσικών τύπων οικοτόπων ή/και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε η περιοχή). Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει αρχίσει μια σοβαρή προσπάθεια αποκατάστασης ή και δημιουργίας παράκτιων αμμοθινών κυρίως σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο) και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Αυτό προέκυψε περισσότερο σαν ανάγκη διαχείρισης προβλημάτων σχετιζόμενων με την αποτελεσματική ανάσχεση της θάλασσας παρά σαν κίνηση προστασίας οικολογικά σημαντικών συστημάτων. Γεγονός παρόλα αυτά είναι ότι έστω και έτσι ξεκίνησε μια πολύ σοβαρή μελέτη των αμμοθινών και ανάλυση των λειτουργιών τους που συνετέλεσε αποφασιστικά σε μια πληρέστερη καταγραφή των χαρακτηριστικών τους και εκτίμηση της τεράστιας οικολογικής και όχι μόνο σημασίας τους.

Παράκτιες θίνες των ακτών της Μεσογείου

- Σταθερές θίνες των παραλίων *Crucinellion maritimae*
- Θίνες με *Euphorbia terracina*

- Εκτάσεις θινών με πυκνή χλόη Malcometalia
- Εκτάσεις θινών με πυκνή χλόη Bracyrodietalia και μονοετών φυτών
- Λόχμες των παραλίων με αρκεύθους (*Juniperus* spp.)
- Θίνες με βλάστηση σκληρόφυλλων θάμνων (Cristo-Levenduletalia)
- Θίνες με δάση από *Pinus pinea* ή/και *Pinus pinaster*

Γ.2.9.2 Θαλάσσιες χελώνες Caretta-Caretta

Οι ακτές Νομού Ηλείας κατά μήκος του κατεστραμμένου από τις πυρκαγιές παραλιακού δάσους της Ζαχάρως, της Λίμνης Καϊάφα αλλά και του Κόλπου της Κυπαρισσίας αποτελούν ζωτικό χώρο για τις θαλάσσιες χελώνες Caretta-Caretta.

Από τα επτά είδη θαλασσιών χελωνών που υπάρχουν στον κόσμο, στη Μεσόγειο απαντώνται τρία εκ των οποίων μόνο η Caretta-Caretta και η Chelona mydas γεννούν τα αυγά τους σε ορισμένες παραλίες της Μεσογείου. Στην Ελλάδα, ενώ και τα τρία είδη εμφανίζονται στη θάλασσα, αναπαράγεται μόνο η Caretta-Caretta.

Στο επίπεδο της Μεσογείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Caretta-Caretta θεωρείται «απειλούμενο με εξαφάνιση» είδος της άγριας πανίδας. Για το λόγο αυτό η Caretta-Caretta προστατεύεται με διεθνείς συνθήκες που έχουν ισχύ και στην Ελλάδα.

Οι θαλάσσιες χελώνες Caretta-Caretta είναι ερπετά που ζουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στη θάλασσα και μονάχα οι θηλυκές χρησιμοποιούν συγκεκριμένες παραλίες για να αποθέσουν τα αυγά τους, συνήθως κάθε 2-3 χρόνια. Τα θηλυκά έχουν την τάση να επιστρέφουν στην ίδια παραλία όπου γεννήθηκαν για να ωοτοκήσουν. Η «φιλοπατρία» τους αυτή που έχει αποδειχθεί και γενετικά, σημαίνει ότι οι χελώνες που γεννήθηκαν σε μια περιοχή και αναπαράγονται σε αυτή, αποτελούν ένα διακριτό πληθυσμό ο οποίος δεν αναμειγνύεται με άλλους, ούτε είναι δυνατό να αναπληρωθεί από άλλους.

Οι πληθυσμοί των θαλασσιών χελωνών έχουν μειωθεί δραστικά τόσο σε διεθνές όσο και σε Μεσογειακό επίπεδο. Οι θαλάσσιες χελώνες κινδυνεύουν στη θάλασσα κυρίως από τυχαίες συλλήψεις σε αλιευτικά εργαλεία καθώς επίσης και από τη ρύπανση. Ο καταλυτικός όμως παράγοντας που οδηγεί στην βέβαιη μείωση των χελωνών είναι η υποβάθμιση και συρρίκνωση των παράλιων αναπαραγωγής τους. Τούτο συμβαίνει λόγω των ανθρώπινων παρεμβάσεων αλλά και κυρίως λόγω των τουριστικών και οικοδομικών δραστηριοτήτων.

Οι θαλάσσιες χελώνες προτιμούν σκοτεινές και ήσυχες παραλίες για να αποθέσουν τις καλοκαιρινές νύχτες τα αυγά τους. Οι οχλήσεις που δημιουργούνται από την

ανθρώπινη παρουσία, το θόρυβο και τα φώτα, αφενός αποτρέπουν την έξοδο των θηλυκών στην παραλία και αφετέρου αποπροσανατολίζουν τους νεοσσούς, οι οποίοι δεν κατευθύνονται πλέον στη θάλασσα άλλα προς τα φώτα.

Τα αποτελέσματα των οχλήσεων που οφείλονται σε ανθρωπογενείς παράγοντες μελετήθηκαν διεξοδικά στην South Carolina των ΗΠΑ. Εκεί αποδείχθηκε ότι η πυκνότητα εξόδων αλλά και φωλεών σε περιοχές με κατοικίες κοντά στις παραλίες ωτοκίας ήταν σαφώς μικρότερη από τις αντίστοιχες πυκνότητες σε ακατοίκητες περιοχές, ακόμα και στην περίπτωση που οι συνθήκες για ωτοκία ήταν ευνοϊκότερες κατά τα άλλα. Στην Florida των ΗΠΑ η παρατηρούμενη μείωση του πληθυσμού των θαλάσσιων χελωνών σχετίζεται άμεσα με την οικοδόμηση των παράκτιων περιοχών, τον τεχνητό φωτισμό τη νύχτα και τις ανθρώπινες δραστηριότητες πάνω στην παραλία. Επίσης στο Queensland της Αυστραλίας, η παράκτια οικοδομική δραστηριότητα θεωρείται ως η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν εκεί οι θαλάσσιες χελώνες.

Αναλυτικά οι σημαντικότερες απειλές που υφίστανται το είδος είναι:

1. Κατάληψη ζωτικού χώρου παράλιων ωτοκίας από διάφορες δραστηριότητες όπως εγκατάσταση αναψυκτηρίων, ομπρελών, πολυθρόνων, θαλάσσιων ποδηλάτων, κανό, ιστιοσανίδων κλπ.
2. Φωτορύπανση και θόρυβος στις παραλίες ωτοκίας. Ο θόρυβος και η φωτορύπανση σε παραλίες μπορούν να προκαλέσουν σοκ στο ζώο και να το αναγκάσουν να επιστρέψει στη θάλασσα.
3. Αλλοίωση των φυσικών χαρακτηριστικών των παράλιων ωτοκίας.
4. Εντονο ποδοπάτημα (καταστροφή φωλεών), ισοπέδωση αμμόλοφων, παράνομες αμμοληψίες, χρήση βαρέων οχημάτων, διάνοιξη προσβάσεων στην παραλία, κτίσιμο επάνω ή κοντά στην ζώνη αιγιαλού και παραλίας.
5. Τραυματισμοί και θάνατοι ατόμων (εσκεμμένοι ή όχι)

Γ.2.10 Ιαματικές πηγές

Οι ιαματικές πηγές παίζουν πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη και ενδυνάμωση του τουριστικού κεφαλαίου, και ειδικότερα του ιαματικού/θεραπευτικού. δυνατότητά

τους να προσελκύσουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών, για να αξιοποιήσουν τις λειτουργίες που τους παρέχουν, τις κατατάσσει σε πόλους μεγάλης δυναμικής. Ο Νομός Ηλείας έχει την τύχη να διαθέτει στα όριά του τέσσερις περιοχές με ιαματικές πηγές: στον Καϊάφα, στην Κυλλήνη, στην Υρμίνη και στην περιοχή Πουρναρίου.

Ιαματικές πηγές Καϊάφα

Η συγκέντρωση στην ίδια περιοχή διαφορετικών τοπίων (θάλασσα, λίμνη, δάσος, ιαματικές πηγές) και η πλήρης ισορροπία στην οποία βρίσκονται, δημιουργούν ένα σπουδαίο οικοσύστημα, που προσφέρεται για τουριστική αξιοποίηση υψηλών προδιαγραφών. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με τη θέση που έχει ως προς την Ολυμπία, ο ρόλος της περιοχής καθίσταται ακόμα πιο κρίσιμος στην αναπτυξιακή προσπάθεια και αναδεικνύεται σε πόλο υπερτοπικής σημασίας. Δυστυχώς μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές το καλοκαίρι του 2007 το πανέμορφο δάσος της περιοχής έχει σε πολύ μεγάλο βαθμό πληγεί. Είναι όμως κοινώς τόπος, ότι η άμεση αποκατάσταση αυτής της ξεχωριστής ομορφιάς περιοχής θα αποτελέσει προτεραιότητα για τον κρατικό φορέα.

Η ιαματική πηγή περιβάλλεται από την ομώνυμη λίμνη που προσφέρεται για μια σειρά τουριστικών εξυπηρετήσεων και δραστηριοτήτων (π.χ. κωπηλατικό κέντρο, ψάρεμα κλπ.).

Ιδιαίτερα η περιοχή Καϊάφα μπορεί να συνδυαστεί άμεσα και να χρησιμοποιηθεί για την πρόσβαση προς την θάλασσα του τουριστικού ρεύματος της Αρχαίας Ολυμπίας, αφού βέβαια προηγηθούν τα απαραίτητα έργα οδικής προσπέλασης και τεχνικής υποδομής. Για την αποτελεσματική αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η περιοχή στον τομέα του θεραπευτικού τουρισμού, είναι απαραίτητη η ανέγερση νέου σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου και συνεδριακού χώρου στην περιοχή των ιαματικών πηγών. Η Αρχαία Ολυμπία και η περιοχή της Ζαχάρως με το ήδη υπάρχον ξενοδοχειακό τους δυναμικό μπορούν να αναπληρώσουν τις υπάρχουσες αντίστοιχες ελλείψεις στην περιοχή Καϊάφα.

Ιαματικές πηγές Κυλλήνης

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ύπαρξη των ιαματικών πηγών των Λουτρών Κυλλήνης, οι οποίες μπορούν να διαδραματίσουν κυρίαρχο ρόλο σε αυτή την μορφή τουρισμού.

Είναι γνωστές πανελλήνια ιαματικές πηγές, στην περιοχή των οποίων υπάρχει πολύ καλή τουριστική υποδομή, με δύο ξενοδοχεία δυναμικότητας 300 κλινών, καθώς και camping δυναμικότητας 500 ατόμων.

Πάντως και εδώ, η υπάρχουσα υποδομή απαιτεί βελτίωση και για να καταστεί αποδοτική πρέπει να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Ιαματικές Πηγές Υρμίνης (Κουνουπελίου)

Η περιοχή Λουτρών Υρμίνης βρίσκεται στο μικρό ακρωτήριο Κουνουπελίου, κοντά στα σύνορα Ηλείας με τον Νομό Αχαΐας. Η περιοχή έχει αναγνωριστεί ως βιότοπος μεγάλης σημασίας με ευρύτατη καλυπτικότητα οικολογικών στοιχείων και περιλαμβάνει:

- Ιαματική πηγή με νερά αναγνωρισμένης ιαματικής αξίας.
- Θάλασσα που ορίζεται από αμμώδη παραλία μεγάλης έκτασης και απaráμιλλης ομορφιάς.
- Δάσος που εκτείνεται μέχρι την παραλία και αποτελεί τμήμα του δάσους "Στροφυλιάς" συνολικής έκτασης 30.000 στρεμμάτων. Πρόκειται για ένα σπάνιο οικοσύστημα που προστατεύεται από τη σύμβαση RAMSAR.
- Υδροβιότοπο που επιτρέπει τη φυσική διασπορά του πράσινου μέχρι την παραλιακή ζώνη.
- Εξάρσεις ασβεστολιθικών όγκων σε σημεία της παραλίας, που προσδίδουν στο βιότοπο δυνατότητες για μια ασύγκριτη τουριστική σύνθεση.

Η περιοχή των λουτρών Υρμίνης από κλιματικής πλευράς ανήκει στη θαλάσσια μεσογειακή κλιματική ζώνη. Από βιοκλιματικής πλευράς ανήκει στις περιοχές της Ελλάδας με την μεγαλύτερη περίοδο κλιματικής άνεσης και ενδείκνυται απόλυτα για την αξιοποίηση από απόψεως ιαματικού - θεραπευτικού τουρισμού. Οι κλιματικές συνθήκες της περιοχής είναι εξέχουσας σημασίας γιατί συνδέονται άμεσα με την δυνατότητα δημιουργίας ευρύτερου κέντρου αναψυχής και τουριστικών δραστηριοτήτων.

Ιαματικές πηγές Πουρναρίου

Σε μικρή απόσταση από την Αρχαία Ολυμπία, μόλις 6 χιλιόμετρα, βρίσκονται οι γνωστές ως «Πηγές των Ιονίων Νυμφών» Ιαματικές πηγές Πουρναρίου. Έχουν θεραπευτικές ιδιότητες κυρίως για αρθριτικά και ισχιαλγίες.

Οι Ιαματικές αυτές πηγές παρότι λειτούργησαν για πολλά χρόνια με μεγάλο αριθμό λουομένων, στερούνται οποιασδήποτε, έστω και στοιχειώδους υποδομής. Πιο συγκεκριμένα από το έτος 1953 έως το 1971 λειτούργησαν με άδεια του ΕΟΤ σε υποτυπώδεις ιδιωτικές εγκαταστάσεις και με διαμονή των λουομένων σε μικρούς ιδιωτικούς ξενώνες.

Για την αξιοποίηση τους επιβάλλεται η πραγματοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων, εδαφομηχανικής, καλλιέργειας πηγών και λουτροθεραπευτηρίου.

Γ.2.11 Οικολογικά ευαίσθητες περιοχές Νομού Ηλείας

Κύριο χαρακτηριστικό του φυσικού περιβάλλοντος του νομού Ηλείας είναι ο σημαντικός αριθμός αλλά και η μεγάλη έκταση οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, που καλύπτουν σημαντικό μέρος της ενδοχώρας και των ακτών του νομού. Οι περιοχές αυτές εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 17: Οικολογικά ευαίσθητες περιοχές του Νομού Ηλείας

Κωδικός τύπου	Όνομασία Τύπου NATURA	Είδος Τύπου NATURA	Γεωγρ. Μήκος	Γεωγρ. Πλάτος	Ελάχιστο Υψόμετρο	Μέγιστο Υψόμετρο
GR2320001	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ	Άλλη διεθνής κήρυξη	21 22 15 E	38 6 36 N	0	250
GR2320001	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ	Περιοχή προστασίας σε περιοχή οικοαναπτυξης	21 22 15 E	38 6 36 N	0	250
GR2320001	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ, ΔΑΣΟΣ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ, ΑΡΑΞΟΣ	Περιοχή Σύμβασης Ramsar	21 22 15 E	38 6 36 N	0	250
GR2330002	ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΦΟΛΩΗΣ	Άλλη διεθνής κήρυξη				
GR2330003	ΕΚΒΟΛΕΣ (ΔΕΛΤΑ) ΠΗΝΕΙΟΥ	Χωρίς καθεστώς προστασίας	21 13 52 E	37 49 34N		2
GR2330004	ΟΛΥΜΠΙΑ	Χωρίς καθεστώς προστασίας	21 37 32 E	37 38 32N	100	160
GR2330005	ΘΙΝΕΣ & ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΔΑΣΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ, ΛΙΜΝΗ ΚΑΪΑΦΑ, ΣΤΡΟΦΥΛΙΑ, ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ	Καταφύγιο άγριας ζωής	21 36 18 E	37 30 48N	0	290
GR2330006	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ	Άλλη διεθνής κήρυξη	21 17 59 E	38 0 39 N	0	2
GR2330006	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ	Περιοχή προστασίας σε περιοχή οικοαναπτυξης	21 17 59 E	38 0 39 N	0	2
GR2330006	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΒΡΙΝΙΑ	Περιοχή Σύμβασης Ramsar	21 17 59 E	38 0 39 N	0	2
GR2330007	ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΑΚΡ. ΚΥΛΛΗΝΗ ΕΩΣ ΤΟΥΜΠΙ-ΚΑΛΟΓΡΙΑ	Χωρίς καθεστώς προστασίας	21 16 22 E	38 1 12 N	-15	-1
GR2330009	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΑΛΥΚΗ ΛΕΧΑΙΝΩΝ	Άλλη διεθνής κήρυξη	21 18 5 E	38 0 36 N	0	2
GR2330009	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΚΟΤΥΧΙ, ΑΛΥΚΗ ΛΕΧΑΙΝΩΝ	Περιοχή Σύμβασης	21 18 5 E	38 0 36 N	0	2
GR2550005	ΘΙΝΕΣ ΚΥΠΠΑΡΙΣΣΙΑΣ(ΝΕΟΧΩΡΙ, ΚΥΠΠΑΡΙΣΣΙΑ)	Χωρίς καθεστώς προστασίας	21 41 34 E	37 21 34N	0	99

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ

Εκτός από τις σημαντικές επιπτώσεις των πυρκαγιών, τα προβλήματα-ανάγκες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος στην Ηλεία εμφανίζουν έντονη χωρική διαφοροποίηση, έτσι:

- στο σύνολο του νομού οι πιέσεις οφείλονται στη συνύπαρξη των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών με εντατικές καλλιέργειες ή και αναπτυσσόμενες τουριστικά ζώνες
- στα δυτικά κυρίως οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον οφείλονται στην αστική και τουριστική ανάπτυξη, με άμεση συνέπεια τις αυξημένες απαιτήσεις, κύρια στους τομείς διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων
- στην ημιορεινή-ορεινή ενδοχώρα οι κύριες πιέσεις ασκούνται από τον κίνδυνο πυρκαγιών και τη βόσκηση

Οι ανάγκες για διαχειριστικά σχέδια των περιοχών αυτών καλύπτονται σε πολύ μικρό βαθμό. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις εκκρεμεί ακόμη και η σαφής οριοθέτηση των ζωνών στις περιοχές αυτές. Οι διαχειριστικές παρεμβάσεις σε προστατευμένες-κηρυγμένες περιοχές παρουσιάζουν δυσκολίες στην υλοποίηση ή δεν έχουν ολοκληρωμένο χαρακτήρα.

Στα διοικητικά όρια του Νομού Ηλείας, οι περιοχές οι οποίες χρήζουν προστασίας και ευαισθητοποίησης είναι:

- Του αρχαιολογικού χώρου Αρχαίας Ολυμπίας που καλύπτει τη κοιλάδα του ποταμού Κλαδέου και τις προσβάσεις του χώρου αυτού.
- Της αποξηραμένης λίμνης Μουριάς (τεχνητό οικοσύστημα έκτασης 6.800 στρ.). Υπάρχουν έντονες πιέσεις οικοπεδοποίησης και αυθαίρετης δόμησης.
- Του δάσους Αγ. Ανδρέα (Κατάκολο).
- Της πολύτιμης γεωργικής γης της αποξηραμένης λίμνης Αγουλινίτσας.
- Της λίμνης Καϊάφα (φυσικό υδάτινο οικοσύστημα). Η λίμνη έχει ιαματικά νερά (Λουτρά Καϊάφα), που προέρχονται από πηγές της οροσειράς Λάπιθας.
- Του δάσους Στροφυλιάς (περιοχή Καϊάφα).
- Των παραλιακών δασών από Ζαχάρω μέχρι Γιαννιτσοχώρι.

- Της περιοχής της παραλιακής ζώνης Κουρούτας (Αμαλιάδας)-Βαρθολομιού-Κυλλήνης-Γαστούνης.
- Του Μεσαιωνικού Κάστρου (Χλεμούτσι).
- Της Περιοχής του Δάσους Στροφυλιάς (περιοχή Μανολάδας) και της παραλιακής ζώνης Κουνουπέλι-Λεχαινών
- Της τεχνητής λίμνης Πηνειού, στην οποία απαιτείται η προστασία και εξασφάλιση του ζωικού κεφαλαίου που εμφανίζει μεγάλα πληθυσμιακά επίπεδα.
- Των Ιαματικών Πηγών Κουνουπελίου
- Του Δρυοδάσους Φολόης-Κάπελης, στο οποίο απαιτείται η αποκατάσταση, η προστασία και η εξασφάλιση του αισθητικού δάσους
- Του δάσους της Σμέρνας, στο οποίο απαιτείται η προστασία του αισθητικού δάσους Σμέρνας και η αξιοποίησή του ως δάσους αναψυχής.
- Της περιοχής της Αρχαίας Ήλιδας, στην οποία απαιτείται η προστασία του ευρύτερου αρχαιολογικού χώρου.
- Της περιοχής της Ανδρίτσαινας, στην οποία απαιτείται η προστασία και εξασφάλιση του σημαντικότερου παραδοσιακού οικισμού του νομού.
- Του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα, όπου απαιτείται η προστασία και εξασφάλιση του ευρύτερου αρχαιολογικού χώρου.

Γ.2.12 Περιοχές ειδικών προβλημάτων

Σε αυτές περιλαμβάνονται:

- Όλες οι καμένες περιοχές του Νομού Ηλείας(λεπτομερής αναφορά γίνεται στο ειδικό κεφάλαιο Γ.13)
- Το έδαφος ολόκληρου του νομού, με εξαίρεση τις περιοχές Λεχαινών, Γαστούνης, Αμαλιάδας, την παραλιακή ζώνη Πύργου και Ζαχάρως, την ορεινή περιοχή Λαμπείας και του οροπεδίου Λάλα, αποτελείται από πετρώματα επιρρεπή σε κατολισθήσεις, τα οποία σε συνδυασμό με τις πυρκαγιές έγιναν ποιο ευάλωτα.
- Οι παραποτάμιες περιοχές παρουσιάζουν ειδικά προβλήματα που οφείλονται στην πλημμελή αντιπλημμυρική τους προστασία. Αιτία, εκτός της αποψίλωσης των δασών από τις πυρκαγιές, αποτελούν οι σεισμοί και οι κατολισθήσεις που καταστρέφουν τα αντιπλημμυρικά έργα.
- Η ευρύτερη περιοχή Βαρθολομιού.
- Η ορεινή περιοχή της Λαμπείας και της Ολυμπίας. Η ζώνη αυτή εμφανίζει μείωση του πληθυσμού της και παράλληλα παρουσιάζει δυνατότητες ανάπτυξης, αξιοποιώντας τους φυσικούς της πόρους κυρίως δάση και ζωικό κεφάλαιο.
- Η παραλιακή ζώνη.

Εκτός των πυρόπληκτων περιοχών, η πιο ευαίσθητη περιοχή του νομού είναι αναμφίβολα η παραλιακή ζώνη, η οποία παρουσιάζει συγκρούσεις χρήσεων γης. Στο μεγαλύτερο τμήμα της παραλιακής ζώνης του νομού παρατηρείται εντονότατο το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης. Πρόκειται ουσιαστικά για ολόκληρους οικισμούς χωρίς δίκτυα υποδομής που δημιουργήθηκαν σταδιακά από πρόχειρα κτίσματα κακής ποιότητας που εξυπηρετούν χρήσεις παραθεριστικής κατοικίας. Η ύπαρξη των πολλών αυθαιρέτων ουσιαστικά έχει υποβαθμίσει τις ακτές με σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και δυσμενείς συνέπειες στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Οι σημαντικότερες επιπτώσεις της αυθαίρετης δόμησης στο περιβάλλον πέρα από αυτή καθαυτή την καταλληλότητα τους από στατική άποψη, καθώς τα αυθαίρετα

είναι κτισμένα σε μια σεισμογενή περιοχή, είναι η ρύπανση των ακτών και της θάλασσας, η υποβάθμιση της αισθητικής των ακτών αλλά και γενικότερα του περιβάλλοντος χώρου και η διάσπαση της συνοχής του εδάφους στην παραλιακή ζώνη.

Γ.2.13 Ορεινός Χώρος Νομού Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας χαρακτηρίζεται κυρίως ως πεδινός όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα. Παρόλα αυτά στα ανατολικά του νομού υπάρχουν ορεινοί όγκοι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με μεγάλο ενδιαφέρον (ιστορικό, αρχαιολογικό και γενικότερα τουριστικό) και μεγάλη δασοκάλυψη.

Στον επόμενο πίνακα παρατίθεται η κατανομή της έκτασης του νομού σε υψομετρικές ζώνες το ποσοστό κτηνοτροφικής γης και το ποσοστό η δασοκάλυψης συγκριτικά με αυτήν της περιφέρειας Δ.Ε. και της χώρας.

Πίνακας 18: Κατανομή επιφάνειας Χώρας, Περιφέρειας και Νομού Ηλείας ανά υψομετρικές ζώνες και χρήσεις γης

	Συνολική έκταση (χιλ. στρ.)	Υψομετρικές ζώνες			Κτηνοτροφική Γη	Δασοκάλυψη
		Πεδινές	Ημιορεινές	Ορεινές		
Χώρα	131957,4	28,7	29,0	42,3	39,5	22,0
Π.Δ.Ε.	11350,2	29,0	26,0	45,0	37,0	23,0
Νομός Ηλείας	2617,8	58,0	21,0	21,0	13,0	25,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

Μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει σαφής οριοθέτηση του ορεινού χώρου και οι σχετικοί ορισμοί διαφέρουν ακόμη και μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

Τα σημαντικότερα προβλήματα - ανάγκες που εντοπίζονται στις προαναφερόμενες ζώνες αφορούν:

- στην αποκατάσταση των καμένων περιοχών
- στη βελτίωση των συνθηκών ζωής
- στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.

Η μεγάλη χωρική διασπορά του πληθυσμού των ορεινών περιοχών, σε μικρούς οικισμούς, δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σε υποδομές, ύδρευσης-αποχέτευσης αλλά και οδικές συνδέσεις. Επίσης, οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από χαμηλό δείκτη επιπέδου υποδομών, με σημαντικές ανάγκες, κυρίως στον τομέα της ύδρευσης-αποχέτευσης.

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και ιδιαίτερα ο δείκτης γήρανσης, που σε αρκετές περιοχές του ορεινού χώρου κυμαίνεται από 150 έως 225%, καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη στην περιοχή κάποιων ενδιάμεσων κέντρων που θα καλύπτουν τις ανάγκες σε κοινωνικές υποδομές.

Οι αυξημένες ανάγκες για προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, απορρέουν από το γεγονός της μεγάλης συγκέντρωσης προστατευμένων ζωνών στις ορεινές ζώνες και ειδικότερα του οροπεδίου της Φολόης και της περιοχής της Ανδρίτσαινας (μέχρι Ν. Φιγαλεία). Επιπρόσθετα μπορούμε να αναφέρουμε τις περιοχές που καλύπτουν τους παραποτάμους του Αλφειού, του Πηνειού βορειότερα και της Νέδας στα νότια του νομού.

Οι παράγοντες που χαρακτηρίζουν το ευρωπαϊκό περιβάλλον ως προς τους ορεινούς όγκους της ηπείρου είναι:

- Οι αυξανόμενες ανισότητες μεταξύ περιοχών με σημαντικότερη την αντίθεση ορεινών - πεδινών, ιδιαίτερα αστικών περιοχών ολοένα και αυξάνουν.
- Η επέκταση της ΕΕ προς την ανατολική Ευρώπη θα οδηγήσει στην ενσωμάτωση ιδιαίτερα περιθωριοποιημένων κοινωνικά και οικονομικά περιοχών που χρήζουν άμεσης βοήθειας.

Διάφοροι ευρωπαϊκοί οργανισμοί ασχολούνται με τις ορεινές περιοχές του ευρωπαϊκού νότου, αλλά και της Ευρώπης γενικότερα, κινητοποιώντας ένα ευρύ επιστημονικό και πολιτικό φάσμα για την ανάπτυξη των πλέον περιθωριοποιημένων περιοχών της Ευρώπης.

1. Σημαντική πρωτοβουλία αποτελεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, EUROMONTANA, στον οποίο

συμμετέχουν όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και αυτές της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

2. Τα προγράμματα LEADER αποτελούν μεταξύ άλλων και έκφραση της πολιτικής της ΕΕ στους ορεινούς χώρους

Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά των ελληνικών ορεινών όγκων είναι οι εγκαταλειμμένοι οικισμοί, η έλλειψη υποδομών, οι προβληματικές συνθήκες στην κτηνοτροφία, η υποβάθμιση δασών και βοσκοτόπων, η απουσία υπηρεσιών ποιότητας ζωής στους κατοίκους και υπηρεσιών αναψυχής στους επισκέπτες. Παράλληλα οι ίδιες αυτές περιοχές χαρακτηρίζονται από μοναδικής ομορφιάς και αυθεντικότητας τοπία, σημαντικά ιστορικά και φυσικά μνημεία. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στον ελλαδικό ορεινό χώρο αύξηση του αριθμού των τουριστών που αναζητούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού στις περιοχές αυτές(π.χ. δασικός ή κληρονομικός τουρισμός). Αυτή η τάση δημιουργεί και θα δημιουργήσει την ανάγκη ανάπτυξης δεξιοτήτων και υπηρεσιών στον τομέα παράλληλα με την ανάπτυξη των υποδομών.

Οι γενικοί στόχοι της εθνικής πολιτικής στις περιοχές αυτές συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Δράσεις για αξιοποίηση της ζήτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (δασικός τουρισμός, αγροτουρισμός)
- Διαρθρωτικές δράσεις για την παραγωγική αξιοποίηση πάγιων πλουτοπαραγωγικών πόρων (βοσκοτόποι, δασικές εκτάσεις, υδάτινοι πόροι κ.α.) και θεσμικές ρυθμίσεις στα ίδια θέματα
- Παροχή κινήτρων και θεσμικών διευκολύνσεων για ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας και αξιοποίηση παραδοσιακών δεξιοτήτων
- Παροχή κινήτρων για την ανάδειξη της παραδοσιακής κουζίνας προϊόντων

Εκτός του πολύ σημαντικού γεγονότος ότι η ανάπτυξη των ορεινών όγκων συνιστά ειδικό άξονα της εθνικής πολιτικής που υποστηρίζεται από ποικίλες (θεματικά και θεσμικά) κοινοτικές πολιτικές, (στη γεωργία, τουρισμό, πολιτισμό, ανθρώπινο δυναμικό κλπ), υπάρχει και μία σειρά εξελίξεων και πολιτικών σε διάφορους τομείς (επικοινωνίες, κοινωνία της πληροφορίας, περιβάλλον, υγεία-πρόνοια κλπ) που

μπορούν να υποστηρίξουν προγράμματα και παρεμβάσεις στους ημιορεινούς - ορεινούς όγκους της Ηλείας.

Στην Ηλεία, αν και ο ορεινός χώρος έχει επωμιστεί τεράστιες ζημιές από τις πυρκαγιές του 2007, το πλεονέκτημα της σχετικής γειτνίασης των περιοχών αυτών με τις παράκτιες περιοχές, την γειτνίαση τους με πολιτισμικούς πόλους και κυρίως με την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας Αρχαίας και Ήλιδας, τους δίνει αυξημένες δυνατότητες ανάπτυξης.

Γ.2.14 Συμπεράσματα

Συνοπτικά, η ύπαρξη πλούσιων στοιχείων φυσικού περιβάλλοντος, που συνδυάζει κατάφυτα βουνά και πεδιάδες, υδροβιότοπους, ποτάμια με σύστημα ελέγχου υδάτινων πόρων, λίμνες, ονομαστές ιαματικές πηγές και μεγάλο μήκος ακτογραμμής σπάνιας ομορφιάς, αποτελεί γεγονός που απαιτεί την εγρήγορση των φορέων για την ορθολογική αξιοποίησή τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι ακτές του Νομού Ηλείας που αποτελούν και ζωτικό χώρο για τις σπάνιες θαλάσσιες χελώνες *Caretta-Caretta*, θεωρούνται ότι έχουν τις πιο όμορφες συνολικά παραλίες της Ελλάδας. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός, ότι εμφανίζονται σ' αυτές παράκτιες αμμοθίνες που επιτελούν σημαντικές λειτουργίες για το φυσικό περιβάλλον, αλλά και περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος.

Θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός, ότι το φυσικό περιβάλλον του Νομού Ηλείας υπέστη εκτεταμένες καταστροφές σε δασικές εκτάσεις καθώς και στην πανίδα του από πυρκαγιές του Αυγούστου 2007, για τις οποίες αναλυτική αναφορά παρατίθεται στο Ειδικό Κεφάλαιο Γ.13.

Μπορεί οι πυρκαγιές να αποτελούν φυσικό φαινόμενο το οποίο δεν πρόκειται ποτέ να πάψει να υφίσταται, όμως, η ελλιπής δασική φύλαξη, ο λανθασμένος συντονισμός του κρατικού μηχανισμού καθώς και η λανθασμένη αντιπυρική προστασία καθιστούν πιο ευάλωτες τις περιοχές στις πυρκαγιές, με αποτέλεσμα καταστροφές, οι οποίες από Ηλείους χαρακτηρίζονται ως βιβλικές. Ευχή όλων αποτελεί η ταχεία αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και η άμεση ευαισθητοποίηση του κρατικού μηχανισμού για την λήψη μέτρων με σκοπό την ανασυγκρότηση και αποτροπή επανάληψης τέτοιων γεγονότων.

Από την άλλη αποτελεί κοινό τόπο, ότι η αλόγιστη και ανορθόδοξη διάθεση αποβλήτων, λυμάτων και απορριμμάτων προκαλούν καταστρεπτικές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον. Η έννοια της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να αφυπνίσει την οικολογική συνείδηση των πολιτών.

Η ανεξέλεγκτη δόμηση που κατακερματίζει τη αισθητική του τοπίου, πολλές φορές οδηγεί στο μπάζωμα ρεμάτων και μεγιστοποιεί τον κίνδυνο πλημμυρών. Επίσης το

ανεξέλεγκτο καθεστώς γεωτρήσεων που επιδρά αρνητικά στον υδροφόρο ορίζοντα καθώς και η υπερεκμετάλλευση της γης από εντατική καλλιέργεια σε συνδυασμό με υψηλά επίπεδα νιτρορύπανσης που σταδιακά μολύνουν τον υδροφόρο ορίζοντα, αποτελούν αρνητικά στοιχεία για το πλούσιο φυσικό περιβάλλον του Νομού Ηλείας . Τα υπόγεια νερά του Νομού Ηλείας παρουσιάζουν αυξημένες ποσότητες μεταλλικών συστατικών και μεγάλη σκληρότητα, παρουσία CaCO_3 , που τα καθιστούν σε πολλές περιπτώσεις ακατάλληλα για άρδευση και ύδρευση.

Η λήψη αυστηρών μέτρων για την προστασία της φυσικής κληρονομιάς, ο ολοκληρωμένος χωροταξικός σχεδιασμός, η ορθή αποκατάσταση των περιβαλλοντικών καταστροφών, η ανάδειξη, προβολή και προστασία του φυσικού πλούτου, με μια ανιδιοτελή συνεργασία του τόσο του κρατικού μηχανισμού όσο και των Ηλείων, θα μπορούσε να προωθήσει τον νομό ως "βιτρίνα" της χώρας μας σε διεθνές επίπεδο. Με την υλοποίηση σημαντικών δράσεων, εκτιμάται ότι θα βελτιωθεί αρκετά το επίπεδο του φυσικού περιβάλλοντος στον Νομό Ηλείας.

Γ.3 Αστικό περιβάλλον Νομού Ηλείας¹¹

Γ.3.1 Δήμοι και κοινότητες Νομού Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας έχει 193.133 κατοίκους (με βάση την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001) και αποτελείται από 22 καποδιστριακούς Δήμους:

1. Πύργου με έδρα τον Πύργο (πρωτεύουσα Νομού).
2. Αμαλιάδας με έδρα την Αμαλιάδα
3. Βόλακος με έδρα το Επιτάλιο
4. Πηνειάς με έδρα το Σιμόπουλο
5. Αρχαίας Ολυμπίας με έδρα την Αρχαία Ολυμπία
6. Τραγανού με έδρα το Τραγανό
7. Κάστρο – Κυλλήνης με έδρα την Κυλλήνη
8. Ανδραβίδας με έδρα την Ανδραβίδα
9. Σκιλλούντος με έδρα την Κρέστενα
10. Φολόης με έδρα το Λάλα
11. Νέας Φιγαλείας με έδρα τη Νέα Φιγαλεία
12. Λασιώνος με έδρα το Πανόπουλο
13. Ωλένης με έδρα το Καράτουλα
14. Γαστούνης με έδρα τη Γαστούνη
15. Ιάρδανου με έδρα το Βούναργο
16. Λεχαινών με έδρα τα Λεχαινά
17. Λαμπείας με έδρα τη Λαμπεία
18. Ζαχάρως με έδρα τη Ζαχάρω
19. Βαρθολομιού με έδρα το Βαρθολομιό
20. Βουπρασίας με έδρα τη Βάρδα
21. Ανδρίτσαινας με έδρα την Ανδρίτσαινα
22. Αλιφείρας με έδρα την Καλλιθέα

¹¹ Βασίζεται σε στοιχεία α) της Διεύθυνσης Διοικητικών Υπηρεσιών της Ν.Α. Ηλείας, β) του ΦΕΚ 1161/Δ/20.9.93, γ) της ΕΣΥΕ, δ) της ICAP, ε) του Τακτικού Συνεδρίου της ΚΕΔΚΕ στο Κάστρο Κυλλήνης

Με δεδομένο τον Χωροταξικό Σχεδιασμό που έγινε στο επίπεδο της Περιφέρειας όπου ως κέντρο 1^{ου} επιπέδου ορίζεται η Πάτρα, η χωροταξική οργάνωση του νομού περιλαμβάνει:

- ✓ Το δίπολο των πόλεων Πύργος-Αμαλιάδα ως εξαρτημένο κέντρο 2^{ου} επιπέδου.
- ✓ Τους Δήμους Λεχαινών, Γαστούνης, Βάρδα, Αρχαίας Ολυμπίας, Κρεστένων και Ζαχάρως ως εξαρτημένα κέντρα 3^{ου} επιπέδου.
- ✓ Τους υπόλοιπους Δήμους του νομού ως εξαρτημένα κέντρα 4^{ου} επιπέδου (με την εξαίρεση των Δήμων Καράτουλα και Ανδραβίδας που θεωρούνται ενισχυμένου 4^{ου} επιπέδου οικισμοί).

Η παραπάνω κάθετη ιεράρχηση με βάση την χωροθέτηση διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών, θα τείνει όλο και περισσότερο να παραχωρεί την θέση της σε μια διάρθρωση του οικιστικού δικτύου που θα στηρίζεται στην ανάπτυξη της εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου και στην ανάπτυξη πολλαπλών εξαρτήσεων μέσω δικτύσεων συνεργαζόμενων συνόλων με ιδιαίτερη ταυτότητα, διακεκριμένη εξειδίκευση και υψηλές ανταγωνιστικές δυνατότητες. Το πόσο επιτυχώς θα επιτευχθεί αυτό έγκειται στην ορθή αναπτυξιακή στρατηγική σε επίπεδο νομού αλλά και στα επίπεδα περιφέρειας και χώρας με την ανάπτυξη των κατάλληλων διασυνδέσεων και σύντονων δράσεων διανομαρχιακού, διαπεριφερειακού χαρακτήρα.

Ειδικότερα για το δίπολο Πύργος -Αμαλιάδα ο αναπτυξιακός του ρόλος καθορίζεται με βάση το περιφερειακό σχέδιο χωροταξικού σχεδιασμού ως πολιτιστικός και τουριστικός πόλος σε σύνδεση με το Κατάκολο και ως κέντρο παραγωγικής αγροτικής περιοχής.

Υπάρχουν συνολικά πάνω από 300 κοινότητες και δημοτικά διαμερίσματα, καθώς επίσης και άλλοι 30 οικισμοί που δεν εντάσσονται στους παραπάνω. Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει την κατανομή των κατοίκων του νομού στα Δημοτικά του Διαμερίσματα.

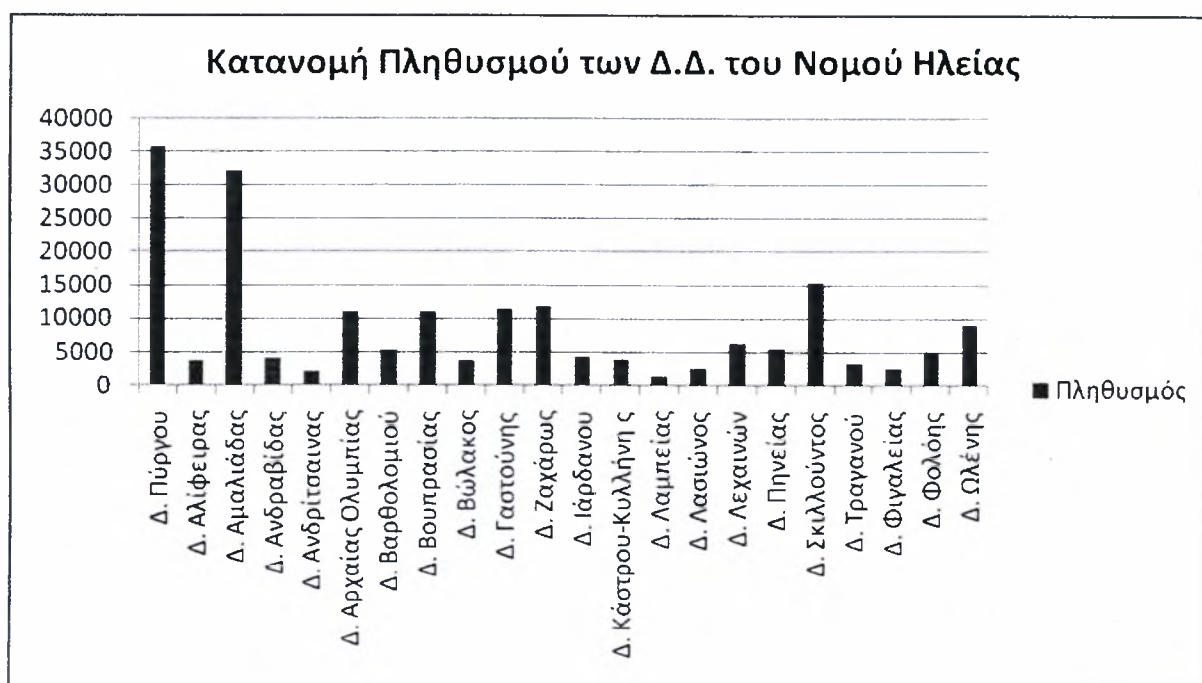
Πίνακας 19: Κατανομή πληθυσμού κατά φύλο ανά δήμο του Νομού Ηλείας, 2001

Δ. Δ. Νομού Ηλείας	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Νομός Ηλείας	99305	93828	193133
Δ. Πύργου	17694	17987	35681
Δ. Αλίφειρας	1962	1882	3844
Δ. Αμαλιάδας	16442	15574	32016
Δ. Ανδραβίδας	2122	2084	4206
Δ. Ανδρίτσαινας	1145	1013	2158
Δ. Αρχαίας Ολυμπίας	5571	5570	11141
Δ. Βαρθολομιού	2746	2599	5345
Δ. Βουπρασίας	5836	5308	11144
Δ. Βώλακος	1866	1944	3810
Δ. Γαστούνης	5689	5771	11460
Δ. Ζαχάρως	5983	5858	11841
Δ. Ιάρδανου	2288	2159	4447
Δ. Κάστρου-Κυλλήνης	2146	1912	4058
Δ. Λαμπείας	728	644	1372
Δ. Λασιώνος	1375	1254	2629
Δ. Λεχαινών	3135	3169	6304
Δ. Πηνειάς	2830	2652	5482
Δ. Σκιλλούντος	7750	7737	15487
Δ. Τραγανού	1673	1683	3356
Δ. Φιγαλείας	1296	1210	2506
Δ. Φολόης	2593	2414	5007
Δ. Ωλένης	4672	4374	9046

Πηγή: ΕΣΥΕ

Το κύριο χαρακτηριστικό του Νομού Ηλείας είναι η μεγάλη πληθυσμιακή διασπορά του και η μεγάλη (σε επίπεδο χώρας) αγροτική δραστηριότητα. Έτσι, παρατηρείται το φαινόμενο της ύπαρξης πολλών, μικρών αστικών κέντρων, με κυριότερα αυτά του Πύργου (πρωτεύουσα) και της Αμαλιάδας. Οι δύο αυτές πόλεις είναι και τα εμπορικά – οικονομικά κέντρα της περιοχής. Ο Δήμος Πύργου, με πληθυσμό περίπου 35.000 κατοίκους κατέχει το 18% περίπου του πληθυσμού του Νομού, γεγονός σπάνιο για τη χώρα, όπου η πρωτεύουσα συνήθως κατοικείται από άνω του 50% των κατοίκων του Νομού. Οι δύο μεγαλύτεροι Δήμοι (Πύργου και Αμαλιάδας), με συνολικό πληθυσμό περίπου 67.000 κατοίκους, αποτελούν περίπου το 1/3 του πληθυσμού του Νομού. Η μεγάλη, όμως, πλειοψηφία του πληθυσμού του νομού βρίσκεται κυρίως στις αγροτικές περιοχές.

Διάγραμμα 2: Κατανομή του πληθυσμού των Δ.Δ του Νομού Ηλείας.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι πληθυσμιακές και οικονομικές συγκεντρώσεις σε αυτούς τους δύο πόλους αν και ισχυρές εξισορροπούνται από τους υπόλοιπους δήμους που αν και δεν έχουν αυτοτελή λειτουργία ως αστικά κέντρα συγκεντρώνουν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται το ποσοστό της οικιστικής χρήσης (σχέδια πόλης και οικισμοί) στην συνολική έκταση του νομού σε σύγκριση με αυτόν

της περιφέρειας Δ.Ε. Προκύπτει ότι στην Ηλεία, το ποσοστό αυτό είναι κατά 25% περίπου μεγαλύτερο από ότι στο σύνολο της περιφέρειας γεγονός που υποδηλώνει πυκνό οικιστικό δίκτυο.

Η οικιστική χρήση της γης στον Νομό Ηλείας παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 20: Οικιστική χρήση γης στο Νομό Ηλείας

	Συνολική έκταση (χιλ. στρ.)	Οικιστική χρήση (% της συνολικής έκτασης)
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	11350,2	2,60
Νομός Ηλείας	2621,1	3,12

Πηγή:ΕΣΥΕ

Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει τις σημαντικότερες παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο του Γ ΚΠΣ :

Πίνακας 22: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις αστικού περιβάλλοντος στο Νομό Ηλείας τα τελευταία χρόνια

Τίτλος έργου	Προϋπολογισμός έργου σε €
Κατασκευή πεζοδρόμων κεντρικής πλατείας Πύργου	246.929,08
Εσωτερική οδοποιία Δήμου Αμαλιάδας	726.223,74
Οδός Παπακασέλα – Κουρούτα Δήμου Αμαλιάδας	889.219,41
Ανάπλαση κεντρικής πλατείας Ανδραβίδας	737.213,63
Εσωτερική οδοποιία Δήμου Λαμπείας	600.000,00
Οδοποιία Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Αμαλιάδας	403.521,64
Πεζοδρόμηση 28ης Οκτωβρίου και καθέτων αυτής δρόμων στον Πύργο	523.597,94
Ανάπλαση χώρου πλατείας Λαμπετίου Δήμου Πύργου	189.502,12
Δημοτική οδοποιία Δήμου Πύργου	682.318,41
Δημοτική οδοποιία Δημοτικών Διαμερισμάτων Δήμου Πηνειάς	264.123,25
Βελτίωση εσωτερικής οδοποιίας οικισμού Αρκουδίου Δήμου Βαρθολομιού	525.100,00
Επέκταση παραλιακής οδού Δήμου Αμαλιάδας	1.017.999,99

Ολοκληρωμένες δράσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας-κατάρτιση ανέργων/υποαπασχολούμενων/ατόμων ευπαθών ομάδων περιοχής Κούβελου του Δήμου Πύργου σε πιστοποιημένα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης	410.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	7.215.749,21

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα, παρατηρούμε ότι τα έργα κατατάσσονται σε δύο ενότητες:

- η πρώτη ενότητα είναι αυτή των αστικών αναπλάσεων και περιλαμβάνει μελέτες και έργα που βελτιώνουν τα χαρακτηριστικά του αστικού ιστού
- η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει τα αστικά δίκτυα με έργα και μελέτες συμπλήρωσης-αντικατάστασης των δικτύων ύδρευσης-αποχέτευσης, εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών-στερεών αποβλήτων και αστική οδοποιία.

Πρέπει να σημειωθεί, όμως, ότι στις υποδομές του αστικού περιβάλλοντος, δεν περιλαμβάνονται οι παρεμβάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα νοσοκομεία. Επίσης στα αστικά δίκτυα δεν περιλαμβάνονται οι οδικές παρακάμψεις των αστικών κέντρων, οι παρεμβάσεις στα λιμάνια και αεροδρόμια, καθώς και οι μαρίνες. Από την ανάλυση υλοποιημένων παρεμβάσεων, προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό των έργων συγκεντρώνεται στις αστικές αναπλάσεις. Δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός, ότι πραγματοποιήθηκαν κυρίως μικρές και αποσπασματικές παρεμβάσεις με εξαίρεση αυτή στο χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας επ' ευκαιρία των Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας.

Αναφορικά με τα αστικά κέντρα, οι διεθνείς εξελίξεις που χαρακτηρίζουν τον ρόλο τους είναι:

- Η παγκοσμιοποίηση: η ενίσχυση της κοινωνίας των πληροφοριών, η ενίσχυση των δικτύων υποδομών και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση οδηγούν στην ένταση του ανταγωνισμού των πόλεων και στην ανάπτυξη δικτύων πόλεων.
- Το ευρωπαϊκό αστικό σύστημα: το σύστημα αυτό αποτελείται από υποσυστήματα ή αστικά δίκτυα με διαπεριφερειακή ή διακρατική διάσταση. Η

ένταξη σε αυτό προσδιορίζεται όχι τόσο από το μέγεθος των αστικών κέντρων, όσο από την εξειδίκευση τους.

Το πλαίσιο δράσης της ΕΕ για ανάπτυξη των αστικών χώρων στοχεύει στον καλύτερο συντονισμό των κοινοτικών δράσεων για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων, και οργανώνεται στην κατεύθυνση τεσσάρων ανεξάρτητων πολιτικών:

- Ενίσχυση της οικονομικής ευημερίας και της απασχόλησης στις πόλεις
- Προώθηση της ισότητας, κοινωνικής ένταξης και αναγέννησης των αστικών χώρων
- Προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος
- Συμβολή στην ενίσχυση των εξουσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης

Σε ότι αφορά στην Ελλάδα το σύγχρονο πρότυπο διάρθρωσης των αστικών κέντρων διακρίνεται από τα εξής χαρακτηριστικά:

- δύο ισχυρά μητροπολιτικά κέντρα, Αθήνας και Θεσσαλονίκης με πληθυσμό άνω του 1εκ. κατοίκων
- μία σειρά αστικών κέντρων περιφερειακής εμβέλειας 150.000 - 200.000 κατ.
- μία σειρά αστικών κέντρων της τάξης των 70.000 - 100.000 κατ. Που εμφανίζουν ισχυρές τάσεις περιφερειακής ακτινοβολίας
- μία σειρά υπολοίπων αστικών κέντρων που εμφανίζουν μια καθαρά τοπική, επιπέδου νομού, ακτινοβολία

Οι στόχοι της εθνικής πολιτικής εξειδικεύονται κυρίως ως προς τον άξονα Αθήνας - Θεσσαλονίκης και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που συσσωρεύονται στις δύο αυτές πόλεις. Επιπλέον συνεχίζονται οι συζητήσεις και διαβουλεύσεις για το θέμα του κατάλληλου διοικητικού σχήματος που θα εξυπηρετήσει καλύτερα τις πόλεις σε επίπεδο αστικής διαχείρισης (μητροπολιτικές περιφέρειες).

Οι προοπτικές που διανοίγονται για τα αστικά κέντρα του νομού Ηλείας στο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων μπορούν να θεωρηθούν θετικές καθώς οι τάσεις για δημιουργία δικτύων πόλεων, σχέσεων μεταξύ πόλεων με οικονομικούς στόχους (πχ. προσέλκυση επενδύσεων, κλπ.), με πολιτιστικούς στόχους (ανάδειξη κοινών

παραδόσεων και ιστορικού παρελθόντος) διαμορφώνουν τους ορίζοντες για αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Και πάλι και σε αυτόν τον τομέα το πλεονέκτημα της ύπαρξης της ιερής Ολυμπιακής γης της Αρχαίας Ολυμπίας στον νομό Ηλείας αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα.

Γ.3.2 Χαρακτηριστικά δόμησης του αστικού περιβάλλοντος του Νομού Ηλείας

Η έλλειψη σχεδίου γενικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού αποτελεί το κυριότερο πρόβλημα της περιοχής. Το θεσμικό πλαίσιο για Ζ.Ο.Ε και ΣΧΟΟΑΠ είναι ασαφές με αποτέλεσμα να επικρατεί σύγχυση μεταξύ των αρμοδιοτήτων της κάθε υπηρεσίας.

Οι κύριες αστικές περιοχές (Πύργος – Αμαλιάδα) δεν παρουσιάζουν μεγάλες ιδιαιτερότητες σε ότι αφορά τη δόμηση. Στην πόλη του Πύργου υπάρχει πυκνή και εκτεταμένη δόμηση και λόγω της στρεβλής δόμησης παλαιότερων ετών υπάρχει έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα.

Υπάρχουν πάρα πολλά νεοκλασικά – διατηρητέα κτίρια, για πολλά από τα οποία έχουν αναπτυχθεί πρωτοβουλίες ανακαίνισης, κυρίως από φορείς, ιδρύματα, κλπ. Μεγάλος όγκος νεοκλασικών κτιρίων παραμένει ανεκμετάλλευτος με αποτέλεσμα να παραμένουν εγκαταλελειμμένα και σε άσχημη κατάσταση με κίνδυνο ατυχημάτων. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι η πόλη του Πύργου, δεν διαθέτει εστίες πρασίνου και χώρους άθλησης περιπάτου, παρά μόνο περιμετρικά.

Η πόλη της Αμαλιάδας αναπτύσσεται με πιο ορθολογικό τρόπο λόγω της θέσης της (πεδιάδα) και η δόμηση αφορά κυρίως διώροφα και τριώροφα κτίρια. Η Αμαλιάδα διαθέτει περισσότερους χώρους πρασίνου, αναψυχής, περιπάτου, σε σύγκριση με τον Πύργο.

Τροχοπέδη στην ορθολογική ανάπτυξη τόσο αστικού, όσο και του παράκτιου χώρου, αποτελεί η εκτεταμένη αυθαίρετη δόμηση στον Ηλειακό χώρο. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται εκτεταμένα στα παράλια και σε έκταση δεκάδων χιλιομέτρων.

Το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης, παρατηρείται στο μεγαλύτερο τμήμα της παραλιακής ζώνης του νομού. Πρόκειται ουσιαστικά για ολόκληρους οικισμούς χωρίς δίκτυα υποδομής που δημιουργήθηκαν σταδιακά από πρόχειρα κτίσματα κακής ποιότητας που εξυπηρετούν χρήσεις παραθεριστικής κατοικίας.

Η ύπαρξη των πολλών αυθαιρέτων ουσιαστικά έχει υποβαθμίσει τις περιοχές με σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στην ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και δυσμενείς συνέπειες στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής. Οι σημαντικότερες επιπτώσεις της αυθαίρετης δόμησης στο περιβάλλον πέρα από αυτή καθαυτή την καταλληλότητα τους από στατική άποψη, είναι η ρύπανση των ακτών και της θάλασσας, η υποβάθμιση της αισθητικής των ακτών αλλά και γενικότερα του περιβάλλοντος χώρου και η διάσπαση της συνοχής του εδάφους στην παραλιακή ζώνη.

Γ.3.3 Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)

Στο Νομό Ηλείας έχει καθοριστεί Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) σύμφωνα με το Διάταγμα της 3/9/1993 (ΦΕΚ 1161/Δ/20.9.93), στην εντός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών υφιστάμενων προ του 1923 παραλιακή περιοχή Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού.

Το όριο της ΖΟΕ ορίζεται ως εξής :

- από το ρέμα περιοχής Αγ. Ιωάννη Λεχαινών (όριο της περιοχής προστασίας της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου - Δάσους Στροφυλιάς),
- από τον εθνικό δρόμο Πάτρας - Πύργου - Κυπαρισσίας, τους δρόμους Μυρσίνης – Νεοχωρίου - Κυλλήνης - Λουτρά Κυλλήνης - Βαρθολομιού - Γαστούνης,
- το όριο προστασίας του αρχαιολογικού χώρου του φρουρίου Χλεμουτσίου στην περιοχή Κάστρου και το σύνορο του Ν. Ηλείας με το Ν. Μεσσηνίας.

Η ΖΟΕ χωρίζεται σε περιοχές Α, Β, Γ, Δ και Ε, κάθε μία από τις οποίες περιλαμβάνει υποπεριοχές ως εξής :

Περιοχή Α

Περιλαμβάνονται η υποπεριοχή Α1 με χρήση τουρισμού - αναψυχής και η υποπεριοχή Α2 με χρήση παραθεριστικής κατοικίας.

Περιοχή Β

Περιλαμβάνονται περιοχές τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, βιοτόπων, αρχαιολογικών ιστορικών τόπων, μνημείων, φυσικών σχηματισμών τμημάτων ή μεμονωμένων στοιχείων (ακτές, σπηλιές, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, συστάδες δένδρων, χείμαρροι, πηγές, υδατοπτώσεις, κλπ.) και διακρίνονται σε έξι υποπεριοχές (Β1, Β2, Β3, Β4, Β5, και Β6).

Περιοχή Γ

Περιλαμβάνεται γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας και διακρίνεται σε οκτώ υποπεριοχές (Π, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6, Γ7 και Γ8).

Περιοχές Δ

Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται οι εισοδοί των πόλεων Πύργου (υποπεριοχή Δ1) και Αμαλιάδας (υποπεριοχή Δ2).

Περιοχές Ε

Είναι οι περιοχές κατά μήκος των οδικών αξόνων που παρουσιάζουν ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον.

Αναλυτικότερα οι παραπάνω περιοχές - υποπεριοχές, καθώς και οι επιτρεπόμενες χρήσεις σε κάθε μία από αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί :

Πίνακας 21: Καθορισμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου

Περιοχή	Θέση περιοχής	Επιτρεπόμενες χρήσεις
A		
A1	Περιοχή "Ζαχάρως" (ο χώρος όπου ευρίσκεται το δημοτικό κάμπινγκ και το δημοτικό περίπτερο) που περιλαμβάνει γεωργική γη και δασικές εκτάσεις	<ul style="list-style-type: none"> κατοικία τουριστικές εγκαταστάσεις κατηγορίας ΑΑ, Α, Β, Γ αναψυκτήρια, εστιατόρια, ταβέρνες, κέντρα διασκέδασης εκτός από 01800, ΒΑΚ και νυκτερινά κέντρα τα οποία επιτρέπονται μόνο εφόσον είναι ενσωματωμένα στις τουριστικές εγκαταστάσεις
	Περιοχή "Αγουλινίτσας" που περιλαμβάνει δημόσια παραθαλάσσια έκταση (γεωργική γη μέτριας απόδοσης και αμμοθίνες)	<ul style="list-style-type: none"> αθλητικές εγκαταστάσεις εμπορικά καταστήματα
	Περιοχή Αγ. Ηλία-Αγ. Ανδρέα λοφώδεις εκτάσεις με καλλιέργειες και δασικές εκτάσεις	<ul style="list-style-type: none"> χώροι συνάθροισης κοινού και πολιτιστικές λειτουργίες κτίρια κοινωνικής πρόνοιας θερμοκήπια γεωργικές αποθήκες οριζοντίου τύπου και δεξαμενές
	Περιοχή "Δουνείκα-Πυργί" με γεωργικές εκτάσεις εκτός αναδασμού	<ul style="list-style-type: none"> αντλητικές εγκαταστάσεις, υδατοδεξαμενές κατασκευαζόμενες επί του εδάφους, φρέατα
	Περιοχή "Κουρούτα-Παλούκι" με γεωργικές εκτάσεις εκτός αναδασμού	<ul style="list-style-type: none"> διαμορφώσεις πλαζ, εγκαταστάσεις παιδότοπων και άθλησης
	Περιοχή "Κυλλήνης-Κάστρου Λυγιάς" εκτάσεις με ενδιαφέρον γεωγραφικό ανάγλυφο	<ul style="list-style-type: none"> Στις περιοχές "Αγ. Ηλία-Αγ. Ανάργυροι", "Κυλλήνη-Κάστρο-Λυγιά" επιτρέπονται τουριστικές εγκαταστάσεις κατηγορίας ΑΑ, Α και Β
	Περιοχή "Ράχης-Γλυκόριζας" γεωργική γη χαμηλής έως μέτριας απόδοσης	
A2	Περιοχή "Ζαχάρως" (περιοχή αυθαιρέτων)	<p>Δεν επιτρέπονται :</p> <ul style="list-style-type: none"> α) βιομηχανικές εγκαταστάσεις β) κτηνοτροφικές ή πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, στέγαστρα σφαγής, στέγαστρα και ποτίστρες ζώων
	Περιοχή "Αγουλινίτσας Επιταλίου" (περιοχή αυθαιρέτων)	<ul style="list-style-type: none"> γ) μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας
	Περιοχή "Αλκυόνας-Σπιάτζας" (περιοχή αυθαιρέτων)	<ul style="list-style-type: none"> δ) εξορυκτική δραστηριότητα

Περιοχή	Θέση Περιοχής	Επιτρεπόμενες Χρήσεις
B		
B1	Η περιοχή που οριοθετείται από την περιοχή "Α2" (αυθαίρετα) Ζαχάφως και τον ποταμό Νέδα περιλαμβάνει παραλιακές εκτάσεις με αμμοθίνες και παραθαλάσσια δάση	<ul style="list-style-type: none"> • εγκαταστάσεις διαμόρφωσης του εδάφους, κίосκια, στέγαστρα, περίπτερα, κλπ. • εγκαταστάσεις παιδότοπων και άθλησης και προσωρινές λυόμενες κατασκευές για εκθέσεις, γιορτές, κλπ.
B2	Περιλαμβάνει τη λίμνη Καϊάφα, το λόφο βόρεια της λίμνης (αρχαιολογικό χώρο) και το δάσος Στροφυλιάς που έχουν κηρυχθεί ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (B 112/81)	<ul style="list-style-type: none"> • εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης των ιαματικών λουτρών Καϊάφα μετά από έγκριση του ΥΠΕΧΩΔΕ
B3	Περιλαμβάνει το δημόσιο Δάσος Σπιάτζας	
B4	Περιλαμβάνει τα δημόσια παραθαλάσσια δάση θινών του Χελωνίτη Κόλπου	<ul style="list-style-type: none"> • εγκαταστάσεις διαμόρφωσης του εδάφους, κίосκια, στέγαστρα, περίπτερα, κλπ. εγκαταστάσεις παιδότοπων και άθλησης και προσωρινές λυόμενες κατασκευές για εκθέσεις, γιορτές, κλπ. • Στις περιοχές B1, B2, B3, B4 επιτρέπονται επίσης διαμορφώσεις λυόμενες κατασκευές για την εξυπηρέτηση των λουσιμένων μετά από έγκριση της Δ/σης Ειδικών Έργων Αναβάθμισης περιοχών του ΥΠΕΧΩΔΕ
B5	Ζώνες εκατέρωθεν της κοίτης των ποταμών Αλφειού από τις εκβολές ως τις θέσεις Λινάρια και του Πηνειού από της εκβολής ως την τεχνητή λίμνη (υδάτινοι βιότοποι)	<ul style="list-style-type: none"> • γεωργική χρήση με τη μορφή της παραδοσιακής καλλιέργειας • θερμοκήπια μετά από έγκριση της Δ/σης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ • Κτηνοτροφική χρήση με τη μορφή της ελεύθερης βοσκής • οι αθλητικές εγκαταστάσεις μετά από έγκριση της Δ/σης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ • έργα υποδομής και συντήρησης των φραγμάτων, έργα διευθέτησης των ποταμών
B6	Περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο Γλαρέντζας - Κυλλήνης	<ul style="list-style-type: none"> • μόνο κτίρια για την εξυπηρέτηση του αρχαιολογικού χώρου

Περιοχή	Θέση Περιοχής	Επιτρεπόμενες Χρήσεις
Γ		
,Γ1	Περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις μεταξύ Ζαχάρως και Γιαννιτσοχωρίου	Στις περιοχές Π, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6 επιτρέπονται : α) κατοικία β) εγκαταστάσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως βοηθητικά κτίρια, αποθήκες οριζοντίου τύπου και δεξαμενές γ) θερμοκήπια δ) αθλητικές εγκαταστάσεις
,Γ2	Περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις γύρω από τον Αλφειό	ε) αντλητικές εγκαταστάσεις, υδατοδεξαμενές επί του εδάφους, φρέατα στ) στέγαστρα και ποτίστρες ζώων σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Υπ. Γεωργίας ζ) μεταποιητικές μονάδες (βιομηχανικές εγκαταστάσεις και συναφείς δραστηριότητες) ήτοι μονάδες συναφείς με τη γεωργία,
,Γ3	Περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις των οικισμών Πύργου, Σκουροχωρίου, Μυρτιάς, Λεβεντοχωρίου, Κορακοχωρίου	η) κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (εγκαταστάσεις πουλερικών, χοίρων, κλπ.) θ) μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας σε χερσαία έκταση επιτρέπονται μόνο στις περιοχές Γ2 και Γ8 για ιχθυογεννητικούς σταθμούς, ιχθυοτροφεία κλπ.
,Γ4	Περιλαμβάνει γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας από Δουνέικα έως Γαστούνη	ι) έργα υποδομής και άλλα σχέδια κ) κτίρια κοινής ωφέλειας
,Γ5	Περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις των οικισμών Βαρθολομιού, Βρανά, Λυγιά, Γλύφα	
,Γ6	Περιλαμβάνει γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας των οικισμών Νεοχωρίου- Μυρσίνης, Λεχαιών	(Σημείωση: οι δραστηριότητες των παραγράφων η, θ, ι, κ, επιτρέπονται μετά από τήρηση διαδικασίας προέγκρισης χωροθέτησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων)
,Γ7	Περιλαμβάνει γεωργική γη του οικισμού Κυλλήνης	α) κατοικία β) επί πλέον στη βόρεια της σιδηροδρομικής γραμμής περιοχή επιτρέπονται : • εστιατόρια • αναψυκτήρια • κτίρια κοινής ωφέλειας • χώροι πολιτιστικών εγκαταστάσεων • χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων

Περιοχή	Θέση Περιοχής	Επιτρεπόμενες Χρήσεις
,Γ8	Περιλαμβάνει δημόσιες εκτάσεις των αποξηραμένων λιμνών Αγουλινίτσας, Μουριάς και Έλους Κάστας	<ul style="list-style-type: none"> • οι χρήσεις των περιοχών Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, Γ6 πλην κατοικίας • στην περιοχή Αγουλινίτσας επιτρέπεται η χωροθέτηση μικρού αεροδρομίου για ελαφρά αεροσκάφη
Δ		
,Δ1	Είσοδος Πύργου	Στις περιοχές Δ1 και Δ2 επιτρέπονται : α) κατοικία β) τουριστικές εγκαταστάσεις κατηγορίας ΑΑ, Α γ) ταβέρνες, εστιατόρια, αναψυκτήρια δ) κτίρια κοινωνικής πρόνοιας ε) εμπορικά καταστήματα, υπεραγορές, εκθεσιακά κέντρα ζ) γεωργικές αποθήκες η) υδατοδεξαμενές επί του εδάφους, φρέατα, αντλιοστάσια θ) θερμοκήπια
,Δ2	Είσοδος Αμαλιάδας	
Ε	Είναι περιοχές κατά μήκος των οδικών αξόνων που παρουσιάζουν ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον : 1) Περιοχές 300μ. εκατέρωθεν των παρακάτω οδικών αξόνων: • Πύργου-Αρχ. Ολυμπίας • Γαστούνης-Αρχ. Ηλιδας • Θολού-Επικούρειου Απόλλωνα • Επιταλίου-Κρέστενας-Αρχ. Ολυμπίας • Πύργου Κατακόλου 2) Περιοχές 150 μ. εκατέρωθεν των παρακάτω οδικών αξόνων: • Ζαχάρας-παραλίας • Γαστούνης-Βαρθολομιού • Βαρθολομιού-Λ. Κυλλήνης • Βαρθολομιού δάσους Θινών 3. Περιοχές 100 μ. εκατέρωθεν του οδικού άξονα Χανάκια - Μυρτιά - Αγ. Ηλίας - Πύργος - παραλία	Δεν επιτρέπονται: α) εγκαταστάσεις βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, συνεργείων αυτοκινήτων β) εξορυκτική δραστηριότητα γ) στέγαστρα σφαγής, ποτίστρες ζώων, μαντριά δ) κτηνοτροφικές ή πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις στ) υδατοδεξαμενές επί υποστυλωμάτων ζ) οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις η) κέντρα αναψυχής (μουζούκια, club) θ) η δημιουργία τουριστικών μονάδων επιτρέπεται μετά την τήρηση της διαδικασίας προέγκρισης χωροθέτησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων

Πηγή: Ηλειακή ΑΕ

Γ.3.4 Πρόγραμμα Καποδίστριας II

Το πρόγραμμα «Καποδίστριας II» αναφέρεται στην Διοικητική Μεταρρύθμιση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και αποτελεί μετεξέλιξη του προγράμματος «I. Καποδίστριας». Τα τρέχοντα ζητήματα και προβλήματα που αφορούν στο σημερινό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Ο.Τ.Α., οδήγησαν σε συζητήσεις και προτάσεις που αφορούσαν τη Διοικητική μεταρρύθμιση, τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η πρώτη προϋπόθεση που τίθεται βέβαια, για να αποδώσει κάθε σχεδιασμός, η οποία τίθεται μετ' επιτάσεως από την ΚΕΔΚΕ, είναι η νέα οργάνωση να συνοδευτεί με ουσιαστικές αρμοδιότητες και γενναία χρηματοδότηση από την κεντρική διοίκηση, ειδάλλως θα έχουμε ένα διοικητικό σύστημα (όπως το σημερινό με οξυμένα οικονομικά προβλήματα των Ο.Τ.Α.) ικανό στη θεωρία αλλά και πάλι όχι αποτελεσματικό στην πράξη.

Σύμφωνα με τους άξονες του κυβερνητικού σχεδιασμού:

- Οι 13 διοικητικές περιφέρειες θα μειωθούν σε πέντε έως επτά, ώστε παράλληλα να υλοποιηθεί και η πρωθυπουργική δέσμευση στην 70ή ΔΕΘ το 2005 για τη δημιουργία αναπτυξιακών υπερπεριφερειών. Στην ουσία οι αλλαγές δεν μπορούν να εφαρμοστούν νωρίτερα από το 2013 λόγω του Δ' ΚΠΣ και των σχεδίων που κατέθεσε η Ελλάδα στην Ε.Ε. βάσει των περιφερειών που υφίστανται σήμερα. Είναι πιθανό να θεσμοθετηθεί και αιρετό περιφερειακό συμβούλιο, όχι όμως και αιρετός περιφερειάρχης, καθώς δεν επιτρέπεται από το Σύνταγμα.

- Οι 50 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις θα συνενωθούν στο πρότυπο της υπερνομαρχίας Δράμας - Καβάλας - Ξάνθης και θα μειωθούν σε 20 το ανώτερο. Αντί για νομαρχιακή αυτοδιοίκηση θα μιλάμε για περιφερειακή αυτοδιοίκηση.

- Οι δήμοι από 1.000 θα μειωθούν τουλάχιστον κατά το ήμισυ με την εφαρμογή του "Καποδίστρια II", ο οποίος θα προβλέπει εθελούσιες συνενώσεις με τη χορήγηση ισχυρών οικονομικών κινήτρων. Η περίοδος για τις εθελούσιες συνενώσεις θα διαρκέσει ως τα μέσα του 2009 και στη συνέχεια η κυβέρνηση, περίπου ένα χρόνο

πριν από τις δημοτικές εκλογές, θα παρουσιάσει την τελική της πρόταση για το νέο χάρτη της χώρας. Σε ότι αφορά τους ΟΤΑ, θα θεσμοθετηθεί και η μητροπολιτική διοίκηση στα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με τους πρώτους σχεδιασμούς τη μητροπολιτική διακυβέρνηση δήμοι του ευρύτερου πολεοδομικού συγκροτήματος, οι οποίοι θα συναποφασίζουν επί οκτώ τομέων: περιβάλλον, διαχείριση απορριμμάτων, οδικό δίκτυο, πολεοδομικός σχεδιασμός, αστική ανάπτυξη, κοινωνικές δομές, σχολική στέγη και πολιτική προστασία.

Στρατηγικός στόχος της Μεταρρύθμισης της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί όχι μια απλή διοικητική συνένωση, αλλά η ουσιαστική αναβάθμιση της, με συνολικό πρόγραμμα που θα οδηγεί σε ισχυρούς Ο.Τ.Α. Απώτερος σκοπός αποτελεί η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και η προώθηση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

Γι' αυτόν τον λόγο, οι προτάσεις αναφέρουν, ότι η Μεταρρύθμιση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν πρέπει να γίνει μεμονωμένα, αλλά να είναι ενταγμένη σ' ένα συνολικό Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης της Δημόσιας Διοίκησης, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης πρέπει να στοχεύει:

- στην επιτελική Κεντρική Δημόσια Διοίκηση
- στην αιρετή Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση
- Στην ισχυρή Τοπική Αυτοδιοίκηση

Τα πολιτικά και μητροπολιτικά κριτήρια αποτελούν εδώ και χρόνια τροχοπέδη στην βιώσιμη ανάπτυξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιβάλλεται, λοιπόν, η χωροθέτηση των νέων ανθρωπογεωγραφικών ενοτήτων ως "ανοικτών πόλεων", με κριτήρια πληθυσμιακά, χωροταξικά, κοινωνικοοικονομικά/αναπτυξιακά και πολιτιστικά/ιστορικά.

Η Μεταρρύθμιση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα αναφέρεται σε ένα μεσοχρόνιο ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημιουργίας ισχυρών Ο.Τ.Α., δηλαδή ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποστήριξης της Μεταρρύθμισης της Τοπικής

Αυτοδιοίκησης. Αυτό θα χρηματοδοτείται με νέους πόρους και θα περιλαμβάνει, είτε ως κίνητρα εθελοντικής συνένωσης είτε ως συνοδευτικά μέτρα υποχρεωτικής συνένωσης, τα ακόλουθα:

- την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και τη φορολογική αποκέντρωση
- την κατασκευή των βασικών τεχνικών υποδομών που θα συγκροτούν αναπτυξιακά κάθε ανθρωπογεωγραφική ενότητα
- τη στελέχωση των Ο.Τ.Α. και την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού τους
- την ανάπτυξη και οργάνωση των δημοτικών λειτουργιών και ιδιαίτερα των επιτελικών λειτουργιών
- την ολοκλήρωση της εισαγωγής των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στους Ο.Τ.Α.
- τη βελτίωση των σχέσεων των Ο.Τ.Α. με το υπόλοιπο διοικητικό σύστημα καθώς και με την κοινωνία των πολιτών.

Οι αλλαγές και οι βελτιώσεις αυτές ουσιαστικά θ' αναβαθμίσουν την πολιτική διεύθυνση και τη διοικητική ικανότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόσο για την προώθηση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης όσο και για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.

Το πρόγραμμα «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ II» περιλαμβάνει θεσμικά, διοικητικά και οικονομικά κίνητρα και υποστήριξη των Ο.Τ.Α. για τη συγκρότηση σε κάθε ανθρωπογεωγραφική ενότητα ενός Δήμου, στις υπηρεσίες του οποίου θα περιλαμβάνονται τουλάχιστον: γραφείο προγραμματισμού, οικονομική υπηρεσία και τεχνική υπηρεσία.

Τα κίνητρα και η υποστήριξη είναι:

- Η θεσμική ρύθμιση και η τεχνική υποστήριξη των δήμων για τη στελέχωση τους με επιστημονικό προσωπικό, η κατάρτιση και η συνεχής συμβουλευτική υποστήριξη του και κίνητρα αποχώρησης των παλαιών γραμματέων των κοινοτήτων,

- Η οικονομική και τεχνική υποστήριξη των νέων δήμων για την οργάνωση των υπηρεσιών τους και την εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.).
- Η εκχώρηση φορολογικών εσόδων, στο πλαίσιο της προτεινόμενης φορολογικής αποκέντρωσης και η υποστήριξη των Ο.Τ.Α. προκειμένου να δημιουργήσουν εισπρακτικούς μηχανισμούς,
- Εφαρμόζονται στους νέους δήμους τα οκτώ "έργα-σημαίες" που πρότεινε η Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Διοικητική Μεταρρύθμιση" του Υπουργείου Εσωτερικών, δηλαδή: (1) επιτελική μονάδα σε κάθε δήμο, (2) διαχειριστική επάρκεια, (3) εκσυγχρονισμός δημοσιονομικής διαχείρισης, (4) αναβάθμιση δημοτικής διοίκησης (μάνατζμεντ), (5) βελτίωση υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις, (6) νέες πολιτικές προσωπικού, (7) εφαρμογή πολιτικών ισότητας και (8) ενίσχυση ικανότητας πολιτικής προστασίας.
- Οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί της Τ.Α. αναλαμβάνουν την προετοιμασία της πιστοποίησης της διαχειριστικής επάρκειας των νέων δήμων, ώστε να εκτελούν έργα από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους.
- Οι νέοι δήμοι αναλαμβάνουν την εφαρμογή του τμήματος του σχεδίου ανάπτυξης που δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί (κατασκευή των υποδομών, εφαρμογή προγραμμάτων) και τη διαχείριση των αντίστοιχων μέσων και του τεχνικού εξοπλισμού. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιούν και τα έργα που αφορούν στην περιοχή τους και εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» και στο Ε,Σ.Π.Α. 2007-2013,
- Με ειδικό πρόγραμμα χρηματοδοτούνται για μία δεκαετία τα μικρά έργα και οι συντηρήσεις που αποφασίζουν τα Τοπικά Συμβούλια, καθώς και το κόστος λειτουργίας μιας αποκεντρωμένης δημοτικής υπηρεσίας και ενός Κ.Ε.Π. σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα, που έχει ελάχιστο πληθυσμό (π.χ. 300 κατοίκους).
- Οι αιρετοί των Ο.Τ.Α. που συνενώνονται διατηρούν τα δικαιώματά τους για το σύνολο της τετραετίας που εκλέχθηκαν

Στα πλαίσια του Προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ», προτείνεται η ενοποίηση των Νομαρχιών Ηλείας, Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας. Το μοντέλο διοίκησης θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια ευέλικτη μορφή σε επίπεδο περιφέρειας, ενώ η

διοίκηση στο νομό Ηλείας να γινόταν από αιρετό περιφερειακό σύμβουλο. Το μοντέλο αυτό με εκλεγμένο-αιρετό περιφερειάρχη και εκλεγμένο περιφερειακό συμβούλιο, με κατάργηση των νομαρχιακών συμβουλίων αλλά όχι των νομών, θα αποτελούσε της βιώσιμης ανάπτυξη του Νομού Ηλείας μετά το 2013(τέλος του ΕΣΠΑ).

Γ.3.5 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι ο Νομός Ηλείας αποτελεί έναν νομό με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του την πληθυσμιακή διασπορά και τα χαμηλά επίπεδα αστικοποίησης, με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι απαιτήσεις για υποδομές. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων του νομού είναι άντρες, ενώ η αγροτική δραστηριότητα καταλαμβάνει πρωταρχική θέση στις επιλογές απασχόλησης του πληθυσμού.

Η διπολική ανάπτυξη του νομού σε συνδυασμό με την διπολική διασπορά, συμβάλει στην αύξηση του κόστους των υποδομών αλλά και του κόστους που είναι αναγκαίο γενικότερα για την εξυπηρέτηση των πολιτών του Νομού Ηλείας.

Η μειονεκτική ρυμοτομία και η έλλειψη χώρων πρασίνου σε ορισμένα αστικά κέντρα, καθώς και η ύπαρξη πολλών αυθαιρέτων περιοχών αποτελεί αρνητικό στίγμα του νομού. Ευχάριστο γεγονός αποτελεί η έναρξη στις 10 Ιανουαρίου 2008 κατεδάφισης αυθαιρέτων κτισμάτων μετά από πολλά χρόνια. Τέλος, η δημιουργία ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδίου αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την αξιοποίηση και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, αφού το θεσμικό πλαίσιο των ΖΟΕ και ΣΧΟΟΑΠ είναι αρκετά ασαφές.

Η διατήρηση του μεσοαστικού χρώματος παλαιότερων εποχών, λόγω της ύπαρξης νεοκλασικών κτιρίων, με την αναπαλαίωση των εγκαταλελειμμένων κτιρίων, σε συνδυασμό με την δημιουργία χώρων πρασίνου, θα συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών.

Με την υλοποίηση σημαντικών δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο στον τομέα του αστικού περιβάλλοντος, θα φθάσει στον Νομού Ηλείας σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γ.4 Αγροτικό περιβάλλον Νομού Ηλείας¹²

Το αγροτικό περιβάλλον του Νομού Ηλείας, μέχρι τις πρόσφατες πυρκαγιές του 2007 αποτελούσε βασικό πυλώνα της τοπικής οικονομίας. Η υποχώρησή του θα δημιουργήσει ένα σοβαρό κίνδυνο για την οικονομία συνολικά του νομού. Επιπροσθέτως, στο τομέα της γεωργίας, η τεχνολογική εξέλιξη που παρουσιάζεται, είναι ιδιαίτερα χαμηλή και δεν υπάρχουν πρωτοποριακές ιδέες για έξυπνες καλλιέργειες όπως και καινοτόμες αγροτικές δραστηριότητες. Επιπρόσθετα η μεγάλη εκμετάλλευση της γης, τα υψηλά επίπεδα νιτρορύπανσης σε συνδυασμό με τις καταστροφικές πυρκαγιές, αποτελούν τροχοπέδη στην ορθολογική ανάπτυξη του τομέα αυτού.

Γ.4.1 Η αγροτική οικονομία του Νομού Ηλείας

Με βάση την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001, το 35,39 % του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον πρωτογενή αγροτικό τομέα. Υπάρχει και ένα ποσοστό της τάξεως του 1,89% που απασχολείται στον δευτερογενή αγροτικό τομέα (βιομηχανία τροφίμων και ποτών).

Ο αγροτικός τομέας έχει ιδιαίτερη σημασία για το Νομό Ηλείας. Το ποσοστό (35,39%) του ενεργού πληθυσμού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό στην Ελλάδα (13%). Το διάστημα 1991-2001 η απασχόληση στο κλάδο μειώθηκε κατά 3,8% όταν σε εθνικό επίπεδο η αντίστοιχη πτώση ήταν πολύ μεγαλύτερη (8,9%).

Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του αγροτικού κλάδου στην Ηλεία αποτελεί το 26% της συνολικής προστιθέμενης αξίας του νομού, όταν τα αντίστοιχα ποσοστά για τη περιφέρεια Δ. Ελλάδας είναι 11% και πανελλαδικά 6%. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία αποτελούν στοιχεία της ICAP, με βάση επεξεργασμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ, επιβεβαιώνουν τη μεγάλη σημασία του αγροτικού κλάδου στον Νομό Ηλείας.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα βασικότερα στοιχεία του αγροτικού περιβάλλοντος στο Νομό Ηλείας.

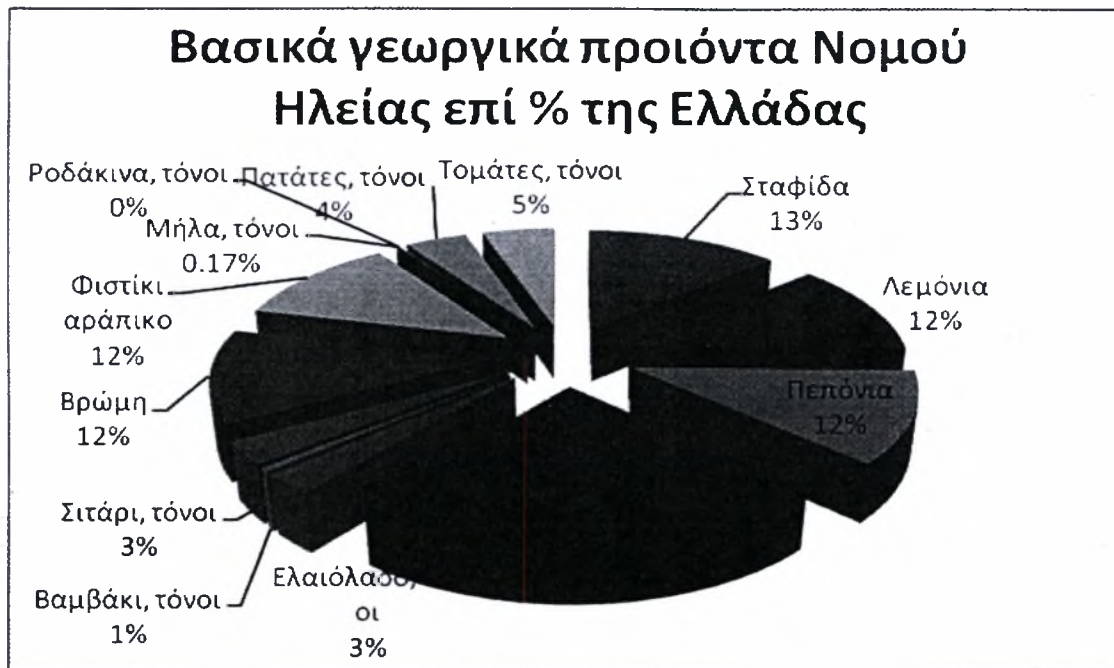
¹² Βασίζεται σε στοιχεία α) της ΕΣΥΕ, β) της ICAP, γ) της Απολογιστικής Έκθεσης Ν.Α. Ηλείας 1999-2006, δ) από την Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης Ν.Α. Ηλείας

Πίνακας 23: Βασικότερα στοιχεία αγροτικού περιβάλλοντος

Πρωτογενής τομέας	1999	2000	2001	2005	Μεταβολή(%) 2000-2005	% της χώρας
Προϊόν , βασικές τιμές, εκ. ευρώ	282	287	301			
% ΑΕΠ	25,84	24,84	24,11			
% του τομέα χώρας	3,5	3,57	3,61			
Γεωργία						
Σταφίδα	11473	11721	11540	8445	-29,90	19,92
Λεμόνια	19960	20544	20212	15353	-25,30	18,19
Πεπόνια	19012	19431	21658	29197	50,30	17,78
Καρπούζια	169342	172096	174167	240056	39,50	35,25
Ελαιόλαδο, τόνοι	32410	32726	24502	16380	-49,90	3,98
Βαμβάκι, τόνοι	8047	9250	9864	8680	-6,20	0,70
Σιτάρι, τόνοι	24523	20174	22994	16817	-2,50	4,59
Βρώμη	15986	16233	16150	15408	-5,10	18,32
Φιστίκι αράπικο	970	1035	912	302	-70,80	17,43
Μήλα, τόνοι	1630	1640	473	429	-73,80	0,17
Ροδάκινα, τόνοι	930	930	1365	1020	9,70	0,12
Πατάτες, τόνοι	132390	133331	127267	52178	-60,90	6,37
Τομάτες, τόνοι	256090	237831	204900	134686	-38,20	7,60
Κτηνοτροφία						
Λίπος χοιρινό	178	182	175	139	-23,60	9,96
Βούτυρο νωπό	33	35	37	44	25,70	1,81
Βούτυρο Λειωμένο	60	62	55	41	-33,90	4,81
Μαλλιά προβάτων	486	506	501	492	-2,80	5,69
Κρέας, τόνοι	17160	17164	12717	13385	-22,00	2,90
Γάλα, τόνοι	68002	68161	75747	88341	29,60	4,45
Τυρί μαλακό, τόνοι	2567	2566	6246	5405	110,60	4,62
Τυρί σκληρό, τόνοι	299	300	256	251	-16,30	0,64
Αυγά, χιλ.τεμάχια	76665	76670	42958	43209	-43,60	2,20
Αλιεία						
Ψάρια εσωτερικών υδάτων	98	97	126	194	100	0,69

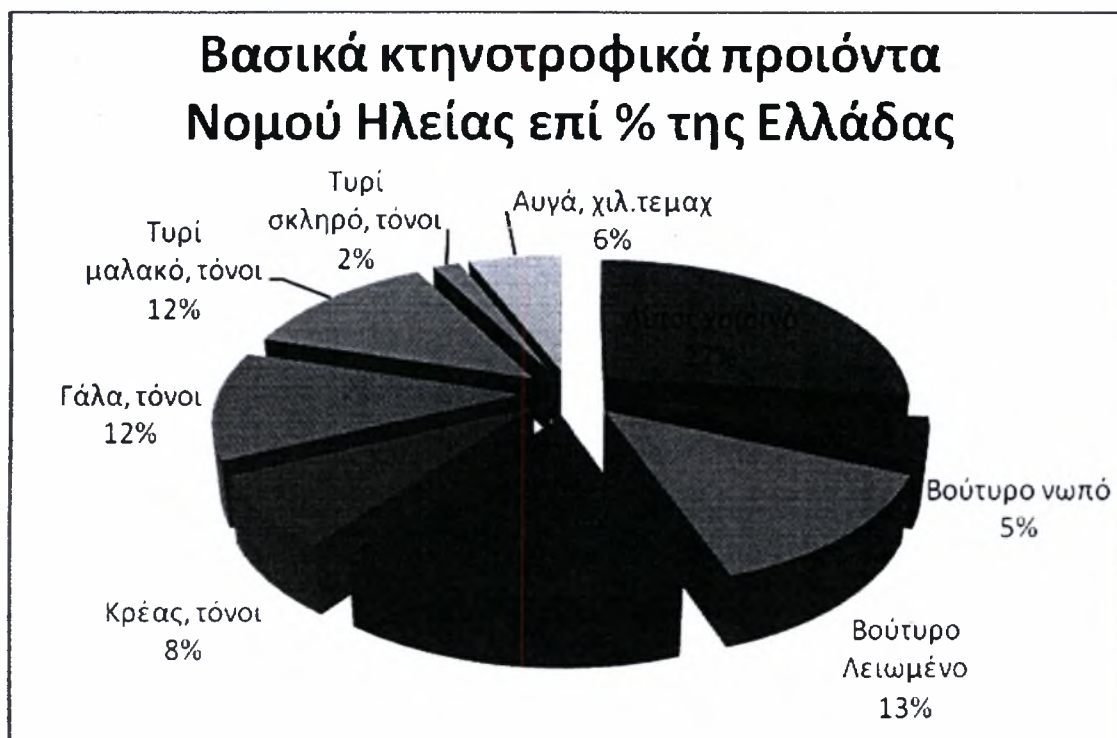
Πηγή: ICAP

Διάγραμμα 3: Βασικά γεωργικά προϊόντα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 4: Βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η κύρια οικονομική δραστηριότητα του νομού που απορρέει από τον πρωτογενή τομέα και ειδικότερα από την γεωργία, ευνοείται τόσο από τη

μορφολογία του εδάφους και τους πολύ αξιόλογους φυσικούς πόρους (υδάτινο δυναμικό, ποιότητα εδάφους), όσο και από τη υποδομή στον πρωτογενή τομέα (δίκτυα άρδευσης, μηχανολογικός εξοπλισμός, κλπ.).

Από τον παραπάνω πίνακα, γίνεται φανερό ότι σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες παραγωγής προϊόντων και δεικτών του γεωργικού αλλά και του κτηνοτροφικού κλάδου εμφανίζεται πτώση για την περίοδο 200-2005. Άνοδος παραγωγής εμφανίζεται μόνον σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, δηλαδή στα καρπούζια, τα πεπόνια και τα ροδάκινα από την μία, καθώς και στο μαλακό τυρί και στο γάλα από την άλλη.

Ο πρωτογενής τομέας στην Ηλεία, παρά τη σημαντική συμμετοχή του στα μακροοικονομικά μεγέθη, εμφανίζει μία ελαφρά φθίνουσα πορεία σε επίπεδο συμμετοχής στο ΑΕΠ η οποία τα τελευταία χρόνια σταθεροποιείται στο επίπεδο του 25% περίπου. Η εξειδίκευση των καλλιεργειών παραμένει σχετικά σταθερή με έμφαση σε καλλιέργειες όπως οι ντομάτες κυρίως καθώς και οι πατάτες χωρίς να παραγκωνίσουμε και την ύπαρξη των παραδοσιακών καλλιεργειών όπως π.χ. η ελαιοκαλλιέργεια και τα εσπεριδοειδή.

Η Ηλεία δεν έχει αξιοποιήσει πλήρως τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα στην γεωργική παραγωγή και δεν έχει οργανώσει ικανοποιητικά τις συνθήκες μεταφοράς και εμπορίας ιδιαίτερα των ευπαθών προϊόντων φυτικής παραγωγής. Λόγω της σχετικής απομάκρυνσης του νομού από τα μεγάλα αστικά κέντρα (ειδικότερα την Αθήνα) αλλά και από την υπόλοιπη Ελλάδα το κόστος μεταφοράς των προϊόντων είναι σημαντικά υψηλό. Βεβαίως μετά την ολοκλήρωση της ζεύξης Ρίου-Αντίρριου υπάρχει βελτίωση η οποία όμως δεν κρίνεται ως αρκετή.

Η αυξημένη χρήση νιτρωδών στα καλλιεργούμενα εδάφη αποτελεί επίσης σημαντικό κίνδυνο επιδρώντας στον υδροφόρο ορίζοντα και ως εκ τούτου κρίνεται επίσης ως επιτακτική ανάγκη η απονιτροποίηση των γεωργικών γαιών.

Σε ότι αφορά στην κτηνοτροφία οι γεωφυσικές και κλιματολογικές συνθήκες στην Ηλεία ευνοούν την ανάπτυξη της. Όμως η ύπαρξη μεγάλων ορεινών όγκων, η απουσία φυσικών λιμανιών, η αύξηση της αξίας της γης, η έλλειψη έργων υποδομής

όπου υπάρχουν βοσκότοποι, η έλλειψη σφαγείων, η έλλειψη ζωοτροφών, η απουσία ερευνητικών ιδρυμάτων για την κτηνοτροφία, η έλλειψη κατάρτισης των κτηνοτρόφων, η εγκατάλειψη από τους νέους κ.ά., είναι μερικοί από τους λόγους που δρουν ανασταλτικά για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της κτηνοτροφίας.

Ο κλάδος κυριαρχείται από την εκτροφή προβάτων, που καλύπτει το 72.3% των εκτρεφόμενων κεφαλών ζώων. Ακολουθεί η εκτροφή κατσικιών με 20% των εκτρεφόμενων ζώων.

Το κλίμα, το έφορο έδαφος, το νερό, που δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής μεγάλης ποικιλίας και καλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων αποτελούν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

Ο κυριότερος στόχος σήμερα για την γεωργία, είναι η ποιότητα των προϊόντων, η μεταποίησή τους και η διάθεση τους ως τρόφιμα, η προστιθέμενη αξία στα προϊόντα, η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κανόνων στην παραγωγή και επεξεργασία τους, η δημιουργία οικονομίας κλίμακας στα βασικά προϊόντα, ο εξαγωγικός προσανατολισμός και η επιθετική πολιτική στην εμπορία.

Ο δευτερογενής τομέας που δεν είναι σημαντικά αναπτυγμένος, περιορίζεται κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες είναι συναφείς του αγροτικού τομέα.

Ο κλάδος της αλιείας στον Νομό Ηλείας, απασχολεί ελάχιστο κόσμο. Παρότι υπάρχουν αρκετά πρόχειρα αλλά και σύγχρονα αλιευτικά καταφύγια, όπως στο Παλούκι Αμαλιάδας αλλά και το υπό κατασκευή στον Άγιο Παντελεήμονα Λεχαινών, η αξιοποίησή τους δεν κρίνεται ικανοποιητική. Παράλληλα πρέπει να τονιστεί, ότι ο Νομός δεν προσφέρεται για ιχθυοκαλλιέργειες λόγω της γεωμορφίας του (ανοιχτές θάλασσες).

Γ.4.2 Αγροτικές Υποδομές

Ο νομός Ηλείας διαθέτει μεγάλο και αξιόλογο αρδευτικό δίκτυο, φτιαγμένο κατά τα Γαλλικά πρότυπα, το οποίο όμως λόγω παλαιότητας παρουσιάζει αυξημένα κόστη συντήρησης, μειωμένη ωφέλεια για τους παραγωγούς καθώς και συχνές ζημιές λόγω φθοράς σε κανάλια, αντλιοστάσια, κλπ. Επίσης πρέπει να τονιστεί το γεγονός, ότι το υπάρχον σύστημα χρήζει σημαντικών βελτιώσεων, αφού η σημερινή κατάσταση οδηγεί σε κατασπατάληση των υδάτινων πόρων με σοβαρές επιπτώσεις στον υδροφόρο ορίζοντα. Οι αρδευθείσες εκτάσεις αντιστοιχούν στο 30% περίπου της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης και στο 50, 7 % των εκμεταλλεύσεων ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό.

Στο Νομό υπάρχουν τρεις μεγάλες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και δεκάδες αγροτικοί συνεταιρισμοί, η λειτουργία των οποίων παρουσιάζει τα θεμελιώδη προβλήματα των αγροτικών συνεταιρισμών ολόκληρης της χώρας και επομένως κρίνεται μη αποτελεσματική. Παράλληλα έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν πέντε Ομάδες Παραγωγών Προϊόντων οι οποίοι εστιάζονται στην παραγωγή βιομηχανικής ντομάτας (2), κηπευτικών (2) και σταφίδας (1). Ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση, η ίδρυση και λειτουργία τους είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων βιομηχανικών συμφερόντων της περιοχής και επομένως ξεφεύγει από το πνεύμα και τη φιλοσοφία της Ομάδας Παραγωγών.

Η προβληματικότητα των συνεταιριστικών οργανώσεων (που δεν περιορίζεται απλά στη χρηματοοικονομική της πλευρά) έχει αποδυναμώσει τη συνοχή του αγροτικού τομέα, χωρίς στη θέση της να έχουν αναπτυχθεί νέες δομές και μηχανισμοί. Παράλληλα, ο πρωτογενής τομέας, με ελλείψεις ακόμη στις υποδομές, ανεπαρκείς υπηρεσίες και κάτω από την πίεση άλλων τομέων, κυρίως του τουρισμού, βρίσκεται σε μειονεκτική θέση συνολικά ως προς την προοπτική του.

Στην γεωργία, ο παραδοσιακός τρόπος παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων βρίσκεται σε χρόνια κρίση γεγονός που θέτει επιτακτικά το ζήτημα της ανασυγκρότησης της σε σύγχρονες βάσεις. Η νέα αναθεώρηση της ΚΑΠ θα έχει δυσμενέστερες συνέπειες αν δεν υπάρξουν έγκαιρα οι κατάλληλες προσαρμογές.

Τα διαρθρωτικά και οργανωτικά προβλήματα, οι μεγάλες αποστάσεις από τα κέντρα κατανάλωσης παραμένουν ως κύριες αιτίες στην αναφερόμενη κρίση. Το χαμηλό επίπεδο τυποποίησης των αγροτικών προϊόντων και οι αδύνατοι μηχανισμοί συγκέντρωσης, εμπορίας και προβολής τους επιδεινώνουν το πρόβλημα.

Ο Νομός Ηλείας είναι από τους κορυφαίους σε επίπεδο εξαγωγών ρισμένων αγροτικών προϊόντων (ιδιαίτερα στα καρπούζια), σε πανελλήνια κλίμακα.

Οι καταστροφές που υπέστησαν οι αγροτικές εκτάσεις από τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007 ήταν ιδιαίτερα εκτεταμένες. Καταστράφηκαν μεταξύ άλλων 157.112 στρ. ελαιώνων, που αποτελούν το 37,8% της συνολικής τους έκτασης στον νομό. Σημαντικές ήταν επίσης οι ζημιές σε υποδομές και μέσα (αποθήκες, μηχανήματα κλπ).

Στον τομέα της κτηνοτροφίας υπάρχουν τόσο εντατικές όσο και εκτατικές μονάδες παραγωγής. Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται αξιόλογες πρωτοβουλίες βιολογικής κτηνοτροφίας, οι οποίες εντοπίζονται στα ημιορεινά και ορεινά του νομού.

Μεγάλες ήταν οι ζημιές από τις πυρκαγιές και στην κτηνοτροφία. Οι απώλειες σε ζωικό κεφάλαιο ήταν μεγάλες όπως επίσης και σε υποδομές (στάβλοι, μηχανήματα κλπ). Οι προσπάθειες αποκατάστασης και φυσικής αναγέννησης των δασών και των αγρών αναμένεται πως θα περιορίσουν σημαντικά της περιοχές βοσκής των ζώων.

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται τα σημαντικότερα έργα που υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ

Πίνακας 25: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ

Τίτλος Έργου	Προϋπολογισμός έργου σε €
Έργα προστασίας φράγματος Φλόκα ποταμού Αλφειού	1.771.518,64
Αναδιάρθρωση - εκσυγχρονισμός δικτύων αντλιοστασίου Πηνειού	1.210.075,11
Αντιπλημμυρικά έργα Πηνειού	689.009,00
Αναδιάρθρωση - εκσυγχρονισμός δικτύων τεχνητής βροχής έργων Πηνειού - Αλφειού	3.736.858,16
Υδρευση Δημοτικών Διαμερισμάτων Δ. Ωλένης	352.305,52
Αγροτική οδοποιία Νομού Ηλείας	739.545,00
Υδρευση Γούμερου	274.516,79
Αντικατάσταση εσωτερικού δικτύου ύδρευσης Δ.Δ. Ανδρίτσαινας	326.000,00
Έργα παροχής ηλεκτρισμού σε αγροτικές περιοχές Νομού Ηλείας	606.940,57
Αντικατάσταση εσωτερικού δικτύου ύδρευσης Πετραλώνων Δήμου Φιγαλείας	86.808,21
Οδός Κρυονέρι - Δαφνιώτισσα - Άγιος Ηλίας -Κέντρο	988.007,32
Δρόμος Δάφνη - Σιμόπουλο - συνδετήριοι και παράκαμψη Χαβαρίου, βελτίωση δρόμου Σιμόπουλο - Λάπα - Μαζαράκι	836.515,61
Δρόμος Μιράκα - Λάλα -Λαμπεία	2.942.697,64
Ολοκλήρωση δρόμων Πύργου – Κατακόλου, Αμαλιάδας- Δάφνης	662.975,53
Βελτίωση παραποτάμιας οδού Καλυβάκια- Πλουτοχώρι-Σέκουλα-Ανδρίτσαινα και συνδετήριοι	1.707.618,31
Βελτίωση επαρχιακής οδού Κεραμίδια-Σιμόπουλο -111 Ε.Ο. και συνδετήριοι	3.202.854,88
Βελτίωση οδού Κρέστενα - Βρίνα	377.765,55
Κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ) για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου	400.130,00
Λιθόστρωση δρόμου Αρχαίας Φιγαλείας	228.120,85

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Τα περισσότερα έργα αφορούν σε βελτιώσεις των τεχνικών υποδομών (π.χ. δρόμοι, ασφαλτοστρώσεις, πλακοστρώσεις κλπ.), ενώ μεγάλο τμήμα των έργων αφορούσε εγγειοβελτιωτικά έργα. Χαρακτηριστικό επίσης αποτελεί το γεγονός, ότι τα έργα χαρακτηρίζονται από έντονη χωρική διασπορά και κατακερματισμό πόρων.

Είναι σημαντικό πάντως να αναφερθεί, ότι σημαντικές ενέργειες στον τομέα της διακίνησης και εμπορίας (π.χ. περιφερειακές αγορές - εμπορευματικός σταθμός Ανδραβίδας) δεν υλοποιήθηκαν, με εξαίρεση επενδύσεις σε μικρές μονάδες που γειτνιάζουν άμεσα με τους τόπους παραγωγής. Αποτέλεσμα ήταν η τοπική παραγωγή να μην οδηγηθεί σε αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, με δεδομένη και την αντίρροπη πίεση που ασκούσαν οι ενισχύσεις των παραδοσιακών προϊόντων.

Επιπρόσθετα, δεν υπήρξε ένα περιφερειακό σχέδιο ορθολογικής διαχείρισης των υδατικών πόρων με αποτέλεσμα να υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στον υδροφόρο ορίζοντα.

Γ.4.3 Συμπεράσματα

Παρά τη σημασία του για το νομό, την ισχυρή αγροτική παράδοση και κουλτούρα, ο αγροτικός τομέας της περιοχής χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανταγωνιστικότητα λόγω υψηλού κόστους, της χαμηλής χρήσης νέων τεχνολογιών αλλά και της έλλειψης υποδομών στον τομέα διακίνησης και εμπορίας.

Η γεωργία στις πεδινές ζώνες, λόγω κλίματος και σύστασης εδαφών, έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα που δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής ευρέως φάσματος προϊόντων με εξαγωγικές δυνατότητες. Οι βασικότεροι κλάδοι παραγωγής είναι η ελαιοκαλλιέργεια, τα κηπευτικά, τα εσπεριδοειδή, η αμπελοκαλλιέργεια, η βιομηχανική τομάτα, το βαμβάκι, κ.α.

Συνοψίζοντας, τα κυριότερα προβλήματα στον αγροτικό τομέα της περιοχής εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- Στο μικρό και πολυτεμαχισμένο γεωργικό κλήρο που εμποδίζει την άσκηση αποδοτικής γεωργίας
- Στη σημαντική μείωση του παραγωγικού δυναμικού, τόσο φυτικού όσο και ζωικού από τις πυρκαγιές.
- Στο γερασμένο αγροτικό πληθυσμό
- Στην έλλειψη ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης των υδάτινων πόρων, που έχουν σαν αποτέλεσμα την σπατάλη νερού και τη ρύπανση των φυσικών πόρων (υφαλμύρωση υδάτων, αλάτωση εδαφών).
- Στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος από αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και γεωργικών φαρμάκων, καθώς και από άλλες δραστηριότητες (κτηνοτροφία, βιομηχανίες γεωργικών προϊόντων).
- Στην έλλειψη επαρκών υποδομών στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, στους τομείς τυποποίησης - μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.
- Στις αδυναμίες και τις ελλείψεις σε υποδομές που παρουσιάζει ο τομέας διακίνησης, αποθήκευσης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων.
- Στο χαμηλό βαθμό επαγγελματικής κατάρτισης του αγροτικού πληθυσμού σε συνδυασμό με το χαμηλό βαθμό οργάνωσης της τοπικής κοινωνίας και των συλλογικών οργάνων των παραγωγών.

- Στην καθυστέρηση δημιουργίας ομάδων παραγωγών που έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω συρρίκνωση των αγροτικών προϊόντων.

Όσον αφορά στην κτηνοτροφία, η βοοτροφία έχει δυνατότητες ανάπτυξης, κυρίως σε αρδευόμενες εκτάσεις, αλλά υπάρχει ο περιοριστικός παράγοντας των εφαρμοζόμενων ποσοστάσεων γάλακτος. Στην αιγοπροβατοτροφία, παρά τις πιέσεις που δέχτηκε τα τελευταία χρόνια η τιμή της φέτας από τα λευκά τυριά, δεν υπήρξαν επιπτώσεις στο ζωικό κεφάλαιο λόγω των παρεχομένων οικονομικών ενισχύσεων στους κτηνοτρόφους.

Ο αλιευτικός κλάδος δεν παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη. Η Ηλεία, παρόλο που χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη αραιοκατοικημένη ακτογραμμή με άριστες θερμοκρασίες και ποιότητα νερών για την ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών, δεν προσφέρεται λόγω της γεωμορφίας της (ανοιχτές θάλασσες).

Οι δυνατότητες που παρέχονται από το Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε., δίνουν την δυνατότητα στον Νομό Ηλείας ενισχύσεων με στόχο την αποκατάσταση αλλά συγχρόνως και την βελτίωση του αγροτικού περιβάλλοντος.

Οι γενικοί στόχοι και δράσεις που αφορούν το αγροτικό περιβάλλον του νομού, καταρτίζονται με βάση κυρίως το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) και αναφέρονται:

- Στην διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα.
- Στην προστασία του περιβάλλοντος και της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων.
- Στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της παραμονής των κατοίκων σ' αυτές μετά τις πυρκαγιές, αλλά και της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας
- Στην δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και την διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές, μέσω της προσέγγισης Leader.

Με την υλοποίηση των παραπάνω σημαντικών στόχων/δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο στον τομέα του αγροτικού περιβάλλοντος, θα φθάσει στον Νομού Ηλείας σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γ.5 Πολιτισμός¹³

Ο πολιτισμός ή πιο συγκεκριμένα, η πολιτισμική κληρονομιά κάθε τόπου, αποτελεί "διαβατήριο" για την προβολή του αλλά και την καθιέρωσή του μέσα στον κοινωνικό μας στίβο. Η ύπαρξη πλούσιου πολιτισμικού κεφαλαίου, όπως συμβαίνει με τον Νομό Ηλείας, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ακόμα και στην ανάπτυξη της περιοχής. Τα στοιχεία που παρατίθενται στον επόμενο πίνακα, αποτελούν μέρος της έρευνας που διενήργησε η ICAP στις τουριστικές επιχειρήσεις του νομού. Στα πλαίσια της έρευνας αυτής, ζήτησε από τους επιχειρηματίες του χώρου να κατατάξουν τους παράγοντες που δίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις τους.

Πίνακας 26: Παράγοντες που δίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον Νομό Ηλείας, σύμφωνα με έρευνα της ICAP

Παράγοντες με σειρά κατάταξης	Βαθμολογία
1 Πολιτισμική Κληρονομιά	4.54
2 Κλιματολογικές συνθήκες	4.46
3 Φυσικά κάλλη νομού	4.38
4 Δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού	3.38
5 Ένταση ανταγωνισμού(αριθμός επιχειρήσεων)	3.15
6 Πολιτισμικές εκδηλώσεις	3.08
7 Επάρκεια ανθρώπινου δυναμικού	2.77
8 Περιφερειακές τουριστικές υποδομές(εστιατόρια, μπαρ, ψυχαγωγικά κέντρα)	2.69
9 Πορεία τιμών παρεχόμενων υπηρεσιών	2.54
10 Επίπεδο συγκοινωνιακής πρόσβασης των επισκεπτών	2.53
11 Διακλαδικές συνεργασίες με τοπικές επιχειρήσεις για οργανωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων	2.23
12 Επίπεδο κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού	2.15
13 Τουριστική προβολή του νομού	2.00

Πηγή: ICAP

Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα, η πολιτισμική κληρονομιά του νομού, διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αναπτυξιακή του προοπτική. Μιας και η σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς του νομού, έχει ήδη τεκμηριωθεί, αξίζει να

¹³ Βαζίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της Έκθεσης κλασσικών αρχαιοτήτων, βυζαντινών και νεότερων μνημείων και φυσικού περιβάλλοντος ορεινής Ηλείας, β) της μελέτης αξιοποίησης παραλιών Νομού Ηλείας

αναφέρουμε παρακάτω πιο διεξοδικά, τα στοιχεία που συντελούν στην πολιτισμική δυναμική του Νομού Ηλείας.

Γ.5.1 Αρχαία Ολυμπία

Η πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας

Η πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας που έχει τον μεγαλύτερο πληθυσμό του Δημοτικού Διαμερίσματος με 1286 κατοίκους, αποτελείται από τον κεντρικό οικιστικό πυρήνα και τους οικισμούς Δρούβα, Κάμπου και Μαμουσεϊκών. Βρίσκεται 19 χιλιόμετρα μακριά από τον Πύργο και αποτελεί τον τόπο που διάλεξαν οι αρχαίοι Έλληνες για την λατρεία του Δία και την τέλεση των Ολυμπιακών αγώνων. Χαρακτηρίζεται ως μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ενώ τα σημαντικότερα απομεινάρια του ελληνικού πολιτισμού βρίσκονται κάτω από τον Κρόνιο Λόφο, στο σημείο που ο ποταμός Αλφειός δέχεται τα νερά του παραπόταμου του Κλαδέου.

Οι Αγώνες άρχισαν το 776 π.Χ. Από τότε έγιναν το κυρίαρχο γεγονός της Αρχαίας Ελλάδας. Την περίοδο των αγώνων οι μάχες σταματούσαν, ενώ η μέτρηση των ετών γινόταν με βάση τον αριθμό των Ολυμπιάδων. Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος το 393 μ.Χ. με διάταξή του, απαγόρευσε την τέλεσή τους, αφού τότε οι αγώνες είχαν παρακμάσει και ξεπέσει.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον Τουρκικό ζυγό, το 1829, άρχισαν οι ανασκαφές από Γάλλους αρχαιολόγους, που σταμάτησαν από την Ελληνική κυβέρνηση όταν οι Γάλλοι μετέφεραν ευρήματα στο μουσείο του Λούβρου. Ξανάρχισαν το 1875 αποκαλύπτοντας πολλά ευρήματα, ενώ συνεχίζονται σε μερικά σημεία ακόμη και σήμερα.

Σήμερα η περιοχή είναι ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους όλου του κόσμου. Μπορείτε κανείς να δει τα απομεινάρια από τον τεράστιο Ναό του Δία, όπου βρισκόταν το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, το Ηραίο (Ναός της Ήρας), το Βουλευτήριο, όπου οι αθλητές έδιναν τον Ολυμπιακό όρκο, το Φιλιππείον, το Λεονιδαίον που χρησίμευε σαν ξενώνας για σημαντικά πρόσωπα, την παλαιστρα που ήταν προπονητήριο για την πάλη, το παγκράτιο και τα άλματα, το Γυμνάσιο που ήταν το προπονητήριο για τα υπόλοιπα

αθλήματα, το Πρυτανείο που ήταν έδρα της ελλανοδίκου επιτροπής, το εργαστήριο του Φειδία, τους Θησαυρούς των πόλεων και φυσικά το Αρχαίο στάδιο μήκους 212,45 μέτρων και χωρητικότητας περίπου 45.000 θεατών.

Ο οικισμός Δρούβα είναι ο οικισμός «καταγωγής» της Αρχαίας Ολυμπίας ενώ οι οικισμοί Κοσκινά και Μάγειρα διατηρούν έντονα στοιχεία λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Ολόκληρη η περιοχή βρίσκεται κάτω από τη δυναμική επιρροή που ασκεί ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας. Ο οικισμός της Αρχαίας Ολυμπίας από την άποψη των υπηρεσιών αποτελεί μια ενιαία ενότητα. Οι κεντρικές λειτουργίες καταλαμβάνουν ολόκληρη την κεντρική περιοχή του οικισμού, ενώ έχει εμφανισθεί τάση εξειδίκευσης χρήσεων προσωπικών υπηρεσιών (εστίαση, αναψυχή), κατά μήκος της εισόδου της εθνικής οδού.

Οι τουριστικές εγκαταστάσεις είναι η κυρίαρχη χρήση στο εντός σχεδίου τμήμα του οικισμού. Η αμιγής κατοικία κατέχει την περιφέρεια της εντός σχεδίου περιοχής και τους οικισμούς Κάμπου, Μαμουσεϊκών και Δρούβα

Αρχαιολογικός χώρος

Ο χώρος που ήταν προορισμένος για την λατρεία, ονομαζόταν «Άλτις» που σημαίνει «άλσος».

Οι σπουδαιότερες αρχαιότητες που υπάρχουν στο χώρο αυτό είναι οι εξής:

- Καθώς μπαίνουμε στον Αρχαιολογικό χώρο, δεξιά συναντάμε το Γυμνάσιο, που ήταν μεγάλος υπαίθριος χώρος με στοές γύρω. Κτίστηκε το 2^ο π.Χ. αιών. και χρησίμευε για την προγύμναση των αθλητών του δρόμου.
- Η Παλαίστρα ήταν τετράγωνο κτίριο με εσωτερική αυλή, χτίστηκε τον 3^ο π.Χ. και χρησίμευε για την προγύμναση των αθλητών της πάλης, της πυγμής και του παγκρατίου. Νότια της Παλαίστρας υπήρχαν το Ηρώο και το κτίριο του Θεοκλέους.
- Η Βυζαντινή Εκκλησία: Χτίστηκε τον 5^ο μ.Χ. αιών. σε ρυθμό παλαιοχριστιανικής βασιλικής πάνω στο εργαστήριο του Φειδία, όπου φιλοτεχνήθηκε ο χρυσελεφάντινος Δίας.

- Οι Θέρμες: Ήταν εγκαταστάσεις λουτρών που χρονολογούνται από τον 5^ο π.Χ. αιών. μέχρι τη ρωμαϊκή εποχή.
- Το Λεωνοδαίο: Ξενώνας που χτίστηκε στα 350 π.Χ. περίπου για την φιλόξενη ια των επισήμων επισκεπτών του ιερού.
- Το Βουλευτήριο: Εκεί συνεδρίασε η Ολυμπιακή Βουλή και γινόταν η ορκωμοσία των αθλητών.
- Η θριαμβευτική αψίδα του Νέρωνα: Από εκεί έμπαινε στην ιερή Άλτι η ρωμαϊκή πομπή. Χτίστηκε στα 60 μ. Χ. περίπου και σώζεται μόνο η βάση της.
- Η Στοά της Ηχούς: Χτίστηκε στα 350 π. Χ. περίπου και διαχώριζε την ιερή Άλτι από το Στάδιο. Το όνομά της οφείλονταν στην ιδιαίτερη ηχητική της.
- Η Κρυπτή: Επίσημη είσοδος του Σταδίου. Τον 1^ο μ.Χ. αιώνα σκεπάστηκε με αψίδα γι' αυτό πήρε και την ονομασία αυτή.
- Το Στάδιο: Χώρος όπου τελούνταν οι γυμνικοί αγώνες. Ο στίβος έχει μήκος 192,25 μ. Από τα πρηνή μπορούσαν να παρακολουθούν 30.000-35.000 άτομα. Στο νότιο πρηνές βρέθηκε η εξέδρα των Ελλανοδικών και επισήμων, ενώ στο απέναντι πρηνές ο λίθινος βωμός της Δήμητρας Χαμύνης, απ' όπου η ιέρεια της Θεάς - μόνη απ' όλες τις γυναίκες - παρακολουθούσε τους αγώνες.
- Ο Ιππόδρομος: Χώρος μήκους 1153 μ. όπου τελούνταν οι ιππικοί αγώνες. Βρίσκονταν στα νότια του Σταδίου και παρασύρθηκε από τον ποταμό Αλφειό.
- Τα Βάθρα των Ζανών: Οι Ζάνες ήταν 16 χάλκινα αγάλματα του Δία. Βρέθηκαν μόνο τα βάθρα τους.
- Οι θησαυροί: Μικρά ναόσχημα κτίρια του 6^{ου} και 5^{ου} π.Χ. αιώνα που χρησίμευαν για την τοποθέτηση πολύτιμων αφιερωμάτων των πιστών και των πόλεων.
- Ο Ναός της Ήρας: Από του3 αρχαιότερους ναούς της Ελλάδας (600 π.Χ.) δωρικού ρυθμού. Εκεί είχαν στηθεί τα αγάλματα της Ήρας και του Δία από τα οποία βρέθηκε μόνο το κεφάλι του αγάλματος της θεάς, που έχει εκτεθεί στο μουσείο. Ακόμη εκεί είχε στηθεί και ο Ερμής του Πραξιτέλη.
- Το Πρυτανείο: Χτισμένο κατά τα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιών. χρησίμευε για τις πανηγυρικές συνεστιάσεις προς τιμήν των Ολυμπιονικών και των επισήμων. Εκεί βρίσκονταν ο βωμός της θεάς Εστίας, όπου καιγόταν συνεχώς το άσβεστο πυρ.

- Το Φιλιπείο: Κομψό κυκλικό οικοδόμημα, περίπτερο, με 18 κίονες ιωνικού ρυθμού.
- Το Πελόπιο: Κενοτάφιο του τοπικού ήρωα Πέλοπα, που ανάγεται στα 1100 π.Χ. περίπου.
- Ο Μεγάλος Βωμός του Δία: Ο μεγαλύτερος από τους 69 βωμούς που υπήρχαν στο Ιερό, όπου γινόταν κατά την Τρίτη ημέρα των αγώνων θυσία εκατόμβης (100 ταύρων). Είχε ύψος 7 μ. περίπου και έτσι μπορούσαν να παρακολουθούν τις θυσίες χιλιάδες πιστοί. Στο κέντρο της Άλτεις και σε περίοπτη θέση, χτίστηκε στα 470 -475 π.Χ. ο ναός του Δία από τον Ηλείο αρχιτέκτονα Λίβωνα. Ήταν δωρικού ρυθμού. Στο βάθος του σηκού είχε τοποθετηθεί ένα από τα 7 θαύματα του αρχαίου κόσμου: το Χρυσελεφάντινο Άγαλμα του Δία, έργο του Φειδία. Φιλοτεχνήθηκε μετά το 432 π.Χ. , και το ύψος του, μαζί με το βάθρο έφθανε τα 12,40 μ. περίπου. Γύρω από το ναό του Δία υπάρχουν βάθρα αγαλμάτων, κυρίως θεών, ηρώων και Ολυμπιονικών. Εκεί υπάρχει αναστηλωμένο τμήμα του τριγωνικού βάθρου της Νίκης του Παιωνίου. Το άγαλμα βρίσκεται στο μουσείο.

Μουσεία Αρχαίας Ολυμπίας

Παλιό Μουσείο

Το πρώτο Μουσείο στην Αρχαία Ολυμπία ιδρύθηκε το 1888 με χρηματοδότηση του Εθνικού ευεργέτη Α. Συγγρού γι' αυτό και ονομάστηκε Σύγγρειο.

Πρόκειται για ένα θαυμάσιο νεοκλασικό κτίριο, κτισμένο πάνω σε χαμηλό λόφο, δυτικά της Άλτις σύμφωνα με τα σχέδια των Γερμανών αρχιτεκτόνων Alder και W. Dorpfeld. Το παλαιό Μουσείο που είναι στενά συνδεδεμένο με την ιστορία των ανασκαφών του Ιερού, είναι το πρώτο Μουσείο που κτίστηκε για να στεγάσει τις αρχαιότητες ενός και μόνο συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου.

Από το 1982 που άνοιξε τις πύλες του το Νέο Μουσείο σταμάτησε η λειτουργία του παλαιού Μουσείου. Σήμερα είναι, εμφανή τα σημάδια του χρόνου πάνω στο κτίριο. Στις 19/11/98 υπεγράφη σύμβαση ανάμεσα στο Υπουργείο Πολιτισμού και την ανάδοχο εργοληπτική εταιρεία για την εκτέλεση του έργου «Αναπαλαίωση Παλαιού Μουσείου Αρχαία3 Ολυμπία3» τα οποία ολοκληρώθηκαν δύο χρόνια αργότερα. Πια

το μουσείο έχει μετατραπεί σ' ένα σύγχρονο χώρο επανέκθεσης και έκθεσης αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής που δίνει στην Ολυμπία περισσότερη αίγλη.

Νέο Μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας

Περνώντας την θαυμάσια γέφυρα του Αλφειού στην Νοτιοανατολική πλευρά της πόλης και απέναντι ακριβώς από την είσοδο του Αρχαιολογικού χώρου βρίσκεται το Νέο Μουσείο.

Το Νέο Μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας τελείωσε το 1975 και εγκαινιάστηκε το 1982. Έχει έκταση 3.500 μ. που περιλαμβάνει εκθεσιακούς χώρους και χώρους αποθηκών. Σ' αυτό εκτίθενται έργα τέχνης μοναδικής ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας. Το κυριότερο από αυτά είναι το άγαλμα του Ερμή του Πραξιτέλη, φτιαγμένο το 340 π.Χ. που βρέθηκε στο Ναό της Ήρας. Πολύ σημαντικά είναι, τα γλυπτά από τα αετώματα και τις μετόπες του Ναού του Δία

Στο Ανατολικό αέτωμα παρουσιάζεται, ο Δίας, ο Οινόμαος και η Ιπποδάμεια για να θυμίζουν εκείνη την μεγάλη αρματοδρομία. Στο Δυτικό αέτωμα, κεντρικό πρόσωπο είναι, ο Απόλλωνας ο οποίος ξεχωρίζει τους κενταύρους που παλεύουν με τους Λαπίθες.

Έργο ανεπανάληπτης δημιουργίας είναι το άγαλμα της Νίκης του Παγωνιού, φτιαγμένο το 420 π.Χ. Άλλα σημαντικά εκθέματα του μουσείου είναι το κράνος του Μιλτιάδη, το κύπελλο του Φειδία κ.α.

Μουσείο των σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων

Μέσα στην πόλη βρίσκεται, το Μουσείο των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων με σπάνια εκθέματα όπως δάδες, ολυμπιακά γραμματόσημα και, μετάλλια αθλητών από διάφορες Ολυμπιάδες.

Ολυμπιακή Ακαδημία - Μνημείο Πιέρ ντέ Κουμπερτέν

Ανατολικά του Σταδίου βρίσκεται, το Μνημείο του αναβιωτή των Ολυμπιακών αγώνων Γάλλου βαρόνου Πιέρ ντε Κουμπερτέν, στο οποίο έχει τοποθετηθεί

ταριχευμένη η καρδιά του. Δίπλα βρίσκεται ο βωμός της Ολυμπιακής Φλόγας και πίσω η Ολυμπιακή Ακαδημία.

Η Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία είναι ένα πολιτισμικό και διεπιστημονικό κέντρο, στόχος του οποίου είναι η μελέτη, η εμβάθυνση και η προβολή του Ολυμπισμού. Προσφέρει μοναδική ευκαιρία σε φοιτητές, πανεπιστημιακούς, αθλητές, καλλιτέχνες και εκπροσώπου Οργανισμών από όλο τον κόσμο ν' ανταλλάξουν ιδέες στην κοιτίδα του Ολυμπιακού πνεύματος, την Αρχαία Ολυμπία. Διαθέτει συνεδριακό κέντρο εξυπηρέτησης 400 ατόμων και ξενώνες σ' ένα καταπράσινο και προσεκτικά διαμορφωμένο χώρο.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η Δ.Ο.Α. θα διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο στην Πολιτιστική Ολυμπιάδα και την Ολυμπιακή εκεχειρία προσφέροντας όχι μόνο την χρήση των εγκαταστάσεων της αλλά την εμπειρία και την γνώση των προγραμμάτων της.

Γ.5.2 Ναός Επικούρειου Απόλλωνα

Είναι βέβαιο ότι λίγοι Έλληνες γνωρίζουν την ύπαρξη του μνημείου αυτού, πολύ δε λιγότεροι είναι εκείνοι που έφτασαν ως το ναό του Επικούρειου Απόλλωνα, το καλλιτέχνημα αυτό του Ικτίνου, ένα από τα λίγα αριστουργήματα της αρχαιότητας, που σώζονταν ακόμα ακέραια όπως ο ναός αυτός, λίγα χιλιόμετρα από την Ανδρίτσαινα.

Κτίσθηκε το 430-410 π.Χ. σε κρηπίδωμα με τρεις βαθμίδες ύψους 0,75 μ. με εγχώριο τιτανόλιθο, βγαλμένο σε λατομείο που είναι στην κορυφή του Κοτυλίου.

Έχει δωρική περίσταση με έξι (6) κίονες στις στενές πλευρές και δέκα πέντε (15) στις μακριές. Το μήκος του είναι 38 μ. και το πλάτος 14.5 μ. Τη στέγη υποβαστών αντή ανάγλυφων κίωνων, παραστάδες των πλαγίων τοίχων που απέληγαν σε ιωνικά ημικίονια. Μεταξύ των δύο τελευταίων λοξών παραστάδων στεκόταν ο Κορινθιακός κίων.

Γ.5.3 Αρχαία Ήλιδα

Η πόλη Ήλιδα βρίσκεται στο μέσο της Ανατολικής κοιλάδας του Πηνειού κοντά στα σημερινά χωριά Καλύβια, Αυγείο και τον λόφο του Παλαιόπυργου όπου βρισκόταν η Αρχαία Ακρόπολη του Ναού της Αθηνάς και της Αφροδίτης με το χρυσελεφάντινο άγαλμα.

Απέχει 13 χιλιόμετρα από την πόλη της Γαστούνης. Ήταν από τις αξιολογότερες πόλεις του Κράτους των Επειών, πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο που το 776 π .Χ. αναλαμβάνει την διοργάνωση και εποπτεία των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων.

Ανασκαφές πραγματοποιείσαι στα χρόνια 1910-1914 το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, με την αρχική αποκάλυψη του θεάτρου της Αρχαίας Ήλιδας, ενώ από το 1960 τις ανασκαφές συνέχισε η Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Κάθε χρόνο, το καλοκαίρι οργανώνεται το Φεστιβάλ της Αρχαίας Ήλιδας με αρχαίες τραγωδίες που προσελκύει σημαντικό αριθμό θεατών από την Ηλεία, την Αχαΐα και άλλα μέρη της Ελλάδας. Το 2004 ολοκληρώθηκε και λειτουργεί σήμερα το νέο μουσείο της Αρχ. Ήλιδας.

Γ.5.4 Κάστρο Χλεμούτσι

Το ακρωτήρι Χελωνά έχει μεγάλη έκταση και ομαλή ανωφέρεια προς την κορυφή του. Πάνω στην κορυφή του υψώνεται το φρούριο Χλεμούτσι ή Χλουμούτσι.

Από μακριά το φρούριο φαίνεται σαν χελώνα που το κέλυφός της είναι, το Χλεμούτσι, πόδια και κεφάλι οι προεκτάσεις του εδάφους προς τη θάλασσα και την πεδιάδα. Το ακρωτήρι Χελώνα είναι το πλησιέστερο προς το νησί της Ζακύνθου.

Έγινε δε διάσημο από το 1217 μ.Χ. από το φρούριο Χλουμούτσι και το λιμάνι της Γλαρέντζας.

Το φράγκικο φρούριο του Χλουμουτσίου βρίσκεται σε ύψος 235 μ. και χτίστηκε από τον Γοδεφρίδο Β' Βιλεαρδουίνο του Μορέα το 1217 μ.Χ.

Ο Χελωνάτας ονομάστηκε από τους Φράγκους Κλερμόν που θα πει ονομαστικά βουνό. Κατά το ιστορικό Γ. Παπανδρέου το Χλεμούτσι είναι υποκοριστικό του Χελμός.

Το φρούριο του Χελμουτσίου αποτελείται από δυο διαμερίσματα. Το κυριότερο είναι, αυτό που είναι, στην κορυφή. Η έκταση που καταλαμβάνει το φρούριο είναι 3,5 στρ. Στο κέντρο του φρουρίου υπάρχει αυλή μήκους 53 μ. και πλάτους 30 μ. Γύρω από την αυλή υπάρχουν θολωτές αίθουσες 7 μ. ύψος και στο ανατολικό μέρος η εκκλησία.

Πάνω από το φρούριο υπήρχαν οι πύργοι που ήταν εφοδιασμένοι με όλα τα είδη της τότε πολεμικής τέχνης και από εκεί παρατηρούσαν οι φρουροί τον Ηλειακό κάμπο και τη θάλασσα του Ιονίου. Επίσης από τους πύργους θαύμαζαν οι Φράγκοι ηγεμόνες τις ομορφιές του γύρω τοπίου και τα ωραία νησιά του Ιονίου. Πάνω από το φρούριο το θέαμα είναι μαγευτικό. Δυτικά φαίνονται τα νησιά Ζάκυνθος και Κεφαλληνιά, προς

το Νότο φαίνεται η εκβολή του Πηνειού ποταμού, προς την Ανατολή φαίνεται όλη η πεδιάδα της Ηλείας μέχρι τον Ερύμανθο και πιο κοντά η Αρχαία Ήλιδα.

Προς το Βορρά φαίνεται, ο Άραξος και το Παναχαϊκό.

Το φρούριο διαθέτει πολλές θολωτές δεξαμενές για τη συγκέντρωση του νερού της βροχής. Η είσοδος του κάστρου βρίσκεται στην Δυτική πλευρά και είναι στέρεη και μεγαλοπρεπής.

Γ.5.5 Βυζαντινά μνημεία Νομού Ηλείας

Μοναστήρι Αγίας Ελεούσας κοντά στο Βαρθολομιό

Κοντά στο χωριό Λυγιά στο Δήμο Βαρθολομιού και μέσα ένα βαθύ καταπράσινο φαράγγι βρίσκεται το Μοναστήρι της Παναγίας της Ελεούσας. Δίπλα είναι μια σπηλιά με σταλακτίτες που το νερό της θεωρείται άγιασμα. Κτίστηκε τον 9ο μ.Χ. αιώνα και πήρε το όνομα από την εικόνα της Παναγίας που βρέθηκε και της έδωσαν το επίθετο Ελεούσα ζητώντας της την προστασία των κατοίκων της περιοχής.

Από τις αλλεπάλληλες καταστροφές και λεηλασίες έχουν απομείνει η εκκλησία και ένας μισογκρεμισμένος πύργος που χρησίμευε για την προστασία των μοναχών και τους επιδρομείς. Η Μονή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επανάσταση του 1821.

Μονή Βλαχερνών (στο Κάστρο)

Βρίσκεται κοντά στην Κυλλήνη. Κτίστηκε το 12ο αιώνα μ.Χ. και για την προέλευση τη ονομασίας επικρατούν δύο απόψεις, ή ότι κτίστηκε σ ανάμνηση της Μονής Βλαχερνών της Κων/πολης ή ότι ήταν μετόχι της. Επί Τουρκοκρατίας ονομαζόταν Μοναστήρι της Γλαρέντζα διότι η Κυλλήνη λεγόταν και Γλαρέντζα. Το Μοναστήρι ήταν πολύ πλούσιο διότι είχε. Σημαντική ακίνητη περιουσία σε ολόκληρο την περιοχή του ακρωτηρίου της Κυλλήνης, από το Κάστρο Χλεμούτσι έως την Γαστούνη.

Μεγάλο μέρος της περιουσίας του το έχασε κατά την Τουρκοκρατία. Λόγω των καταστροφών στο πέρασμα των χρόνων χάθηκαν σπουδαία αρχεία της Μονής. Διάφορες επιδράσεις υπάρχουν και στην αρχιτεκτονική του Ιερού Ναού, που είναι, συγκερασμός αρχιτεκτονικών στοιχείων ανατολικής και δυτικής τέχνης.

Μονή Σκαφιδιάς

Το μοναστήρι της Παναγίας της Σκαφιδιάς βρίσκεται 10 χλμ. από τον Πύργο και κτίστηκε το 10ο αιώνα μ, Χ. Εκτός από την αξιόλογη αρχιτεκτονική του, έχει πολλούς Θησαυρούς, όπως λειψανοθήκες, ιερά σκεύη, άμφια, εικόνες, στολές, όπλα, αναθήματα, και το λάβαρο της μονής από χειροκέντητη εικόνα με αφιέρωση στην Παναγία. Σημαντικό είναι το αρχείο της μονής αποτελεί και η βιβλιοθήκη της με πολλά χειρόγραφα που αναφέρονται στην ιστορία της μονής.

Την μονή περιστοιχίζει μεσαιωνικό φρούριο. Η ειδυλλιακή θέση της, η φήμη της Μονής, η γειτνίαση της με το Ποντικόκαστρο καθώς και η εύκολη προσπέλαση με το αυτοκίνητο την καθιστούν ενδιαφέρουσα τόσο ώστε να συγκεντρώνει πολλούς ντόπιους και ξένους επισκέπτες.

Μονή Φραγκαβίλλας

Το Μοναστήρι της Παναγίας της Φραγκαβίλλας κτίστηκε περίπου τον 11ο αιώνα μ.Χ και βρίσκεται 3 χλμ. έξω από την Αμαλιάδα. Την ονομασία του πήρε από ένα Φράγκο τιτλούχο που οικειοποιούμενος τα κτήματα της Μονής έκτισε εκεί την έπαυλή του (villa) . Στο Λόφο που βρίσκεται η Μονή υπάρχουν αιωνόβια κυπαρίσσια και πλατάνια και ο βυζαντινός Ναός της Παναγίας.

Εσωτερικά η τούρκικη βεβήλωση και η φωτιά έχουν καταστρέψει τις Θαυμάσιες τοιχογραφίες του. Οι λίγες όμως που διακρίνονται και η βυζαντινή εικόνα της Παναγίας που σώθηκε, δείχνουν όλη τη μεγαλοπρέπεια που είχε κάποτε το Μοναστήρι.

Μονή Σεπετού

Κτισμένη τον 11^ο αιώνα μ.Χ. η Μονή Σεπετού βρίσκεται σ' έναν απόκρημνο βράχο πάνω ακριβώς από τον Τρίτωνα ποταμό, παραπόταμο του Αλφειού όπου λέγεται ότι υπάρχει εικόνα της Παναγίας του Ευαγγελιστή Λουκά.

Την ονομασία της την έλαβε μάλλον από την λέξη «Σεπτός» δηλαδή σέβομαι ή από το «σεπετάω» δηλαδή σε χαρίζω. Η συν εισφορά της Μονής στους πιστούς της περιοχής ήταν μεγάλη τα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας και κατά την διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Καθολική Γαστούνης

Στην πόλη της Γαστούνης βρίσκεται ένα Βυζαντινό αριστούργημα ο Ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου, η Καθολική της Γαστούνης με το ομώνυμο Μοναστήρι. Η ονομασία αυτή μαρτυρεί το χρόνο που κτίστηκε (920 μ.Χ.), επειδή έτσι συνηθιζόταν να ονομάζονται τότε οι Ελληνικές Εκκλησίες. Εξωτερικά η τοιχοποιία του Ναού είναι σε άριστη κατάσταση. Το εσωτερικό είναι γεμάτο τοιχογραφίες, δυσδιάκριτες όμως

από το χρόνο και τη βεβήλωση των βαρβάρων. Εκείνο που περισσότερο θαυμάζει κανείς είναι η βυζαντινή εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου.

Μονή Ισόβας

Παλαιά ιστορική μονή στην περιοχή της Τρυπητής. Το μοναστήρι καταστράφηκε ε κατά το έτος 1263 από τα στρατεύματα του Μιχαήλ Παλαιολόγου κατά την εκστρατεία εναντίον του Βιλαρδουίνου. Η νίκη τους τότε αποδόθηκε στην οργή της Θεοτόκου για την καταστροφή αυτή.

Βυζαντινοί Ναοί Ανηλίου

Στην Κοινότητα Ανηλίου υπάρχουν ο Ναός της Παναγίας και ο Ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, Βυζαντινοί Ναοί με μεγάλη ιστορία και αξιόλογη Αρχιτεκτονική.

Μονή Ανω Δίβρης

Χτίστηκε το έτος 1667 και είναι ένα πραγματικό ησυχαστήριο. Διαθέτει υπέροχες τοιχογραφίες, ενώ εκεί βρίσκεται και υπόγειο κρυφό σχολείο.

Γ.5.6 Λοιποί ιστορικοί τόποι και μνημεία στο Νομό Ηλείας

Ποντικόκαστρο

Στην περιοχή «Άγιος Ανδρέας» στο Δυτικό μέρος του ακρωτηρίου του Κατακόλου προσδιορίζεται η θέση της πόλης της Αρχαίας Φείας που θεωρείται επίνειο της Αρχαίας Ολυμπίας. Εκεί υπάρχουν τα ερείπια του Ποντικόκαστρου. Βρίσκεται σε καταπληκτική θέση από όπου μπορεί κανείς να δει τα νησιά Ζάκυνθος και Κεφαλληνία και όλη σχεδόν την Ηλεία.

Παληόπυργος Βαρθολομιού

Νότια του Βαρθολομιού, σε απόσταση δύο χιλιομέτρων είναι ένας τετράπλευρος λόφος αρκετών στρεμμάτων γεμάτος από θραύσματα κεραμιδιών και αγγείων. Έχει υπέροχη θέα προς το Ιόνιο Πέλαγος και τον Ηλειακό κάμπο. Εκεί βρέθηκαν τυχαία κεραμοσκεπείς τάφοι στην περιοχή του Παληόπυργου «Τραγάνι».

Ο οικισμός του Παληόπυργου υπήρχε μέχρι των χρόνων του Μ. Κωνσταντίνου γιατί οι γεωργοί της περιοχής έβρισκαν νομίσματα του Μ. Κωνσταντίνου τα γνωστά «Κωνσταντινάτα» που παρέδιδαν στο μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας. Οι κάτοικοι του Παληόπυργου θεωρούνται από πολλούς πρόγονοι των σημερινών Βαρθολομαίων.

Αρχαιότητες Σκιλλουντίας

Αρχαία πόλη της Τριφυλλίας, επαρχία της Ήλιδας. Βρισκόταν νοτίως της Ολυμπίας, κτισμένη πλησίον του δρόμου από Ολυμπία προς Σπάρτη.

Ο Σκιλλούς αναφέρεται κατά πρώτον στην ιστορία το 572 π.Χ., όταν οι Σκιλλούντιοι βοήθησαν τον Πύρρο, τον βασιλιά της Πίσσας, στον πόλεμο κατά των Ηλείων. Μετά την ήττα του Πύρρου οι Ηλείοι κατέστρεψαν την Πίσσα και τον Σκιλλούντα. Η πόλη παρέμενε ερειπωμένη μέχρι το 392 π.Χ., όταν οι Λακεδαιμόνιοι, οι οποίοι στο μεταξύ είχαν αναγκάσει τους Ηλείους να παραιτηθούν από την κυριαρχία τους στις εξαρτημένες από αυτούς πόλεις, κατοίκησαν και πάλι τον Σκιλλούντα και δώρισαν μάλιστα μεγάλο μέρος της περιοχής του στον ονομαστό Αθηναίο συγγραφέα Ξενοφώντα, ο οποίος ευρισκόταν στην περιοχή αυτή από το 398 π.Χ.

Ο Ξενοφώντας παρέμεινε στον Σκιλλούντα για είκοσι έτη. Κατά την περίοδο παραμονής του στον Σκαλούντα συνέγραψε το μεγαλύτερο μέρος από τα απομνημονεύματά του. Τα έργα του «Κύρου Ανάβασις», «Κυνηγετικός», κ.λ.π. γράφτηκαν σ' αυτήν την περιοχή.

Ο Ξενοφώντας, πέρα από το πνευματικό του έργο, ίδρυσε πλησίον του ποταμού Σελινούντα, τον Ναό της Εφεσίας Αρτέμιδος, σε εκτέλεση ευχής που είχε κάνει, κατά την κάθοδο των Μυρίων από την εκστρατεία στην Ασία. Ο Ναός αυτός διατηρείτο ακόμα και επί των ημερών του Πausανία (2ος αιώνας μ.Χ.).

Τα ερείπια του Αρχαίου Σκιλλούντος ήλθαν στο φως το 1938 πλησίον του χωριού Σκιλλουντία. Το έτος 1953 αποκαλύφθηκαν με ανασκαφεί και τα λείψανα ναού, ο οποίος κατά πάσα πιθανότητα είναι ο Ναός της Εφεσίας Αρτέμιδος, που είχε ανεγερθεί από τον Ξενοφόντα.

Αρχαιότητες Πλατιάνας

Το Αρχαίο ΑΙΠΥ ή ΑΙΠΙΟΝ ήταν ομηρική πόλη, ακρόπολη της σημερινής Πλατιάνας. Η σειρά των λόφων και κοιλάδων που αρχίζουν από τις Αμυγδαλιές προς την Αρήνη και φτάνουν στην όχθη του Αλφειού (Τρυπητή, Παπαδού, Διάσελα προς τη Σκιλλουντία κι ως τον Τρίτωνα προς την Αλιφείρα αποτελούσε την Αιπία περιοχή. Σ' αυτή δέσποζε το λαμπρό Αίπιο καλοχτισμένο στην κορυφή του Βουνού της Πλατιάνας

Η Αίπια από την ομηρική εποχή είχε ακμή και πλούσια παραγωγή, βιοτεχνία και εμπόριο. Τα σπουδαία μνημεία της Αιπίας, του Θεάτρου του Αιπίου και των Τυμπανέων, τα λαμπρά τείχη, τα έξοχα αγγεία, τα χρυσά, τα αργυρά κοσμήματα βεβαιώνουν τους στίχους του Ομήρου για την κατάφυτη με αμπελώνες, ελαιώνες, δενδρώνες, τη γεμάτη αγγειοπλαστικά, υφαντουργικά εργαστήρια, ποιμενικά υπόστεγα, πυκνοκατοικημένη Αιπία.

ΣΤΟ μεσαίωνα άνθησαν στην Αιπία πολλά χωριά. Στην κορυφή του Αιπίου έστησαν οι βυζαντινοί κάστρο. Στην περιοχή αυτή έχουν σωθεί πολλά οικοδομικά λείψανα και τείχη σε ύψωμα πάνω από το χωριό Πλατιάνα.

Αρχαιότητες Φιγαλείας

Γνωστότατη πόλη της Αρχαίας Ιστορίας, όπου λειτούργησε και λιμάνι την εποχή που ο Νέδας ήταν πλωτός ποταμός. Σώζονται τα τείχη της και αξιόλογα ευρήματα, εγκαταλελειμμένα, που μαρτυρούν την ακμή της. Η ιστορία και η τύχη της Φιγαλείας συνδέεται άμεσα με τον Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα.

Αρχαιότητες Αλιφείρας

Η πόλη της Αρχαίας Αλιφείρας θα πρέπει να κατοικείται από τα μέσα του 6^{ου} αιώνα. Τα ερείπια της μικρής Αρχαίας πόλης Αλιφείρας βρίσκονται στην κορυφή επί μήκους του λόφου που υψώνεται πάνω από το σημερινό χωριό Αλιφείρα. Το τείχος, που περιέβαλε την αρχαία πόλη και σώζεται πολύ καλά σε ορισμένα σημεία, είναι γνωστό από τους ντόπιους ως το «Κάστρο της Νεροβίτσας». Στο ψηλότερο σημείο του λόφου δεσπόζει η τειχισμένη ακρόπολη, νοτιότερα βρίσκεται, το τέμενος της Αθηνάς και στο άλλο άκρο του λόφου βρίσκεται, ο Ναός του Ασκληπιού που ήταν απλός ορθογώνιος ναός διαστάσεων 6 επί 9 μ. Η Αλιφείρα ήλθε στο φώς μετά από ανασκαφές του καθηγητή Αν. Ορλάδου το 1932. Για την ιστορία της πόλης έχουν γράψει ο Πολύβιος 3 και ο Πausανίας. Εξίσου σημαντικά ευρήματα αρχαιολογικών χώρων μετά από ανασκαφές από Ολλανδούς αρχαιολόγους ανακαλύφθηκαν στην Θεισόα.

Αρχαιότητες Φρίξας

Αρχαία πόλη της Τριφυλίας, περιλαμβανόμενη στην Αρχαία Πισάτιδα στην αριστερή όχθη του Αλφειού. Χτίστηκε από τον Κλυμένη, απόγονο του Ηρακλή. Τα ερείπια της αρχαίας πόλης βρίσκονται επί του βουνού στην θέση Παλαιοφάναρο.

Αρχαιότητες Μακρυσίων

Στην άκρη της Κοινότητας Μακρυσίων υπάρχει η Ζαλή Πέτρα, σημείο όπου κατά την παράδοση, έβλεπαν οι γυναίκες τους Ολυμπιακούς αγώνες που γίνονταν στην Αρχαία Ολυμπία. Ο χώρος γύρω από την Ζαλή πέτρα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σαν τόπος ξεκούρασης των επισκεπτών που θέλουν να έχουν θέα την Αρχαία Ολυμπία από αυτό το ιστορικό μνημείο.

Αρχαιότητες Λεπρέου

Το Λέπρεο, η αρχαία αυτή πόλη της Νότιας Τριφυλίας που ήταν κτισμένη σε Θέση δεσπόζουσα της εύφορης κοιλάδας της Τριφυλίας, ήλεγχε τους δρόμους από Μεσσηνία προς Ηλεία και από την Θάλασσα προς Αρκαδία. Το Λέπρεο κατοικείται από τους νεολιθικούς χρόνους (4.000π.Χ.). Αξιολογότερο γίνεται στην πρωτοελλαδική εποχή(2.600 - 2.000 π.Χ.) και αναπτύσσεται μέχρι τους ιστορικούς χρόνους. Ο προϊστορικός οικισμός ήταν κτισμένος πάνω σε απότομο και φυσικό οχυρό λόφο (εκεί που σήμερα είναι ο Αι Δημήτρης), που ήταν μάλλον η ακρόπολη του. Κομμάτια τοίχων της ακρόπολης σώζονται και σήμερα και θυμίζουν Μεσσηνία. Στο χώρο της ακρόπολης σώζονται και ερείπια περίπτερου ναού, κλασσικών χρόνων.

Αρχαιότητες Ταξιαρχών

Έχει χαρακτηριστεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ διατηρητέος οικισμός. Σώζονται αξιόλογα ερείπια του Ναού της Δήμητρας σε χαρακτηρισμένο Αρχαιολογικό χώρο από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Αρχαιότητες Καλήδονας

Υπάρχουν οι αρχαίοι τάφοι του Νέστορα της Πύλου. Επίσης υπάρχει το Καλιδόνιο Κάστρο το λεγόμενο Γυφτόκαστρο καθώς και το Σπήλαιο Βαρκό.

Γ.5.7 Παραδοσιακοί οικισμοί και βρύσες

Ανδρίτσaina

Σε απόσταση 64 χιλιομέτρων από τον Πύργο είναι ο Δήμος Ανδρίτσαινας. Αποτελεί τον τελευταίο σταθμό προς τον Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα. Σώζονται όλα σχεδόν τα παραδοσιακά πέτρινα αρχοντικά, οι όμορφες πλατείες της, οι πολλές πέτρινες βρύσες καθώς και τα πλακόστρωτα σοκάκια της.

Σημαντικές είναι οι εκκλησίες της πόλης που χρονολογούνται από τον 15ο και 17ο μ.Χ. αιώνα καθώς και το σχολείο της που λειτουργεί συνεχώς από το 1796.

Το σημαντικότερο όλων είναι η βιβλιοθήκη της, ιδρυμένη το 1840 με πάνω από 20,000 τόμους που περιλαμβάνουν Ελληνική, Γαλλική και Ιταλική Φιλολογία, Αρχαιολογία, Ιατρική, Νομική, Μαθηματικά, Γεωγραφία. Επίσης πολλές παμπάλαιες και σπάνιες εκδόσεις του Βατικανού και της Γαλλίας από το 1950. Οι γυναίκες της περιοχής έχουν παράδοση στην υφαντουργία και την ταπητουργία.

Οικισμός πάνω Ταξιαρχών

Λίγα χιλιόμετρα από την Ζάχαρο κοντά στην Κοινότητα Ταξιαρχες υπάρχει ο μοναδικός χαρακτηρισμένος από το ΥΠΕΧΩΔΕ διατηρητέος οικισμός του Νομού, οι Πάνω Ταξιαρχες που είναι ουσιαστικά εγκαταλελειμμένος. Εκεί σώζονται αξιόλογα ερείπια του Αρχαίου Ναού της Δήμητρας. Τα πέτρινα σπίτια με τα πλακόστρωτα δρομάκια θυμίζουν μια εποχή άνθησης και αρχοντιάς.

Λοιποί παραδοσιακοί οικισμοί

Αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί που μένουν σήμερα τουριστικά αναξιόποητοι, είναι οι Σχίνοι, τα Περιβόλια, τα Ροδινά, το Στόμιο, το Ανήλιο, η Φιγαλεία, η Καλίδονα, το Αντρώνι κ.α.

Παραδοσιακές βρύσες

Βρύση Φιγαλίας

Είναι η μοναδική βρύση που λειτουργεί ανελλιπώς με τρεχούμενο κρύο και καθαρό νερό από τα αρχαία χρόνια.

Τρανή βρύση Ανδρίτσαινας

Βρίσκεται στην Ανδρίτσαινα, είναι πέτρινη με τέσσερα στόμια και συνεχή ροή κρύου καθαρού νερού.

Βρύση Σέκουλα

Κοντά στην Κοινότητα Σέκουλα Ολυμπίας υπάρχει παραδοσιακή πέτρινη βρύση με συνεχές τρεχούμενο κρύο νερό. Το καλοκαίρι πηγαίνουν πολλοί επισκέπτες και κάτοικοι της περιοχής να περάσουν μερικές ώρες στην σκιά των μεγάλων δένδρων που υπάρχουν γύρω από την βρύση και να πιουν από το νερό της.

Άλλες Παραδοσιακές βρύσες

Άλλες παραδοσιακές βρύσες με συνεχές τρεχούμενο νερό υπάρχουν στις Κοινότητες Σμίλα, Μουριά, Στόμιο, Περιβόλια καθώς και η βρύση «Κανούλια» στον Πύργο.

Γ.5.8 Κηρυγμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι του Νομού Ηλείας

Οι κηρυγμένοι Αρχαιολογικοί Χώροι του Ν. Ηλείας, οι οποίοι προστατεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού είναι : (σε παρένθεση αναφέρονται τα ΦΕΚ στα οποία έχουν δημοσιευθεί οι αντίστοιχες Υπουργικές Αποφάσεις).

- "Σώσι" Ηλείας - συστάδα αρχαίων, πιθανότατα ταφικών, τύμβων (ΦΕΚ 493/Β/30.7.92)
- Περιοχή Μακρισίων - μυκηναϊκός οικισμός και τύμβοι (ΦΕΚ 163/Β/28.3.85).
- Περιοχή Κακοβάτου, Κοινότητας Καληδόνως - λείψανα προϊστορικού οικισμού, θολωτοί τάφοι με σημαντικά ευρήματα, καθώς και λείψανα κλασσικών έως και ρωμαϊκών χρόνων (ΦΕΚ 963/Β/23.12.94).
- Περιοχή Λεπρέου - κλασσική Ακρόπολη και λείψανα πόλης κλασσικών χρόνων και προϊστορική ακρόπολη (ΦΕΚ 780/Β/19.12.81).
- Περιοχή θέσης Λενικό" ή "Ελληνικό" στο Πρασιδάκι Ηλείας – ερείπια δωρικού ναού Κλασσικών χρόνων και λείψανα οικισμού αρχαϊκής έως και ρωμαϊκής εποχής, καθώς και ταφικά λείψανα (ΦΕΚ 666/Β/1.8.96).
- Περιοχή Καυκωνίας με τους λόφους "Αγριλιά" και "Ρικοβούνι" - λείψανα κτισμάτων Μεσοελλαδικών χρόνων, μυκηναϊκός θαλαμοειδής τάφος στη θέση "Αγριλιά" και ίχνη αρχαίας κατοίκησης και λείψανα κτισμάτων στη θέση "Ρικοβούνι" (ΦΕΚ 952/Β/22.12.94).
- Περιοχή στο δυτικό άκρο της Κοινότητας Φλόκα - αρχαίος οικισμός και εκτεταμένο νεκροταφείο που χρονολογείται από τον 4ο αι. π.χ μέχρι και τη ρωμαιοκρατία και λατρευτικό άντρο (ΦΕΚ 921/Β/31.12.84).
- Άνω Φιγαλεία - τείχη αρχαίας Φιγαλείας, μνημειακά κτίσματα, οχρωματικός περίβολος και εκτεταμένο νεκροταφείο (ΦΕΚ 414/Β/24.6.82).
- Αρχαίο νεκροταφείο των κλασσικών χρόνων στο Σταφιδόκαμπο (ΦΕΚ 617/Β/13.8.93).
- Περιοχή των λόφων "Πουλί", "Κάστρο", "Άγιος Αιάς" Τρυπητής και λόφοι "Τραγανό" και "Κοριζόριζος" - ερείπια αρχαίας πόλης και τείχους (ΦΕΚ 55/Β/9.2.83).
- Περιοχή Καϊάφα και αρχαίου Σαμικού - αρχαία οικοδομικά λείψανα και νεκροταφεία (ΦΕΚ 899/Β/5.11.91).
- Κοίτη Πηνειού ποταμού - λείψανα αρχαίου τείχους (ΦΕΚ 45/Β/26.1.90).
- Λόφος "Κάστρο" Κοινότητας Θεισόας (ΦΕΚ 22/Β/31.1.86).

- Κοίτη και όχθεις Αλφειού ποταμού από το ιερό της Αλτης μέχρι τη γέφυρα Φλόκα (ΦΕΚ 22/Β/31.1.86).
- Περιοχή Αγ. Ανδρέα Κατακόλου, από το ακρωτήριο του Αγ. Ανδρέα μέχρι τη νησίδα Τηγάνι και τη μεταξύ τους θαλάσσια ζώνη - ερείπια αρχαίας πόλης που ταυτίζεται με την αρχαία Ομηρική Φειά (η περιοχή χαρακτηρίζεται και ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους) (ΦΕΚ 305/Β/31.5.83).
- Αρχαία Ακρόπολη Κοιλότητας Βρεστού - ερείπια και νεκροταφείο αρχαίας πόλης (ΦΕΚ 781/Β/29.12.81).
- Περιοχή Τραγάνι Βαρθολομιού - λείψανα αρχαίας κατοίκησης από την πρωτοελλαδική μέχρι και την υστερορωμαϊκή εποχή (ΦΕΚ 323/Β/13.5.91).
- Χώρος Αρχαίας Ήλιδας - περιοχή που κατοικήθηκε από την πρωτοελλαδική περίοδο μέχρι και τα τέλη της Βυζαντινής περιόδου και περιλαμβάνει σημαντικότερες αρχαιότητες (ΦΕΚ 834/Β/10.10.91).
- Περιοχή Επιταλίου - ερείπια Ρωμαϊκού Βαλανείου, λείψανα κτιρίων 4ου π.Χ. - 4ου μ.Χ. αι., τμήμα νεκροταφείου και οικιστικά λείψανα (ΦΕΚ644/Β/30.7.96).
- Ευρύτερη περιοχή του ναού Επικουρίου Απόλλωνα στις Βάσσες Φιγαλείας - μνημείο και σημαντικές αρχαιότητες (ΦΕΚ 837/Β/4.12.86).
- Θέση "Πάλιομπουκουβίνα" Αγ. Τριάδας - μυκηναϊκό νεκροταφείο(ΦΕΚ 852/Β/15.11.93).
- Περιοχή Αλιφείρας - εκτεταμένα ερείπια αρχαίας πόλης που ταυτίζεται με την αρχαία αρκαδική Αλίφειρα, με πλήθος οικοδομικών λειψάνων με σημαντικά ιερά του Ασκληπιού και της Αθηνάς (αρχές του 5ου αι.), νεκρόπολη με δείγματα ναόσημων μνημειωδών τάφων, καθώς και εκκλησία μισοερειπωμένη (Αγ. Νικόλαος) του 17ου αιώνα και ερείπια της Μονής Σεπετού του 13ου αι. (ΦΕΚ 290/Β/30.5.83).
- Ζώνη Αρχαιολογικού Χώρου Αρχαίας Ολυμπίας (ΦΕΚ 473/Β/25.7.85) το οποίο συμπληρώθηκε με το ΦΕΚ 128/Β/27.2.92 που καθορίζει ζώνη απολύτου προστασίας (Ζώνη Α') και Ζώνες (Β1, Β2) δυνάμενες να δομηθούν.

Επίσης, το Υπουργείο Πολιτισμού προστατεύει ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία τα εξής :

- Ιερός Ναός Αγ. Βλασίου Δάφνης - βρίσκεται έξω από τον οικισμό Δάφνης περιοχής Αμαλιάδας και αποτελεί παλαιό καθολικό που ήταν μετόχι Μονής του Αγ. Ορους. Ο ναός, κτίσμα μεταβυζαντινών χρόνων (17ου πιθανόν αιώνα), παρουσιάζει ενδιαφέρον από αρχιτεκτονική άποψη. Είναι συνεπτυγμένος σταυροειδής με πολυγωνικό τρούλο και διασώζει κάποια μορφολογικά διακοσμητικά στοιχεία (ΦΕΚ 963/Β/23.12.94).
- "Τρανή Βρύση" στην Ανδρίτσεινα - είναι μνημειακή βρύση τουρκοκρατίας χρονολογούμενη ^ε επιγραφή στο έτος 1724 και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα βρύσης της Τουρκοκρατίας που διατηρείται σε καλή κατάσταση (ΦΕΚ 963/Β/23.12.94).

Γ.5.9 Θέατρα στο Νομό Ηλείας

Στον Νομό Ηλείας υπάρχουν τα υπαίθρια θέατρα, Φλόκα, Δρούβα και Αρχαίας Ήλιδας καθώς και το κλειστό θέατρο «ΑΠΟΛΛΩΝ» στον Πύργο.

Θέατρο Φλόκα

Η πολιτιστική σκηνή της καλοκαιρινής Ελλάδας απέκτησε ένα καινούργιο θέατρο 3.700 θέσεων στην μορφή του αρχαίου θεάτρου της Επιδαύρου, που βρίσκεται, στην ιερή γη της Ολυμπίας, το θέατρο «Ολυμπία». Βρίσκεται, σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου από τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας, στο Δημοτικό διαμέρισμα Φλόκα.

Ο χώρος που κατασκευάστηκε το θέατρο είναι, δωρεά των κατοίκων της Κοινότητας Φλόκα, οι οποίοι μαζί με τον τότε πρόεδρο και το Κοινοτικό Συμβούλιο κάλυψαν τις αρχικές δαπάνες του έργου που άρχισαν το 1984.

Η πέτρα με την οποία είναι κατασκευασμένο μεταφέρθηκε από την περιοχή της Ανδρίτσαινας με προσωπική εργασία και μεταφορικά μέσα των κατοίκων της Κοινότητας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η μόνη οικονομική βοήθεια ήταν ένα δάνειο της Κοινότητας από το Υπουργείο Εσωτερικών. Χάρης στην ενεργή οικονομική συμμετοχή των κατοίκων της Κοινότητας το 1996 το θέατρο ήταν έτοιμο. Τότε ευαισθητοποιήθηκε ο κρατικός φορέας και έδωσε την πρώτη χρηματοδότηση.

Το αποτέλεσμα ήταν ένα πανέμορφο θέατρο, μέσα σ έναν καταπράσινο λόφο με κυπαρίσσια και ελιές με εκπληκτική θέα και τέλεια φυσική ακουστική. Με 2 διαζώματα (19 σειρές το κάτω, και 7 σειρές το άνω), η τελευταία κερκίδα του φτάνει, σε απόσταση 10,5 μέτρα περίπου από την ορχήστρα του θεάτρου.

Με πλακόστρωτους πεζόδρομους σαν εκείνους του Πικιώνη στην Ακρόπολη, πέτρινους καλαίσθητους χώρους υγιεινής κοινού (ακόμη και για άτομα με ειδικές ανάγκες) και πέτρινο ανασυγκρότημα για αυτούς που θέλουν ν' απολαύσουν την δύση του ήλιου. Τα επίσης πέτρινα καμαρίνια έχουν ενθουσιάσει, τους έλληνες και ξένους καλλιτέχνες που έχουν μέχρι τώρα φιλοξενηθεί, για την άνεση, την λειτουργικότητα και την διακριτική του πολυτέλεια: 4 καμαρίνια πρωταγωνιστών για 6 άτομα το

καθένα, με πλήρη εξοπλισμό wc και ντουζ καθώς και 2 μεγάλα καμαρίνια μουσικών και χορωδών με wc, ντουζ για 23 άτομα το καθένα.

Εξοπλισμένο με σύγχρονες ηλεκτρολογικές και φωτιστικές εγκαταστάσεις, δικό του υποσταθμό, με λυόμενη σκηνή διαστάσεων 20 μ X 15 μ διάμετρο ορχήστρας 17,5 μ. με 2 εισόδους για το κοινό, εκδοτήρια εισιτηρίων, ιατρείο και παρκινγκ που μπορεί να φιλοξενήσει 300 αυτοκίνητα, το θέατρο «ΟΛΥΜΠΙΑ» είναι ένα "πραγματικό κόσμημα στον χώρο του θεάτρου.

Θέατρο Δρούβα

Το Θέατρο Δρούβα είναι μικρό υπαίθριο θέατρο που βρίσκεται μέσα στο δάσος αναψυχής του οικισμού Δρούβα στην Αρχαία Ολυμπία. Η χωρητικότητά του είναι (300) τριακοσίων περίπου θεατών.

Θέατρο «Απόλλων» στον Πύργο

Το Θέατρο «ΑΠΟΛΛΩΝ» βρίσκεται, στο κέντρο του Πύργου λίγα μόλις μέτρα από την κεντρική πλατεία.

Χτίστηκε γύρω στα 1880 και αποτέλεσε το επίκεντρο της πνευματικής δραστηριότητας της πόλης, η οποία ανθούσε οικονομικά έως το 1930. Η λειτουργία του συνεχίστηκε έως το 1960, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το Υπουργείο Πολιτισμού το έκρινε διατηρητέο μνημείο.

Το 1987 άρχισαν οι εργασίες ριζικής επισκευής του. Παρέμεινε η περιμετρική λιθοδομή και τα μάρμαρα της όψεως του κτιρίου, ενώ προστέθηκε σαν νέο κτίσμα η σκηνή, το FOYER, τα καμαρίνια, το μηχανοστάσιο και οι χώροι υγιεινής.

Έχει συνολική χωρητικότητα μόλις 230 θέσεων μαζί με τον εξώστη, ενώ η ακουστική του είναι άριστη. Σημαντικά αρχιτεκτονικά στοιχεία εσωτερικού αποτελούν το ταβάνι, η μπούκα σκηνής και ο εξώστης.

Εκατέρωθεν του κτιρίου έχουν δημιουργηθεί δύο μικρές πλατείες.

Θέατρο Αρχαίας Ήλιδας

Η αποκάλυψη του έγινε στα χρόνια 1910 - 1914 από το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο. Έχει χωρητικότητα 4.000 καθισμένων θεατών. Κάθε χρόνο, το

καλοκαίρι, οργανώνεται το Φεστιβάλ της Αρχαίας Ήλιδας με Αρχαίες Τραγωδίες που προσελκύει σημαντικό αριθμό θεατών από την Ηλεία, την Αχαΐα και άλλα μέρη της Ελλάδας.

Οι βασικές πτέρυγες του Θεάτρου διαμορφώθηκαν και διευθετήθηκαν με ξύλινους πάγκους ώστε να εξασφαλίζουν αναπαυτικότερες συνθήκες παρακολούθησης του θεατή. Έχει διαμορφωθεί χώρος στάθμευσης για 1.000 αυτοκίνητα που ελέγχεται και φυλάσσεται όταν υπάρχουν παραστάσεις. Ο περιβάλλον χώρος του θεάτρου φωτίζεται επαρκώς.

Σήμερα έχει κατασκευαστεί, σε μικρή απόσταση από το αποκαλυφθέν, ένα προκατασκευασμένο θέατρο (1000) χιλίων περίπου θέσεων, μετά την απαγόρευση χρησιμοποίησης του αρχαίου θεάτρου από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο(ΚΑΣ).

Δημοτική Αγορά Πύργου

Το τελευταίο τέταρτο του 19 αιώνα ο Ερνέστος Τσιλέρ στην αγορά του Πύργου το «Σταυροπάζαρο» σχεδιάζει το κτίριο της Δημοτικής Αγοράς της πόλης που καταλαμβάνει ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο. Το κτίριο δεν έχει κύρια και δευτερεύουσα όψη, αλλά έχει τέσσερις όψεις το ίδιο επεξεργασμένες, με την χρησιμοποίηση διαφορετικών στοιχείων.

Η δομή όλου του κτηρίου, η ποικιλία των στοιχείων, η ισορροπία μεταξύ της λυτής γεωτρικότητας των κλασσικών τμημάτων και των αναγεννησιακών τοξοστοιχείων κάνει το έργο αυτό του Τσιλέρ ένα από τα πιο αξιόλογα δημιουργήματά του.

Το κτίριο λειτούργησε για 70 χρόνια σαν Δημοτική Αγορά. Ο χαρακτηρισμός του σαν Αρχιτεκτονικό Μνημείο από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και η παραχώρηση του στο Υπουργείο Πολιτισμού για την διαμόρφωση του σε Μουσείο έδωσαν πνοή στον όμορφο αυτό χώρο. Έτσι, λοιπόν, το Υπουργείο Πολιτισμού προκήρυξε μελέτη για την αναπαλαίωσή του και την μετατροπή του σε Μουσείο και χώρο εκδηλώσεων με αποτέλεσμα να μπορούμε να απολαύσουμε αυτήν την στιγμή το αξιοθέατο αυτό κτίριο.

Γ.5.10 Εκθέσεις, τελετές και πανηγύρια στο Νομό Ηλείας

Ιππική έκθεση Ανδραβίδας

Πρόκειται για ένα θεσμό με ιστορία 65 ετών που πραγματοποιείται, κάθε χρόνο με ιδιαίτερη επιτυχία στα μέσα Σεπτέμβρη. Η παράδοση αυτή έχει στηριχθεί στο γεγονός ότι τα άλογα της περιοχής θεωρούνταν τα καλύτερα σ' ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο λόγω των καταλλήλων εδαφολογικών και κλιματολογικών συνθηκών αλλά και της ιδιαίτερης φροντίδας των παραγωγών. Η έκθεση συνδυάζεται με σειρά πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Γεωργική έκθεση Πύργου

Από το 1988 κάθε καλοκαίρι λειτουργεί στον Πύργο η Πανελλήνια έκθεση γεωργικού εξοπλισμού και εφοδίων με την ονομασία «ΑΓΡΟΤΕΚ», η οποία ανήκει στον Δήμο Πύργου. Η έκθεση λειτουργεί σε υπαίθριο διαμορφωμένο χώρο στην είσοδο της πόλης του Πύργου και πλησίον της Εθνικής οδού Πύργου Πατρών.

Συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό εκθετών από όλα τα μέρη της Ελλάδας καθώς και πολλούς επισκέπτες από τον Νομό Ηλείας και τους γειτονικούς Νομούς.

Τελετή αφής Ολυμπιακής Φλόγας

Το 1936 στους Ολυμπιακούς αγώνες του Βερολίνου πρωτοκαθιερώθηκε η τέλεση αφής της Ολυμπιακής Φλόγας.

Η αφή της Ολυμπιακής Φλόγας γίνεται με την βοήθεια μεταλλικού κατόπτρου, από ακτίνες του ήλιου, κατά την διάρκεια τελετής που γίνεται, μπροστά στο Ναό της Ήρας.

Κύριος στόχος της εκδήλωσης αυτής αποτελεί η ανάδειξη και η υπενθύμιση σε όλο τον κόσμο του φιλοσοφικού νοήματος της Ολυμπιακής ιδέας, που για αιώνες ήταν άμεσα συνδεδεμένο με τις 5 έννοιες της Ειρήνης, της άμιλλας και του κάλλους.

Η ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται, άμεσα με την υπόθεση της τελετής Αφής της Ολυμπιακής Φλόγας. Εκτός από την βασική τελετή αφής της Ολυμπιακής Φλόγας πρέπει να γίνονται διάφορες άλλες τελετές (τελετές πλαισίωσης) καθώς και πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις όπως ποίηση, μουσική, Θέατρο, χορός,

εκθέσεις κ.λ.π. Η αναμόρφωση και η αναβάθμιση ΤΠΕ τελετής αφής της Ολυμπιακής Φλόγας, η πλαισίωσή της από δέσμη ορισμένων τελετών και η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων ταυτόχρονων και επόμενων της τελετής αποτελούν κεντρικούς στόχους.

Γ.5.11 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο του νομού Ηλείας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και μπορεί να αποτελέσει βασικό άξονα ανάπτυξης, κυρίως σε συνάρτηση με τη στοχευμένη τουριστική προβολή. Ιδιαίτέρως, ο άξονας Χλεμούτσι – Αρχαία Ήλιδα – Αρχαία Ολυμπία – Επικούρειος Απόλλωνας, δύναται να δημιουργήσει εξέχουσα τουριστική θεματολογία. Κανείς βέβαια δεν μπορεί να αμφισβητήσει την παγκόσμια αναγνωσιμότητα της Αρχαίας Ολυμπίας, της οποίας οι πληγές από τις πρόσφατες πυρκαγιές έχουν ευαισθητοποιήσαν ολόκληρο τον πλανήτη.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του νομού, αποτελεί ο μεγάλος αριθμός αλλά και η ποικιλία από πολιτισμικά δρώμενα, τα οποία αφήνουν έντονα στίγματα τους επισκέπτες. Το γεγονός της πραγματοποίησης αρκετών πολιτιστικών δραστηριοτήτων στον νομό, με αποκορύφωμα την Αφή της Ολυμπιακής Φλόγας, αλλά και καινοτομιών σε σχέση με τα πολιτισμικά δρώμενα στον ελλαδικό χώρο, αποτελούν πόλο ενδιαφέροντος και προβολής.

Η δημιουργία του «Ολυμπιακού Φεστιβάλ» - μιας δράσης «ομπρέλα» με σκοπό την ένταξη και συντονισμό σειράς πολιτιστικών δρώμενων χρήζει ιδιαίτερης διερεύνησης και συζήτησης. Παράλληλα, λειτουργεί το Διεθνές Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας «ΣΩΣΙΠΟΛΗΣ», ενώ υπό ίδρυση βρίσκεται και ο Πολιτιστικός Οργανισμός της Νομαρχίας.

Ο Θεός στάθηκε γενναιόδωρος στην Ηλεία. Ο πολιτισμικός πλούτος τον οποίο θέλησε να κληρονομήσουν οι Ηλείοι, επιβάλει την ορθολογική και αξιοπρεπή αξιοποίησή του. Γι' αυτόν τον λόγο, η προβολή και διαχείρισή του μέσα στα πλαίσια σεβασμού προς την κληρονομιά, θα επιφέρει πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα τόσο για την Ηλεία όσο και για την υπόλοιπη Ελλάδα.

Ο κεντρικός σχεδιασμός των τοπικών εκδηλώσεων, η εκμετάλλευση του πρωτοκόλλου συνεργασίας για την αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς (INTERREG III) αλλά και οι στοχευμένες ενέργειες δικτύωσης, αποτελούν μερικές από τις σημαντικότερες παραμέτρους που βελτιώνουν την

αναγνωρισιμότητα, συνεισφέρουν στην σωστή προβολή και προώθηση του πολιτισμικού κεφαλαίου.

Η έλλειψη συντονισμού, ιδεών, υποδομών προσβασιμότητας αλλά και οι αδυναμία της σωστής προβολής αποτελούν προς το παρόν ανασταλτικό παράγοντα της τουριστικής και οικονομικής ευημερίας που θα μπορούσε να έχει ο νομός.

Με την υλοποίηση των παραπάνω σημαντικών δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο στον τομέα του πολιτισμού στον Νομού Ηλείας, θα φθάσει σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γ.6 Τουρισμός¹⁴

Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, ο τουρισμός ορίζεται ως «το άθροισμα των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση των τουριστών, των επιχειρηματιών που παρέχουν υπηρεσίες σχετικές με τον τουρισμό, των κυβερνήσεων των χωρών υποδοχής και των κοινοτήτων των περιοχών υποδοχής κατά την διάρκεια προσέλευσης και φιλοξενίας των τουριστών και επισκεπτών».

Κατά μια άλλη ανθρωποκεντρική έννοια, ο τουρισμός «είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο, η πιο σημαντική δραστηριότητα για πολλές περιοχές, κάτι που αφορά το σύνολο σχεδόν των κοινωνιών των ανεπτυγμένων χωρών, καθώς ικανοποιεί την ανάγκη για απόδραση από την καθημερινότητα, την επιθυμία για επαφή με την φύση, την περιέργεια για άλλους τόπους και πολιτισμούς, την ανάγκη για ξεκούραση, διασκέδαση και αναψυχή».

Το βασικό τουριστικό προϊόν του Νομού Ηλείας, βασίζεται αναμφισβήτητα στη μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά και ειδικότερα στην Αρχαία Ολυμπία, καθώς επίσης και στο φυσικό περιβάλλον με τα δεκάδες χιλιόμετρα πανέμορφης ακτογραμμής, στις οποίες το τελευταίο διάστημα, εμφανίζονται οι πρώτες αξιόλογες υποδομές.

Γ.6.1 Τουριστικό προϊόν Νομού Ηλείας

Η τοπική οικονομία δεν έχει τουριστική εστίαση και κουλτούρα. Για τους λόγους αυτούς καθώς επίσης και εξ' αιτίας του χαμηλού αριθμού διανυκτερεύσεων, η περιοχή θεωρείται τουριστικά αναξιοποίητη. Η τουριστική σεζόν στην περιοχή είναι μικρή (μικρότερη π.χ. από Αιγαίο, Κρήτη, Ρόδο, κλπ), ενώ ο τουρισμός στην περιοχή (με διανυκτέρευση) είναι κυρίως εσωτερικός.

Σε ότι αφορά τη συνδεσιμότητα και την πρόσβαση τουριστών στο Νομό, κύριες εισοδοί είναι αυτή τη στιγμή το οδικό δίκτυο και το λιμάνι του Κατακόλου (κρουαζιερόπλοια).

¹⁴ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) του Τμήματος Τουρισμού και Τουριστικής Προβολής της Διεύθυνσης Πολιτισμού-Αθλητισμού της Ν.Α. Ηλείας, β) του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας, γ) της μελέτης αξιοποίησης παραλιών Νομού Ηλείας

Οργανωμένοι επισκέπτες καταφθάνουν στις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, με πτήσεις charter στο αεροδρόμιο του Αράξου (Ν. Αχαΐας), το οποίο απέχει περίπου 75 χλμ. από την πρωτεύουσα του νομού, τον Πύργο.

Πίνακας 27: Βασικά στοιχεία τριτογενούς τομέα

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	5504	5521	5574	5544	6095	6052	6282
Κλίνες σε ξενοδοχεία 5 αστέρων	-	-	665	665	1117	1117	1117
Κλίνες σε ξενοδοχεία 4 αστέρων	-	-	1500	1500	1524	1524	1584
Ξενοδοχεία	77	77	78	78	78	77	108
Ξενοδοχεία 5 αστέρων	-	-	1	1	1	1	1
Ξενοδοχεία 4 αστέρων	-	-	8	8	8	8	12
Παραδοσιακά καταλύματα	1	1	1	1	1	1	1
Διανυκτ. αλλοδαπών	324453	361660	323715	336598	357905	358241	360856
Διανυκτ. αλλοδαπών σε ξενοδοχεία	298442	324962	281187	296018	324486	345669	351545
Διανυκτ. αλλοδαπών σε κάμπινγκ	26011	36698	42528	40580	33419	34598	35692
Διανυκτ. Ημεδαπών	158573	185298	162776	181885	201315	205635	210121
Διανυκτ. Ημεδαπών σε ξενοδοχεία	143992	172401	147574	164834	183996	200648	215612
Διανυκτ. Ημεδαπών σε κάμπινγκ	14581	12897	15202	17051	17319	17854	18059

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι σε πρόσφατη έρευνα που διενήργησε η ICAP (η οποία αναφέρεται και στο κεφάλαιο του πολιτισμού) στις τουριστικές επιχειρήσεις του νομού, ζήτησε από τους επιχειρηματίες του χώρου να κατατάξουν τους

παράγοντες που δίνουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις τους. Οι επιχειρηματίες, λοιπόν, ανέφεραν ως σημαντικό παράγοντα που υστερεί ο νομός, την τουριστική προβολή του.

Γ.6.2 Ξενοδοχειακή υποδομή στο Νομό Ηλείας

Επί του παρόντος υπάρχουν τρεις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες (5 αστέρων), περισσότερα από 20 ξενοδοχεία (μέτριας έως καλής ποιότητας) και αρκετές δεκάδες τουριστικά καταλύματα. Έχουν γίνει και κάποιες προσπάθειες ανάπτυξης ορεινού τουρισμού, αλλά οι υποδομές είναι φτωχές και δεν μπορούν αυτή τη στιγμή να θεωρηθούν αξιόλογες.

Με βάση το στοιχεία του ξενοδοχειακού επιμελητηρίου Ελλάδος, το 2005 το ξενοδοχειακό δυναμικό στην Ηλεία είχε ως εξής:

Πίνακας 28: Ξενοδοχειακό δυναμικό Νομού Ηλείας

Κατηγορία	Αριθμός Ξενοδοχείων	Κλίνες
5 αστέρων	1	1.117
4 αστέρων	9	1.584
3 αστέρων	12	943
2 αστέρων	43	2.178
1 αστέρων	14	460
Σύνολο	108	6.282

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά είναι πλέον ανακριβή, δίνουν μια εικόνα της συνολικής κατανομής και δυναμικού σε κλίνες.

Παράλληλα, και με βάση πάντα στοιχεία του 2005, σημειώνεται ότι σε σχέση με τους γειτονικούς νομούς, ο νομός Ηλείας είναι αρκετά ανεπτυγμένος σε ξενοδοχειακές υποδομές τεσσάρων και πέντε αστέρων. Υστερεί σε δυναμικότητα κλινών μόνο έναντι του νομού Ζακύνθου.

Πίνακας 29: Ξενοδοχειακές κλίνες τεσσάρων και πέντε αστέρων

ΖΑΚΥΝΘΟΣ	4.027
ΗΛΕΙΑ	2.701
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ	1.655
ΑΧΑΪΑ	1.554
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	1.144
ΑΡΚΑΔΙΑ	160

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Όσον αφορά την απασχόληση στον κλάδο, αξίζει να σημειωθεί, ότι εξειδικευμένο τουριστικό προσωπικό διαθέτουν κυρίως οι μεγαλύτερες μονάδες. Στο σύνολο του νομού, περίπου το 4,5% του νομού απασχολείται με τον τουρισμό όταν το αντίστοιχο νούμερο για όλη την Ελλάδα είναι 6,5%

Οι πληρότητες των ξενοδοχείων στην Ηλεία και στους γειτονικούς νομούς κατά τα έτη 2004 και 2005 διαμορφώθηκαν ως εξής:

Πίνακας 30: Πληρότητες ξενοδοχείων(%)

Περιοχή	2004	2005
Σύνολο Χώρας	55,6	58,6
Ηλεία	40,6	40,0
Αιτ/νία	36,5	35,0
Αχαΐα	39,7	45,0
Ζάκυνθος	75,3	72,4
Κεφαλλονία	53,0	55,0
Μεσσηνία	39,9	40,0
Αρκαδία	26,2	25,5

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, ο νομός Ηλείας κινείται σταθερά γύρω στο 40%, και δεν φαίνεται να εκμεταλλεύτηκε την αύξηση των πληροτήτων που παρατηρήθηκε σε εθνικό επίπεδο το 2005. Αντιθέτως ο γειτονικός νομός της Αχαΐας αύξησε σημαντικά της πληρότητες το 2005 (από 39,7 στο 45). Πρωτοπόρος της ευρύτερης περιοχής είναι ο νομός Ζακύνθου που καταγράφει πληρότητες πάνω από 70%.

Συνολικά το 2005, πραγματοποιήθηκαν στο νομό Ηλείας 570.977 διανυκτερεύσεις. Στην ευρύτερη περιοχή τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση καταγραφεί ο Νομός Ζακύνθου με πάνω από 2 εκ. διανυκτερεύσεις.

Πίνακας 31: Διανυκτερεύσεις στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Ηλείας

Σύνολο Χώρας	51.589.793
Ζάκυνθος	2.126.202
Ηλεία	570.977
Αχαΐα	538.004
Μεσσηνία	505.506
Κεφαλονία	483.008
Αιτ/νία	298.926
Αρκαδία	147.518

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

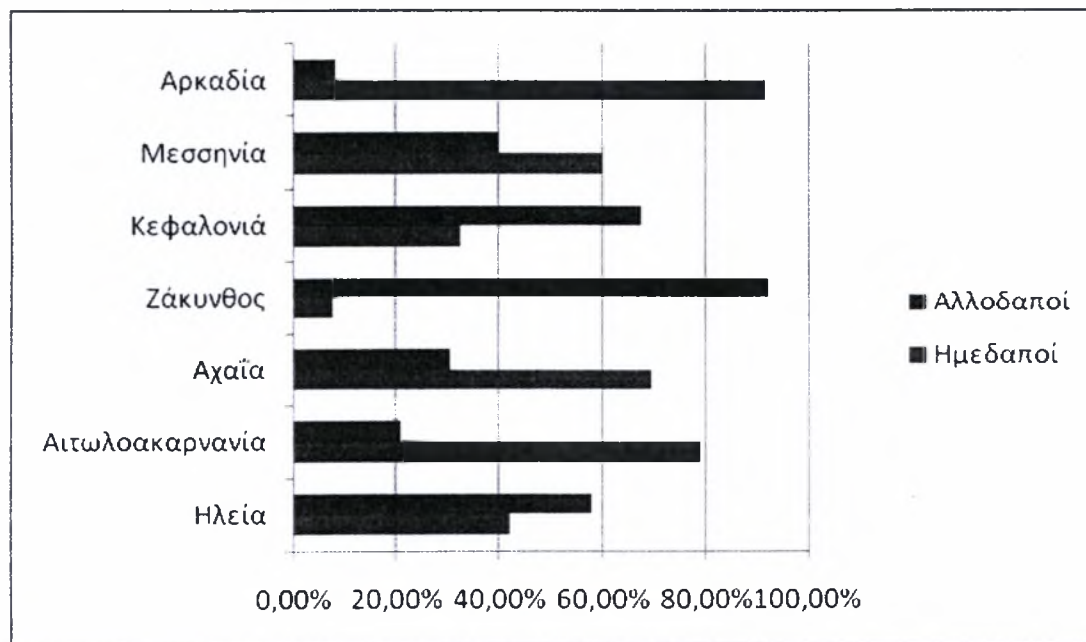
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η προέλευση των επισκεπτών (με ή χωρίς διανυκτέρευση). Στο νομό Ηλείας, το 58% των επισκεπτών έχουν αλλοδαπή προέλευση. Το νούμερο αυτό αποτελεί το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των χερσαίων γειτονικών νομών.

Πίνακας 32: Προέλευση επισκεπτών στο Νομό Ηλείας

	Ημεδαποί	Αλλοδαποί
Σύνολο Χώρας	25,7%	74,3%
Ηλεία	42,0%	58,0%
Αιτωλοακαρνανία	79,1%	20,9%
Αχαΐα	69,6%	30,4%
Ζάκυνθος	7,6%	92,4%
Κεφαλονιά	32,6%	67,4%
Μεσσηνία	59,8%	40,2%
Αρκαδία	91,9%	8,1%

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Διάγραμμα 5: Προέλευση επισκεπτών στο Νομό Ηλείας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γ.6.3 Εναλλακτικές/ειδικές μορφές τουρισμού

Ο κυρίαρχος τύπος και το κυρίαρχο πρότυπο τουρισμού στη μεταπολεμική περίοδο υπήρξε ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός. Το "μοντέλο" όμως αυτό συνοδεύτηκε από μια σειρά κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στις περιοχές υποδοχής, οι οποίες θεωρήθηκαν αρνητικές τόσο για τους κατοίκους, όσο και για τους τουρίστες.

Η αναζήτηση και καθιέρωση νέων ειδικών (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού συνδέεται άμεσα με το θέμα των επιπτώσεων αυτών και ουσιαστικά, η έννοια "εναλλακτικός" εξέφρασε μια αντίθεση σ' αυτόν ακριβώς τον τουρισμό και στα χαρακτηριστικά του.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται τμήμα μιας ευρύτερης ομάδας τύπων τουρισμού, που ονομάζονται "ειδικές" ή "νέες" μορφές τουρισμού και αναπτύχθηκαν οι περισσότερες τα τελευταία 20 χρόνια, ενώ πολλές από αυτές προϋπήρχαν ιστορικά και του μαζικού οργανωμένου τουρισμού.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού προσφέρουν σε μία περιοχή όπως ο Νομός Ηλείας τρεις δυνατότητες:

- επιμήκυνση της μέσης παραμονής των επισκεπτών κατά 2-3 ημέρες, ιδιαίτερα αυτών που επισκέπτονται την Αρχαία Ολυμπία
- επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν την άνοιξη και το φθινόπωρο
- διοχέτευση της τουριστικής κίνησης σε σημεία της ενδοχώρας, τα οποία διαθέτουν φυσικούς ή πολιτιστικούς πόρους, αλλά δεν έχουν ενταχθεί στο τουριστικό κύκλωμα

Οι ειδικές μορφές τουρισμού που εκτιμάται ότι έχουν δυνατότητα ανάπτυξης στο Νομό Ηλείας είναι:

Γ.6.3.1 Αγροτουρισμός

Ο όρος αγροτουρισμός αναφέρεται στην τουριστική δραστηριότητα η οποία επικεντρώνεται σε καταλύματα τύπου ενοικιαζόμενου δωματίου ή διαμερίσματος σε

αγροτικές περιοχές. Τα καταλύματα μπορεί να είναι κατάλληλα διαμορφωμένα τμήματα των αγροτικών κατοικιών ή ξεχωριστές κατοικίες σε αγροτικές περιοχές ή και οικισμοί κατάλληλα κατασκευασμένοι για το σκοπό αυτό.

Ο αγροτουρισμός δίνει την ευκαιρία σε περιοχές και κοινότητες οι οποίες δεν έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά να αξιοποιήσουν και να προβάλλουν τους φυσικούς τους πόρους, τα ιστορικά μνημεία και την πολιτιστική παράδοση μέσα από μια ήπιας μορφής τουριστική ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει ένα συμπληρωματικό εισόδημα στους κατοίκους των περιοχών αυτών. Παράλληλα, δίνει στους κατοίκους των αστικών κέντρων την ευκαιρία να έρθουν σε άμεση επαφή με τη φύση και τον τρόπο ζωής των αγροτών και να γνωρίσουν από κοντά την παράδοση και ιστορία του τόπου.

Ακόμη, ο αγροτουρισμός, με την έννοια της ενασχόλησης του επισκέπτη σε αγροτικές ασχολίες, μπορεί να αποτελέσει από μόνος του μια ειδική μορφή τουρισμού, η οποία άλλωστε είναι πολύ διαδεδομένη στην Ευρώπη.

Αγροτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε πολλά χωριά της ορεινής ενδοχώρας του Νομού Ηλείας, όπως στην περιοχή της Δίβρης και στην ορεινή Ολυμπία, ιδιαίτερα σε εκείνα που έχουν παραδοσιακό χαρακτήρα ή αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον (π.χ. Ανδρίτσαίνα, Κρέστενα, Ανδρόνι, Λαμπεία) και σε όσα βρίσκονται σε περιοχές με φυσικό και οικολογικό ενδιαφέρον (π.χ. περιοχή Φολόης, περιοχή κατά μήκος της κοιλάδας του Αλφειού). Αγροτουρισμός μπορεί ακόμη να αναπτυχθεί και στην παραλιακή ζώνη, εκεί όπου η υποδομή τουριστικών καταλυμάτων δεν επαρκεί κατά τη θερινή περίοδο (π.χ. Κατάκολο, Ζαχάρω, κλπ.).

Ο αγροτουρισμός, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

- Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή ως διακοπές αγροικιών.
- Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά.

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στο Νομό προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης εκείνης υποδομής που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως:

- εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση,
- διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υφιστάμενου οδικού δικτύου,
- δημιουργία χώρων εστίασης και αναψυχής,
- αξιοποίηση των τουριστικών φυσικών πόρων του νομού.

Τα βασικά στοιχεία του αγροτουρισμού είναι:

- Η μη ανταγωνιστική θέση του αγροτουρισμού απέναντι στη γεωργία (την κύρια απασχόληση των αγροτών).
- Η φύση τουριστικών υπηρεσιών που παρέχονται: μικρή μονάδα οικογενειακής βάσης που συνδυάζει διακοπές και κάποιο πρόγραμμα (εκπαιδευτικό - θεραπευτικό, κλπ.).

Το πρόγραμμα αγροτουρισμού μπορεί να συμβάλλει θετικά:

- στη συγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής και κυρίως των νέων.
- στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και στη βελτίωση του επιπέδου ζωής τους.
- στην προώθηση - διάθεση των αγροτικών προϊόντων και ειδών οικοτεχνίας - χειροτεχνίας με σύγχρονη ενίσχυση τοπικής - περιφερειακής αγοράς.
- στην εκτέλεση έργων υποδομής.
- στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

- στην αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος.

Για την προώθηση του προγράμματος αγροτουρισμού είναι απαραίτητη:

- Εκτενής ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού για τα οφέλη που προκύπτουν από τον αγροτικό τουρισμό, για την αγροτική οικογένεια αλλά και την οικονομία του τόπου γενικότερα.
- Πληροφόρηση των αγροτών πάνω σε θέματα τεχνολογίας τροφίμων, οικοτεχνίας - χειροτεχνίας, προπαρασκευής/ προσφοράς παραδοσιακών παρασκευασμάτων διατροφής με στόχο:
- τη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών στους επισκέπτες.
- τη δημιουργία αγροτουριστικών συνεταιρισμών με πλατύτερη συμμετοχή των αγροτικών οικογενειών στο πρόγραμμα αγροτικού τουρισμού.

Στόχος του έργου θα είναι η διάχυση της τουριστικής ζήτησης σε όλη την παραλίμνια περιοχή και η υποβοήθηση της ανάπτυξης μικρής κλίμακας εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης και αναψυχής επισκεπτών (αναψυκτήρια, εστιατόρια, ενοικίαση λέμβων). Ο δρόμος αυτός θα δώσει τη δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών στις παραλίμνιες περιοχές, όπου σήμερα δεν υπάρχει πρόσβαση, ή υπάρχουν κάθετες προσβάσεις και θα αναδείξει το προνομιούχο φυσικό περιβάλλον τους και αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη αγροτουριστικών και οικοτουριστικών εγκαταστάσεων.

Ο Νομός Ηλείας παρουσιάζει ιδιαίτερες δυνατότητες ανάπτυξης αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού, όπως προαναφέρθηκε, τόσο στην παραλιακή του ζώνη, όσο και στην ενδοχώρα. Οι περιοχές στις οποίες ο αγροτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί ικανοποιητικά είναι:

1. Το δρυοδάσος Καπέλης-Φολόης-Πηνειάς
2. Η περιοχή Ανδρίτσαινας-Επικούρειου Απόλλωνα
3. Οι παραλίμνιες κοινότητες της τεχνητής λίμνης του φράγματος Πηνειού
4. Η περιοχή της Λαμπείας, στην οποία ο αγροτουρισμός μπορεί να στηριχτεί στην τοπική αρχιτεκτονική και παράδοση των οικισμών της, σε συνδυασμό με το μεγάλο ελατοδάσος (έκτασης 16.000 στρεμμάτων) της περιοχής.

5. Η περιοχή κατά μήκος της κοιλάδας του Αλφειού ποταμού, που γειτνιάζει με την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας
6. Η παραλιακή περιοχή από Ζαχάρω έως Γιαννιτσοχώρι, η οποία με τις ιδιαίτερου κάλλους παραλίες και τα πευκοδάση, μπορεί να συνδυαστεί με το εξαιρετο πευκοδάσος της Σμέρνας, έκτασης 20.000 στρεμμάτων.

Γ.6.3.2 Τουρισμός Υγείας ή Ιαματικός Τουρισμός

Ο τουρισμός υγείας ή ιαματικός τουρισμός, εξελίσσεται σε μία από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση της υγείας τους καθώς επίσης τη θεραπεία και ανάρρωση από διάφορες ασθένειες.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τόπο που προσφέρονται οι υπηρεσίες και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς του πόρους.

Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρο-λουτρο-θαλασσο-αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, χώρους άθλησης κλπ., απαιτεί ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

Η μορφή αυτή του τουρισμού έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον Νομό και παρέχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης για τους λόγους που αναλύονται στη συνέχεια. Ο Νομός Ηλείας προικίστηκε πλούσια από τη φύση με πολλές ανεκτίμητης αξίας ιαματικές πηγές. Πέρα από τις πηγές τοπικού ενδιαφέροντος, υπάρχουν οι πηγές των τριών περιοχών στο Νομό που η πλήρης αξιοποίησή τους, μέσα από τις δυνατότητες που παρέχουν, θα είναι καθοριστική για την κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική αναβάθμιση όχι μόνο σε επίπεδο Νομού, αλλά και της ευρύτερης περιφέρειας.

Οι περιοχές λοιπόν, στις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ο ιαματικός τουρισμός είναι:

1. Οι ιαματικές πηγές Καϊάφα
2. Οι ιαματικές πηγές Κυλλήνης
3. Οι ιαματικές πηγές Κουνουπελίου
4. Οι ιαματικές πηγές Πουρναρίου

Η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των παραπάνω πηγών, σε σχέση με τις δυνατότητες που παρέχουν και στα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν είναι χαμηλή έως ανύπαρκτη. Η εκμετάλλευση είναι υποτυπώδης και η κίνηση των επισκεπτών εξαιρετικά χαμηλή, όπως χαμηλή είναι επίσης και η οικονομική τους στάθμη. Καθοριστικοί αρνητικοί παράγοντες είναι η έλλειψη βασικών έργων υποδομής, σε συνδυασμό με τη χαμηλή ποιότητα προσφοράς υπηρεσιών, όσων βέβαια προσφέρονται.

Ιδιαίτερα τα υδροθεραπευτήρια λειτουργούν κάτω από συνθήκες απαράδεκτες. Οι ελλείψεις αυτές γίνονται εντονότερες αν ληφθούν υπόψη τα ασύγκριτα πλεονεκτήματα και οι δυνατότητες που παρέχουν και οι τρεις κύριες ιαματικές πηγές του Νομού:

- αναβλύζουν νερά αναγνωρισμένης ιαματικής αξίας.
- βρίσκονται όλες, εκτός από αυτές του Πουρναρίου, δίπλα στη θάλασσα, που ορίζεται σε όλες τις περιπτώσεις από εξαίρεση αμμώδη παραλία μεγάλης έκτασης και απαράμιλλης ομορφιάς.
- καλύπτονται από δασώδεις πευκόφυτες περιοχές που εκτείνονται έως τις αντίστοιχες παραλίες.

Γ.6.3.3 Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός έχει ως κύριο στόχο την ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων. Η καταλληλότερη για το Νομό Ηλείας μορφή αθλητικού τουρισμού είναι ο ναυταθλητισμός, αφού υπάρχουν ιδανικές για τέτοια μορφή τουρισμού παραλίες, καθώς και η τεχνητή λίμνη του φράγματος Πηνειού. Ο ναυταθλητισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες, όπως ιστιοπλοΐα, κωπηλασία, κανό, κολύμβηση, κλπ. Θα πρέπει να εξεταστεί, όμως, σοβαρά και η αξιοποίηση της Αρχαίας Ολυμπίας ως παγκοσμίου πόλου αθλητικών δραστηριοτήτων, με την καθιέρωση αγώνων

Η λίμνη Καϊάφα προσφέρει σημαντικές δυνατότητες, για την ανάπτυξη του ναυταθλητισμού και ειδικότερα για την ανάπτυξη της κωπηλασίας. Η λίμνη του Καϊάφα, η οποία είναι από τις νοτιότερες λίμνες της Ευρώπης, παρέχει ιδανικές συνθήκες κωπηλασίας και ιδιαίτερα κατά την χειμερινή περίοδο, που οι λίμνες της βόρειας Ευρώπης είναι παγωμένες. Πρόκειται για έναν εφικτό στόχο, άμεσα υλοποιήσιμο, αφού απαιτεί χαμηλό κόστος εγκαταστάσεων και μπορεί να προσελκύσει μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Σπουδαία επίσης δυνατότητα στον τομέα αυτό προσφέρει η λίμνη του φράγματος Πηνειού. Ήδη έχει εκπονηθεί σχετική μελέτη και έχει διατυπωθεί πρόταση για την ανάπτυξη ναυταθλητικού κέντρου και εγκαταστάσεων εστίασης και αναψυχής στην περιοχή.

Συγκεκριμένα η πρόταση αυτή προβλέπει:

- λειτουργία κωπηλατικού κέντρου, με κατασκευή λεμβαρχείου και πλωτής εξέδρας.
- κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων στον περιβάλλοντα χώρο, με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών του κέντρου και την υποδοχή επισκεπτών.

Ήδη έχει κατασκευαστεί το λεμβαρχείο το οποίο στεγάζει τον εξοπλισμό του Ναυτικού Ομίλου Αμαλιάδος και μικρός ξύλινος πλωτός προβλήτας, αλλά και το αναψυκτήριο.

Η ανάπτυξη τους μπορεί να αποβεί σημαντικό βήμα για την αναζωογόνηση της ευρύτερης περιοχής. Ήδη, οι υποτυπώδεις εγκαταστάσεις έχουν προσελκύσει ευρύτερο ενδιαφέρον και γίνεται χρήση των εγκαταστάσεων από τα μέλη της ελληνικής εθνικής ομάδος κωπηλασίας που χρησιμοποιούν τη λίμνη για προολυμπιακή προετοιμασία.

Ιδιαίτερα σημαντικό θετικό στοιχείο, είναι οι ήπιες καιρικές συνθήκες που επιτρέπουν προπόνηση ακόμα και το χειμώνα, οι ήπιοι άνεμοι και η "χάραξη" διαδρομών που εκμεταλλεύονται τη φυσική διαμόρφωση των κολπίσκων της και προσφέρουν πολλές προπονητικές επιλογές και οπτική ποικιλία.

Γ.6.3.4 Περιπατητικός Τουρισμός (Τουρισμός Πεζοπορίας)

Πρόκειται για μια νέα μορφή τουρισμού, όπου με την δημιουργία ορισμένων έργων ελαφρός υποδομής (χαρτογράφηση, βελτίωση υπαρχόντων και χάραξη νέων μονοπατιών, σήμανση, κλπ.), παρέχεται η δυνατότητα αξιοποίησης του πλούσιου και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της περιοχής.

Ήδη για την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας έχει ζητηθεί από μεγάλους ξένους ταξιδιωτικούς οργανισμούς να συμπεριλάβουν στα προγράμματα τους τον περίπατο - πεζοπορία για τους τουρίστες, με την εξασφάλιση διαδρομών πέντε, δέκα και δέκα πέντε χιλιομέτρων, για περπάτημα σε δρόμους με όσο το δυνατόν λιγότερα ή καθόλου αυτοκίνητα.

Στην περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας προσφέρεται για τον σκοπό αυτό:

- Η κοιλάδα του ποταμού Κλαδέου, με την πλούσια χλωρίδα που διαθέτει, στην διαδρομή Ολυμπία, Κοσκινά, Μάγειρα, Κλαδέος.
- Η διαδρομή Ολυμπία - Κλαδέος - Λάλα.
- Η διαδρομή Αρχαία Ολυμπία Φλόκα - Φράγμα Αλφειού.
- Η κλασική διαδρομή Αρχ. Ήλιδας – Αρχ. Ολυμπίας, η οποία και έχει μελετηθεί από την Ν.Α. Ηλείας.

Ολόκληρο το δασικό δίκτυο (δασόδρομοι) που υπάρχουν μέσα στο σύμπλεγμα Κάπελης-Φολόης μπορούν να αποτελέσουν διαδρομές αναψυχής και περιπάτου.

Κάθε διαδρομή αναδεικνύει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία του σπάνιου δασικού αυτού συμπλέγματος, είτε της γλωρίδας είτε της πανίδας, όπου κάθε περιηγητής μπορεί να απολαύσει τα εναλλασσόμενα τοπία και να συλλέξει διάφορα βότανα αρωματικά και φαρμακευτικά (ρίγανη, μέντα, αγριολούπινο, ρείκη, καρπούς κουμαριάς, βατόμουρα, καρπούς καστανιάς).

Επίσης ο περιηγητής μπορεί να κατευθυνθεί και προς τον Ερύμανθο ποταμό όπου μπορεί να ασχοληθεί και ψυχαγωγηθεί με το ψάρεμα της πέστροφας.

Σημαντικές διαδρομές για το σκοπό αυτό προσφέρονται:

- στην περιοχή Καϊάφα, περιμετρικά της λίμνης.
- στην παραλιακή περιοχή των Θινών Βαρθολομιού.
- περιμετρικά της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου.
- στο σημαντικό δασικό οικοσύστημα της Στροφυλιάς, στην περιοχή Κουνουπελίου.

Γ.6.3.5 Συνεδριακός Τουρισμός

Στο συνεδριακό τουρισμό υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις όπως συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Ο συνεδριακός τουρισμός, συνδυάζεται συνήθως με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως εκπαιδευτικό τουρισμό, ο οποίος περιλαμβάνει επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στο νομό είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια τεχνολογικά εξοπλισμένων. Η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων κλπ., καθώς επίσης η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας μπορεί να πραγματοποιηθεί και από μέρους των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων.

Σήμερα στο νομό υπάρχουν:

- 1) Το συνεδριακό κέντρο της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας (ΔΟΑ), που βρίσκεται μέσα στις εγκαταστάσεις της και έχει δυνατότητα εξυπηρέτησης 400 ατόμων.
- 2) Το συνεδριακό κέντρο της Νομαρχίας στον Πύργο
- 3) Δύο(2) συνεδριακά κέντρα στα δύο μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα

Η υποδομή σε συνεδριακές εγκαταστάσεις μπορεί να αυξηθεί με την δημιουργία ανάλογων εγκαταστάσεων στην περιοχή των ιαματικών πηγών Καϊάφα, που προσφέρεται από κάθε άποψη για τον σκοπό αυτό και αποτελεί πάγιο αίτημα των τοπικών φορέων.

Η περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, λόγω κυρίως των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που διαθέτει, και της σημαντικής ξενοδοχειακής υποδομής, είναι σε θέση με ορθολογικό προγραμματισμό και με την κατάλληλη υποδομή να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσέλκυση σημαντικών συνεδρίων, με τα ανάλογα συναλλαγματικά, τουριστικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη για ολόκληρο το Νομό.

Από την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού μπορούν να αποκομισθούν σημαντικά οφέλη, όπως:

- προσέλκυση τουριστών (συνέδρων) υψηλής εισοδηματικής στάθμης.
- επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και αύξηση του βαθμού πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων, αφού τα συνέδρια δεν παρουσιάζουν την εποχικότητα που έχουν οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών συνολικά.

Αντίθετα, σημαντικός αριθμός συνεδρίων πραγματοποιείται σε περιόδους εκτός αιχμής. Πρέπει να σημειωθεί ιδιαίτερα ότι το Υπουργείο Τουρισμού έχει προτείνει την ενίσχυση των κινήτρων του ισχύοντος αναπτυξιακού Νόμου, από 25% σε 45% με 50%, για ορισμένες κατηγορίες ειδικών τουριστικών εγκαταστάσεων, μεταξύ των οποίων και τα συνεδριακά κέντρα μεσαίου και μεγάλου μεγέθους.

Γ.6.3.6 Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των περιοχών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις, όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν, είναι μεγάλη.

Η πιο παραγωγική και συναλλαγατοφόρε δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι, οπωσδήποτε, εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε είδους. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες ή επιθυμίες της οποίας ικανοποιεί, είναι κατά το πλείστον τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής ιδιαίτερα δε σε ότι αφορά στην κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρινών για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά την εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής, άσχετα αν αυτά είναι ενοικιαζόμενα ή ιδιωτικής χρήσης. Η πλέον κατάλληλη περιοχή θεωρείται το λιμάνι Κατακόλου, όπου έχουν ολοκληρωθεί τα βασικά έργα υποδομής της μαρίνας Κατακόλου.

Λόγω των γεωγραφικών και κλιματολογικών συνθηκών, οι δυνατότητες για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στο Νομό είναι πολύ μεγάλες.

Γ.6.3.7 Κοινωνικός Τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός δημιουργήθηκε σε διάφορες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης με σκοπό να καταστεί το δικαίωμα σε διακοπές, που κτήθηκε με την καθιέρωση των αδειών με αποδοχές, πραγματικά προσιτό στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων και ειδικότερα στις λιγότερο προνομιούχες κατηγορίες του πληθυσμού.

Η έννοια του κοινωνικού τουρισμού στηρίζεται βασικά στην ενίσχυση που συνίσταται σε συμπλήρωμα του μισθού, που καταβάλλεται από τους εργοδότες την

εποχή των ετήσιων αδειών, σε δελτία διακοπών που χορηγούνται στους ενδιαφερομένους, ανάλογα με το εισόδημα και τα οικογενειακά βάρη τους.

Στην Ελλάδα, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού άρχισαν να εφαρμόζονται από το 1982. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η κατάλληλη υποδομή, όπως τουριστικά καταλύματα που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές και συνταξιούχους, που η οικονομική τους κατάσταση δεν τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους.

Ο Νομός Ηλείας έχει την δυνατότητα με την υπάρχουσα ξενοδοχειακή υποδομή, που αναπτύσσεται κύρια στην παραλιακή του ζώνη, να αποσπάσει ένα σημαντικό τμήμα, από την μεγάλη αυτή τουριστική αγορά, με κύριους στόχους:

- Την αύξηση της μέσης πληρότητας των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.
- Την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, πέρα από τα στενά χρονικά όρια των καλοκαιρινών μηνών.

Γ.3.8 Δασικός και Κυνηγετικός Τουρισμός

Η αξιοποίηση του σπάνιου, αλλά και κατακρεουργημένου από τις πρόσφατες πυρκαγιές, δρυοδάσους της Φολόης – Κάπελης, με την ανάπτυξη κυνηγετικών ζωνών, μπορεί να συντελέσει στην προσέλκυση σημαντικού αριθμού τουριστών, με τόπο διαμονής τους είτε τα ξενοδοχειακά καταλύματα της Αρχαίας Ολυμπίας, είτε τα αγροτουριστικά καταλύματα των κοινοτήτων, της περιοχής με αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση της κίνησης σ' αυτά.

Στις δασικές θέσεις κατά μήκος του Ερύμανθου Ποταμού μπορούν να δημιουργηθούν κυνηγετικές ζώνες όπου γίνεται κυρίως το πέρασμα για τις φάσες, είδος το οποίο έρχεται από την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη το φθινόπωρο σε μεγάλα σμήνη, και φεύγει την άνοιξη.

Η άφθονη τροφή που υπάρχει στο δρυοδάσος της Κάπελης, από σπόρους κυρίως βελανιδιάς, και αριάς, βατόμουρα και καρπούς κουμαριάς, προσελκύουν τις φάσες, οι οποίες αποτελούν ένα από τα πιο δημοφιλή θηράματα.

Επίσης σε ολόκληρο δρυοδάσος Κάπελης - Φολόης υπάρχει ο λαγός, για τον οποίο μπορούν να δημιουργηθούν, πολλές κυνηγετικές ζώνες, αφού το δρυοδάσος Φολόης-Κάπελης προσφέρει σημαντικές τέτοιες δυνατότητες. Παράλληλα στην περιοχή του δρυοδάσους Φολόης-Κάπελης είναι δυνατή η δημιουργία εκτροφείων θηραμάτων, τα οποία σε συνδυασμό με τον κυνηγετικό Τουρισμό, θα προσελκύσουν μεγάλο αριθμό τουριστών - κυνηγών και θα δώσουν αποφασιστική ώθηση στο δασικό τουρισμό.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι θα μπορούσαν να δημιουργηθούν εκτροφεία:

- Πτερωτών θηραμάτων (ορτυκιού, ορεινής πέρδικας, φασιανού).
- Εισαγωγή στο δάσος και ανάπτυξη αγριόχοιρων.
- Ίδρυση εκτροφείου λαγών.

Άλλες περιοχές του Νομού στις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ο δασικός και κυνηγετικός τουρισμός είναι:

- Η περιοχή του πευκοδάσους Σμέρνας - Πλατιάνας - Βρίνας - Γρύλλου - Γραϊκά, όπου μπορεί να πραγματοποιηθεί ανάπτυξη κυνηγετικών ζωνών, και να συντελέσει στην προσέλκυση σημαντικού αριθμού τουριστών, με τόπο διαμονής τους τα αγροτουριστικά καταλύματα των κοινοτήτων, της περιοχής με αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση της κίνησης σ' αυτά.
- Η περιοχή του ελατοδάσους Λαμπείας - Τσιπιάνων – Κρυόβρυσης. Αποτελεί αρνητική εξέλιξη η αναστολή ίδρυσης και λειτουργίας του Δασικού Χωριού στην Κρυόβρυση.

Η σημασία της ανάπτυξης του δασικού και κυνηγετικού τουρισμού έχει εξαιρετική σημασία για τον Νομό, αφού ο κύριος όγκος του αριθμού των επισκεπτών που αναμένεται να προσελκύσει αναφέρεται σε εποχές, εκτός περιόδου αιχμής, με συνέπεια την άμβλυνση των προβλημάτων που δημιουργεί η εποχικότητα του τουρισμού.

Γ.6.3.9 Οικολογικός - Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο οικολογικός (φυσιολατρικός) τουρισμός βασίζεται στην αξιοποίηση των φυσικών πόρων της περιοχής για την ανάπτυξη μικρής κλίμακας τουριστικών δραστηριοτήτων. Οι τουριστικές αυτές δραστηριότητες περιλαμβάνουν επισκέψεις και περιπάτους σε βιότοπους, περιοχές με οικολογικό ενδιαφέρον, αισθητικά δάση και μνημεία της φύσης. Ο οικολογικός-φυσιολατρικός τουρισμός μπορεί ακόμη να στοχεύει αποκλειστικά στην άμεση επαφή με την φύση και τη γνώση της πανίδας, χλωρίδας και γεωμορφολογίας μιας περιοχής. Ειδικότερες δραστηριότητες στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνουν βοτανολογία, συλλογή πετρωμάτων, παρατήρηση πτηνών, κλπ.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δε χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησης του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης, όπου αυτό είναι εφικτό. Στα πλαίσια της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κλπ. Ο οικολογικός τουρισμός αποτελεί την εξισορρόπηση μιας περιοχής στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματα του, γι' αυτό και η ανάπτυξη του κρίνεται επιτακτική παντού, όπου αυτή είναι εφικτή.

Ο οικολογικός τουρισμός στην περιοχή έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Ειδικότερα στην περιοχή οι ιδιαίτερες αισθητικές και πολλαπλές λειτουργίες των δασικών περιοχών μπορούν να προσελκύσουν τόσο τον εσωτερικό τουρισμό, όσο και τον τουρισμό από το εξωτερικό. Το κυνήγι, η αναψυχή, η ίδρυση Δασικού μουσείου, μπορούν να δώσουν τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού.

Η κάθε μία από τις παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να δώσουν τη δική τους δυναμική εξέλιξη, ανάλογα με την εποχή, στην τοπική οικονομία. Η παράλληλη ανάπτυξη του αγροτουρισμού μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά στην κατεύθυνση ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού.

Πέρα από τις δασικές περιοχές που έχουν προαναφερθεί, ο οικολογικός τουρισμός μπορεί ακόμα να αναπτυχθεί σε παραλιακές περιοχές, όπως στην περιοχή της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, στην περιοχή του δάσους Στροφυλιάς στο Κουνουπέλι, στην περιοχή της λίμνης Καϊάφα, κλπ.

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει σαν στόχο την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αρχαιολογικών, ιστορικών και αρχιτεκτονικών μνημείων για την ανάπτυξη ήπιας μορφής τουρισμού στην περιοχή. Ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει στη διαφύλαξη και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας περιοχής, ενώ παράλληλα έχει εκπαιδευτικό-επιμορφωτικό χαρακτήρα για τον επισκέπτη, τον οποίο φέρνει σε άμεση επαφή με την ιστορία του τόπου.

Η Αρχαία Ολυμπία σαν ιστορικό μνημείο, τόπος διεξαγωγής αγώνων άμιλλας και ιδεολογικό σύμβολο της ειρήνης και της συναδέλφωσης των λαών, συγκεντρώνει όλες τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού,

Εκτός από την Αρχαία Ολυμπία υπάρχουν και άλλοι σπουδαίοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία του νομού που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή, όπως:

- Ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα,
- Η Αρχαία Ήλιδα και το Θέατρο της Ήλιδας,
- Το Ενετικό Κάστρο Χλεμούτσι της Κυλλήνης

Όμως για τα μνημεία αυτά, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα που να αναφέρονται στην προβολή τους και στην υποδομή σε τουριστικές εγκαταστάσεις, οδική πρόσβαση, κλπ.

Γ.6.4 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι ο τουρισμός αποτελεί για την Ηλεία μεγάλο αλλά σύγχρονος αναξιοποίητο κεφάλαιο. Η μειονεκτική προσβασιμότητα, η αυθαίρετη δόμηση, η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, οι ελλείψεις τουριστικές υποδομές, η απουσία τουριστικής κουλτούρας και κατάρτισης έχουν συντελέσει στη χαμηλή μέχρι σήμερα συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της περιοχής.

Ευκαιρίες ωστόσο παρουσιάζονται τόσο μέσα από την ορθολογική αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της περιοχής όσο και μέσα από την εξαιρετική θεματολογία που μπορεί να προσφέρει το πολιτισμικό κεφάλαιο του τόπου. Η δομή του Ηλειακού χώρου, παρέχει την δυνατότητα επένδυσης σε αρκετές μάλιστα ειδικές μορφές τουρισμού, όπως είναι ο αγροτουρισμός, ο τουρισμός Υγείας ή ιαματικός τουρισμός, ο αθλητικός, ο περιπατητικός, ο θαλάσσιος, ο κοινωνικός, ο συνεδριακός, ο οικολογικός καθώς και ο δασικός και κνηγετικός τουρισμός.

Οι μεγάλες πυρκαγιές του Αυγούστου 2007 επέφεραν καταστροφές σε αρχαιολογικούς χώρους (όπως στην Αρχαία Ολυμπία) και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους (όπως το δάσος Καϊάφα και το δάσος Φολόης). Λόγω της μεγάλης κλίμακας των καταστροφών αναμένεται πως θα επηρεαστεί αρνητικά ο τουρισμός της περιοχής. Για το λόγο αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η παρέμβαση για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος σε επιλεγμένες περιοχές.

Συνοπτικά με βάση τα στοιχεία, διαπιστώνεται ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μία αύξηση της τουριστικής κίνησης στον Νομό Ηλείας. Εκτιμάται, όμως, ότι η μελλοντική ορθολογική αξιοποίηση των δυνατοτήτων του νομού θα έχει μεγαλύτερα οφέλη απ' όσα απολαμβάνουμε σήμερα.

Η βελτίωση της οδικής, θαλάσσιας, και σιδηροδρομικής προσβασιμότητας θα συμβάλει στην ανάπτυξη δυνατότητας των εγχώριων κυρίως τουριστών, να επισκεφθούν τον νομό. Βέβαια, η λειτουργία του πολιτικού αεροδρομίου, θα δώσει πνοή ζωής για τον τομέα του τουρισμού, αφού θα συμβάλει στην ευκολότερη και ταχύτερη πρόσβαση στο Νομό Ηλείας μεγάλου αριθμού αλλοδαπών επισκεπτών. Αλυσιδωτή αντίδραση της βελτίωσης της προσβασιμότητας αλλά και των

τουριστικών υποδομών, αποτελεί η αύξηση της τουριστικής σεζόν καθώς και του αριθμού διανυκτερεύσεων με πολλαπλασιαστικά οικονομικά οφέλη για την περιοχή της Ηλείας.

Η ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού σε συνδυασμό με την αξιοποίηση ανεκμετάλλευστων περιοχών, όπως οι παραλίες, τα ορεινά χωριά, τα ποτάμια, οι λίμνες, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια ήπια και ορθολογική τουριστική ανάπτυξη.

Με την υλοποίηση των παραπάνω σημαντικών δράσεων αλλά και υποδομών, εκτιμάται ότι το επίπεδο στον τομέα του τουρισμού στον Νομό Ηλείας, θα φθάσει σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γ.7 Κοινωνικό περιβάλλον¹⁵

Γ.7.1 Δημογραφικές τάσεις

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της Ηλείας είναι σαφώς διαφοροποιημένα από τα αντίστοιχα του μέσου όρου της χώρας τη δεκαετία 1991-01. Σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία, οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού εμφανίζουν μια έντονη πτωτική τάση και μάλιστα σημαντικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του συνόλου της χώρας. Επίσης οι βασικοί δείκτες που συνθέτουν την εικόνα της δημογραφικής δυναμικής είναι δυσμενέστεροι στον Νομό Ηλείας απ' ό τι στην Περιφέρεια, η οποία με την σειρά της έχει δυσμενέστερους δείκτες από ότι το σύνολο της χώρας. Οι δείκτες γήρανσης και εξάρτησης είναι αισθητά χειρότεροι από το μέσο όρο της χώρας. Ο συντελεστής φυσικής αύξησης είναι αρνητικός όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

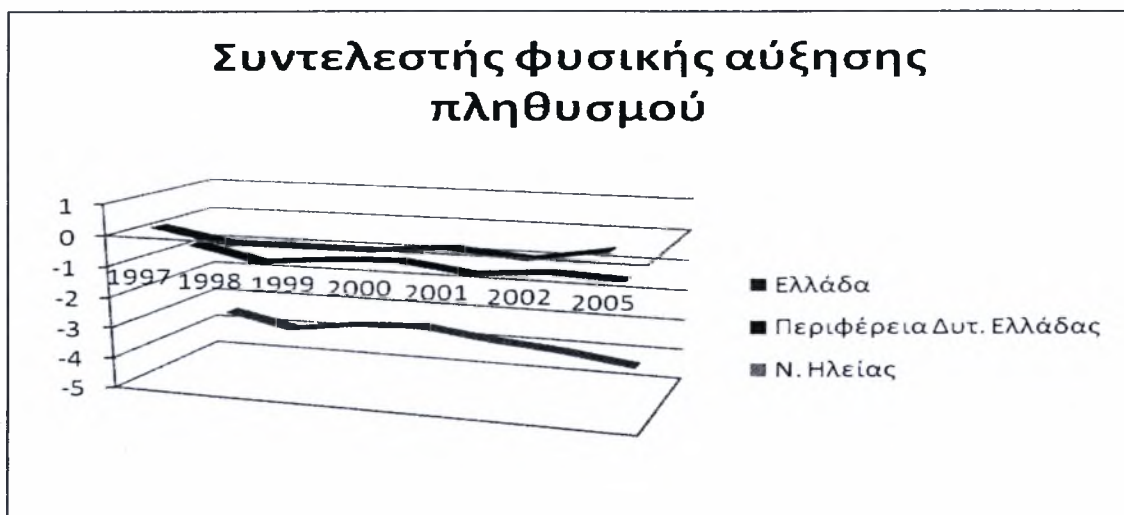
Πίνακας 33: Συντελεστής φυσικής αύξησης

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2005
Ελλάδα	0,2	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	0,2
Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδας	-0,7	-1,2	-1,0	-0,9	-1,2	-1,0	-1,1
Ν. Ηλείας	-3,5	-4,0	-3,7	-3,6	-3,9	-4,1	-4,4

Πηγή: ΕΣΥΕ

¹⁵ Βασίζεται σε στοιχεία α) της ΕΣΥΕ, β) της Eurostat, γ) του Αναπτυξιακού Συνεδρίου Ηλείας

Διάγραμμα 6: Συντελεστής φυσικής αύξησης του πληθυσμού

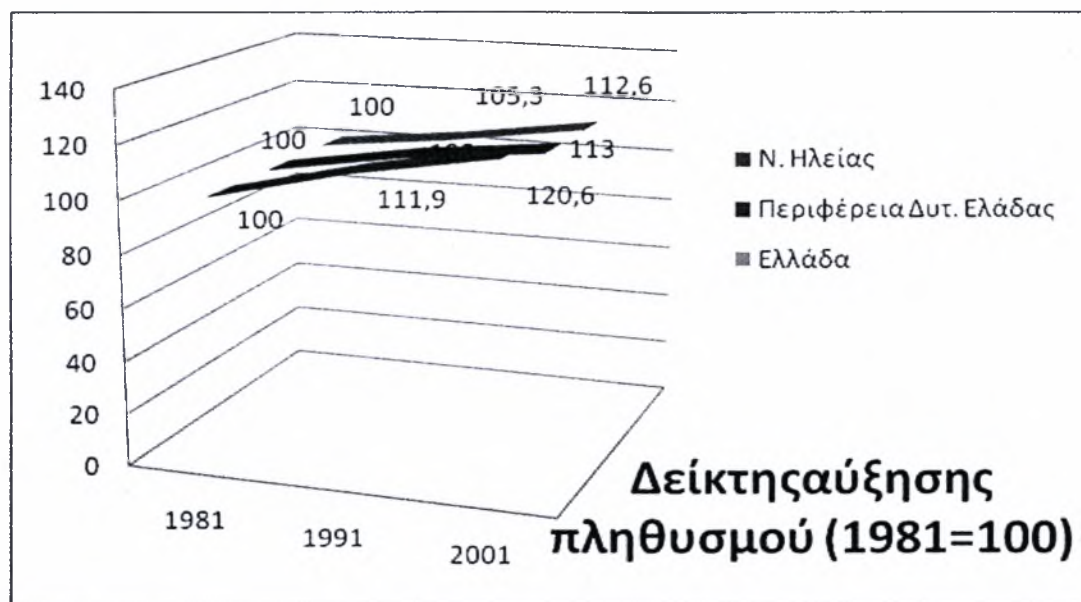
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 34: Πληθυσμός Νομού Ηλείας σε σχέση με την Περιφέρεια και την χώρα

	Κάτοικοι			Δείκτης αύξησης 1981=100			% επί του συνόλου χώρας		
	1981	1991	2001	1981	1991	2001	1981	1991	2001
Ν. Ηλείας	160305	179429	193133	100	111,9	120,6	1,65	1,75	1,76
Περιφέρεια Δ.Ε.	655262	707687	740506	100	108,0	113,0	6,73	6,90	6,75
Ελλάδα	9740417	10259900	10964020	100	105,3	112,6	100,0	100,0	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 7: Δείκτης αύξησης πληθυσμού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο πληθυσμός στον νομό Ηλείας αυξάνεται με ρυθμό ταχύτερο απ' ότι ο πληθυσμός της περιφέρειας και της χώρας. Με δεδομένο ότι η φυσική αύξηση του πληθυσμού είναι αρνητική, γίνεται φανερό ότι η τελική αυτή αύξηση οφείλεται στην εισροή μεταναστών οι οποίοι και αντιπροσωπεύουν το 6,5% του συνολικού πληθυσμού (ελαφρά υψηλότερο ποσοστό από ότι στο σύνολο της χώρας).

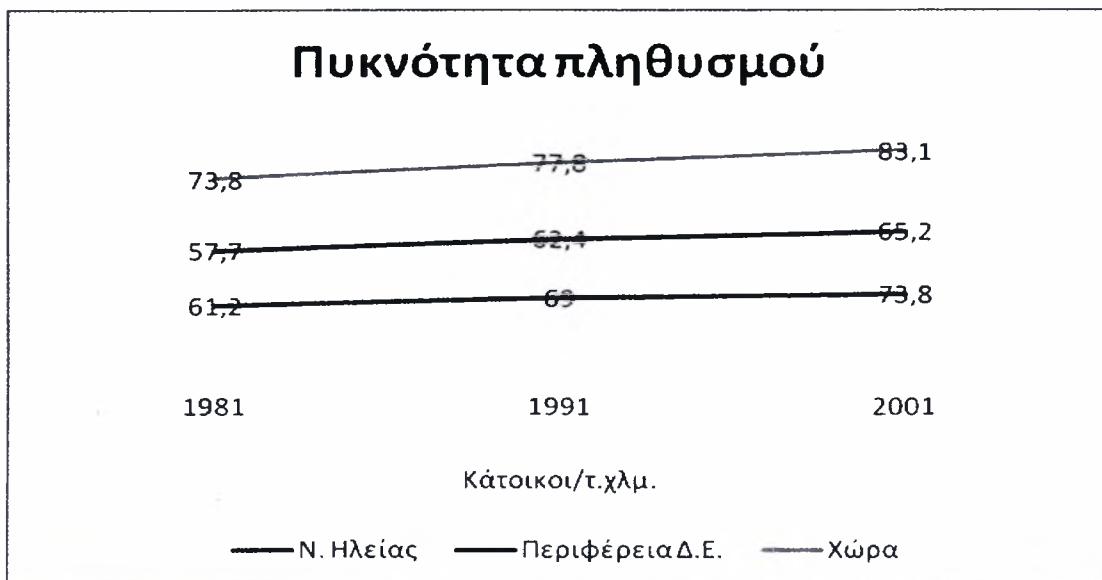
Πίνακας 35: Πυκνότητα πληθυσμού Νομού Ηλείας σε σχέση με την Περιφέρεια και την χώρα

	Κάτοικοι/τ.χλμ.			Δείκτης αύξησης 1981=100			% επί πυκνότητας χώρας (=100)		
	1981	1991	2001	1981	1991	2001	1981	1991	2001
N.Ηλείας	61,2	69,0	73,8	100	112,7	114,5	82,9	88,7	84,4
Περιφέ- ρεια Δ.Ε.	57,7	62,4	65,2	100	108,1	113,0	78,2	80,2	78,5
Ελλάδα	73,8	77,8	83,1	100	105,4	112,6	100,0	100,0	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η πυκνότητα του πληθυσμού στον Νομό Ηλείας είναι αρκετά υψηλή και πάντως μεγαλύτερη από αυτήν της Περιφέρειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε επίπεδο περιφέρειας η υψηλή πυκνότητα πληθυσμού στην Αχαΐα (περίπου 94 κ. ανά τ. χλμ) εξουδετερώνεται πλήρως από την εξαιρετικά χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού στην Αιτωλοακαρνανία (περίπου 44 κ. ανά τ. χλμ). Με δεδομένη την ύπαρξη δύο πόλεων με ίσο περίπου πληθυσμό στην Ηλεία (Πύργος και Αμαλιάδα) η αυξημένη πυκνότητα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο νομός Ηλείας διαθέτει ένα σχετικά πυκνό οικιστικό δίκτυο για τα μέσα δεδομένα της χώρας με πλειάδα περίπου ισοδύναμων μικρών πόλεων.

Διάγραμμα 8: Πυκνότητα πληθυσμού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

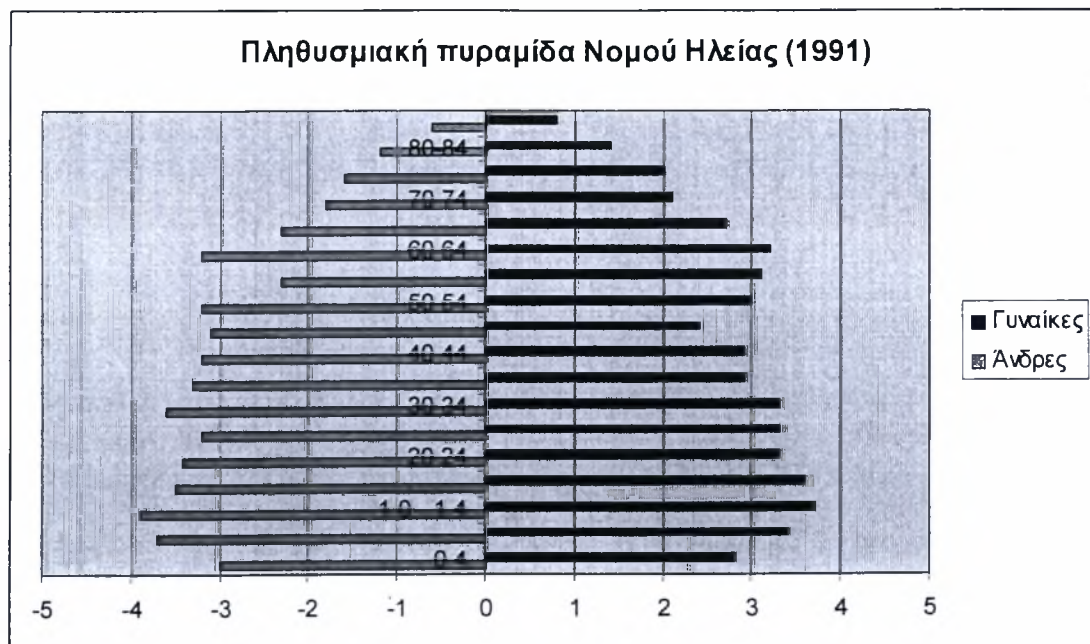
Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί ότι σε αντίθεση με ότι ισχύει σε επίπεδο χώρας και Περιφέρειας ο νομός Ηλείας παρουσιάζει αντίστροφη σχέση στην αναλογία ανδρών - γυναικών. Ακολουθεί στον επόμενο πίνακα η κατανομή του πληθυσμού ανά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Πίνακας 36: Πληθυσμός νομού Ηλείας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Ομάδες ηλικιών	1991 Πραγματικός Πληθυσμός			2001 Πραγματικός Πληθυσμός		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Σύνολο	179429	90545	88884	193133	99305	94035
0-4	10354	5388	4966	8959	4614	4345
5-9	12912	6657	6255	10096	5267	4829
10-14	13768	7045	6723	11583	6249	5334
15-19	12628	6284	6344	13081	6909	6172
20-24	11856	6176	5680	13734	7457	6277
25-29	11415	5811	5604	14153	7500	6653
30-34	12422	6487	5935	14487	7592	6895
35-39	11068	5973	5095	23346	6985	6361
40-44	11010	5864	5146	13807	7347	6460
45-49	8697	4571	4126	12206	6500	5706
50-54	10627	5272	5355	11957	6302	5655
55-59	11240	5632	5608	9188	4623	4565
60-64	11436	5719	5717	11068	5357	5711
65-69	9123	4242	4881	11750	5668	6082
70-74	6998	3210	3788	10215	4890	5325
75-79	6402	2904	3498	6688	2987	3701
80-84	4798	2209	2580	3882	1706	2176
85+	2684	1101	1583	3088	1352	1736

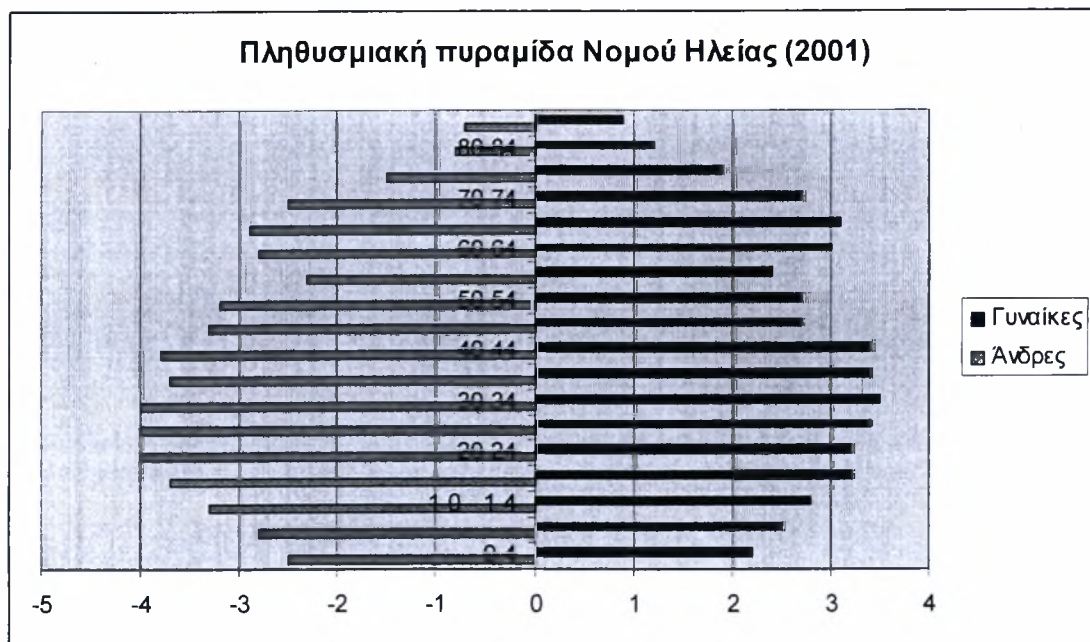
Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 9: Πληθυσμιακή πυραμίδα (1991)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 10: Πληθυσμιακή πυραμίδα(2001)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Συγκρίνοντας τις κατανομές των ομάδων ηλικιών προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με την καθαρή αύξηση του πληθυσμού και πιο συγκεκριμένα:

- Είναι εμφανής η είσοδος μεταναστών και μάλιστα στις ομάδες ηλικιών από 30-44 ετών κυρίως.
- Οι μετανάστες αυτοί έχουν στην πλειοψηφία τους οικογένεια και παιδιά (περισσότερα κατά μέσο όρο από τους ημεδαπούς) καθόσον υπάρχει αύξηση στην ηλικιακή κατηγορία των 10-14 ετών και ενδεχομένως επιβράδυνση της μείωσης στις μικρότερες ηλικίες όπου υπάρχουν σαφώς λιγότερες γεννήσεις από ημεδαπούς.
- Στις ηλικίες άνω των 65 ετών υπάρχει μείωση λόγω αυξημένης θνησιμότητας και μη εισροής μεταναστών.

Τα συμπεράσματα αυτά αιτιολογούν αναλυτικά και τεκμηριώνουν την αύξηση των κατοίκων του Νομού Ηλείας που καταγράφηκε το 2001 σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία παρόλο που η φυσική μεταβολή του πληθυσμού είναι αρνητική. Επιπρόσθετα γίνεται φανερό ότι η εισροή πληθυσμού γίνεται σε παραγωγικές ηλικίες (30-45 ετών) και ότι συμπαρασύρει και μικρές ηλικίες (παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας). Τα συμπεράσματα αυτά πρέπει να συμπεριληφθούν ως παράμετροι για τον σχεδιασμό των προτεινομένων αναπτυξιακών δράσεων (π.χ. για τις σχολικές υποδομές).

Γ.7.2 Ανθρώπινο δυναμικό

Η ανάλυση του ανθρώπινου δυναμικού είναι ίσως το σπουδαιότερο σημείο όταν ασχολείται κανείς με αναπτυξιακό σχεδιασμό. Είναι η βάση κάθε σχεδίου ανάπτυξης και αποτελεί την αναγκαία και ικανή συνθήκη επιτυχούς διεκπεραίωσης του. Τα γενικά χαρακτηριστικά του νομού Ηλείας σε ότι αφορά στην απασχόληση εμφανίζονται στους επόμενους πίνακες:

Πίνακας 37: Ποσοστιαία (%) διάρθρωση οικονομικώς ενεργών κατοίκων του Νομού Ηλείας κατά κατάσταση απασχόλησης

Νομός Ηλείας	Κάτοικοι	Οικονομικώς ενεργοί					Άνεργοι
		Σύνολο	Απασχολούμενοι			Λοιποί απασχ.	
			Σύνολο	Μισθωτοί	Εργοδότες		
Σύνολο	100,0%	38,4%	83,2%	51,1%	10,4%	38,5%	16,8%
Άνδρες	100,0%	50,6%	84,5%	50,3%	11,9%	37,8%	15,5%
Γυναίκες	100,0%	25,6%	80,5%	52,8%	6,9%	40,2%	19,5%

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 38: Ποσοστιαία (%) διάρθρωση οικονομικώς μη ενεργών κατοίκων του Νομού Ηλείας κατά κατάσταση απασχόλησης

Νομός Ηλείας	Κάτοικοι	Οικονομικώς μη ενεργοί				
		Σύνολο	Σε εκπαιδευτικά ιδρύματα	Συνταξιούχοι	Σε οικογενειακές υποχρεώσεις	Λοιποί
Σύνολο	100,0%	61,6%	19,7%	35,2%	24,4%	20,7%
Άνδρες	100,0%	49,4%	25,5%	44,8%	0,0%	29,7%
Γυναίκες	100,0%	74,4%	15,6%	28,4%	41,5%	14,4%

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 39: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός σε Ελλάδα και Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Φύλο	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχο- λούμενοι	Άνεργοι		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	4.615.470	4.102.091	513.379	247.395	5.244.123
Άνδρες	2.877.430	2.597.021	280.409	137.930	1.984.206
Γυναίκες	1.738.040	1.505.070	232.970	109.465	3.259.917

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	282.060	238.831	43.229	25.104	364.852
Άνδρες	185.371	159.730	25.641	14.621	141.281
Γυναίκες	96.689	79.101	17.588	10.483	223.571

Πηγή: Eurostat

Παρόλο που ο ενεργός πληθυσμός στην Ηλεία αυξάνεται σε αριθμό, η σχέση των οικονομικώς ενεργών με τους μη ενεργούς παρουσιάζεται χειρότερη από ότι στην περιφέρεια και στην χώρα. Η ανεργία είναι επίσης σημαντικά υψηλή και επιβαρύνει κυρίως τις γυναίκες οι οποίες γενικώς δεν συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία (είναι δύομιση φορές περισσότερες οι οικονομικά ανενεργές από τις οικονομικά ενεργές).

Η σταθεροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας στον πρωτογενή τομέα και η δυναμική ανάπτυξη των υπηρεσιών και ιδιαίτερα του τουρισμού έχουν δημιουργήσει μια ισορροπία στην αγορά εργασίας. Στον πρωτογενή και στον τριτογενή τομέα απασχολείται μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού, όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 40: Απασχόληση κατά τομέα της οικονομίας, φύλο, τόπο καταγωγής και είδος απασχόλησης στο Νομό Ηλείας

Φύλο και τομέας	Σύνολο	Μισθωτοί	Εργοδότες	Λοιποί
Γενικό σύνολο	64.372	35.026	6.208	23.138
Σύνολο ημεδαπών	58.610	29.941	6.075	22.594
Πρωτογενής	20.738	3.898	818	16.022
Δευτερογενής	8.900	5.740	1.011	2.149
Τριτογενής	23.949	16.589	3.911	3.449
Δεν προσδιορίστηκε	5.023	3.714	335	974
Άνδρες	40.200	20.214	4.799	15.187
Πρωτογενής	13.630	2.881	729	10.020
Δευτερογενής	7.917	5.004	937	1.976
Τριτογενής	14.949	9.628	2.868	2.453
Δεν προσδιορίστηκε	3.704	2.701	265	738
Γυναίκες	18.410	9.727	1.276	7.407
Πρωτογενής	7.108	1.017	89	6.002
Δευτερογενής	983	736	74	173
Τριτογενής	9.000	6.961	43	996
Δεν προσδιορίστηκε	1.319	1.013	70	236
Αλλοδαποί χωρών ΕΕ	101	55	16	30
Πρωτογενής	21	2	0	19

Δευτερογενής	11	6	1	4
Τριτογενής	58	37	14	7
Δεν προσδιορίστηκε	11	10	1	0
Αλλοδαποί χωρών εκτός ΕΕ	5.661	5.030	117	514
Πρωτογενής	3.318	2.893	57	368
Δευτερογενής	1.225	1.144	17	64
Τριτογενής	685	590	37	58
Δεν προσδιορίστηκε	433	403	6	24

Πηγή: Eurostat

Με βάση τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα σημειώνονται τα εξής ενδιαφέροντα στοιχεία που προσδιορίζουν την υφιστάμενη κατάσταση στον νομό Ηλείας.

- Από τις γυναίκες εργοδότες η συντριπτική πλειοψηφία βρίσκεται στον τριτογενή τομέα όπου όμως κυριαρχούν οι άνδρες εργοδότες. Οι γυναίκες πάντως γενικά δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα.
- Οι αλλοδαποί από χώρες της ΕΕ εμφανίζουν το υψηλότερο ποσοστό ως εργοδότες από κάθε άλλη ομάδα του πληθυσμού και δραστηριοποιούνται κυρίως στον τριτογενή τομέα.
- Οι αλλοδαποί από χώρες εκτός ΕΕ που βρίσκονται στην Ηλεία (9% στο σύνολο των απασχολούμενων του νομού) αντιπροσωπεύουν συνολικά περίπου το ένα τρίτο από όλους τους αλλοδαπούς της Περιφέρειας και απασχολούνται κυρίως ως μισθωτοί και περισσότερο στον πρωτογενή τομέα.

Στο διεθνές περιβάλλον παρά τους ικανοποιητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, η παγκόσμια κατάσταση στην απασχόληση δεν βελτιώθηκε ιδιαίτερα. Η ανεργία σε παγκόσμιο επίπεδο περιορίστηκε από το 6,3% στο 6,1 %. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η κατάσταση αναφορικά με την ανεργία των νέων. Παρ' όλη την οικονομική ανάπτυξη τα ποσοστά ανεργίας των νέων δεν φαίνονται να επηρεάζονται ιδιαίτερα. Παρόμοια είναι η κατάσταση με την ανεργία των γυναικών.

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, το κυριότερο εισόδημα του Νομού είναι από τον αγροτικό τομέα, ενώ περίπου το 70% του πληθυσμού είναι άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενοι με την αγροτική δραστηριότητα. Με βάση στοιχεία της ICAP το 2001, το 35,39% του ενεργού πληθυσμού απασχολούταν στον αγροτικό τομέα. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλότερο από τον Εθνικό μέσο όρο (13,79%). Μετά τι διεθνείς

εξελίξεις στο χώρο της αγροτικής ανάπτυξης, τόσο με την εφαρμογή νέας ΚΑΠ, αλλά και την είσοδο της Κίνας στη ΠΟΕ, έχει προκληθεί μεγάλη κρίση στην αγροτική οικονομία του νομού. Αναλυτικά οι κυριότεροι κλάδοι απασχόλησης στον Νομό Ηλείας σύμφωνα με την ICAP είναι οι εξής:

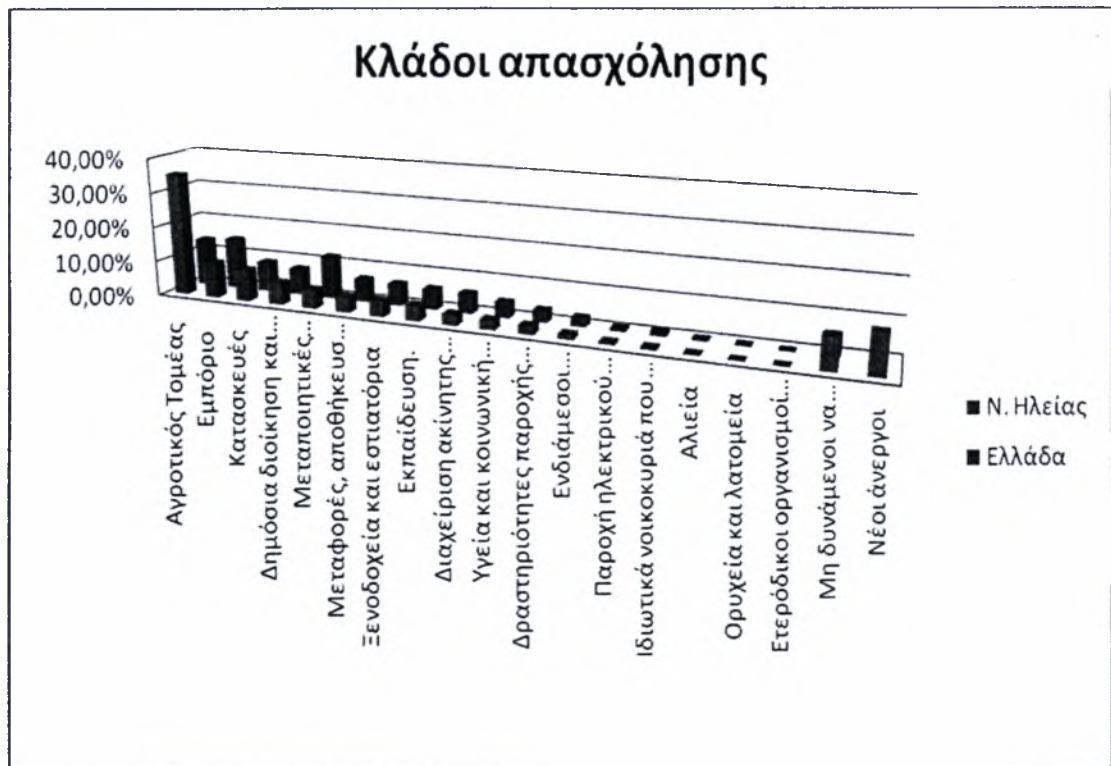
Πίνακας 41: Κλάδοι απασχόλησης στο Νομό Ηλείας

Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	Ποσοστό κλάδου στο Νομό Ηλείας	Ποσοστό κλάδου στη Χώρα
Σύνολο οικονομικά ενεργού πληθυσμού των κλάδων	100,00%	100,00%
Αγροτικός Τομέας	35,39%	13,71%
Εμπόριο	10,32%	14,73%
Κατασκευές	9,14%	8,60%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	6,49%	7,57%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	5,49%	12,15%
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	4,50%	6,55%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	4,48%	6,24%
Εκπαίδευση.	4,35%	5,91%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	3,15%	5,75%
Υγεία και κοινωνική μέριμνα.	2,70%	4,40%
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	2,46%	3,34%
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1,39%	2,51%
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	0,67%	0,88%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,56%	1,41%
Αλιεία	0,27%	0,43%
Ορυχεία και λατομεία	0,01%	0,28%
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0,01%	0,03%
Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	8,67%	5,53%
Νέοι άνεργοι	11,17%	5,66%

Πηγή: ICAP

Διάγραμμα 11: Κλάδοι απασχόλησης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σχετικά με τις εξελίξεις ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, στην γεωργία παρατηρούνται σαφείς τάσεις μείωσης της απασχόλησης σε μακροπρόθεσμο επίπεδο (1996:40%, 2004:31,8%). Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι η πρόβλεψη για δραματική μείωση της απασχόλησης στον συγκεκριμένο τομέα τα επόμενα χρόνια (2015:19,9%).

Αντιθέτως πιο πολύπλοκη είναι η εικόνα στον τομέα της μεταποίησης. Στην πραγματικότητα στον τομέα αυτό, παρ' όλα τα περί του αντιθέτου πιστευόμενα, παρατηρείται μια σταδιακή αύξηση της απασχόλησης (1996:22,8, 2004:24,1). Μάλιστα προβλέπεται περαιτέρω αύξηση της απασχόλησης στο μέλλον (2015:26,7%)

Παρομοίως σημαντικές είναι οι αυξήσεις στην απασχόληση στον τομέα των υπηρεσιών (1996:37,2, 2004:44,2). Ο τομέας αυτός επιδεικνύει ιδιαίτερο δυναμισμό αφού στο μέλλον (2015) προβλέπεται να φθάσει το 53,4%.

Η ΕΕ στοχεύει στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στο 70% το 2010. Σημαντικά βήματα από τα κράτη μέλη θα χρειαστούν και για να επιτευχθεί ο στόχος του 50% απασχόληση των ατόμων άνω των 55 το 2010, αφού η σημερινή κατάσταση δεν είναι ενθαρρυντική. Αντιθέτως, παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να είναι πιο ευάλωτες στην ανεργία, έχει σημειωθεί πρόοδος στα ποσοστά απασχόλησης τους. Ο στόχος είναι η απασχόληση των γυναικών να ανέλθει στο 60% το 2010.

Για την αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας στην ΕΕ καθώς και την τόνωση των οικονομικών επιδόσεων της Ένωσης, δίνεται έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας της προσφερόμενης εργασίας, στη σημασία της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων καθώς και στην εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Το πρόβλημα της απασχόλησης στη χώρα μας είναι τόσο πρόβλημα προσφοράς όσο και ζήτησης εργασίας. Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του προβλήματος της απασχόλησης για την Ελλάδα συνίστανται στα ακόλουθα:

α) Την επιμονή της μακροχρόνιας ανεργίας

β) Το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων

γ) Το υψηλό -σχετικά- ποσοστό ανεργίας των γυναικών

δ) Το γεγονός ότι τα επόμενα χρόνια προβλέπεται αύξηση του εγχώριου εργατικού δυναμικού που θα προέλθει από την συνεχή αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, από την εισαγωγή στην αγορά εργασίας ατόμων που είχαν γεννηθεί κατά την δεκαετία του 1980, καθώς και από την είσοδο μεταναστών.

Αναφορικά με τις εξελίξεις της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

α) Οι πιο εκτεταμένες απώλειες θέσεων παρατηρούνται στον πρωτογενή τομέα, ακολουθώντας την τάση σε ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Στον τομέα αυτό θα υπάρξει περαιτέρω δραστικός περιορισμός της απασχόλησης, και η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων θα είναι μάλλον περιορισμένη.

β) Στον τομέα της μεταποίησης οι εξελίξεις της απασχόλησης τα προηγούμενα χρόνια ήταν αρνητικές, Η ένταση του ανταγωνισμού από τις χώρες της Ασίας, η αύξηση του ανταγωνισμού από την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι παράγοντες που θα διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο στο μέλλον. Συνεπώς η προώθηση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί μια εκ των ων ουκ άνευ πολιτική για τα επόμενα έτη.

γ) Αύξηση της απασχόλησης παρατηρήθηκε στον τομέα των υπηρεσιών. Εδώ, οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, στον κλάδο διαχείριση ακίνητης περιουσίας κ.λπ, τις δημόσιες υπηρεσίες, τους κλάδους που συνδέονται με τον τουρισμό, τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία.

Οι προοπτικές που δημιουργεί το διεθνές περιβάλλον και οι κοινοτικές/εθνικές πολιτικές για την Ηλεία συνίστανται στα εξής:

Η Ηλεία δεν φαίνεται να παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- Το επίπεδο ανεργίας είναι υψηλό (υψηλότερο από τον περιφερειακό και από τον εθνικό μέσο όρο). Η ανεργία αφενός είναι διαρθρωτική (ημιορεινοί και ορεινοί όγκοι) και αφετέρου οφείλεται σε τεχνολογική απαξίωση της παραγωγικής βάσης
- Υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό ανεκμετάλλευτο
- Δεν υπάρχουν αναπτυγμένα κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαρκή σε αριθμό που να μπορούν με τις κατάλληλες δράσεις να "συνδέουν" συνεχώς το "προϊόν " τους με τους εκάστοτε στόχους / ανάγκες της οικονομίας

Παρ' όλα αυτά και σε συνδυασμό με τις δυνατότητες ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας σε γεωργία και τουρισμό είναι εφικτή η ενσωμάτωση των ανέργων στην αγορά εργασίας και η αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού, μέσω των απαραίτητων προγραμμάτων κατάρτισης.

Γ.7.4 Κατανομές πληθυσμού στον Νομό Ηλείας

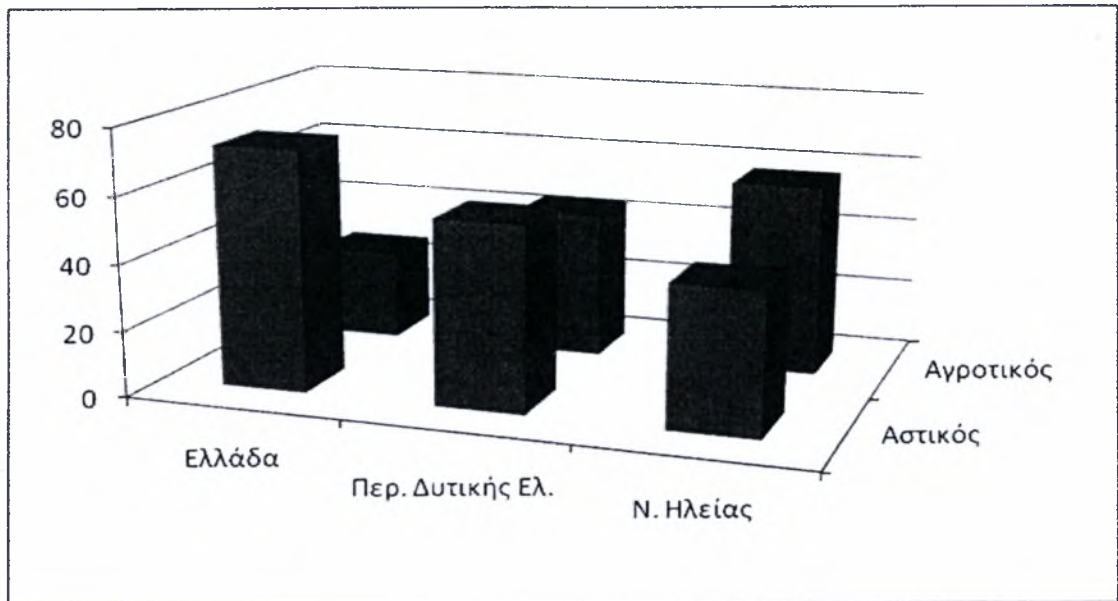
Η κατανομή του πληθυσμού μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου στην Ηλεία αναδεικνύει κάποιες διαφοροποιήσεις σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα αλλά και την περιφέρεια. Στο σύνολο της χώρας ο πληθυσμός είναι άνισα κατανεμημένος μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου υπέρ του αστικού (72,8% και 27,2%) με βάση την τελευταία απογραφή. Στην Ηλεία ο αγροτικός πληθυσμός υπερτερεί (57,6%) έναντι του αστικού πληθυσμού (42,4%).

Πίνακας 42: Κατανομή πληθυσμού

Κατανομή πληθυσμού μεταξύ αστικού, ημιαστικού και αγροτικού (%)						
	Απογραφή 1991			Απογραφή 2001		
	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός
Ελλάδα	58,9	12,9	28,2	72,8	-	27,2
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	45,1	11,4	43,5	55,6	-	44,4
Ν. Ηλείας	24,8	18,3	56,9	42,4	-	57,6

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 12: Κατανομή πληθυσμού σε Ελλάδα, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και Νομό Ηλείας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις πληθυσμού παρατηρούνται στο κέντρο και στα δυτικά του νομού κατά μήκος του κεντρικού οδικού άξονα αλλά και πλησίον των παραλιών του νομού. Στην περιοχή αυτή ασκούνται ιδιαίτερες πιέσεις από τον τουρισμό όπου η λειτουργία των οικισμών εμπλέκεται άμεσα με τις δραστηριότητες του τουρισμού. Όλο το παραλιακό τμήμα στα δυτικά του νομού παρουσιάζει έντονη δυναμική τουριστικής ανάπτυξης, η οποία περιορίζεται λόγω της προβληματικότητας του οδικού δικτύου από το βόρειο τμήμα προς το νότιο, αλλά και την αδυναμία της μεταξύ τους σύνδεσης στην κατεύθυνση Ανατολή-Δύση.

Σημαντικό μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται σε αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα και τα ανατολικά του νομού. Οι ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις της ενδοχώρας είναι γεωργοκτηνοτροφικές με βασικές ελλείψεις σε υποδομές. Αστικό χαρακτήρα έχει η περιοχή Πύργου - Αμαλιάδας. Σε αυτές τις δύο πόλεις συγκεντρώνεται περίπου το 35% του πληθυσμού του νομού. Γενικότερα η δυτική πλευρά του νομού συγκεντρώνει πάνω από το 75% του συνολικού πληθυσμού.

Ένα σημαντικό στοιχείο της οικιστικής δομής και του συστήματος πόλεων είναι ότι ο νομός Ηλείας παρουσιάζει μια σχετική ισορροπία μεταξύ των πόλεων. Δεν υπάρχει

μια μεγάλη πόλη που να επισκιάζει με την οικονομική της λειτουργία τις υπόλοιπες. Αντίθετα υπάρχουν δυο περίπου ίσες σε πληθυσμό πόλεις. Οι πληθυσμιακές και οικονομικές συγκεντρώσεις σε αυτούς τους δύο πόλους αν και ισχυρές εξισορροπούνται, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, από τους υπόλοιπους δήμους που αν και δεν έχουν αυτοτελή λειτουργία ως αστικά κέντρα συγκεντρώνουν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού.

Διάγραμμα 13: Κατανομή πληθυσμού κατά φύλλο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ιδιαίτερη ζώνη από οικιστική άποψη αποτελούν οι οικισμοί των ημιορεινών - ορεινών όγκων στα ανατολικά του νομού με χαρακτηριστικά αναπτυξιακής υστέρησης. Χαρακτηριστικό πάντως στον Νομό Ηλείας αποτελεί το γεγονός, ότι οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών και αυτό όχι μόνο στο σύνολο του νομού αλλά και στην συντριπτική πλειονότητα των Δήμων.

Γ.7.5 Σύλλογοι και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και δραστηριότητες

Παρακάτω παρουσιάζονται οι σύλλογοι του νομού Ηλείας.

1. ΕΠΟΡΙΚΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΗΛΕΙΑΣ
2. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΡΓΟΥ
3. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
4. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ
5. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ
6. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΑΡΔΑΣ
7. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑΚΩΛΟΥ
8. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΧ. ΟΛΥΜΠΙΑΣ
9. ΕΝΩΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ ΠΕΔΙΝΗΣ ΗΛΕΙΑΣ
10. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ ΚΑΜΠΙΝΓΚ
11. ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΡΓΟΥ
12. ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
13. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
14. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΕΩΠΟΝΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
15. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΕΩΠΟΝΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
16. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
17. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΓΟΛ. ΗΛΕΚΤΡ/ΓΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
18. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ
19. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΧΑΙΝΩΝ
20. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΥΡΓΟΥ
21. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
22. ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΗΛΕΙΑΣ-ΟΛΥΜΠΙΑΣ
23. ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
24. ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ

25. ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΛΕΧΑΙΝΩΝ
26. ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΗΛΕΙΑΣ
27. ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ
28. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΝΗΠ/ΓΩΝ ΠΥΡΓΟΥ
29. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΝΗΠ/ΓΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
30. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΝΗΠ/ΓΩΝ ΛΕΧΑΙΝΩΝ
31. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ ΚΑΜΠΟΥ
32. ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΗΛΕΙΑΣ
33. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΗΛΕΙΑΣ
34. ΑΔΕΔΥ
35. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΑΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ"
36. ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ
37. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΡΓΟΥ
38. ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΡΓΟΥ-ΟΛΥΜΠΙΑΣ
39. ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
40. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΥΡΓΙΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ"
41. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΟΥΠΑΛΛΗΛΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
42. ΕΝΩΣΗ ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ 40-49 ΠΥΡΓΟΥ & ΠΕΡΙΧ.
43. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ & ΤΡΑΥΜΑΤΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ
1974
44. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
45. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΞ/ΚΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
46. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΩΝ & ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΟΠΛΙΤΩΝ
47. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
48. ΕΝΩΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΕΛΜΕ)
49. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΠΥΡΓΟΥ
50. ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ"
51. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠ/ΛΩΝ Ν.Α. ΗΛΕΙΑΣ
52. ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ Δ. ΕΛΛΑΔΟΣ - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΥΡΓΟΥ
53. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΡΓΟΛΗΠΤΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
54. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΥΠ.ΕΘ.Α.
55. ΕΝΩΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ
56. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ν.ΗΛΕΙΑΣ "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο Ε"
57. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ

58. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
59. ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞ/ΚΩΝ ΣΤΡΑΤΟΥ & ΠΡ. ΧΩΡ/ΚΗΣ
60. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ
"Α.ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ"
61. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΩΝ ΙΑΤΡΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ
"Α.ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ"
62. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές πως οι συντριπτική πλειοψηφία των συλλόγων είναι επαγγελματικού ενδιαφέροντος και αποτελούν τοπικά παραρτήματα μεγάλων πανελλαδικών συλλόγων. Η έλλειψη μη επαγγελματικών συλλόγων καταδεικνύει το χαμηλό επίπεδο κοινωνικής οργάνωσης της περιοχής.

Γ.7.6 Συμπεράσματα

Συνοπτικά, η καταστροφή μεγάλου αριθμού αγροτικών περιοχών από τις πυρκαγιές, έχει πλήξει άμεσα το κοινωνικό περιβάλλον του νομού. Αν παρατηρήσουμε τα συνολικά στοιχεία του νομού, διαπιστώνουμε, ότι υστερεί έναντι της χώρας στους δείκτες οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατατάσσεται 49ος μεταξύ των νομών της χώρας με βάση κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Παράλληλα, ο πληθυσμός χαρακτηρίζεται γερασμένος, ενώ στις ορεινές περιοχές τα προβλήματα χαμηλής παραγωγικότητας της γεωργίας λόγω κλίματος και εδάφους, σε συνδυασμό με την έλλειψη συμπληρωματικής απασχόλησης και εισοδημάτων, έχουν οδηγήσει σε κοινωνικές ανισότητες.

Απ' την άλλη, όμως, ο ισχυρός κοινωνικός ιστός λόγω της περιορισμένης αστικοποίησης του πληθυσμού, καθώς και η ύπαρξη οικονομικών μεταναστών, ενισχύουν την εμπορική ζωή όχι μόνο στο δίπολο Πύργος-Αμαλιάδα, αλλά και στο υπόλοιπο του συνόλου των περιοχών του Νομού Ηλείας.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του νομού αποτελεί επίσης, το υψηλό ποσοστό εσωτερικής μετανάστευσης. Η επιδείνωση του φαινομένου, λόγω της συρρίκνωσης του αγροτικού εισοδήματος και της επιχειρηματικής διάθεσης από τις συνέπειες των πυρκαγιών θα συμβάλει στην ερήμωση συγκεκριμένων περιοχών. Γι' αυτό τον λόγο, πρέπει να ληφθούν άμεσα και ισχυρά μέτρα και κίνητρα για την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές αυτές. Η δυνατότητα ενισχύσεων από το Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων καθώς και από το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε. πρέπει να αξιοποιηθεί με άμεσο αλλά ορθολογικό και ιεραρχημένο τρόπο.

Ένα άλλο φαινόμενο που χαρακτηρίζει το κοινωνικό περιβάλλον του Νομού Ηλείας, αποτελεί το υψηλό ποσοστό μειονοτήτων με χαμηλά επίπεδα κοινωνικής ένταξης. Η αντιμετώπιση του φαινομένου θα συμβάλει στον τομέα αυτόν, αφού θα αυξήσει σημαντικά το μέσο εισόδημα και θα επηρεάσει θετικά την ευημερία του τόπου. Όσον αφορά την επιχειρηματικότητα, η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της προσβασιμότητας, θα έχει αλυσιδωτές θετικές επιρροές, όπως η αντιστροφή της εσωτερικής μετανάστευσης καθώς και η βελτίωση των δεικτών ευημερίας.

Με την υλοποίηση σημαντικών δράσεων αλλά και υποδομών, εκτιμάται ότι το επίπεδο του κοινωνικού περιβάλλοντος του Νομού Ηλείας, θα φθάσει σε ικανοποιητικό βαθμό.

Γ.8 Κοινωνικές υποδομές¹⁶

Με τον όρο κοινωνικές υποδομές ορίζονται τα δίκτυα και οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, καθώς και οι υποδομές περιθάλψης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι κοινωνικές υποδομές σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, βρίσκονται αυτή την στιγμή σε φάση επέκτασης και εκσυγχρονισμού.

Γ.8.1 Δίκτυα και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας

Ο Νομός Ηλείας στο μεγαλύτερο μέρος του διαθέτει σχεδόν ολοκληρωμένα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και αποχέτευσης. Ελάχιστοι είναι οι οικισμοί του νομού οι οποίοι δεν είναι συνδεδεμένοι, αλλά τα προβλήματα που παρατηρούνται ως προς τα δίκτυα κοινής ωφέλειας είναι σημαντικά.

Οι οικισμοί, οι οποίοι δεν διαθέτουν ολοκληρωμένο δίκτυο αποχέτευσης, εξυπηρετούνται με απορροφητικούς βόθρους. Όπου υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης αυτό είναι υποτυπώδες, ενώ τα λύματα διοχετεύονται χωρίς επεξεργασία σε παρακείμενα ρέματα. Ο τρόπος αυτός διάθεσης των λυμάτων αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο μόλυνσης του υδροφόρου ορίζοντα ή ακόμα και των επιφανειακών υδάτων, όταν οι βόθροι βρίσκονται κοντά σε ρέματα ή ποτάμια. Επίσης σημαντικό πρόβλημα, αποτελεί η παράνομη σύνδεση βόθρων με τα δίκτυα αποχέτευσης ομβρίων ή η γειτνίαση των δικτύων ύδρευσης με απορροφητικούς βόθρους, που δημιουργεί κινδύνους μόλυνσης του πόσιμου νερού.

Οι εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών στις δύο μεγάλες πόλεις του νομού λειτουργούν κανονικά, ενώ σημαντικά έργα στον τομέα αυτόν βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής. Γεγονός που πρέπει να επισημανθεί, αποτελεί η αξιοποίηση πλέον των εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού Κατακόλου, αφού η Δημόσια Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πύργου(ΔΕΥΑΠ) ξεπέρασε τα προβλήματα

¹⁶ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) Alla Media, β) Διεύθυνσης Υγείας-Πρόνοιας Ν.Α. Ηλείας, γ) Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της Ν.Α. Ηλείας

που υπήρχαν. Στον παρακάτω πίνακα γίνεται αναλυτική αναφορά στις εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών του Νομού Ηλείας.

Πίνακας 43: Εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών

Εγκαταστάσεις βιολογικών καθαρισμών	Σχόλια
Πόλης Πύργου	Επεκτείνεται το αποχετευτικό δίκτυο πέραν της πόλης του Πύργου στα Δ/Δ Βαρβάσαινας, Κολυρίου και Αγίου Γεωργίου
Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας	Λειτουργεί κανονικά
Πόλης Αμαλιάδας	Λειτουργεί κανονικά
Πόλεων Γαστούνης-Βαρθολομιού	Κατασκευάζεται το αποχετευτικό δίκτυο και οι συνδετήριοι αγωγοί, ενώ η παράδοση του έργου υπολογίζεται το 2009
Πόλης Ζαχάρως	Λειτουργεί με πολλά προβλήματα (μόλυνση λίμνης Καιάφα)
Πόλης Κρεστένων	Επεκτείνεται το αποχετευτικό δίκτυο στα περισσότερα Δ/Δ του δήμου Σκιλλούντος
Ανδραβίδας-Τραγανού-Λεχαιών	Έχει κατασκευαστεί ένα σημαντικό κομμάτι του έργου και έχει δημοπρατηθεί το υπόλοιπο κομμάτι προκειμένου να ολοκληρωθεί
Βάρδας	Έχει δημοπρατηθεί και έχει ανατεθεί η κατασκευή του με προϋπολογισμό 8.000.000€
Κατακόλου του Δ. Πύργου	Λειτουργεί κανονικά

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το στάδιο που βρίσκεται η επεξεργασία των υγρών αστικών λυμάτων του Νομού Ηλείας δεν κρίνεται αυτή την στιγμή ικανοποιητικό. Θα περιμέναμε, λόγω της μεγάλης έκτασης της ακτογραμμής και της τουριστικής κίνησης, να είχαν επισπευστεί οι διαδικασίες επίλυσης του μεγάλου αυτού περιβαλλοντικού προβλήματος.

Όσον αφορά την ύδρευση των περιοχών του νομού, το δίκτυο δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες των κατοίκων για αρκετό και καθαρό νερό. Αυτήν την στιγμή:

- Η πόλη του Πύργου υδρεύεται από τις πηγές της «Αύρας» με άριστη ποιότητα νερού, ενώ τα περισσότερα Δημοτικά Διαμερίσματα (Κατάκολο, Σκαφιδιά, Αγ. Ηλίας, Λεβεντοχώρι κ.α.) έχουν κακής ποιότητας νερό
- Η περιοχή της Αμαλιάδας και του κάμπου(Γαστούνη, Ανδραβίδα, Βαρθολομιό, Λεχαινά κ.λ.π.) υδροδοτούνται από τις πηγές Κακοταρίου
- Η Αρχαία Ολυμπία υδρεύεται από δύο φρέατα στην Ν.Α. περιοχή του Δήμου προς τον Αλφειό καθώς και από πηγή στον λόφο Δρούβα
- Η πόλη της Ζαχάρως υδρεύεται από πηγή και από γεώτρηση
- Η Κρέστενα υδρεύεται από πηγή και γεωτρήσεις
- Τα περισσότερα Δημοτικά Διαμερίσματα των Δήμων του νομού υδρεύονται από γεωτρήσεις
- Οι περισσότεροι από τους μικρού μεγέθους οικισμούς του Νομού Ηλείας αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα για την ικανοποίηση των υδρευτικών τους αναγκών, τόσο σε θέματα επάρκειας νερού, ιδίως κατά την διάρκεια του καλοκαιριού, όσο και σε θέματα ποιότητας του νερού.

Για αυτόν τον λόγο το 2003 εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ευθύνη της Ν.Α. Ηλείας το έργο «Ύδρευση δήμων και κοινοτήτων Νομού Ηλείας από τον Ερύμανθο». Το έργο συνολικού προϋπολογισμού 40.000.000 ευρώ αποτελεί το μεγαλύτερο έργο ποιότητας ζωής που εκτελέστηκε στην Ηλεία τις τελευταίες δεκαετίες. Περιλαμβάνει την υδροδότηση των Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ιάρδανου, Βόλακος, Σκιλλούντος, Ζαχάρως καθώς και όλων των Δημοτικών τους Διαμερισμάτων.

Η ολοκλήρωση του έργου που δίνει νέα πνοή ζωής στον νομό υπολογίζεται στο τέλος του 2009 και περιλαμβάνει:

- Κατασκευή αγωγού μήκους 89.400 μ. από ελατό χυτοσίδηρο και χαλυβδοσωλήνα ειδικού τύπου.
- Κατασκευή αγωγού μήκους 16.800 μ. από πολυαιθυλένιο.
- Κατασκευή κεντρικής δεξαμενής στο Βασιλάκη Αρχαίας Ολυμπίας χωρητικότητας 2.500 κυβ. μ.

- Κατασκευή διυλιστηρίου και δεξαμενής αποθήκευσης δυτικά της κοίτης του ποταμού Ερυμάνθου, που μπορεί να επεξεργάζεται 51.600 κυβ. μ/ημέρα.

Η απουσία ΧΥΤΑ καθώς επίσης και άλλων μεθόδων διαχείρισης οικιακών απορριμμάτων, γεωργικών αλλά και βιομηχανικών λημμάτων, αποτελεί πρόβλημα μείζονος σημασίας για τον νομό. Ολόκληρος ο Νομός Ηλείας αντιμετωπίζει οξύ πρόβλημα στον τομέα της συλλογής, μεταφοράς αλλά κυρίως στην διάθεση των απορριμμάτων.

Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα έντονο στον τομέα της διάθεσης των απορριμμάτων αφού σ' όλες τις περιπτώσεις πραγματοποιείται σε χώρους ακατάλληλους, με απλή απόρριψη, δημιουργώντας τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα που πολλές φορές θέτουν σε κίνδυνο ακόμα και την δημόσια υγεία.

Για την επίλυση του προβλήματος είχε χρηματοδοτηθεί από το Β ΚΠΣ η δημιουργία σύγχρονων χώρων διάθεσης και υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων στην περιοχή «Τριανταφυλλιά» μόλις 8 χλμ από τον Δήμο Πύργου. Το έργο όμως δεν ολοκληρώθηκε γιατί υπήρξε αντίδραση των κατοίκων του Δήμου Αμαλιάδας και σταμάτησε.

Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι επί του παρόντος συζητείται σε τοπικό επίπεδο η δημιουργία μονάδας θερμικής επεξεργασίας των απορριμμάτων, αλλά και τρόποι διαχείρισης ή εκμετάλλευσης των γεωργικών λημμάτων.

Γ.8.2 Υποδομές περιθαλψής

Στο Νομό Ηλείας λειτουργούν τρία νοσοκομεία σε ακτίνα 45 χλμ.

1. του Πύργου,
2. της Αμαλιάδας
3. και της Κρέστενας

Το Νοσοκομείο του Πύργου(κατασκευή που ολοκληρώθηκε το 2004) είναι καινούριο και διαθέτει υπερσύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις, σύγχρονο ιατρικό εξοπλισμό, άλλα πάσχει από ελλείψεις προσωπικού, τόσο ιατρικού – νοσηλευτικού, όσο και τεχνικού. Πρόσφατα υπήρξε και μια κρίση με επίσχεση εργασίας του ιατρικού προσωπικού. Η μονάδα εντατικής θεραπείας δεν έχει ανοίξει, ακόμα και η μονάδα εμφραγμάτων δεν έχει καταφέρει να λειτουργήσει σε μόνιμη βάση. Λύσεις που δίνονται κατά καιρούς είναι προσωρινές και δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα. Στην πλήρη ανάπτυξη του υπολογίζεται ότι θα διαθέτει 285 κλίνες.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο νομός έχει από τις χαμηλότερες αναλογίες γιατρών ανά 1.000 κατοίκους (1,98). Αντλαμβάνεται εύκολα κανείς ότι το επίπεδο της παρεχόμενης υγείας στο Νομό είναι χαμηλό και αγγίζει τα όρια της πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Οι διακομιδές στα νοσοκομεία της Πάτρας είναι συχνές (λόγω και της ύπαρξης πανεπιστημιακού νοσοκομείου), ενώ οι εσωτερικές διακομιδές στο Νοσοκομείο του Πύργου αφορούν σχεδόν το σύνολο των σοβαρών περιστατικών.

Υπάρχει ένα δίκτυο πέντε περιφερειακών κέντρων υγείας, των οποίων η ύπαρξη είναι απαραίτητη λόγω των αποστάσεων, η παροχή υπηρεσιών υγείας όμως είναι αποκλειστικά πρωτοβάθμια και δεν μπορεί να αντιμετωπίσει πολλά περιστατικά. Σε ιδιωτικό επίπεδο, μοναδική αξιόλογη πρωτοβουλία αποτελεί η ύπαρξη άρτια εξοπλισμένου διαγνωστικού και θεραπευτικού κέντρου.

Η εξωνοσοκομειακή παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας στο νομό Ηλείας στα πλαίσια του Εθνικού Συστήματος Υγείας, περιλαμβάνει:

1. Τα εξωτερικά ιατρεία των δυο νοσοκομείων του νομού (Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Αμαλιάδας και Γενικό Νοσοκομείο Πύργου) που εξυπηρετούν τα δυο αυτά μεγάλα αστικά κέντρα
2. Το Γενικό Νοσοκομείο – Κ.Υ. Κρεστένων, το οποίο λειτουργεί τελευταία σαν αυτόνομη μονάδα παροχής πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας και εξυπηρετεί τον πληθυσμό της περιοχής του
3. Τα κέντρα υγείας του νομού που υπάγονται οργανωτικά και διοικητικά στα αντίστοιχα νοσοκομεία. Συγκεκριμένα το Κ.Υ. Βάρδας και το Κ.Υ. Σιμόπουλου που υπάγονται στο Γ.Ν.Ν. Αμαλιάδας, ενώ στο Γ.Ν. Πύργου υπάγονται τα Κ.Υ. Γαστούνης και Ανδρίτσαινας.

4. Τα περιφερειακά ιατρεία που υπάγονται στο κάθε Κ.Υ.

Η κατάσταση στον νομό παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 44: Στατιστικές Υγείας του Νομού Ηλείας

	1997	1998	1999	2000	2001
Κλίνες θεραπευτηρίων	219	219	222	209	-
Αριθμός δημόσιων νοσοκομείων	-	3	3	3	3
Αριθμός ιδιωτικών κλινικών	-	1	1	1	1
Κλίνες ιδιωτικών κλινικών	31	31	31	31	31
Ημέρες νοσηλείας	-	49600	-	-	-
Αριθμός ιατρών	277	283	367	369	363
Αριθμός οδοντιάτρων	113	84	83	83	91
Φαρμακεία	92	90	93	93	93
Αριθμός ιατρών ανά 1000 κατοίκους	1,51	1,54	1,99	2	1,98

Πηγή: All Media

Ο αριθμός γιατρών ανά 1000 κατοίκους είναι πολύ χαμηλός με δεδομένο ότι στην Ελλάδα ο αντίστοιχος δείκτης είναι 4,4 και στην Περιφέρεια 3,4.

Διάγραμμα 14: Αριθμός γιατρών ανά 1000 κατοίκους

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε στην αναφορά μας στις υποδομές περίθαλψης, ένα σημαντικότατο έργο των τελευταίων χρόνων, το Κέντρο Πρόληψης «ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ». Το κέντρο αυτό αποτελεί μια αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία που χρηματοδοτείται από τον Οργανισμό Κατά των Ναρκωτικών(ΟΚΑΝΑ), την Νομαρχία Ηλείας, τους Δήμους καθώς και φορείς του Νομού. Το Κέντρο Πρόληψης σχεδιάζει, εφαρμόζει και αξιολογεί προγράμματα πρόληψης της χρήσης ουσιών και προαγωγής της ψυχικής υγείας, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Κατά των Ναρκωτικών.

Τα προγράμματα του Κέντρου απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους, σε γονείς, σε εκπαιδευτικούς και σε μέλη της ευρύτερης κοινότητας όλου του Νομού. Σκοπός των προγραμμάτων είναι η ενίσχυση της προσωπικότητας των παιδιών και η υποστήριξη τους τόσο από τους γονείς όσο και τους εκπαιδευτικούς και άλλους ανήλικες στην ψυχοσυναισθηματική τους εξέλιξη.

Τα προγράμματα που αφορούν παιδιά σχολικής ηλικίας και εφήβους είναι ομάδες που στοχεύουν στην ενίσχυση των προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών.

Τα προγράμματα που απευθύνονται στους γονείς είναι σχολές γονέων και ομάδες με γονείς παιδιών προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας και στοχεύουν στην υποστήριξη των γονέων στο ρόλο τους και στην συμβουλευτική για θέματα διαπαιδαγώγησης και επικοινωνίας στην οικογένεια.

Στους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζονται προγράμματα που αφορούν στην ευαισθητοποίηση σε θέματα ψυχικής υγείας.

Το Κέντρο που παρέχει τις υπηρεσίες του δωρεάν στελεχώνεται από επαγγελματίες ψυχικής υγείας, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δέχεται αιτήματα για παραπομπή ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα χρήσης ουσιών σε θεραπευτικά προγράμματα.

Πρέπει να αναφερθεί ότι οι Υπηρεσίες πρόνοιας λειτουργούν υπό τη Ν.Α. ενώ τα προγράμματα «βοήθεια στο σπίτι» λειτουργούν υπό την ευθύνη των Δήμων. Στα Λεχαινά υπάρχει το ΚΕΠΕΠ, όπου φιλοξενούνται άτομα (κυρίως παιδιά) με ειδικές ανάγκες. Παράλληλα, η περιοχή του Νομού Ηλείας έχει επιδείξει αξιόλογο φιλανθρωπικό έργο με ιδρύματα και γηροκομεία, κυρίως από την πλευρά της Ιεράς Μητρόπολης Ηλείας & Ωλένης. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι έχει κατασκευαστεί στον Πύργο ειδικό κέντρο αποκατάστασης για άτομα με αναπηρίες, το ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ, λόγω όμως έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού υπολειτουργεί

Γ.8.3 Συμπεράσματα

Μπορεί η ύπαρξη ικανοποιητικού δικτύου στις υποδομές ηλεκτροδότησης να αποτελεί σημαντικό στοιχείο του νομού, όμως τα προβλήματα στην συλλογή και διάθεση τόσο των απορριμμάτων όσο και των λυμάτων επιφέρουν καταστρεπτικές συνέπειες για την Ηλεία.

Τα αναγκαία έργα με σκοπό την άμεση οικολογική διαχείριση των απορριμμάτων, θα αποτελέσουν τροχοπέδη στην όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η δημιουργία ΧΥΤΑ στο Νομό Ηλείας, λόγω των ήδη σημαντικών προβλημάτων που έχει προκαλέσει η έλλειψή του, κρίνεται επιτακτική ανάγκη, αφού απειλείται πια όσο ποτέ ξανά στο παρελθόν η δημόσια υγεία.

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι η εμφάνιση απορροφητικών βόθρων σε μικρό , βέβαια, αριθμό περιοχών του νομού υποβαθμίζει την ποιότητα του περιβάλλοντος και δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους μόλυνσης. Παρά το γεγονός ότι γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την επέκταση και δημιουργία νέων εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, το στάδιο που βρίσκεται η επεξεργασία των αστικών λυμάτων, δεν κρίνεται αυτήν τη στιγμή ικανοποιητικό.

Όσον αφορά την ύδρευση, η ολοκλήρωση του μεγαλύτερου έργου για την ποιότητα ζωής των Ηλείων, της ύδρευσης από τον Ερύμανθο, μαζί με την κατασκευή διωληστηρίου στην λίμνη του φράγματος του Πηνειού που ήδη έχει δημοπρατηθεί, δύναται να επιλύσει το χρόνιο αίτημά τους για αρκετό και καθαρό νερό.

Όσον αφορά τις υποδομές περίθαλψης, ο νομός δεν έχει να επιδείξει αξιόλογο επίπεδο παρεχόμενης Υγείας. Παρά την ύπαρξη τριών νοσοκομείων και πέντε

περιφερειακών κέντρων υγείας, το επίπεδο του νομού αγγίζει σε πολλές περιπτώσεις τα όρια της Πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Αυτό εξηγείται από τις βασικές ελλείψεις προσωπικού και εξοπλισμού στα νοσοκομεία, στην απουσία μονάδας εντατικής θεραπείας και εμφραγμάτων, καθώς και στην περιορισμένη πρωτοβουλία από ιδιωτικής πλευράς δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών περίθαλψης.

Οι ανάγκες στον τομέα της Υγείας, εντοπίζονται σε παρεμβάσεις που θα εξασφαλίσουν την βέλτιστη αξιοποίηση των υποδομών, στην σωστή λειτουργία τους και την άρση των γεωγραφικών ανισοτήτων, αναφορικά με τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό.

Η βελτίωση των κοινωνικών υποδομών, επιβάλλει επιπρόσθετα την προώθηση λύσεων παραγωγής ενέργειας/θερμότητας, μέσα από την δυνατότητα που παρέχουν οι ανανεώσιμες πηγές καθώς και τα γεωργικά απόβλητα.

Με την υλοποίηση των παραπάνω υποδομών και δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο των κοινωνικών υποδομών, θα φθάσει σε ικανοποιητικά βαθμό για την περιοχή του Νομού Ηλείας.

Γ.9 Τεχνολογικές υποδομές Νομού Ηλείας¹⁷

Είναι κοινός τόπος, ότι στην σημερινή εποχή η ύπαρξη σύγχρονων τεχνολογικών υποδομών δίνει πολλαπλάσια θετικά αποτελέσματα σε σχέση με τα παλαιότερα χρόνια. Οι τεχνολογικές υποδομές, όμως, στο Νομό Ηλείας δεν κρίνονται ικανοποιητικές. Μετά την ολοκλήρωση, όμως, βασικών υποδομών, που αποτελούν προϋπόθεση για την οποιαδήποτε τεχνολογική ανάπτυξη, οι υπηρεσίες υψηλής

¹⁷ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της All Media, β) της Eurostat, γ) από το Πανεπιστήμιο του Sunderland

προστιθέμενης αξίας μπορούν να δώσουν ώθηση στην αναπτυξιακή δυναμική του Νομού Ηλείας.

Οι διεθνείς τάσεις, οι οποίες επηρεάζουν τον τομέα των τεχνολογικών υποδομών, είναι οι εξής:

- Απελευθέρωση των διεθνών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη των τεχνολογιών στις τηλεπικοινωνίες με αποτέλεσμα την βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών.
- Η παγκοσμιοποίηση των επικοινωνιών αυξάνει σημαντικά τον ανταγωνισμό.
- Εξάπλωση της κινητής τηλεφωνίας.
- Εξάπλωση των δορυφορικών συστημάτων.
- Εξάπλωση του Internet.

Οι πιο δραστικές αλλαγές που επιφέρουν οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών είναι στην οικονομία. Η δομή της ελληνικής οικονομίας παραμένει σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακή στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες, με ανεπαρκή έρευνα και επενδύσεις σε νέα προϊόντα και διαδικασίες παραγωγής, χαμηλό ποσοστό διάχυσης νέων τεχνολογιών, και ένα σχετικά μικρό κλάδο πληροφορικής και επικοινωνιών.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια υπάρχει μεγάλη κινητικότητα και πλήθος πρωτοβουλιών από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Στον ιδιωτικό τομέα η ίδρυση και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων εστιασμένων στις νέες τεχνολογίες, το σημαντικό ερευνητικό έργο και η σταθερή διάχυση και αποδοχή πολλών νέων τεχνολογιών από τους καταναλωτές αποτελούν σημάδια μιας νέας δυναμικής. Στον δημόσιο τομέα, δρομολογήθηκαν πρωτοβουλίες για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης με την εισαγωγή συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνίας, κανονιστικές ρυθμίσεις για την ανάπτυξη της αγοράς, νομοθετικές πρωτοβουλίες για την προστασία του πολίτη στο νέο ψηφιακό περιβάλλον, και παρεμβάσεις για την ανάπτυξη εφαρμογών πληροφορικής για την υγεία, την παιδεία, το περιβάλλον, τον πολιτισμό και την ποιότητα ζωής γενικότερα.

Παράλληλα, υπάρχουν προοπτικές και δυνατότητες για την Περιφερειακή και Τοπική Δημόσια Διοίκηση και για τους μεμονωμένους πολίτες και επιχειρήσεις καθώς και για τις σχετικά απομονωμένες περιοχές να αξιοποιήσουν και να ωφεληθούν από τις νέες τεχνολογίες.

Οι δυνατότητες αξιοποίησης των υποδομών αυτών, αλλά και η προοπτική ανάπτυξης τους, προϋποθέτει τη σαφή καταγραφή των απαιτήσεων των εν δυνάμει χρηστών - κατοίκων αλλά και τη συνεργασία τους, ώστε να μεγιστοποιηθούν οι ωφέλειες τόσο για αυτούς όσο και για την ανάπτυξη του νομού γενικότερα.

Η παραγωγικότητα στην ΕΕ (0.5-1%) εξακολουθεί να είναι χαμηλότερη των ΗΠΑ (2%), γεγονός που οφείλεται κυρίως στη χαμηλή συμβολή των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών καθώς και στις ανεπαρκείς επενδύσεις. Το χάσμα αυτό προβληματίζει έντονα την ΕΕ που φαίνεται να στρέφεται σε πολιτικές ενθάρρυνσης της χρήσης νέων τεχνολογιών καθώς και σε προγράμματα διασυνοριακών επενδύσεων με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Ο Νομός Ηλείας, όμως, δεν διαθέτει την απαραίτητη υποδομή, την τεχνολογική υποστήριξη και τις γενικές προϋποθέσεις ανάπτυξης της κοινωνίας των πληροφοριών. Σημαντικό στοιχείο είναι η έλλειψη ενός ισχυρού ερευνητικού δυναμικού με σημαντική τεχνογνωσία που θα παρείχε την απαραίτητη υποστήριξη για την ανάπτυξη εφαρμογής τηλεματικής και τη διάχυση των νέων τεχνολογιών στην τοπική οικονομία.

Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών σε τομείς προτεραιότητας της τοπικής οικονομίας (αγροτικός τομέας, τουρισμός, πλούσιο πολιτισμική κληρονομιά) και κοινωνίας (υγεία, εκπαίδευση, κ.λ.π.) θα μπορούσε παρέχει συγκριτικές δυνατότητες ανάπτυξης του Νομού Ηλείας. Ταυτόχρονα θα μπορούσε να αίρει σημαντικό μέρος του προβλήματος της απόστασης και της απομόνωσης του ορεινού χώρου του νομού από το υπόλοιπο και τα παράλια. Όμως η έλλειψη εκπαίδευσης και ενημέρωσης αλλά και υποδομών και μειωμένης ενεργοποίησης των πολιτών, έχουν αποτελέσει τροχοπέδη στην ανάπτυξη τέτοιων λύσεων.

Πάντως, τα τελευταία χρόνια, έχει γίνει φιλότιμη προσπάθεια ώστε σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές να εξοικειώνονται από νωρίς με την χρήση των νέων τεχνολογιών. Αυτό αποτελεί, όμως, ένα μικρό τμήμα του πληθυσμού. Το υπόλοιπο δεν έχει εξοικειωθεί στη χρήση των νέων τεχνολογιών αλλά και τηλεματικών εφαρμογών, αφού σημαντική ευκαιρία δίνεται εάν αναπτυχθούν εφαρμογές στον τομέα της τηλεϊατρικής.

Επίσης άλλο ένα ενθαρρυντικό στον τομέα των τεχνολογικών υποδομών, αποτελεί το γεγονός, ότι μέρος των Δημοσίων Υπηρεσιών είναι διασυνδεδεμένο με το δίκτυο ΣΥΖΕΥΞΙΣ. Η εξειδίκευση, όμως, των Δημόσιων Υπαλλήλων κρίνεται επιτακτική ανάγκη, τόσο για την χρήση των νέων τεχνολογιών όσο και για την δυνατότητα που έχουν να εξυπηρετήσουν και να εξοικειώσουν στην συνέχεια τους πολίτες σ' αυτές.

Επίσης αν εξαιρέσει κανείς ότι τα μητροπολιτικά δίκτυα των Δήμων Πύργου και Αμαλιάδας είναι σε φάσεις δημοπρατήσεων, δεν υπάρχουν άλλες σημαντικές πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη δικτύων διασύνδεσης διαφόρων φορέων παροχής υπηρεσιών μεταξύ τους (π.χ. υγείας, πολιτισμού, δημόσιας διοίκησης κ.α.)

Έργα τηλεπικοινωνιακής υποδομής στον νομό, κρίνονται απαραίτητα και ιδιαίτερα όσα αφορούν την χρήση του διαδικτύου. Σύμφωνα με στοιχεία από την All Media, οι κύριες τηλεφωνικές συνδέσεις το 2004 στον νομό ήταν 67.468, οι οποίες αντιστοιχούν στο 36,69% των κατοίκων του Νομού Ηλείας. Παρά ταύτα είναι το γεγονός ότι πρόσφατα, βέβαια, τοποθετήθηκαν κόμβοι ευρυζωνικών δικτύων ADSL από τον ΟΤΕ, μας δίνει ελπίδα για αύξηση της χρήσης του διαδικτύου.

Τα στατιστικά συνδέσεων Internet και χρήσης ΗΥ είναι εξαιρετικά χαμηλά και κάτω από τον μέσο όρο της χώρας. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη χαμηλή επιχειρηματικότητα, στα χαμηλά εισοδήματα, καθώς επίσης και στο χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Η Δυτική Ελλάδα υστερεί σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα στη χρήση Η/Υ. Ωστόσο καταγράφεται μια σημαντική αύξηση της χρήσης (από 25,3% στο 32,5%)

όταν η αντίστοιχη αύξηση στην υπόλοιπη χώρα είναι πολύ μικρότερη (%). Ο πίνακας που ακολουθεί, περιλαμβάνει στοιχεία για την κατανομή των χρήσεων Η/Υ ανά ηλικίες:

Πίνακας 45: Κατανομή χρήσεων Η/Υ ανά ηλικίες

	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (%)		Ελλάδα (%)	
	2005	2006	2005	2006
16-25 ετών	65,7	70,6	78,1	75,8
26-35 ετών	31,2	47,6	50,9	53,9
36-45 ετών	25,2	28,0	39,1	42,0
46-55 ετών	17,0	28,1	23,0	27,8
56-65 ετών	5,7	10,6	7,9	10,7
66-74 ετών	0,6	0,0	1,9	4,5
Όλες οι ηλικίες	25,3	32,5	35,4	37,0

Πηγή: Eurostat

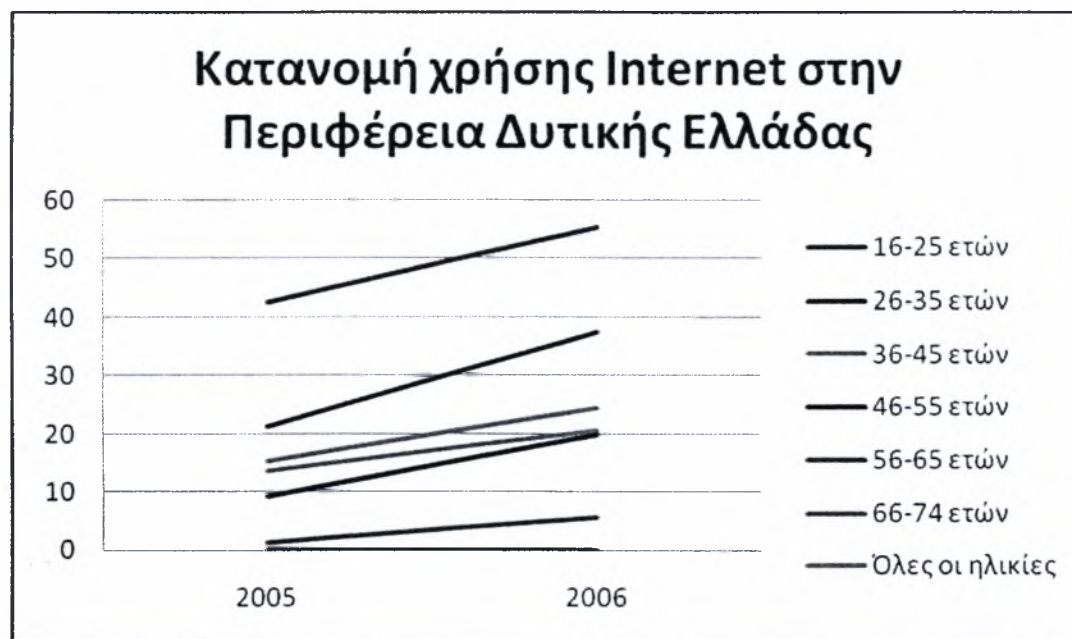
Το 2006, ένας στους τέσσερις κάτοικους της Δυτικής Ελλάδας χρησιμοποιούσε Internet. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των νέων της Δ. Ελλάδας (Ηλικίες 16-25) το 55% χρησιμοποιεί Internet. Ο πίνακας που ακολουθεί, περιλαμβάνει στοιχεία για την κατανομή της χρήσης Internet ανά ηλικίες:

Διάγραμμα 15: Κατανομή χρήσεων Η/Υ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 16: Κατανομή χρήσης Internet

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 46: Κατανομή χρήσης Internet ανά ηλικίες

	Δυτική Ελλάδα (%)		Επακρότητα (%)	
	2005	2006	2005	2006
16-25 ετών	42,5	55,4	55,1	55,6
26-35 ετών	21,4	37,5	34,7	39,6
36-45 ετών	13,6	20,6	24,4	30,4
46-55 ετών	9,2	19,9	12,6	18,8
56-65 ετών	1,2	5,6	4,0	6,3
66-74 ετών	0,0	0,0	1,0	2,7
Όλες οι ηλικίες	15,3	24,5	23,2	26,5

Πηγή: Eurostat

Όσον αφορά τις λοιπές τεχνολογικές υποδομές στο νομό, αξίζει να αναφερθεί η ύπαρξη σύγχρονων συστημάτων ελέγχου υδάτινων πόρων στα δύο φράγματα (Αλφειού / Πηνειού) για έλεγχο της ποιότητας και της ποσότητας ροής υδάτινων πόρων.

Γ.9.1 Τηλεματική

Η τηλεματική αναφέρεται στην τεχνολογία υπολογιστών και στις μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Η τηλεματική ως έννοια καλύπτει τα πάντα σχετικά με τους υπολογιστές και τις τηλεπικοινωνίες. Μερικά παραδείγματα τηλεματικής είναι τα συστήματα επικοινωνίας μέσω του δικτύου υπολογιστών (π.χ., ηλεκτρονικό ταχυδρομείο e-mail). Τα δίκτυα καλωδιακής τηλεόρασης και ψηφιακής τηλεόρασης, το Internet, τα συστήματα αγορών από απόσταση, τα συστήματα ανάληψης χρημάτων από απόσταση, τα συστήματα video-διάσκεψης μέσω του Internet που επιτρέπουν ομαδικές συζητήσεις όπου οι συνομιλητές βλέπουν και ακούν ο ένας τον άλλο σε πραγματικό χρόνο. Τα συστήματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τηλε-εκπαίδευση και τηλε-εργασία.

Το ηλεκτρονικό εμπόριο μέσω του Internet ονομάζεται e-commerce και οι ηλεκτρονικές συναλλαγές e-banking. Οι οικονομικές επιχειρήσεις από απόσταση λέγονται e-business. Με αυτές τις υπηρεσίες ο πολίτης μπορεί να κάνει σημαντικές εργασίες χωρίς να βγει από το σπίτι του. Επιβάλλεται, όμως, βελτίωση των υπηρεσιών ως προς το θέμα ασφάλειας των πληροφοριών.

Η χρήση της τηλεματικής προκαλεί σημαντικές αλλαγές στην κοινωνία και στην καθημερινή ζωή. Οι πολίτες έχουν καλύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες και μεγαλύτερη συμμετοχή σε τοπικές υποθέσεις. Οι καταναλωτές μπορούν να έχουν πρόσβαση μέσω του Internet σε ταξιδιωτικές πληροφορίες και να κλείνουν θέσεις σε ταξιδιωτικές εταιρείες από απόσταση, να αγοράζουν προϊόντα από απόσταση. Οι μαθητές σε όλους τους τομείς εκπαίδευσης παρακολουθούν εκπαίδευση από απόσταση, χρησιμοποιούν το Internet και τον Παγκόσμιο Ιστό για να βρίσκουν πληροφορίες και τα σχολεία έχουν νέες ευκαιρίες για επικοινωνία και συνεργασία με άλλα σχολεία ή κοινωνικούς φορείς. Οι εργαζόμενοι μπορούν να εργάζονται από το σπίτι. Οι επιχειρήσεις μπορούν να παρέχουν νέες υπηρεσίες από απόσταση με χαμηλό κόστος και να διευρύνουν το αγοραστικό κοινό τους.

Η πρόσβαση στο Internet μπορεί να γίνεται και μέσω δορυφόρου. Η δορυφορική σύνδεση έχει το πλεονέκτημα μετάδοσης ψηφιακού σήματος με πολύ υψηλές ταχύτητες που ξεπερνούν πάρα πολύ τις ταχύτητες των σημερινών μόντεμ.

Για τις εφαρμογές τηλεματικής σχεδιάζονται δορυφορικά δίκτυα επικοινωνιών που υποστηρίζουν υπηρεσίες πρόσβασης στο Internet, video-διάσκεψης, σύνδεση τοπικών δικτύων υπολογιστών (LAN) και ψηφιακές τηλεφωνικές επικοινωνίες.

Εκτός από τηλε-εκπαίδευση στις εφαρμογές της τηλεματικής συμπεριλαμβάνεται και η τηλε-ιατρική.

Γ.9.2 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι τα τελευταία χρόνια καταγράφεται στο Νομό Ηλείας μια σημαντική αύξηση τόσο της χρήσης Η/Υ όσο και του Internet. Παρά την αύξηση αυτή, οι δείκτες που αφορούν τις τεχνολογικές υποδομές του νομού, κατατάσσουν την περιοχή σε επίπεδα κάτω του μέσου εθνικού όρου.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό γεγονός που παρατηρείται στο νομό, είναι το χαμηλό επίπεδο κατάρτισης/γνώσης, διαχείρισης και χρήσης των νέων τεχνολογιών. Η αντιμετώπιση των συνεπειών αυτού συνίστανται στην δημιουργία μητροπολιτικών δικτύων, στην τεχνολογική αναβάθμιση των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης και στην χρήση ψηφιακών μέσων στις συναλλαγές με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Οι δράσεις με σωστό συντονισμό και ορθολογική χρήση μπορούν άμεσα να συμβάλουν στην ενθάρρυνση της δημόσιας χρήσης της νέας τεχνολογίας και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας καθώς και στην αποφυγή της περιθωριοποίησης σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού και του οικονομικού μαρασμού ορισμένων επιχειρήσεων. Οι σύγχρονες οικονομίες στηρίζονται ολοένα και περισσότερο στην παραγωγή, διανομή και χρήση γνώσης και πληροφορίας. Η τεχνολογία αποτελεί τον κύριο υποκινητή της παραγωγικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Ο δημόσιος τομέας, ο οποίος χαρακτηρίζεται από ακατάλληλες δομές, γραφειοκρατία, ανεπαρκή στελέχωση, ελλιπή προγραμματισμό και ανυπαρξία απολογισμού, με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, θα μπορέσει να ορθοποδήσει.

Καινοτόμες δραστηριότητες βασισμένες στις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών δημιουργούν νέα ή καλύτερα προϊόντα και υπηρεσίες και αλλάζουν τη διάρθρωση της οικονομίας.

Επίσης η ενίσχυση των υποδομών παρακολούθησης και διαχείρισης της ποιότητας του εδάφους, των δασών και των υδάτινων πόρων, δημιουργεί προϋποθέσεις για

ορθολογικότερη και αποδοτικότερη προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος στα πλαίσια της αειφορίας.

Ελλείψεις και δυσλειτουργίες παρατηρούνται στα δίκτυα και τις τηλεπικοινωνιακές υποδομές, στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Λόγω της ελλιπούς υποδομής, όμως, είναι γεγονός ότι στον τεχνολογικό τομέα παρουσιάζονται μεγάλες ευκαιρίες.

Η νέα τεχνολογία περιορίζει τα μειονεκτήματα του μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων και της απόστασης από τα κέντρα αποφάσεων και τις αγορές. Από την άλλη οι ΜΜΕ έχουν την ευελιξία να αξιοποιήσουν ουσιαστικά την πληροφορική και να έχουν μία παρουσία στη διεθνή αγορά, χωρίς ιδιαίτερα υψηλές επενδύσεις.

Σημαντικά κενά παρουσιάζονται στην αξιοποίηση της τηλεματικής στους δύο τομείς - κορμούς της περιφερειακής οικονομίας στη γεωργία και τον τουρισμό. Ιδιαίτερα στο γεωργικό τομέα μία τέτοια εξέλιξη θα ήταν απαραίτητη για τη συμβουλευτική υποστήριξη των παραγωγών αλλά και την εμπορική προώθηση των επώνυμων τυποποιημένων προϊόντων.

Επίσης η δημιουργία φορέα σχεδιασμού και προώθησης ζητημάτων ΤΠΕ σε τοπικό επίπεδο, θα αποτρέψει το σημαντικό πρόβλημα της κατασπατάλησης κοινοτικών, εθνικών και τοπικών πόρων, χωρίς την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος.

Με την υλοποίηση των παραπάνω υποδομών και δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο της τεχνολογίας και των υποδομών της, θα φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα για την περιοχή του Νομού Ηλείας.

Γ.10 Καινοτομία¹⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Μαρτίου του 2003 αναφέρεται για πρώτη φορά στην σημασία της καινοτομίας καθώς και στις δράσεις και ιδέες που την διέπουν. Έχοντας υπόψη και το εγχειρίδιο του Όσλο (Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3^η έκδοση 2005, υπό την αιγίδα του ΟΟΣΑ και της Eurostat), ως καινοτομία ορίζεται:

- η ανανέωση και η διεύρυνση του φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών και των συναφών αγορών
- η καθιέρωση νέων μεθόδων σχεδιασμού, παραγωγής, εφοδιασμού και διανομής
- η εισαγωγή αλλαγών στη διαχείριση, την οργάνωση της εργασίας, τις συνθήκες εργασίας και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού.

Η καινοτομία δεν έχει μόνο τεχνολογική μορφή, αλλά και μη τεχνολογική, όπως και οργανωτική, ενώ αποτελεί έναν από τους σημαντικούς παράγοντες ανταγωνιστικότητας για τις επιχειρήσεις. Παρόλη τη διεθνοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών, η καινοτομία εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να αναπτύσσεται τοπικά με σκοπό τη μείωση της διαφοράς της καινοτομικής επίδοσης των περιφερειών της χώρας από τον κοινοτικό μέσο όρο και την ανταγωνιστική διεθνοποίηση των προσπαθειών τους.

Για τον ελλαδικό χώρο τόσο η προώθηση της καινοτομίας όσο και η διαδικασία μετάβασης στην οικονομία της γνώσης ξεκινάει να κάνει τα πρώτα θετικά βήματα στις μέρες μας. Οι χαμηλοί δείκτες καινοτομίας ανήκουν στο παρελθόν και θα παραμείνουν εκεί. Η πολιτική της κυβέρνησης για την έρευνα και καινοτομία θα αποτυπωθεί στο ΕΣΠΑ με στόχο να ενισχύσει την έρευνα και την καινοτομία. Τόσο η έρευνα όσο και η καινοτομία, αποτελούν βασικούς παράγοντες-κλειδιά στο σύστημα παραγωγής, διάδοσης και αξιοποίησης της γνώσης με απώτερο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ευημερία των πολιτών.

¹⁸ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) του Τμήματος Σχεδιασμού, Τεκμηρίωσης, Ερευνών και Μελετών της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Σχεδιασμού της Ν.Α. Ηλείας, β) της Απολογιστικής Έκθεσης της Ν.Α. Ηλείας 1999-2006

Η Ελλάδα κατατάσσεται στην κατηγορία των χωρών που καλύπτουν το χαμένο έδαφος στον τομέα της καινοτομίας (catching-up countries) και παρά τη συνολικά χαμηλή βαθμολογία, υπάρχουν κάποιοι τομείς, στους οποίους η επίδοσή της είναι άνω του Ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Έτσι, η επίδοση της Ελλάδος κινείται άνω ή κοντά στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο στους παρακάτω δείκτες:

- Την παραγωγή γνώσης, ως ποσοστό δαπανών Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D) των πανεπιστημίων που χρηματοδοτούνται από τις επιχειρήσεις (102%) και ως ποσοστό επιχειρήσεων που λαμβάνουν κρατική ενίσχυση για δαπάνες R&D (108%),
- Τις επιδόσεις στην τριτοβάθμια (94%) και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (104%), ως ποσοστό αποφοίτων στο σύνολο του πληθυσμού,
- Το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) που εφαρμόζουν νέες, μη τεχνολογικές διαδικασίες (139%),
- Το ποσοστό των ΜΜΕ που επενδύουν σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (114%).

Σ' αυτά πρέπει να προσθέσουμε δύο ενθαρρυντικά στοιχεία:

Πρώτον, η Ελλάδα διαθέτει ένα υψηλής ποιότητας ερευνητικό δυναμικό, γεγονός που πιστοποιείται από τις σημαντικές επιδόσεις του στα ανταγωνιστικά προγράμματα του Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα καταλαμβάνει την 6^η θέση σε σύνολο 27 χωρών (ΕΕ των 25, ΗΠΑ και Ρωσία), στον αριθμό των εμπειρογνομόνων που μετέχουν στις επιτροπές που αξιολογούν τις προτάσεις των κρατών - μελών της ΕΕ για τις ερευνητικές υποδομές.

Δεύτερον, σύμφωνα με τη Eurostat, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 4^η θέση στην ΕΕ των 15 ως προς το ρυθμό αύξησης της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας.

Η μόνη περιοχή στην οποία ο Νομός Ηλείας έχει να επιδείξει καινοτόμες ιδέες και δράσεις είναι ο πολιτισμός. Κατά τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκε το Φεστιβάλ Κινηματογράφου για Παιδιά και Νέους το οποίο έχει αποτελέσει σταθμό στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των νέων και προσελκύει συμμετοχές από όλο τον κόσμο. Επιπροσθέτως, δημιουργήθηκε το Διεθνές Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής

Ιστορίας «ΩΣΠΠΟΛΙΣ» το οποίο προσελκύει το ενδιαφέρον γνωστών ξένων πανεπιστημιακών και μελετητών.

Πέρα από τις προαναφερθείσες δράσεις, η περιοχή δεν έχει να επιδείξει καινοτομίες στους υπόλοιπους τομείς. Ωστόσο σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση της καινοτομίας, αναμένεται να παίξει μελλοντικά το Συμβούλιο Ανάπτυξης Τεχνολογίας Έρευνας και Καινοτομίας (ΣΑΤΕΚ) που θα ιδρυθεί με πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας και θα πλαισιωθεί από κοινωνικούς φορείς. Η κύρια κατεύθυνσή του θα είναι ο επενδυτικός άξονας, καθώς και η διασύνδεση με κεντρικούς φορείς όπως Πανεπιστήμια, την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικές Γραμματείες, Ιδιώτες, κλπ.

Η αλματώδης προώθηση και αξιοποίηση της τεχνολογίας στις παραγωγικές και τις κοινωνικές διαδικασίες, καθώς και η κατάργηση των συνόρων για το εμπόριο, τις επενδύσεις και την κίνηση κεφαλαίων, ενοποιούν τις οικονομίες και αλλάζουν τη φύση του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις πιέσεις για προσαρμογή και αναδιάρθρωση των οικονομιών. Η ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα βασίζονται στην αφομοίωση και χρήση νέων τεχνολογιών. Η μορφή της αγοράς εργασίας αλλάζει, δημιουργούνται νέες δεξιότητες και ανάγκη συνεχούς μάθησης. Επιβάλλεται η μεταβολή του εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και η αναδιοργάνωση και προσαρμογή των εργασιακών σχέσεων.

Γ.10.1 Κτίρια με συνθετικά υλικά

Η τεχνολογία της κατασκευής υποδομών και κτιρίων από συνθετικά υλικά αποτελεί μια πρωτοποριακή και καινοτόμο ιδέα, η οποία θα έχει μεγάλο αντίκτυπο στην ανθούσα κατασκευαστική βιομηχανία. Ελαττώνοντας την εξάρτηση της από υλικά, όπως το τσιμέντο, ο χάλυβας και το ξύλο, διασφαλίζει την ταχύτερη κατασκευή κτιρίων με ένα φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο. Τα κτίρια με την εν λόγω τεχνολογία είναι αδιάβροχα, ελαφρύτερα, πυρίμαχα και περισσότερο εύκαμπτα απ' ό,τι τα συμβατικά υλικά κατασκευής.

Επιπλέον, τα συνθετικά υλικά που χρησιμοποιούνται προσφέρουν άριστη ηχομόνωση και θερμομόνωση, αντέχουν σε ανέμους (π.χ. σε περίπτωση τυφώνα) ταχύτητας έως

και 300 χλμ./ώρα, όντας ικανά να δεχθούν φορτία έως και πέντε τόνους κάθετα και έναν τόνο οριζόντια. Έτσι, είναι εφικτή η ανέγερση σχεδόν κάθε τύπου κτιρίου (π.χ. κατοικίες, γραφεία, αποθήκες,) χωρίς να χρειάζονται θεμέλια, κολόνες ή στέγη. Το γεγονός ότι εξασφαλίζουν θερμομόνωση μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα, καθώς δύνεται η δυνατότητα μείωσης κατά 60% περίπου της μείωσης του κόστους θέρμανσης.

Το πρώτο κτίριο που κατασκευάζεται χωρίς τη χρήση υλικών, όπως χάλυβας, ξύλο και τσιμέντο οδεύει προς την ολοκλήρωση του στη Μέση Ανατολή και ειδικότερα στο νησί Al Reem του Αμπού Ντάμπι. Το ακίνητο χρησιμοποιεί ειδικές στρώσεις η μία πάνω στην άλλη. Οι στρώσεις αυτές αποτελούνται από συνθετικά υλικά, τα οποία χρησιμοποιούνται για την κατασκευή αεροσκαφών νέας γενιάς, όπως τα Boeing 787 και τα Airbus A350. Στο κτίριο θα στεγαστούν τα νέα γραφεία της Tameer Holding, που μεταξύ άλλων αναπτύσσει ένα συγκρότημα ακινήτων στο νησί Al Reem.

Πρόκειται για επένδυση προϋπολογισμού 1,9 δισ. δολαρίων. Η νέα αυτή τεχνολογία έχει εισαχθεί στην περιοχή της Μέσης Ανατολής από την αμερικανική εταιρεία InnoVida Group, σε συνεργασία με τον όμιλο Al Safeer, που εδρεύει στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Πρόσφατα, η εταιρία απασχόλησε τα φώτα της δημοσιότητας, όταν μία πυραμίδα κατασκευασμένη με υλικά της εταιρείας τοποθετήθηκε στο περίφημο Hyde Park Λονδίνου.

Γ.10.2 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται στον τομέα της καινοτομίας, χαρακτηριστική απουσία τόσο των πρωτοβουλιών και κινήτρων τους σε ερευνητικό, εκπαιδευτικό και επιχειρηματικό επίπεδο, όσο και της απαιτούμενης εκπαίδευσης και κουλτούρας.

Η μόνη περιοχή στην οποία ο Νομός Ηλείας έχει επιδείξει καινοτόμες ιδέες και δράσεις, αφορά τον πολιτισμό. Τόσο το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου για παιδιά και νέους, όσο και το Διεθνές Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας «ΣΩΣΙΠΟΛΗΣ», συμβάλουν, το καθένα με τις δυνατότητές του, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ευημερίας καθώς και στην εξέλιξη της τοπικής κοινωνίας. Η υλοποίηση του Συμβουλίου Ανάπτυξης Τεχνολογίας Έρευνας και Καινοτομίας (ΣΑΤΕΚ), που αποτελεί πρωτοβουλία της Ν.Α. Ηλείας, εκτιμάται ότι θα συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη του τόπου.

Από την άλλη, όμως, απαιτείται η προώθηση, ανάπτυξη και προβολή καινοτόμων λύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, στην διαχείριση και παρακολούθηση των περιβαλλοντικών πόρων, στην χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην διαχείριση του πολιτισμικού κεφαλαίου, στην χρήση συνθετικών υλικών στα κτίρια. Όλα αυτά θα δημιουργήσουν τις δυνατότητες για πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα στον κοινωνικό και οικονομικό στίβο του νομού. Με την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο καινοτομίας στην περιοχή της Ηλείας θα φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα, με προϋπόθεση φυσικά τον σεβασμό στο περιβάλλον, στην πολιτισμική κληρονομιά και στον άνθρωπο.

Γ.11 Επιχειρηματικότητα¹⁹

Ως επιχειρηματικότητα ορίζεται η ανάληψη κάθε οικονομικής δραστηριότητας από ένα φυσικό πρόσωπο ή μια συνεργαζόμενη ομάδα φυσικών προσώπων ατόμων ή ένα νομικό πρόσωπο. Η ανάληψη αυτής της δραστηριότητας έχει σαν στόχο την εξασφάλιση κέρδους, συμβάλλοντας ταυτόχρονα με τον τρόπο αυτό, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της κάθε χώρας, στην αύξηση της απασχόλησης και στην συνολικότερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η επιχειρηματικότητα, όπως επίσης η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, αποτελούν τις κύριες συνιστώσες για την επίτευξη μίας βιώσιμης εγχώριας οικονομίας που θα είναι ικανή να αντεπεξέλθει στον διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό. Η στρατηγική για την στήριξη και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας περιλαμβάνει:

- Την ενίσχυση των ανταγωνιστικών ικανοτήτων των επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν
- Τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων που θα αξιοποιούν το σύνολο των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών και θα εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες της κοινωνίας της πληροφορίας και της γνώσης.
- Την αναδιάρθρωση τομέων και κλάδων της βιομηχανικής παραγωγής και του τριτογενή τομέα των υπηρεσιών.
- Την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Την επίτευξη περιφερειακής ανάπτυξης με παράλληλη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος.

Γ.11.1 Προφίλ επιχειρήσεων και επιχειρηματικής δράσης στον Νομό Ηλείας

Η κατανομή του κύκλου εργασιών και του αριθμού των επιχειρήσεων στους κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή), για την περίοδο 2000-2002, στο Νομό Ηλείας, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, παρουσιάζεται στους πιο κάτω πίνακες. Πρέπει να επισημανθεί ότι

¹⁹ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία α) της ΕΣΥΕ, β) της ICAP, γ) της Ηλειακής Α.Ε.

τα συγκεκριμένα στοιχεία βασίζονται σε εταιρείες που λειτουργούν υπό τη μορφή ΑΕ ή ΕΠΕ. Παρακάτω, λοιπόν, παρουσιάζονται σε πίνακες(σε € και σε %) η κατανομή του κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων του Νομού Ηλείας ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας(2000-2002).

Πίνακας 47: Κατανομή κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας σε €

Τομέας	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	Κύκλος εργασιών (σε €)			Αριθμός επιχειρήσεων		
Πρωτογενής	13.245.305	14.325.944	16.750.011	350	378	428
Δευτερογενής	117.899.938	120.301.821	161.398.841	2.411	2.387	2.736
Τριτογενής	602.242.524	703.497.490	785.509.249	6.319	6.158	6.829
Σύνολο	733.387.767	838.125.255	963.658.295	9.080	8.923	9.993

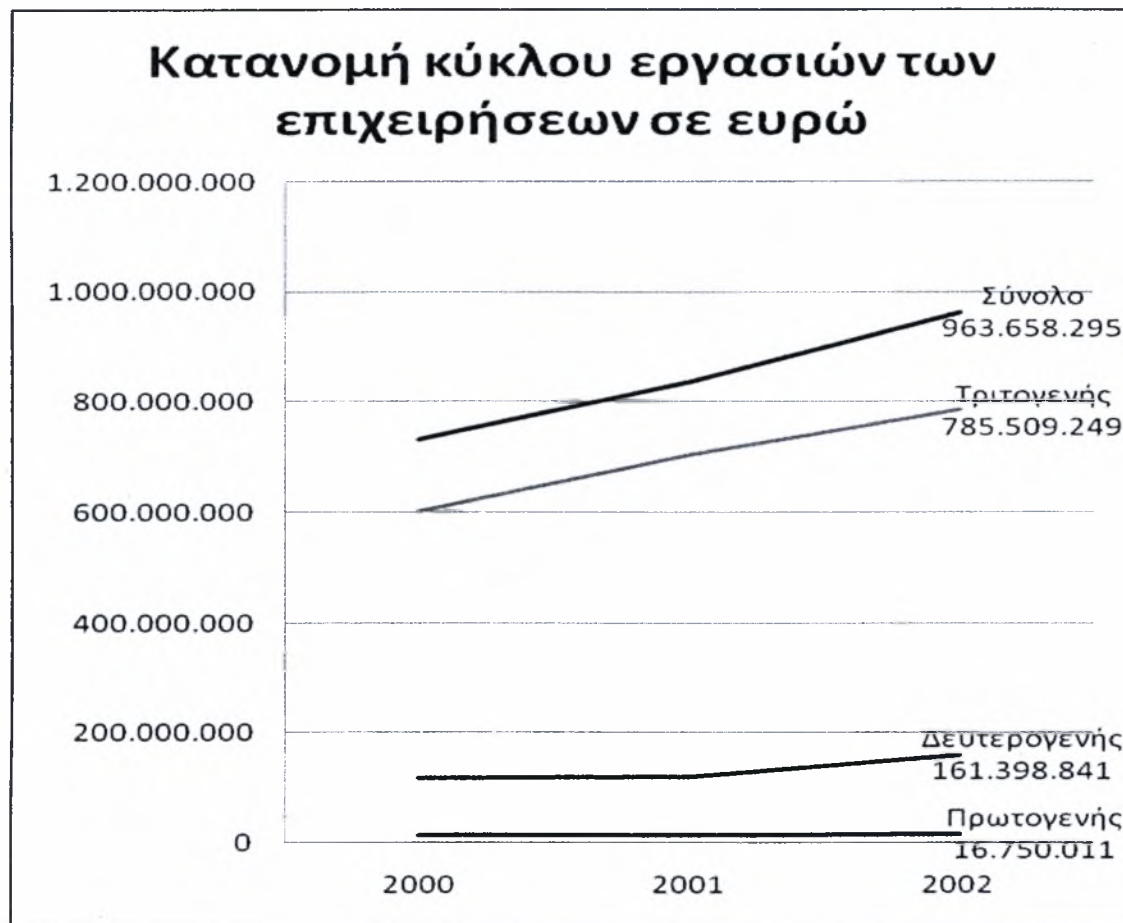
Πηγή: ICAP

Πίνακας 48: Κατανομή κύκλου εργασιών και αριθμού επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας σε %

Τομέας	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	Κύκλος εργασιών (σε %)			Αριθμός επιχειρήσεων (σε %)		
Πρωτογενής	1,8%	1,7%	1,7%	3,9%	4,2%	4,3%
Δευτερογενής	16,1%	14,4%	16,7%	26,6%	26,8%	27,4%
Τριτογενής	82,1%	83,9%	81,5%	69,6%	69,0%	68,3%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: ICAP

Διάγραμμα 17: Κύκλοι εργασιών

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα στοιχεία από τους παραπάνω πίνακες , για την περίοδο 2000-2002, οι επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα στο Νομό Ηλείας συμμετείχαν στο συνολικό κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων του νομού με ποσοστό που κυμάνθηκε από 1,7% μέχρι 1,8% ενώ βάσει του αριθμού των επιχειρήσεων το αντίστοιχο ποσοστό κυμάνθηκε σε 3,9% - 4,3%.

Τα παραπάνω νούμερα φυσικά δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα καθώς η αγροτική δραστηριότητα διενεργείται κυρίως από ατομικές / οικογενειακές επιχειρήσεις και για αυτό το λόγο δεν εμφανίζεται στα στατιστικά.

Στις επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα, η συνεισφορά τους στον κύκλο εργασιών του Νομού κυμάνθηκε μεταξύ 14,4% και 16,7% ενώ με βάση τον αριθμό επιχειρήσεων σε 26,6% - 27,4%.

Τέλος, για τις επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 81,5 – 83,9% και 68,3 – 69,6%.

Σύμφωνα με στοιχεία της ICAP, το διάστημα 2005-2006, στα πλαίσια του Ν.3299/2004 δημιουργήθηκαν 16 νέες επιχειρήσεις στο νομό (επισημαίνεται ότι η συγκεκριμένη μέτρηση αφορά ΑΕ και ΕΠΕ). Η πλειονότητα των επιχειρήσεων είναι στον μεταποιητικό τομέα. Στον τομέα του τουρισμού όμως, οι επιχειρήσεις δημιούργησαν περισσότερες θέσεις εργασίας.

Πίνακας 49: Νέες επιχειρήσεις(ΑΕ και ΕΠΕ)

Τομέας	Αριθμός επενδύσεων	Συνολικός προϋπολογισμός	Δημιουργούμενη απασχόληση	Δημιουργούμενη απασχόληση/Επενδυτικό σχέδιο	Δημιουργούμενη απασχόληση/ € εκ. επένδυσης
Πρωτογενής					
Δευτερογενής	13	8.338.158	30	2,31	3,60
Τουρισμός	3	3.300.683	19	6,33	5,76
Σύνολο	16	11.638.841	49	3,06	4,21

Πηγή: ICAP

Στο νομό Ηλείας παρατηρείται έλλειψη καταρτισμένου στελεχιακού δυναμικού σε όλους τους τομείς και συγκεκριμένα:

- Στον πρωτογενή τομέα, οι περισσότεροι αγρότες είναι μεγαλύτερης ηλικίας και δεν διαθέτουν σύγχρονες γνώσεις όσον αφορά τις αγροτικές τεχνολογίες
- Στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα υπάρχει έλλειψη προσωπικού με γνώσεις διοίκησης επιχειρήσεων καθώς και ξένων γλωσσών ώστε να ενισχυθεί η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και η προώθηση των εξαγωγών
- Στο τουρισμό υπάρχει έλλειψη προσωπικού εξειδικευμένου στη παροχή υπηρεσιών τουρισμού καθώς και γνώσεις ξένων γλωσσών (πέρα των αγγλικών)

Γ.11.2 Κέντρα και πρωτοβουλίες προώθησης / ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας

Πολλοί τοπικοί φορείς συμμετέχουν σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα που τρέχουν με σκοπό την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Η πρωτοβουλίες προέρχονται από το Επιμελητήριο Ηλείας, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκησης Ηλείας (ΗΛΕΙΑΚΗ ΑΕ), καθώς και από δήμους, Ιδιωτικά ΚΕΚ, κλπ. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτών των πρωτοβουλιών στην επιχειρηματικότητα της περιοχής παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο.

Γ.11.3 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι η επιχειρηματικότητα στην περιοχή κινείται σε χαμηλά επίπεδα. Συνοπτικά τα κυριότερα προβλήματα που αναφέρονται στον τομέα της επιχειρηματικότητας της περιοχής είναι τα ακόλουθα:

- Η αυξημένη γραφειοκρατία για την οποία διαμαρτύρονται οι επιχειρηματίες καθώς και η συνολική ανελαστικότητα των δημοσίων φορέων, προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει σχεδόν ολόκληρη η Ελλάδα
- Το χαμηλό επίπεδο της επαγγελματικής κατάρτισης, λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης, αφού πολλοί νέοι με προσόντα αφήνουν την Ηλεία και προτιμούν τα μεγάλα αστικά κέντρα
- Η έλλειψη και αδυναμία προσέλκυσης επενδύσεων σε μεγάλες επιχειρηματικές μονάδες
- Η περιορισμένη δυναμική του νομού τόσο στην μεταποίηση, όσο και στο εμπόριο των προϊόντων, που κατατάσσουν τον νομό κάτω από τον εθνικό μέσο όρο.
- Η μειονεκτική προσβασιμότητα του Νομού Ηλείας
- Η απουσία κουλτούρας και καινοτομίας που χαρακτηρίζει τον επιχειρηματικό κόσμο του νομού
- Το γερασμένο ανθρώπινο δυναμικό καθώς και η απώλειά του, λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης προς τα μεγάλα αστικά κέντρα

Από την άλλη, όμως, ο Αναπτυξιακός Νόμος (3299/2004) καθώς και οι πρωτοβουλίες της Ηλειακής Α.Ε., του Εμπορικού Επιμελητηρίου και των Δήμων,

έχουν δώσει σημαντική ώθηση σε μερικές μεγάλες επενδύσεις στη περιοχή κυρίως στον τουριστικό τομέα.

Επίσης η κυρίαρχη αγροτική οικονομία παραδοσιακού τύπου που χαρακτηρίζει το νομό, δημιουργεί την δυνατότητα για σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα αγροτικών προϊόντων των μεταποιητικών μονάδων.

Η δημιουργία κεντρικού φορέα προώθησης έρευνας και καινοτομίας με ουσιαστικό ρόλο και πόρους, η ανάπτυξη προγραμμάτων προβολής νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματιών καθώς και η μετάλλαξη των υφιστάμενων πρωτοβουλιών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε δυναμικούς φορείς ανάπτυξης, θα συμβάλουν σημαντικά στον τομέα αυτόν. Με την υλοποίηση των προαναφερθέντων σημαντικών και καινοτόμων δράσεων, εκτιμάται ότι ο τομέας της επιχειρηματικότητας του νομού θα φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Γ.12 Εκπαίδευση / Κατάρτιση²⁰

Γ.12.1 Υποδομές δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης

Η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν στο σύνολό τους δημόσιες. Ελάχιστες ιδιωτικές μονάδες υπάρχουν στο Νομό Ηλείας. Σε ότι αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, λειτουργούν στο Νομό τρία τμήματα ΤΕΙ ως παραρτήματα του ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ και συγκεκριμένα το Τμήμα Πληροφορικής στη Διοίκηση και την Οικονομία (στην Αμαλιάδα) και το Τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ καθώς και το Τμήμα Μουσειολογείας(στον Πύργο). Λειτουργούν επίσης στην περιοχή τέσσερα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης με εξαιρετικά ευρύ αντικείμενο. Παράλληλα, λειτουργεί στο νομό το Κέντρο κατάρτισης ατόμων με ειδικές Ανάγκες.

Το εργατικό δυναμικό με εκπαίδευση μέχρι και το Δημοτικό είναι στην περιφέρεια ιδιαίτερα υψηλό καλύπτοντας το 54,8% του συνόλου, είναι δε κατά πολύ ανώτερο του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας (38,1% σύμφωνα με στοιχεία του 1997). Το εργατικό δυναμικό Γυμνασιακής εκπαίδευσης αποτελεί το 11,2%, ενώ το εργατικό δυναμικό Λυκειακής εκπαίδευσης καλύπτει το 23% του συνόλου (αντίστοιχα ποσοστά χώρας: 10,4% και 28,6%). Πολύ μικρό μέρος του εργατικού δυναμικού είναι Ανωτέρας, Ανωτάτης και Μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, αποτελώντας το 11% του συνολικού εργατικού δυναμικού (αντίστοιχο ποσοστό χώρας: 22,9%).

Για το Νομό Ηλείας ειδικότερα, το επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού είναι ακόμη χαμηλότερο, δεδομένου του μεγάλου προβλήματος αναλφαβητισμού της περιοχής (το οποίο οφείλεται ως επί το πλείστον στην παρουσία μεγάλου πληθυσμού Ρομά).

Σε ότι αφορά στο εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζόμενων του Νομού Ηλείας ο πίνακας που ακολουθεί εμφανίζει την συνοπτική του εικόνα.

²⁰ Βασίζεται σε στοιχεία α) της Eurostat, β) του Τμήματος Παιδείας και Αθλητισμού της Διεύθυνσης Πολιτισμού-Αθλητισμού της Ν.Α. Ηλείας

Πίνακας 50: Πληθυσμός του Νομού Ηλείας κατά φύλο, κατάσταση απασχόλησης και εκπαιδευτικό επίπεδο

Νομός Ηλείας	Σύνολο	Καθόλου	Μέχρι και Α'θμια	Βασική	Β'θμια	Μετά Β'θμια	Γ'θμια
Σύνολο	183521	20843	91817	23029	35620	2240	9972
Άνεργοι	11857	330	3437	1965	4716	349	1060
Μη οικονομικά ενεργοί	113054	19486	63279	12677	14827	665	2120
Άνδρες	94085	8251	47322	13341	18718	1100	5353
Άνεργοι	7390	218	2340	1373	2777	155	527
Μη οικονομικά ενεργοί	46495	7383	26933	5502	5320	282	1075
Γυναίκες	89436	12592	44495	9688	16902	1140	4619
Άνεργοι	4467	112	1097	592	1939	194	533
Μη οικονομικά ενεργοί	66559	12103	36346	7157	9507	383	1045

Πηγή: Eurostat

Τα 75% περίπου του πληθυσμού του νομού έχουν εκπαίδευση από καθόλου μέχρι έως και την βασική, ποσοστό που κρίνεται πολύ υψηλό για τα μέσα δεδομένα της χώρας. Η κατάσταση είναι σαφώς χειρότερη για τις γυναίκες. Στον επόμενο πίνακα φαίνεται ειδικότερα η κατάσταση για τους άνεργους και τους οικονομικά μη ενεργούς.

Πίνακας 51: Άνεργοι και μη οικονομικώς ενεργοί κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης στον νομό Ηλείας (ποσοστό %)

Νομός Ηλείας	Σύνολο	Καθόλου	Μέχρι και Α'θμια	Βασική	Β'θμια	Μετά Β'θμια	Γ'θμια
Σύνολο,	100,0%	11,4%	50,0%	12,5%	19,4%	1,2%	5,4%
Άνεργοι	100,0%	2,8%	29,0%	16,6%	39,8%	2,9%	8,9%
Μη οικονομικά ενεργοί	100,0%	17,2%	56,0%	11,2%	13,1%	0,6%	1,9%
Άνδρες	100,0%	8,8%	50,3%	14,2%	19,9%	1,2%	5,7%
Άνεργοι	100,0%	2,9%	31,7%	18,6%	37,6%	2,1%	7,1%
Μη οικονομικά ενεργοί	100,0%	15,9%	57,9%	11,8%	11,4%	0,6%	2,3%
Γυναίκες	100,0%	14,1%	49,8%	10,8%	18,9%	1,3%	5,2%
Άνεργοι	100,0%	2,5%	24,6%	13,3%	43,4%	4,3%	11,9%
Μη οικονομικά ενεργοί	100,0%	18,2%	54,6%	10,8%	14,3%	0,6%	1,6%
Σύνολο.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Άνεργοι	6,5%	1,6%	3,7%	8,5%	13,2%	15,6%	10,6%
Μη οικονομικά ενεργοί	61,6%	93,5%	68,9%	55,0%	41,6%	29,7%	21,3%
Άνδρες.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Άνεργοι	7,9%	2,6%	4,9%	10,3%	14,8%	14,1%	9,8%
Μη οικονομικά ενεργοί	49,4%	89,5%	56,9%	41,2%	28,4%	25,6%	20,1%
Γυναίκες	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Άνεργοι	5,0%	0,9%	2,5%	6,1%	11,5%	17,0%	11,5%
Μη οικονομικά ενεργοί	74,4%	96,1%	81,7%	73,9%	56,2%	33,6%	22,6%

Πηγή: Eurostat

Το συμπέρασμα από τον παραπάνω πίνακα είναι απογοητευτικό για την Ηλεία και χρήζει συστηματικής περαιτέρω διερεύνησης και ανάλυσης. Όπως φαίνεται από τον πίνακα, όσο μεγαλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης έχει κανείς τόσο μεγαλύτερες οι πιθανότητες του να καταλήξει άνεργος.

Σε επίπεδο νομού το 31,9% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι είτε άνεργο είτε οικονομικώς μη ενεργό. Στην αμέσως κατώτερη βαθμίδα το ποσοστό γίνεται 45,3% και στους αποφοίτους Λυκείου 54,8%. Το 40% των ανέργων είναι μακροχρόνιοι άνεργοι.

Αντίστροφη τάση παρουσιάζει ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός. Εκεί όσο αυξάνει το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο αυξάνει και η συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Το συμπέρασμα από τους πίνακες είναι ότι η Ηλεία διαθέτει ανεκμετάλλευτο ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο θα μπορούσε υπό συνθήκες να υποστηρίξει την αναπτυξιακή προσπάθεια του νομού και να επανδρώσει ενδεχομένως νέες επιχειρήσεις σε κάθε τομέα της οικονομίας.

Από την άποψη των υποδομών αν και έχουν γίνει σημαντικά βήματα και προσπάθειες παρουσιάζεται σχετική υστέρηση. Επιπλέον στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν δημιουργηθεί σημαντικές υποδομές.

Η τοπική οικονομία διακρίνεται από μία έντονη κυκλικότητα και εποχικότητα των βασικών δραστηριοτήτων. Κατά συνέπεια απαιτείται μία αυξημένη και πολυσχιδής ειδίκευση με στόχο την αύξηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Η αναβάθμιση της απασχολησιμότητας διευκολύνει την προσαρμογή στην τοπική αγορά εργασίας. Ο εξοπλισμός των νέων με πολλαπλές δεξιότητες και ο προσανατολισμός σε νέα επαγγέλματα διευκολύνει την ένταξη τους στην αγορά εργασίας και την εποχιακή ή μερική απασχόληση σε διαφορετικούς τομείς.

Οι γενικοί στρατηγικοί στόχοι που υπηρετούν την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού έχουν ως εξής:

- Βελτίωση της ικανότητας ένταξης στην αγορά εργασίας και πρόληψη της ανεργίας μέσω της εφαρμογής της εξατομικευμένης προσέγγισης.
- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.
- Ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

- Ενίσχυση και αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των πολιτικών και των παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας.
- Προώθηση των ίσων ευκαιριών και αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ η έμφαση δόθηκε στις υποδομές αρχικής εκπαίδευσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό του προϋπολογισμού απορροφήθηκε από παρεμβάσεις που αφορούσαν την κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένες δομές (ΚΕΚ) και αγροτών.

Γ.12.2 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά διαπιστώνεται, ότι ο Νομός Ηλείας χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού καθώς και από χαμηλό ποσοστό του πληθυσμού στην Δευτεροβάθμια, Ανώτερη και Ανώτατη εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα η αδυναμία ανάληψης δράσεων σε τοπικό επίπεδο έχει ως αποτέλεσμα την παράταση των προβλημάτων και ελλείψεων. Πιο συγκεκριμένα η έλλειψη δράσεων για την κατάρτιση του προσωπικού, αποτελεί ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων και την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Το υψηλό ποσοστό μειονοτήτων με χαμηλό επίπεδο κοινωνικής ένταξης, που παρατηρείται στον νομό, αποτελεί τροχοπέδη τόσο για την κοινωνική συνοχή και ευημερία όσο και για την επιχειρηματική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Απ' την άλλη, όμως, η ύπαρξη τριών τμημάτων ΤΕΙ στον νομό, Πληροφορικής στη Διοίκηση και Οικονομία καθώς και Πληροφορικής και ΜΜΕ καθώς και Μουσειολογίας, δίνουν την δυνατότητα για την συνεργασία αυτών με τις επιχειρήσεις και τους ΟΤΑ. Επίσης δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός, ότι στο νομό λειτουργούν τέσσερα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης καθώς και κέντρου κατάρτισης που αφορά άτομα με ειδικές ανάγκες, τα οποία δίνουν σημαντικές δυνατότητες λόγω του ευρύτερου διδακτικού αντικειμένου τους.

Η δημιουργία Πανεπιστημιακής Σχολής καθώς και επαγγελματικών ινστιτούτων με πρωτοβουλία των τοπικών φορέων ή ακόμα και ιδιωτών, θα αποφέρει

πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα για την εκπαίδευση/κατάρτιση των κατοίκων.

Με την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, εκτιμάται ότι το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης του νομού θα φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα με την προϋπόθεση, όμως, ότι οι δράσεις αυτές θα χαρακτηρίζονται από ρεαλιστικότητα αλλά και αποδοτικότητα.

Ειδικό Κεφάλαιο Γ.13 Πυρόπληκτη Ηλεία²¹

Γ.13.1 Δασικές πυρκαγιές

Οι δασικές πυρκαγιές είναι ένα φυσικό φαινόμενο που εντάσσεται στην κατηγορία των φυσικών καταστροφών. Αποτελούν πολύ σοβαρό κίνδυνο, αλλά και μέρος της οικολογίας των δασικών οικοσυστημάτων της χώρας μας. Η πλήρης εξάλειψη των δασικών πυρκαγιών, είναι αδύνατη και αποτελεί ουτοπία έστω και αν υπήρχε ο πιο τέλειος αντιπυρικός σχεδιασμός.

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που συμβάλει στην αύξηση του κινδύνου δασικών πυρκαγιών όπως είναι τα παρατεταμένα ξηρά και θερμά καλοκαίρια, οι δυνατοί άνεμοι, οι κεραυνοί, οι μεγάλες κλίσεις των δασικών εδαφών, η εύφλεκτη ξηροφυτική βλάστηση, διάφορες γεωργικές, στρατιωτικές και κυνηγετικές δραστηριότητες αλλά και κακόβουλες (εμπρησμοί) ή απερίσκεπτες ανθρώπινες ενέργειες (απόρριψη αναμμένων τσιγάρων). Το πρόβλημα των πυρκαγιών γίνεται ακόμη πιο έντονο λόγω της εγκατάλειψης πολλών αγροτικών περιοχών, του αυξανόμενου τουρισμού και της μαζικής εξόδου του πληθυσμού των πόλεων για αναψυχή στα δάση. Για τους πιο πάνω λόγους μεγάλες δασικές εκτάσεις διατρέχουν τον κίνδυνο να καούν κατά τη διάρκεια κάθε καλοκαιρινής περιόδου.

Οι δασικές πυρκαγιές με τη δημιουργία τοπίων καταστροφής, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, τη διαταραχή της ισορροπίας του οικοσυστήματος, τη διάβρωση του εδάφους, τη δημιουργία χειμάρρων και πλημμυρών, την επίδραση στο μικροκλίμα, την καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας καθώς και με την υποβάθμιση της παραγωγικής ικανότητας του τόπου, συμβάλουν στη σταδιακή ερημοποίηση των πληγέντων περιοχών. Είναι εύλογη λοιπόν η ανησυχία που υπάρχει και η σημασία που δίνεται στο πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών, με δεδομένο μάλιστα ότι περισσότερο από το 10% της έκτασης της χώρας μας καλύπτεται σήμερα από άγονες και βραχώδεις εκτάσεις. Αυτό το γεγονός οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στην επανάληψη του κύκλου των πυρκαγιών.

²¹ Βασίζεται κυρίως σε στοιχεία: α) της Ηλιακής ΑΕ, β) του ΥΠΕΧΩΔΕ, γ) του ΙΓΜΕ, δ) του Τμήματος Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, ε) της Ν.Α. Ηλείας

Η μεγάλη πλειοψηφία των δασικών πυρκαγιών εκδηλώνεται στην παραθαλάσσια ζώνη, όπου η υπάρχουσα βλάστηση είναι καθαρά μεσογειακή. Στα Μεσογειακά δασικά οικοσυστήματα οι κλιματικές συνθήκες (φως, υγρασία, θερμοκρασία) είναι τέτοιες, ώστε ο ρυθμός με τον οποίο παράγεται η βιομάζα (χόρτα, φύλλα, βελόνες, κλαδιά, κλπ.) με τη φωτοσύνθεση είναι μεγαλύτερος από το ρυθμό διάσπασης της νεκρής βιομάζας μέσω της δράσης των μικροοργανισμών και της σήψης. Έτσι, δημιουργείται ένα πλεόνασμα το οποίο, χωρίς την ύπαρξη ενός εναλλακτικού τρόπου διάσπασης της βιομάζας, θα οδηγούσε σε μια συσσώρευσή της που δεν θα επέτρεπε την ανανέωση των οικοσυστημάτων. Στη φύση όμως αυτός ο εναλλακτικός τρόπος υπάρχει και είναι η φωτιά. Εάν λοιπόν η πλεονάζουσα βιομάζα δεν απομακρυνθεί με κάποιο άλλο τρόπο, όπως η βόσκηση των ζώων και η απόληψη ξυλείας από τους ανθρώπους, η φυσική της κατάληξη θα είναι η πυρκαγιά.

Η φωτιά είναι απαραίτητο στοιχείο για τη φυσική λειτουργία των περισσότερων δασικών οικοσυστημάτων, ακόμα και εκείνων των βορείων χωρών. Ωστόσο, αυτό που έχει σημασία είναι η συχνότητα εμφάνισης πυρκαγιάς. Όμως, στα Μεσογειακά και στα νότια ευρωπαϊκά οικοσυστήματα ο χρόνος επανεμφάνισης πυρκαγιάς είναι πολύ μικρότερος.

Δυστυχώς, η ανθρώπινη δραστηριότητα, είτε λόγω αμέλειας, είτε εξαιτίας κακόβουλων ενεργειών (πυρομανία, εξασφάλιση οικονομικού οφέλους) αυξάνουν σημαντικά τη συχνότητα εκδήλωσης των πυρκαγιών. Ιδιαίτερα όταν η μεγάλη συχνότητα των πυρκαγιών συνδέεται με την υπερβόσκηση των καμένων περιοχών οι επιπτώσεις είναι ακόμη πιο δραματικές. Αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση υποβαθμισμένων βραχότοπων με μικρή βιοποικιλότητα, ανύπαρκτη σχεδόν παραγωγικότητα και αδυναμία να προστατεύσουν τις πιο κάτω, απ' αυτούς, περιοχές από πλημμυρικά φαινόμενα. Γι' αυτούς τους λόγους κρίνεται αναγκαίος ο σχεδιασμός για την αποκατάσταση και ανασυγκρότηση αυτών των περιοχών.

Οι κυριότεροι λόγοι που υποχρεώνουν τα σύγχρονα κράτη να περιορίσουν τις πυρκαγιές είναι:

- Η οικολογική καταστροφή που προκαλείται από την αυξημένη συχνότητα πυρκαγιών. Αυτή οδηγεί στην ουσιαστική απώλεια από την παραγωγή μεγάλων εκτάσεων και συχνά έχει ως αποτέλεσμα την πλήρη απερίμωσή τους.

- Οι άμεσες και έμμεσες οικονομικές απώλειες από την καταστροφή δασικών προϊόντων (ξύλειας, κλπ.), της απαξίωσης της γης, κλπ.
- Η απώλεια άλλων μεγάλων ωφελειών του δάσους όπως η αισθητική αξία και η προστασία από πλημμύρες
- Η πιθανότητα καταστροφών σε ατομικές περιουσίες (κατοικίες και άλλες εγκαταστάσεις) και σε διάφορες υποδομές του κράτους (δρόμους, ηλεκτρικό δίκτυο, δίκτυο τηλεπικοινωνιών, κλπ.)
- Η αίσθηση ανασφάλειας του πολίτη και, συχνά, ακόμη και ο κίνδυνος απώλειας ζώων.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο αριθμός των πυρκαγιών έχει αυξηθεί σημαντικά, τόσο λόγω των παλαιών (κτηνοτροφία, κλπ.) όσο και νέων (τουρισμός, ανάπτυξη περιοχών παραθεριστικής κατοικίας, κλπ.) ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Αυτή η δραματική αύξηση δεν οφείλεται στην ανεπάρκεια των μέσων πυρόσβεσης, τα οποία επαρκούν τόσο σε ποιότητα όσο και σε ποσότητα. Το κυριότερο πρόβλημα είναι η ανεπάρκεια γνώσεων και εμπειρίας.

Μετά από πρόταση της χώρας μας, ιδρύθηκε το 2000 στην Αθήνα το Ευρωπαϊκό Κέντρο για Αντιμετώπιση Δασικών Πυρκαγιών. Κύριο αντικείμενο του Κέντρου είναι η έρευνα σε θέματα δασικών πυρκαγιών, όπως πυρκαγιές στην ζώνη μίξης δασών – πόλεων (περιαστικά δάση), χρήση χημικών ουσιών στην αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών, τα μέσα προστασίας και οι επιπτώσεις των δασικών πυρκαγιών στην υγεία.

Επίσης σύμφωνα με το Ν.2742/1999 για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη, οι πυρόπληκτες περιοχές εντάσσονται στις ζώνες ειδικών χωρικών παρεμβάσεων (ΕΧΠ) που αφορούν αποκλειστικά περιοχές που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία καταλήγει στο ότι η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού-προγραμματισμού, άμεσων και μεσοπρόθεσμων παρεμβάσεων και έργων. Ελλείψεις παρουσιάζονται επίσης στο συντονισμό των εμπλεκόμενων κεντρικών υπηρεσιών, των Περιφερειών, των Νομαρχιών και των Δήμων των περιοχών αυτών, όπου παρατηρείται συχνά επικάλυψη και σύγχυση των αρμοδιοτήτων τους.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τις καθυστερήσεις και την αποσπασματικότητα των παρεμβάσεων μπορούν να οδηγήσουν σε μη αναστρέψιμες καταστάσεις δυσχεραίνοντας τις ήδη δύσκολες συνθήκες που βιώνουν οι κάτοικοι των πυρόπληκτων περιοχών. Συχνά καθυστερείται η κήρυξη των πληγέντων περιοχών ως αναδασωτέων αλλά και η σύνταξη των δασικών χαρτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το μη ορθολογικό επανασχεδιασμό των περιοχών αυτών, καθώς οι δασικοί χάρτες πρέπει να συντάσσονται με ορθή επιστημονικά και θεσμικά διαδικασία και όχι με ατελή και πρόχειρη οριοθέτηση.

Οι καθυστερήσεις και η έλλειψη ενιαίου σχεδιασμού έχουν επιπτώσεις στους υπό ανοικοδόμηση οικισμούς και κυρίως στην αντιπλημμυρική και έναντι των κατολισθήσεων προστασία. Καθυστερήσεις υπάρχουν και στην εκτίμηση των κινδύνων και αιτιών των πλημμυρών και κατολισθήσεων στις πληγείσες περιοχές, ώστε να προωθηθούν οι μελέτες για τις κατάλληλες ρυθμίσεις και την υλοποίηση έργων.

Τέλος, σημαντικό μειονέκτημα αποτελεί η μη ολοκλήρωση του Κτηματολογίου με άμεση επίπτωση τη μη προφύλαξη των καμένων περιοχών από κάθε είδους καταπατήσεις.

Γ.13.2 Πρόληψη για αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών

Η διαχείριση κάθε φυσικής καταστροφής έχει σαν βασικό στοιχείο τον προκατασταλτικό σχεδιασμό και τη λήψη προληπτικών μέτρων, έτσι ώστε όταν συμβεί το φαινόμενο να μπορεί να εκτονωθεί μέσα από τα μέτρα και τις υποδομές του προκατασταλτικού σχεδιασμού και η συμπεριφορά του να μην ξεπεράσει τα όρια του μηχανισμού καταστολής. Η πρόληψη των δασικών πυρκαγιών αποτελεί τον ιδεώδη στόχο της αντιπυρικής προστασίας του δασικού και γενικότερα φυσικού περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός επιδιώκεται μέσα από την άρση των αιτιών που άμεσα ή έμμεσα προκαλούν τις δασικές πυρκαγιές. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτείται συντονισμός και στενή συνεργασία των φορέων. Βασική προϋπόθεση στο σχεδιασμό για τη λήψη συντονισμένων μέτρων και δράσεων, αποτελεί η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των φορέων που εμπλέκονται ανά δράση.

Όπως προαναφέρθηκε, οι δασικές πυρκαγιές μπορεί να προκληθούν από φυσικά αίτια ή από ανθρώπινες δραστηριότητες. Στην Ελλάδα, ο κίνδυνος εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς από ανθρώπινες δραστηριότητες έχει διαπιστωθεί ότι είναι μεγάλος. Συγκεκριμένα, έχει διαπιστωθεί ότι το 35% των πυρκαγιών οφείλεται σε αμέλεια (κακός υπολογισμός στις καύσεις για καθαρισμούς, ανεξέλεγκτοι χώροι καύσης απορριμμάτων, παραλείψεις ή λάθη εκδρομών κλπ), το 20% σε κακόβουλες ενέργειες και το υπόλοιπο 45% σε άγνωστα αίτια τα οποία κατανέμονται αναλόγως ανάμεσα στην αμέλεια και την πρόθεση. Συνεπώς, εφόσον το μεγαλύτερο ποσοστό των πυρκαγιών οφείλεται σε αμέλεια, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενημέρωση και κινητοποίηση των πολιτών για τον κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιάς από αμέλεια.

Τα έργα, οι δράσεις και τα μέτρα πρόληψης και ετοιμότητας που εφαρμόζονται στη χώρα μας για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών προσδιορίζονται θεματικά στις παρακάτω ενότητες:

1. Προγράμματα εκτέλεσης έργων και εργασιών αντιπυρικής προστασίας σε δάση και δασικές εκτάσεις (βελτίωση-συντήρηση δασικού οδικού δικτύου, εγκατάσταση δεξαμενών νερού και πυροφυλακίων, φυτοτεχνικές εργασίες, κλπ) προς διευκόλυνση του έργου της καταστολής.
2. Προγράμματα μείωσης του κινδύνου πρόκλησης πυρκαγιάς και προστασίας από επερχόμενη πυρκαγιά με απομάκρυνση μέρους ή του συνόλου της βλάστησης γύρω από υποδομές και περιοχές ιδιαίτερης αξίας (αρχαιολογικοί χώροι, άλση, πάρκα, κλπ), καθώς και στη ζώνη μίξης δασών-πόλεων.
3. Μέτρα πρόληψης για την αποφυγή πρόκλησης πυρκαγιάς στην ύπαιθρο από τη λειτουργία χώρων εναπόθεσης αστικών απορριμμάτων που ανήκουν στους ΟΤΑ.
4. Μέτρα πρόληψης για την αποφυγή εκδήλωσης πυρκαγιάς από την εκτέλεση γεωργικών και άλλων εργασιών περιορισμένης έκτασης στην ύπαιθρο κατά την διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου.
5. Ενημέρωση του κοινού για τη λήψη μέτρων πρόληψης και προστασίας από κινδύνους που προέρχονται από δασικές πυρκαγιές.
6. Έκδοση ημερήσιου χάρτη πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιάς ως μέτρο που συμβάλει στην προληπτική οργάνωση και τον κρατικό συντονισμό για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των πυρκαγιών, με την άμεση λήψη πρόσθετων μέτρων πρόληψης και ετοιμότητας, σε περιοχές στις οποίες προβλέπεται υψηλός κίνδυνος. Το μέτρο αυτό αναλύεται εκτενέστερα στην επόμενη ενότητα.
7. Προληπτική απαγόρευση της κυκλοφορίας οχημάτων και παραμονής εκδρομέων σε εθνικούς δρυμούς, δάση και περιοχές ειδικής προστασίας σε ημέρες και ώρες που ο κίνδυνος εκδήλωσης πυρκαγιάς θεωρείται υψηλός.
8. Συμμετοχή εθελοντικών οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας σε δράσεις επιτήρησης δασών κατά τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου για την έγκαιρη επισήμανση πυρκαγιών.
9. Σύγκληση Συντονιστικών Νομαρχιακών Οργάνων (ΣΝΟ) με θέμα τη λήψη μέτρων πρόληψης και ετοιμότητας για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών.

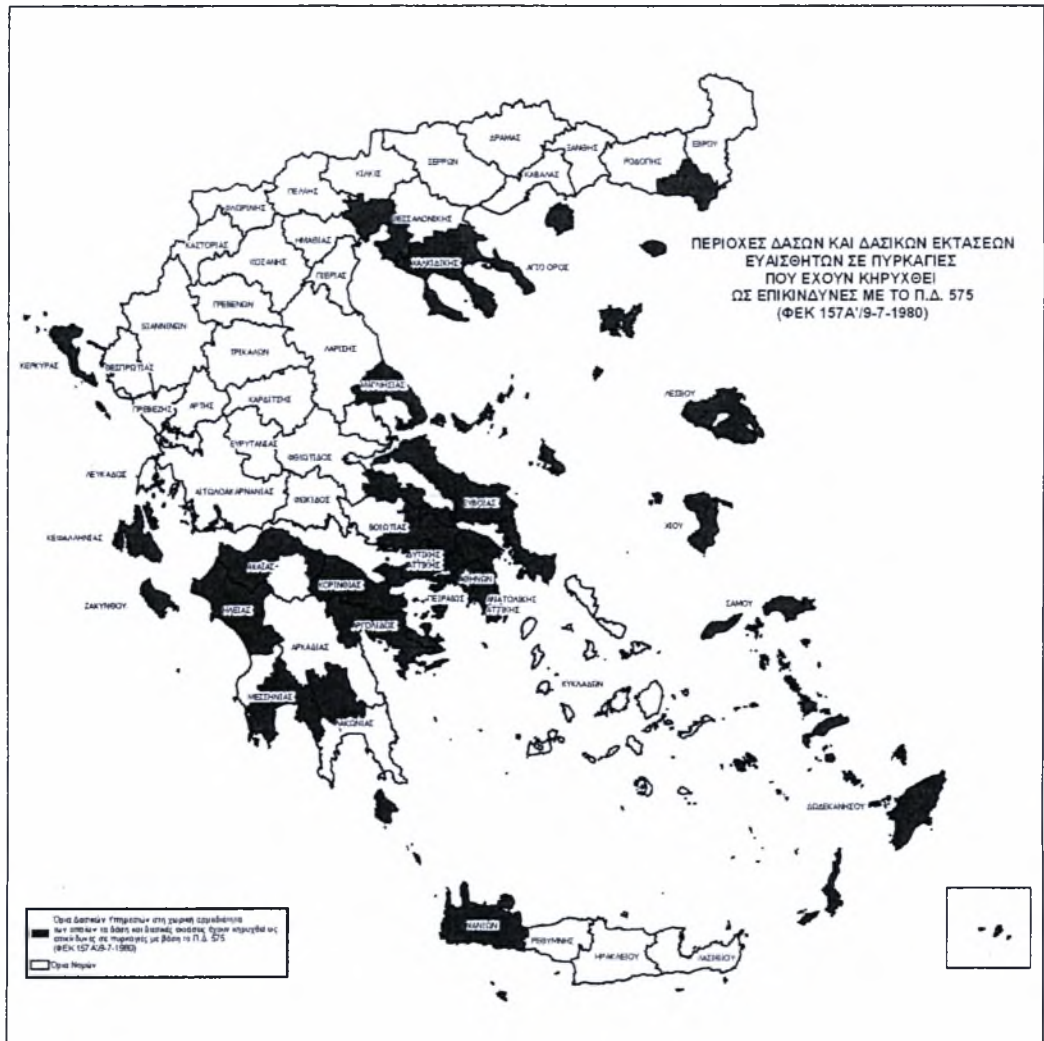
Η πιθανότητα για έναρξη μιας πυρκαγιάς ως αποτέλεσμα της παρουσίας και δράσης των γενεσιουργών αυτής αιτίων ορίζεται ως επικινδυνότητα. Η γνώση αυτής είναι ένα από τα βασικά στοιχεία που απαιτούνται για την εκτίμηση του συνολικού κινδύνου πυρκαγιάς σε μία περιοχή. Η επικινδυνότητα μεταβάλλεται σε κάθε περιοχή κατά τη διάρκεια του έτους εξαρτώμενη από την ύπαρξη φυσικών ή ανθρωπογενών αιτίων σε συνδυασμό με την ευφλεκτικότητα της καύσιμης δασικής ύλης. Η ευφλεκτικότητα αυτή εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της καύσιμης δασικής ύλης και τις καιρικές συνθήκες που επιδρούν σε αυτή. Οι δυνάμεις καταστολής έχουν το βασικό πλεονέκτημα μόνο όταν γνωρίζουν σε ποια περιοχή υπάρχει η μεγαλύτερη πιθανότητα εκδήλωσης πυρκαγιάς, ώστε να μετακινηθούν εκ των προτέρων προς αυτήν, με σκοπό να επέμβουν άμεσα.

Ειδικότερα για την Ελλάδα, εάν λάβουμε υπόψη ότι ο συνολικός χώρος που λαμβάνουν χώρα οι πυρκαγιές καλύπτει το 80 % της συνολικής έκτασής της, τότε η παρουσία ενός συστήματος εκτίμησης του κινδύνου πυρκαγιάς κρίνεται επιβεβλημένη. Για να θεωρηθεί συνεπώς ο αντιπυρικός σχεδιασμός στη χώρα μας ολοκληρωμένος, πρέπει να περιλαμβάνει και ένα σύστημα που να εκτιμά αντικειμενικά τον κίνδυνο και να αναλύει το σύνολο των παραγόντων που επηρεάζουν και καθορίζουν χρονικά την πιθανότητα εκδήλωσης πυρκαγιάς σε μια περιοχή, με σκοπό την άμεση επέμβαση. Η πρόβλεψη αυτή κατά την διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου αποτελεί στρατηγικό εργαλείο προληπτικού σχεδιασμού και οργάνωσης του αντιπυρικού αγώνα που έχει σαν σκοπό:

- Τη συγκριτική αντιμετώπιση των δασικών οικοσυστημάτων μιας χώρας, σε δεδομένη χρονική στιγμή, ανάλογα με τον κίνδυνο πυρκαγιάς που διατρέχουν.
- Την υποστήριξη της διοίκησης στη λήψη αποφάσεων.
- Την ενημέρωση των πολιτών για τον κίνδυνο με σκοπό την αποφυγή πρόκλησης πυρκαγιάς από αμέλεια.

Σύμφωνα με το ΠΔ 575 (ΦΕΚ 157Α' / 9-7-1980) έχουν κηρυχθεί κάποιες δασικές εκτάσεις και δάση ως ευαίσθητες περιοχές σε πυρκαγιές οι οποίες απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη με κόκκινο χρώμα.

Χάρτης 2: Περιοχές ευαίσθητες σε πυρκαγιές

Πηγή: Ηλειακή ΑΕ

Για την εκτίμηση της επικινδυνότητας έχει υιοθετηθεί ένα σύστημα δεικτών με βασική επιδίωξη τη δυνατότητα παρουσίασης των προβλέψεων υπό τη μορφή θεματικών χαρτών που απεικονίζει τον κίνδυνο, όπως αυτός εκτιμάται στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα μίας χώρας. Για τη σύνταξη των χαρτών αυτών λαμβάνονται κυρίως υπόψη οι προβλέψεις των σχετικών με τις πυρκαγιές καιρικών φαινομένων, η κατάσταση της βλάστησης καθώς και κάθε άλλη διαθέσιμη πληροφορία που συμβάλει στον προσδιορισμό της επικινδυνότητας μιας περιοχής σε δεδομένη χρονική στιγμή. Η ακρίβεια του χάρτη εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ακρίβεια των μετεωρολογικών προβλέψεων.

Η κατάταξη μιας περιοχής σε κατηγορία υψηλού κινδύνου, μια δεδομένη χρονική στιγμή, δεν σημαίνει ότι θα έχουμε κατ' ανάγκη πυρκαγιά στην περιοχή αυτή. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην συνεχή καταγραφή του ημερήσιου αριθμού πυρκαγιών, όπως αυτές εμφανίστηκαν σε διάφορες περιοχές της χώρας, του εμβαδού της καμένης έκτασης ανά πυρκαγιά και των αιτιών που τις προκάλεσαν, με σκοπό την επαλήθευση των προβλέψεων. Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας στα πλαίσια των προσπαθειών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών, κατά τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου, εκδίδει ημερήσιο δελτίο πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιών, υπό μορφή θεματικού χάρτη στον οποίο απεικονίζονται 5 επίπεδα κινδύνου πυρκαγιάς, όπως αυτά εκτιμώνται στα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας.

Γ.13.3 Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 στον Ελλαδικό χώρο

Οι εκτεταμένες πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007 αποτελούν ένα ιδιαίτερα μεγάλης κλίμακας καταστροφικό γεγονός που έπληξε τον Ελλαδικό χώρο με τεράστιες επιπτώσεις στο περιβάλλον και ανυπολόγιστες συνέπειες στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα.

Οι περιοχές οι οποίες πλήγηκαν αφορούσαν τους Νομούς Μεσσηνίας, Αρκαδίας, Ηλείας, Αχαΐας, Λακωνίας, Αργολίδος, Κορινθίας, Αττικής και Ευβοίας, Φθιώτιδος με το Νομό Ηλείας να δέχεται το πιο εκτεταμένο και φονικό πλήγμα. Επιστήμονες υποστηρίζουν ότι η αποτέφρωση της τελευταίας μεγάλης δασικής έκτασης κοντά στην Αθήνα θα σημαίνει θερμότερα καλοκαίρια, παρατεταμένους καύσωνες και πλημμύρες τον χειμώνα.

Θα πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι το μωσαϊκό των χρήσεων γης και της βλάστησης σε πολλές από τις πυρόπληκτες περιοχές αποτελούσε ένα ακόμη σαφές πλεονέκτημα για τη βιοποικιλότητα. Η διατήρησή του θα πρέπει να ληφθεί υπόψη σε οποιοδήποτε σχέδιο αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών. Αυτονόητη επίσης είναι και η ζημιά που προκλήθηκε στο ζωικό κεφάλαιο, άμεσα, με τον θάνατο χιλιάδων ζώων και έμμεσα, με τη βραχυπρόθεσμη έλλειψη βοσκήσιμης ύλης για το επόμενο χρονικό διάστημα.

Συνολικά:

- ✓ Οι ανθρώπινες απώλειες ανήλθαν σε 65.
- ✓ Τα κατεστραμμένα χωριά είναι 160.
- ✓ Ο αριθμός ανθρώπων που υπέστησαν βλάβη είναι μεγαλύτερος από 500.000.
- ✓ Το συνολικό κόστος απωλειών υπολογίζεται σε 3,5 δις. Ευρώ.
- ✓ Το συνολικό κόστος επιχειρήσεων υπολογίζεται σε 600 εκατ. Ευρώ.

Η συνολική καμένη έκταση ανέρχεται σε 1.785.000 στρέμματα, από τα οποία είναι:

- 56% Δασικές εκτάσεις.
- 42% Γεωργικές Καλλιέργειες.
- 2% Διάφορες επιφάνειες (οικισμοί κλπ).

Επίσης περισσότερα από 300.000 στρέμματα βρίσκονταν σε προστατευόμενες φυσικές περιοχές του δικτύου Natura 2000. Ειδικότερα:

- Καϊάφας: 7.600 στρέμ. (22% προστατευόμενης περιοχής).
- Ολυμπία: 670 στρέμ. (21% προστατευόμενης περιοχής).
- Οροπέδιο Φολόης: 30.000 στρέμ. (30% προστατευόμενης περιοχής).
- Όρος Ταΰγετος: 86.500 στρέμ. (17% προστατευόμενης περιοχής).
- Όρος Πάρνωνας: 45.000 στρέμ. (8% προστατευόμενης περιοχής).
- Φαράγγι Βουραϊκού: 6.370 στρέμ. (29% προστατευόμενης περιοχής).
- Όρος Μπαρμπάς: 30.480 στρέμ. (51% προστατευόμενης περιοχής).

Πρόκειται για την τέταρτη μεγαλύτερη από άποψη θυμάτων δασική πυρκαγιά σε παγκόσμιο επίπεδο και την τρίτη μεγαλύτερη καταστροφή της Πελοποννήσου στην ιστορία της.

Στον παγκόσμιο χάρτη, οι πυρκαγιές έπληξαν το έτος 2007 πέντε χώρες με αποτέλεσμα βιβλικές καταστροφές, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Στην Αυστραλία, από τα τέλη του 2006 μέχρι τις αρχές του 2007 οι πυροσβέστες στη νότια πολιτεία της Βικτόρια με τη βοήθεια συναδέλφων τους από τη Νέα Ζηλανδία και τις ΗΠΑ έδιναν μάχη για 50 μέρες χωρίς βροχή με τις χειρότερες δασικές πυρκαγιές στην ιστορία της Αυστραλίας. Παράλληλα η υγρασία στη χώρα έπεσε στο εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο του 3% (20% υγρασία θεωρείται ότι συνιστά σοβαρή απειλή πυρκαγιάς). Η κυβέρνηση της χώρας προειδοποίησε ότι οι κλιματικές αλλαγές θα συνεχίσουν να προκαλούν υψηλότερες θερμοκρασίες και λιγότερες βροχές. Μάλιστα από τους αρμόδιους κυβερνητικούς φορείς, υπολογίζεται ότι τις επόμενες δεκαετίες θα αυξηθούν κατά 30% οι ημέρες με υψηλό κίνδυνο πυρκαγιών.

Στην Ινδονησία οι μεγάλες πυρκαγιές αποτελούν σύνθητες φαινόμενο στη χώρα. Η Σουμάτρα και το Καλιμαντάν είναι οι περιοχές με τις χειρότερες πυρκαγιές. Σε αυτές τις περιοχές το να αναπνέει κανείς ισοδυναμεί με το να καπνίζει 80 πακέτα τσιγάρων ημερησίως. Στο βαθμό που οι φωτιές είναι ένα φτηνό μέσο μετατροπής του δάσους σε καλλιεργήσιμη γη, οι πυρκαγιές σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις προκαλούνται από

τους ανθρώπους. Οι πυρκαγιές του 2007 ήταν από τις χειρότερες της δεκαετίας, όμως το γεγονός ότι οι φωτιές προκλήθηκαν, σύμφωνα με την κυβέρνηση, από τους ανθρώπους και όχι από περιβαλλοντικούς λόγους προσφέρει κάποια ελπίδα. Ο νόμος στην Ινδονησία απαγορεύει το κάψιμο των δασών. Το αρνητικό στην Ινδονησία αποτελεί το γεγονός, ότι οι πολιτικοί ηγέτες της χώρας δεν δείχνουν το θάρρος να αναλάβουν το πολιτικό κόστος της εφαρμογής των νόμων.

Η Πορτογαλία την περασμένη δεκαετία αντιμετώπισε ορισμένες από τις χειρότερες πυρκαγιές στην Ευρώπη. Το 2003 καταστράφηκε το 6% των δασών -πάνω από 350 χιλιάδες στρέμματα- σκοτώθηκαν 6 άτομα και οι ζημιές έφτασαν το 1 δισ. ευρώ. Το 2007 πέντε μεγάλες πυρκαγιές ξέσπασαν στη χώρα, η μεγαλύτερη των οποίων έπληξε μια περιοχή 13 μιλίων βόρεια της Λισαβόνας και είχε αποτέλεσμα τον θάνατο 18 ανθρώπων. Οι μετεωρολόγοι της χώρας εκτιμούν, ότι τα καλοκαίρια στην Πορτογαλία θα γίνονται πιο θερμά, που σημαίνει μεγαλύτερη ξηρασία και περισσότερες πυρκαγιές. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τις τελευταίες δυο δεκαετίες οι εκτάσεις που καταστράφηκαν λόγω πυρκαγιάς αυξήθηκαν κατά 300%.

Στην Ρωσία οι πυρκαγιές έχουν δεκαπλασιαστεί τα τελευταία 20 έτη. Οι Ρώσοι επιστήμονες υπολογίζουν ότι η Ρωσία έχασε 11 εκατ. στρέμματα δάσους το 2002 και άλλα 23 εκατ. το 2003. Από την αρχή της περιόδου των πυρκαγιών το 2007 έχουν καταγραφεί πάνω από 140 χιλιάδες εστίες πυρκαγιών που απειλούν μια έκταση 1 εκατ. στρεμμάτων. Οι πυρκαγιές στην χώρα προκαλούνται συνήθως από κεραυνούς και είναι δύσκολο να ελεγχθούν σε μια τόσο απέραντη και απόμακρη περιοχή. Το 2007 η Ρωσία χρησιμοποίησε στη μάχη εναντίον των πυρκαγιών 8.000 πυροσβέστες, και πάνω από 72 ελικόπτερα και αεροπλάνα. Οι επιστήμονες αποδίδουν τις πυρκαγιές στις κλιματικές αλλαγές, γεγονός που σημαίνει ότι θα αυξηθούν. Οι ετήσιες θερμοκρασίες στη Σιβηρία έχουν τα τελευταία 18 έτη αυξηθεί με διπλάσιους ρυθμούς από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Όμως ακόμα πιο ανησυχητικός είναι ο ρόλος των εμπρηστών. Οι Ρώσοι επιστήμονες υποπεύονται ότι οι παράνομοι υλοτόμοι που γνωρίζουν ότι η τιμή της ξυλείας ανεβαίνει μετά από φωτιά είναι υπεύθυνοι για πολλές πυρκαγιές. Οι εμπρηστές της χώρας αποκτούν επίσης έπειτα από μια πυρκαγιά πρόσβαση σε φτηνότερες άδειες υλοτομίας.

Η χαρακτηριστική ιδιομορφία των πρόσφατων πυρκαγιών δεν έγκειται μόνο στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος με την καταστροφή του δασικού πλούτου, αλλά αποτέλεσε και το κυρίαρχο αίτιο μιας συνολικής περιβαλλοντικής καταστροφής, ενός ολοκαυτώματος, συντελώντας στην υποβάθμιση όλων των βασικών παραμέτρων που συνιστούν την έννοια του περιβάλλοντος. Οι συνέπειες εκδηλώνονται όχι μόνο στις πληγείσες περιοχές αλλά εξαπλώνονται και επιδρούν στον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο, άμεσα, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Ειδικότερα, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις αφορούν και τα τέσσερα στοιχεία του περιβάλλοντος, τον αέρα, το έδαφος, το υπέδαφος και το υδάτινο στοιχείο.

Στην ατμόσφαιρα, για παράδειγμα, τα προβλήματα μεταξύ των άλλων αφορούν στις διαφοροποιήσεις στο μακροκλίμα και στο μικροκλίμα, τις βροχοπτώσεις και την ξηρασία, τους θυελλώδεις ανέμους και την άπνοια, την υψηλή θερμοκρασία το καλοκαίρι και τον παγετό το χειμώνα, την ρύπανση του αέρα και την υποβάθμιση της ποιότητάς του.

Στο έδαφος η έντονη διάβρωση, η απογύμνωση, η αποσάθρωση, η απώλεια καλλιεργήσιμης γης, η μεταφορά λάσπης, η μόλυνση των επιφανειακών νερών, η υποβάθμιση της ποιότητας του εδάφους, τα πλημμυρικά φαινόμενα, η αστάθεια των εδαφικών μαζών, οι κατολισθήσεις, η αυξημένη στερεοπαροχή και τέλος τα φαινόμενα ερημοποίησης θα αλλάξουν συνολικά την εικόνα της περιοχής.

Στο υπέδαφος, τα προβλήματα είναι μη ορατά αλλά σημαντικά. Η μείωση των υπόγειων αποθεμάτων νερού, η υποβάθμιση της ποιότητάς τους, οι υφαλμυρώσεις ακόμα και οι έντονες γεωτεκτονικές ανακατατάξεις θα συμβάλλουν καθοριστικά στην περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Τέλος, στο υδάτινο στοιχείο, στους ποταμούς, στις λίμνες και στην θάλασσα, οι αρνητικές μεταβολές θα είναι ιδιαίτερα έκδηλες, δεδομένου ότι αποτελούν αποδέκτες όλων των αρνητικών επιπτώσεων που δέχθηκαν ο αέρας, το έδαφος και το υπέδαφος. Ειδικότερα η μόλυνση των ποταμών από ρυπαντές των υπολειμμάτων της καύσης, αλλά και οι μεγάλες στερεοπαροχές, θα μεταφερθούν στο θαλάσσιο χώρο, καταστρέφοντας το οικοσύστημα και διαφοροποιώντας τον πυθμένα και τις

ακτογραμμές των εκβολών και των δέλτα. Πρόσθετα, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπως η λίμνη του Καϊάφα θα επηρεασθούν σημαντικά.

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση στον αέρα, στο έδαφος, στο υπέδαφος και στο υδάτινο στοιχείο δεν είναι τίποτα άλλο παρά η καταστροφή της κιβωτού, μέσα στην οποία υφίσταται η πανίδα και η χλωρίδα, δηλαδή η ίδια η ζωή.

Γ.13.4 Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 στο Νομό Ηλείας

Το φονικότερο χτύπημα από τη μεγάλη καταστροφή του Αυγούστου του 2007, συντελέστηκε στο Νομό Ηλείας. Η φωτιά εκδηλώθηκε τις πρωινές ώρες της 24ης Αυγούστου, στη Ζαχάρω. Το μέγεθος της καταστροφής που υπέστη ο νομός από τις πρόσφατες πυρκαγιές, με την τραγική απώλεια ανθρώπινων ζωών, με τις ζημιές στις κατοικίες και τις υποδομές, με τη μεγάλη καταστροφή στις δασικές εκτάσεις, με την απώλεια μεγάλης αξίας φυτικού και ζωικού κεφαλαίου επήρε διαστάσεις Βιβλικής καταστροφής.

- ✓ Χάθηκαν 45 συνάνθρωποί μας
- ✓ Πάνω από 1.150.000 στρέμματα καμένα εκ των οποίων το 1/3 περίπου 380.000 στρέμματα γεωργικής καλλιέργειας
- ✓ Πάνω από 20.000 ζώα αποτεφρώθηκαν στις πυρκαγιές.
- ✓ 2.900 αγροτικά μηχανήματα και εξοπλισμός κάηκαν .
- ✓ Περίπου 1200 αποθήκες και σταβλικές εγκαταστάσεις έχουν καεί.
- ✓ Δεκάδες αγροτικές επιχειρήσεις καταστράφηκαν.
- ✓ 4,15 εκατομμύρια ελαιόδεντρα κάηκαν, χωρίς να υπολογίσουμε τις υπόλοιπες καλλιέργειες.
- ✓ Ανυπολόγιστη είναι η οικολογική καταστροφή
- ✓ Σοβαρό πλήγμα υπέστη η ιστορική και πολιτισμική μας κληρονομιά

Παρά το γεγονός ότι στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ υλοποιήθηκαν κάποια σημαντικά έργα για την αποφυγή τέτοιων καταστροφών, τα αποτελέσματα της καταστροφής είναι τραγικά. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τις σημαντικότερες επεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ, οι οποίες είχαν ολοκληρωθεί πριν τον Αύγουστο του 2007.

Πίνακας 52: Σημαντικότερες υλοποιημένες παρεμβάσεις στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ για την διαχείριση και προστασία της Ολυμπιακής Γης από φυσικές καταστροφές

Τίτλος Έργου	Προϋπολογισμός έργου σε €
Αντιπλημμυρικά έργα Πηνειού	689.009,00
Έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών Δασαρχείου Αμαλιάδας	219.159,27
Έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών περιοχής Δασαρχείου Αρχαίας Ολυμπίας	413,465,13
Έργα πρόληψης και προστασίας δασών από φυσικές καταστροφές Δασαρχείου Αρχαίας Ολυμπίας	263.936,65
Έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών περιοχής Δασαρχείου Πύργου	166.288,90
Έργα πρόληψης και προστασίας δασών από φυσικές καταστροφές περιοχής Δασαρχείου Πύργου	71.240,08
Αντιπυρική προστασία - καθαρισμός παρόδιας βλάστησης θινών Αμαλιάδας και Βαρθολομιού	421.917,00
Κατασκευή υδατοδεξαμενών περιοχής Δασαρχείου Αμαλιάδας	241.722,00
Καθαρισμός της ζώνης φυσικού κάλλους της Αρχαίας Ολυμπίας	208.376,83
Κατασκευή υδατοδεξαμενών περιοχής Δασαρχείου Αρχαίας Ολυμπίας	168.954,68
Πυροπροστασία των δασών της Αρχαίας Ολυμπίας	612.518,86

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα, διαπιστώνουμε ότι τα ποσά που δαπανήθηκαν δεν είναι αμελητέα ούτε λίγα. Δυστυχώς, όμως, τόσο αυτά τα έργα όσο και αυτά που προϋπήρχαν δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν την πύρινα λαίλαπα να προξενήσουν τόσο σημαντικές καταστροφές.

Οι πληγές, λοιπόν, του Νομού Ηλείας από την φωτιά του Αυγούστου είναι ιδιαίτερα μεγάλες. Σημαντικό πλήγμα δέχθηκε η κτηνοτροφία του νομού, δεδομένου ότι οι βοσκότοποι στις πληγείσες περιοχές έχουν καταστραφεί ολοσχερώς, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%, ενώ οι κτηνοτρόφοι θα χρειασθούν μεγάλες ποσότητες των ήδη δυσεύρετων και πανάκριβων ζωοτροφών για τα ζώα τους, αφού στο επόμενο διάστημα δεν προβλέπεται δυνατότητα βόσκησης.

Επίσης ένας άλλος σημαντικός κλάδος για την οικονομία του νομού, που επλήγη σοβαρά και που μέχρι τώρα δεν έχει ληφθεί καμία μέριμνα από την πολιτεία είναι ο κλάδος της μελισσοκομίας.

Συνεπώς, οι κτηνοτρόφοι και μελισσοτρόφοι ακόμη και των μη πυρόπληκτων περιοχών έχουν ανάγκη στήριξης προκειμένου να μπορέσουν να σταθούν στα πόδια τους και να συνεχίσουν τη γεωργική δραστηριότητα τους.

Τέλος, ο τομέας της μεταποίησης (ελαιοτριβεία, μονάδες τυποποίησης κ.λ.π.) θα αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα και ως εκ τούτου είναι επιβεβλημένη η λήψη μέτρων και η ένταξη τους στις ευεργετικές διατάξεις των πυρόπληκτων περιοχών.

Τα θέματα λοιπόν της αγροτικής ανάπτυξης μετά από αυτές τις ζημιές αφορούν ολόκληρο το Νομό Ηλείας και πρέπει να αντιμετωπιστούν με ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εκ μέρους της πολιτείας που θα δίνει τόνο και κατεύθυνση στην ανασυγκρότηση της περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα, στο Νομό Ηλείας χαρακτηρίστηκαν πυρόπληκτα 168 Δημοτικά Διαμερίσματα με βάση :

1. Την Κοινή Υπουργική Απόφαση οριοθέτησης των πληγισμών περιοχών του Υ.Π.ΧΩ.Δ.Ε. όπου περιλαμβάνονται τα Δ.Δ. στα οποία σημειώθηκαν ζημιές σε κατοικίες και κτήρια
2. Τις δηλώσεις των πυρόπληκτων αγροτών στον ΕΛ.Γ.Α όπου καταγράφονται οι ζημιές στο φυτικό και ζωικό κεφάλαιο
3. Τις τοπικές Διευθύνσεις Δασών
4. Την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Τα διαμερίσματα αυτά παρατίθενται αναλυτικά παρακάτω:

- Δ.Δ. ΑΛΙΦΕΙΡΑΣ, ΑΜΥΓΔΑΛΕΩΝ, ΒΡΕΣΤΟΥ, ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ, ΛΙΒΑΔΑΚΙΟΥ, ΜΥΡΩΝΙΩΝ του Δήμου Αλιφείρας.
- Δ.Δ. ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ, ΑΜΠΕΛΟΚΑΜΠΟΥ, ΑΥΓΕΙΟΥ, ΓΕΡΑΚΙΟΥ, ΔΑΦΝΗΣ, ΔΑΦΝΙΩΤΙΣΣΗΣ, ΔΟΥΝΑΪΚΩΝ, ΚΕΡΑΜΙΔΙΑΣ,

ΚΡΥΟΝΕΡΟΥ, ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ, ΣΑΒΑΛΙΩΝ, ΧΑΒΑΡΙΟΥ του Δήμου Αμαλιάδος.

- Δ.Δ. ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ, ΔΑΦΝΟΥΛΑΣ, ΔΡΑΓΩΓΙΟΥ, ΘΕΙΣΟΑΣ, ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ, ΛΙΝΙΣΤΑΙΝΗΣ, ΜΑΤΕΣΙΟΥ, ΡΟΒΙΩΝ, ΣΕΚΟΥΛΑ, ΦΑΝΑΡΙΟΥ του Δήμου Ανδρίτσαινας.
- Δ.Δ. ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ, ΒΑΣΙΛΑΚΙΟΥ, ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ, ΚΑΜΕΝΗΣ, ΚΑΥΚΩΝΙΑΣ, ΚΛΑΔΕΟΥ, ΚΟΣΚΙΝΑ, ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ, ΛΙΝΑΡΙΑΣ, ΛΟΥΒΡΟΥ, ΜΑΓΕΙΡΑ, ΜΙΡΑΚΑΣ, ΜΟΥΡΙΑΣ, ΠΕΛΟΠΙΟΥ, ΠΕΥΚΩΝ, ΠΛΑΤΑΝΟΥ, ΠΟΥΡΝΑΡΙΟΥ, ΣΜΙΛΑΣ, ΣΤΡΕΦΙΟΥ, ΦΛΟΚΑ, ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΥ του Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας.
- Δ.Δ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ, ΚΑΛΥΒΙΩΝ ΜΥΡΤΟΥΝΙΩΝ, ΛΥΓΙΑΣ του Δήμου Βαρθολομιού.
- Δ.Δ. ΑΕΤΟΡΑΧΗΣ, ΒΑΡΔΑΣ, ΞΕΝΙΩΝ του Δήμου Βουπρασίας.
- Δ.Δ. ΑΛΦΕΙΟΥΣΗΣ, ΕΠΙΤΑΛΙΟΥ του Δήμου Βόλακος.
- Δ.Δ. ΚΑΒΑΣΙΛΑ, ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ του Δήμου Γαστούνης.
- Δ.Δ. ΑΓΙΟΥ ΗΛΙΑ, ΑΝΗΛΙΟΥ, ΑΡΗΝΗΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ, ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΧΩΡΙΟΥ, ΖΑΧΑΡΩΣ, ΚΑΚΟΒΑΤΟΥ, ΚΑΛΙΔΟΝΗΣ, ΛΕΠΡΕΟΥ, ΜΑΚΙΣΤΟΥ, ΜΗΛΕΑΣ, ΜΙΝΘΗΣ, ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ, ΞΗΡΟΧΩΡΙΟΥ, ΠΡΑΣΙΔΑΚΙΟΥ, ΡΟΔΙΝΩΝ, ΣΜΕΡΝΑΣ, ΣΧΙΝΩΝ, ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ, ΧΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ του Δήμου Ζαχάρως.
- Δ.Δ. ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΛΠΟΧΩΡΙΟΥ, ΒΟΥΝΑΡΓΟΥ, ΒΡΟΧΙΤΣΗΣ, ΚΑΤΣΑΡΟΥ, ΚΟΥΡΥΦΗΣ, ΕΥΛΟΚΕΡΑΣ, ΠΡΑΣΙΝΟΥ, ΦΟΝΑΙΤΙΚΩΝ του Δήμου Ιαρδανού.
- Δ.Δ. ΑΝΤΡΩΝΙΟΥ του Δήμου Λασιώνος.
- Δ.Δ. ΜΕΛΙΣΣΗΣ, ΜΠΟΡΣΙΟΥ του Δήμου Λεχαιών.
- Δ.Δ. ΑΓΝΑΝΤΩΝ, ΑΓΡΑΠΙΔΟΧΩΡΙΟΥ, ΑΝΘΩΝΟΣ, ΑΥΓΗΣ, ΒΕΛΑΝΙΔΙΟΥ, ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ, ΕΦΥΡΑΣ, ΚΑΜΠΟΥ, ΛΑΓΑΝΑ,

ΛΑΤΑ, ΛΟΥΚΑ, ΜΑΖΑΡΑΚΙΟΥ, ΟΙΝΟΗΣ, ΡΟΔΙΑΣ, ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ,
ΣΚΛΙΒΑΣ του Δήμου Πηνειάς.

- Δ.Δ. ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΑΓΙΟΥ ΗΛΙΑ ΠΥΡΓΟΥ, ΑΓΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ, ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ, ΒΑΡΒΑΣΑΙΝΗΣ, ΕΛΑΙΩΝΟΣ,
ΚΑΤΑΚΟΛΟΥ, ΚΟΛΙΡΙΟΥ, ΛΑΣΤΑΪΚΩΝ, ΠΑΛΑΙΟΒΑΡΒΑΣΑΙΝΗΣ,
ΠΥΡΓΟΥ, ΣΑΛΜΩΝΗΣ, ΣΚΑΦΙΔΙΑΣ, ΣΚΟΥΡΟΧΩΡΙΟΥ του Δήμου
Πύργου.
- Δ.Δ. ΒΡΙΝΑΣ, ΓΡΑΙΚΑ, ΓΡΥΛΛΟΥ, ΔΙΑΣΕΛΛΩΝ,
ΚΑΛΛΙΚΩΜΟΥ, ΚΑΛΥΒΑΚΙΩΝ, ΚΑΤΩ ΣΑΜΙΚΟΥ, ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ,
ΜΑΚΡΙΣΙΩΝ, ΠΛΑΤΙΑΝΑΣ, ΠΛΟΥΤΟΧΩΡΙΟΥ, ΡΑΧΩΝ, ΣΑΜΙΚΟΥ,
ΣΚΙΑΛΟΥΝΤΙΑΣ, ΤΡΥΠΗΤΗΣ, ΦΡΙΞΗΣ του Δήμου Σκιλλούντος.
- Δ.Δ. ΤΡΑΓΑΝΟΥ του Δήμου Τραγανού.
- Δ.Δ. ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ, ΝΕΑΣ ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ, ΠΕΤΡΑΛΩΝΩΝ,
ΣΤΟΜΙΟΥ, ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ του Δήμου Φιγαλείας.
- Δ.Δ. ΑΧΛΑΔΙΝΗΣ, ΔΟΥΚΑ, ΚΟΥΜΑΝΗ, ΛΑΛΑ, ΜΗΛΕΩΝ,
ΝΕΜΟΥΤΑΣ, ΝΕΡΑΙΔΑΣ, ΠΕΡΣΑΙΝΗΣ, ΦΟΛΟΗΣ του Δήμου Φολόης.
- Δ.Δ. ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ, ΑΡΒΑΝΙΤΗ, ΓΟΥΜΕΡΟΥ, ΚΑΡΑΤΟΥΛΑ,
ΚΑΡΥΑΣ, ΚΛΙΝΔΙΑΣ, ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ, ΛΑΝΘΙΟΥ, ΛΑΤΖΟΙΟΥ,
ΜΑΓΟΥΛΑΣ, ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ, ΠΕΥΚΗΣ, ΣΟΠΙΟΥ, ΧΑΡΙΑΣ,
ΧΕΙΜΑΔΙΟΥ, ΩΛΕΝΗΣ του Δήμου Ωλένης.

Η συνολική έκταση των πυρόπληκτων Δ.Δ. είναι 1.994 km² και καταλαμβάνουν το 76% της συνολική έκτασης του νομού, ενώ ο πληθυσμός τους αποτελεί το 80% του νομού.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο χάρτης των «πυρόπληκτων» και «ελαφρώς πληγέντων» Δ.Δ. του Νομού Ηλείας.

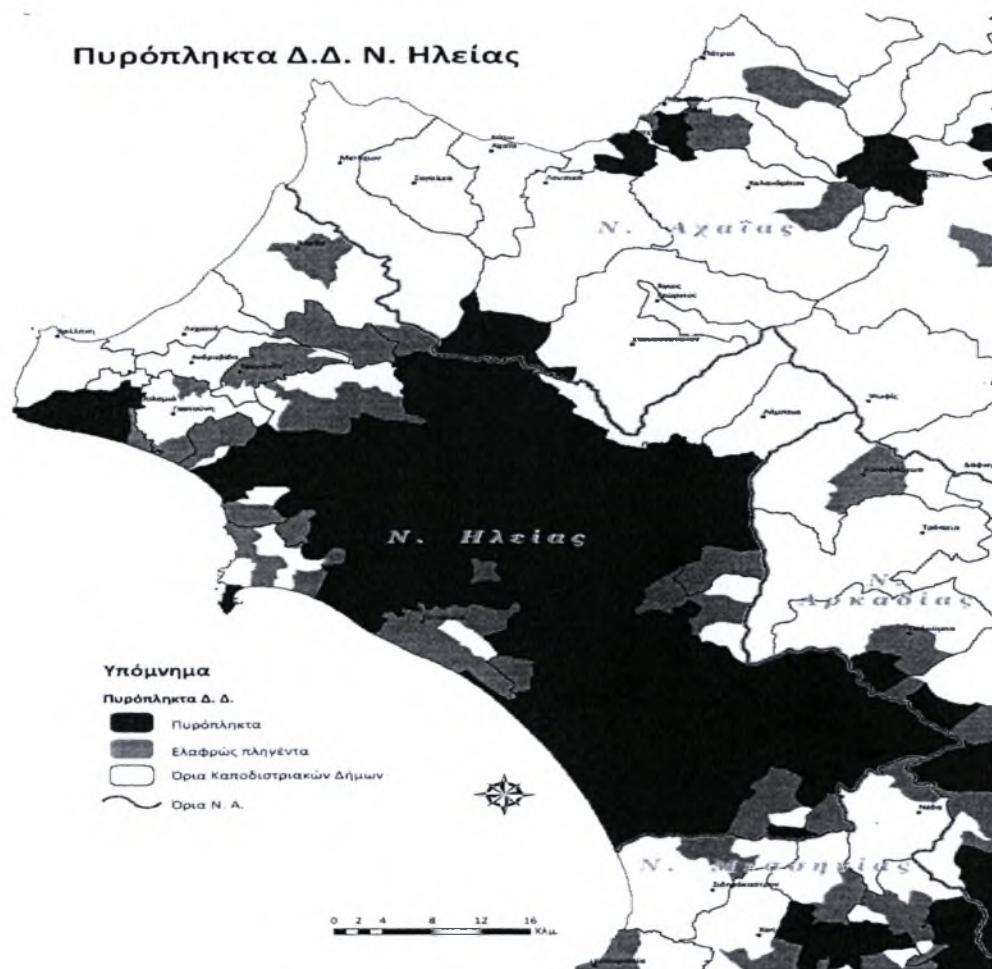
Για την ερμηνεία του παρακάτω χάρτη, ο περαιτέρω διαχωρισμός των εξεταζόμενων Δ.Δ. σε «πυρόπληκτα» (κόκκινο χρώμα στον χάρτη) προέκυψε από τη μελέτη των επιπτώσεων των πυρκαγιών στον πρωτογενή τομέα με βάση τις δηλώσεις του Ε.Λ.Γ.Α. Σύμφωνα με αυτήν τη μελέτη διαπιστώθηκε ότι πάνω από το 95% των

καταστροφών στα διάφορα είδη των καλλιεργούμενων εκτάσεων (ελαιώνες, αμπελώνες κ.λπ.) και του ζωικού κεφαλαίου (αιγοπρόβατα, μελίτσια κ.λπ.) συγκεντρώνεται σε αυτά τα Δ.Δ. και για το κάθε ένα από αυτά ισχύει:

- Οι δηλώσεις των πυρόπληκτων αγροτών υπερβαίνουν τις 15, είτε
- η καλλιεργούμενη έκταση που δηλώθηκε ότι επλήγη ξεπερνά τα 50 στρ., είτε
- ο αριθμός των ζώων που κήκταν είναι μεγαλύτερος από 50, είτε
- καταγράφονται ζημιές σε μελίτσια.

Τα υπόλοιπα Δ.Δ., στα οποία δεν ισχύουν οι παραπάνω συνθήκες καταγράφονται ως «ελαφρώς πληγέντα» (κίτρινο χρώμα στον χάρτη).

Χάρτης 3: Πυρόπληκτα Δ.Δ. Ν. Ηλείας

Πηγή: Ν.Α Ηλείας

Η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (ΧΓΕ) στις πυρόπληκτες περιοχές του νομού ανέρχεται σε **916,15** χιλιάδες στρ. δηλαδή το **75,3%** της συνολικής ΧΓΕ του νομού.

Στον Ν. Ηλείας οι αιτήσεις που αφορούσαν καταστροφές στο φυτικό κεφάλαιο από πυρκαγιά ανήλθαν στις 24.314, τις περισσότερες από οποιονδήποτε άλλον πυρόπληκτο νομό.

Εν συνεχεία γίνεται πιο αναλυτική αναφορά στις αποτυπωμένες επιπτώσεως που προκλήθηκαν στον νομό μετά τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007. Επίσης τονίζονται σημαντικά μέτρα αποκατάστασης και πρόληψης που θα πρέπει να ληφθούν. Για την καλύτερη ανάλυση των ζημιών στο φυσικό περιβάλλον, αυτές χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: (Α) ελαφριές ζημιές, (Β) μετρίου βαθμού ζημιές και (Γ) σοβαρές ζημιές.

Γ.13.4.1 Ζημιές στις ελαιοκαλλιέργειες

Από το σύνολο των στρεμμάτων που κάηκαν και αφορούσαν την φυτική παραγωγή, η καλλιέργεια της ελιάς έχει υποστεί την μεγαλύτερη σε έκταση καταστροφές. Οι μεγαλύτερες καταστροφές στην καλλιέργεια ελιάς εντοπίζονται στους Δήμους Πύργου (ΔΔ Πύργου), Αλιφείρας (ΔΔ. Καλλιθέας), Σκύλλουντος (ΔΔ Πλατιάνας και Διασέλλων), Φιγαλείας (ΔΔ. Στους Φιγαλείας) και Ωλένης (ΔΔ. Γούμερου)

Σύμφωνα με τις δηλώσεις στον ΕΛ.ΓΑ, η έκταση των ελαιώνων που επλήγησαν ανέρχεται σε **157.112** στρ. (ή **37,8%** της έκτασης των ελαιώνων του νομού ή **44,6%** των ελαιώνων των πυρόπληκτων)

Ο βαθμός ζημιάς των ελαιόδεντρων χωρίζεται σε 3 επίπεδα:

- A. Ελαφριές ζημιές:** Ελαιόδεντρα με εμφανή σημεία και πράσινης κόμης χωρίς την καταστροφή των βραχιόνων και του κορμού (14%)
- B. Μέτριου βαθμού ζημιές:** Ελαιόδεντρα με καθολικό κάψιμο της κόμης και εγκαύματα στο ξύλο, στους βραχιόνες και στον κορμό <25% (20,8%)
- Γ. Σοβαρές ζημιές:** Ελαιόδεντρα με καθολικό κάψιμο της κόμης και των σκελετικών μερών (βραχιόνες και κορμός) >25% (65,2%)

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με το ποσοστό της ζημιάς στο σύνολο των πληγέντων ελαιώνων ανά επίπεδο:

Πίνακας 53: Βαθμός και ποσοστό καταστροφών στις ελαιοκαλλιέργειες

Βαθμός ζημιάς ελαιόδεντρων	Ποσοστό ζημιάς στο σύνολο των πληγέντων ελαιώνων(%)
Ελαφριές ζημιές	14,0
Μέτριου βαθμού ζημιές	20,8
Σοβαρές ζημιές	65,2

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Ως ελαιώνες με ελαφριά ζημιά χαρακτηρίζεται το 14% της συνολικής έκτασης των πληγέντων ελαιώνων (Α), όπου η κατάσταση μπορεί να διορθωθεί με ένα μέτριο κλάδεμα της κόμης, ενώ με μέτριου βαθμού ζημιές (Β) χαρακτηρίζεται το 20,8%, όπου η κατάσταση μπορεί να αναστραφεί με κλάδεμα ανανέωσης στους βραχίονες ή στον κορμό. Τέλος, με σοβαρές ζημιές (Γ) χαρακτηρίζεται το 65,2% των πληγέντων ελαιώνων, στους οποίους είναι απαραίτητη είτε η αναγέννηση με καρατόμηση στο ύψος του λαιμού και εμβολιασμό (για τα εμβολιασμένα σε αγριελιές) (58,7% των πληγέντων ελαιώνων), είτε η αντικατάσταση των δέντρων με επαναφύτευση. Η επαναφύτευση, όμως, θα πρέπει να γίνεται με τις ποικιλίες της περιοχής (π.χ. Κορωνέικη, Κουτσοουρελιά, Μαστοειδής κλπ.), (6,5% των πληγέντων ελαιώνων).

Γ.13.4.2 Ζημιές στην αμπελουργία

Όσον αφορά τις ποικιλίες οινοποιίας οι μεγαλύτερες καταστροφές εντοπίζονται κυρίως στους Δήμους Ωλένης (ΔΔ Γούμερου, Κουτσοχέρας, Χειμαδίου, Λατζοΐου και Ωλένης), Αλιφείρας (ΔΔ. Καλλιθέας, Αμυγδαλέων και Βρεστού), Αμαλιάδος (ΔΔ Περιστερίου), Ιάρδανου (ΔΔ Βροχίτσας και Κορυφής) και Πύργου (ΔΔ Πύργου και Αμπελώνος).

Στο σύνολο του νομού, οι καλλιεργούμενες με την άμπελο εκτάσεις ανέρχονται σε 60.654,8 στρ.. Από τις παραπάνω εκτάσεις αμπελώνων ζημιές υπέστησαν 11.344,9

στρ. (18,7%). Πιο αναλυτικά 5.033,4 στρ. καλλιεργούνται με την κορινθιακή σταφίδα, 6.152,9 στρ. καταλαμβάνουν οι ποικιλίες οινοποιίας, ενώ τέλος 130,5 και 28,2 στρ. αφορούν την σουλτανίνα και τις λοιπές επιτραπέζιες ποικιλίες.

Οι πληγείσες αμπελουργικές περιοχές με κορινθιακή σταφίδα είναι κατά κύριο λόγο τα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Ωλένης (το ποσοστό καταστροφής ανέρχεται στο 50% του συνόλου), του Δήμου Πύργου (Πύργου και Ελαιώνας), Δήμος Αμαλιάδος (Περιστερίου) και του Δήμου Ιάρδανου (Βροχίτσας και Κορυφής).

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με το ποσοστό της ζημιάς στο σύνολο των πληγέντων αμπελώνων ανά βαθμό ζημιάς:

Πίνακας 54: Βαθμός, ποσοστό και έκταση ζημιών στην αμπελουργία

Βαθμός ζημιάς αμπελώνων	Ποσοστό ζημιάς στο σύνολο των πληγέντων αμπελώνων(%)	Έκταση ζημιάς στο σύνολο των πληγέντων αμπελώνων (στρ)
Ελαφριές ζημιές	20,0	2.270,0
Μέτριου βαθμού ζημιές	57,5	6.522,0
Σοβαρές ζημιές	22,5	2.552,9
Σύνολο πυρόπληκτων περιοχών	100	11.344,9
Σύνολο Νομού Ηλείας	20	56,720,5

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Το 22,5% των αμπελώνων (2.552,9 στρ.) υπέστησαν σοβαρές ζημιές και επιβάλλεται αντικατάσταση (μερική ή ολική). Το επίπεδο αυτό της ζημιάς αναφέρεται σε:

- Αμπελώνες που υπέστησαν με ανομοιόμορφο τρόπο και σε μεγάλο ποσοστό του συνολικού αριθμού των πρεμνών (άνω του 40%), ζημιές στο υπέργειο

τμήμα των πρεμνών (κορμός, βραχίονες, παραγωγικές μονάδες) και στους οποίους η όποια αναβλάστηση δεν αρκεί για την αποκατάσταση ενός παραγωγικού αμπελώνα. Στις περιπτώσεις αυτές επιβάλλεται αναμπέλωση των αμπελώνων.

- Αμπελώνες που υπέστησαν ομοιόμορφη καταστροφή των πρεμνών σε διαδοχικές σειρές και ελαφρές ζημιές στα υπόλοιπα πρεμνά. Στις περιπτώσεις αυτές επιβάλλεται η αναμπέλωση των σειρών που καταστράφηκαν και η διαχείριση των υπόλοιπων πρεμνών ανάλογα με το βαθμό ζημιάς (αναβλάστηση μετά από κορμοτόμηση ή από βραχίονες ή από παραγωγικές μονάδες). Επιβάλλεται η παρακολούθηση και πιθανόν η επανεκτίμηση των ζημιών και της μεθοδολογίας αποκατάστασης ενωρίς την άνοιξη 2008.

Προϋποθέσεις, όμως, μιας ορθής και ολοκληρωμένης αναμπέλωσης είναι :

- η χρησιμοποίηση ταυτοποιημένου, γνήσιου και υγιούς πολλαπλασιαστικού υλικού
- η επιλογή των πλέον επιθυμητών κλώνων μεταξύ των συνιστώμενων και επιτρεπόμενων για κάθε αμπελουργικό διαμέρισμα και νομό ελληνικών ποικιλιών αμπέλου
- η εφαρμογή των νέων συστημάτων μόρφωσης των πρεμνών και δομής των αμπελώνων (όπου αυτό είναι εφικτό)

Το 57,5% (6.522 στρ.), των αμπελώνων υπέστησαν ζημιές μικρότερου βαθμού και δεν απαιτείται πλήρης αντικατάσταση:

- Αμπελώνες στους οποίους τα πρεμνά υπέστησαν διαφόρου βαθμού ζημιάς (βραχιόνων ή /και του κορμού πάνω από το σημείο του εμβολιασμού ή λίγο πάνω από το έδαφος προκειμένου περί αυτόρριζων πρεμνών). Στις περιπτώσεις αυτές η διαχείριση του αμπελώνα αναφέρεται κατά κανόνα στην κορμοτόμηση (σε σημείο πάνω από εκείνο που θα βλαστήσουν οι οφθαλμοί παλαιού ξύλου) και στην μόρφωση των πρέμνων εξαρχής.

Στο υπόλοιπο 20% (2.270 στρ.) των αμπελώνων, που οι ζημιές είναι σημαντικά μικρότερες αναφέρονται:

- Αμπελώνες που υπέστησαν βλάβη διαφόρου βαθμού στις παραγωγικές μονάδες και τους βραχίονες. Η διαχείριση των πρεμνών κατά το χειμωνιάτικο κλάδεμα καρποφορίας αφορά την ανανέωση βραχιόνων με την επισήμανση ότι απαιτείται παρακολούθηση της κατάστασης των λανθανόντων οφθαλμών για πιθανές επιπτώσεις των υψηλών θερμοκρασιών και της παρατεταμένης ξηρασίας στις φυσιολογικές και παραγωγικές ιδιότητες.

Γ.13.4.1 Ζημιές σε λοιπά δενδρώδη δέντρα

Το σύνολο των ζημιωθείσών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών στο Νομό Ηλείας ανέρχεται στα 4.536 στρ. περίπου. Σημειώνεται ότι για τους βαθμούς ζημιάς Β και Γ η ανηρτημένη εσοδεία καταστράφηκε ολοσχερώς, ενώ για τη ζημιά Α η καταστροφή αφορά το μεγαλύτερο ποσοστό της εσοδείας (συνήθως πάνω από 80%).

Από τα ζημιωθέντα είδη δέντρων τα πιο σημαντικά είναι τα ακρόδρυα που αποτελούν το 54,3% περίπου των εκτάσεων που επλήγησαν από τις πυρκαγιές με δεύτερη από πλευράς έκτασης είδος δενδρώδους καλλιέργειας που επλήγη τις πορτοκαλιές (22,3 %). Η καλλιέργεια ακροδρύων (καρυδιές και αμυγδαλιές) υπέστη σχεδόν ολοκληρωτική καταστροφή. Οι μεγαλύτερες σε έκταση ζημιές στην καλλιέργεια ακροδρύων εντοπίζεται στο Δήμο Αλιφείρας (ΔΔ Καλλιθέας, Αμυγδαλέας και Βρεστού) και στο Δήμο Ωλένης (ΔΔ Αγ. Άννας, Γούμερου, Μουζακίου και Πεύκης).

Πίνακας 55: Ποσοστό ζημιάς σε λοιπά δενδρώδη δέντρα στις πυρόπληκτες περιοχές

Είδος δενδρώδους καλλιέργειας	Ποσοστό δενδρώδους καλλιέργειας στις πυρόπληκτες περιοχές (%)
Ακρόδρυα	54,3
Πορτοκαλιές	22,3
Άλλα είδη	23,4
Σύνολο πυρόπληκτων περιοχών	100
Σύνολο Νομού Ηλείας	60,5

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Παρόμοια περίπου εικόνα με τις εκτάσεις δείχνει και η εκτίμηση των ζημιών με βάση τον αριθμό των δένδρων που επλήγησαν από τις πυρκαγιές. Στην περίπτωση αυτή το ποσοστό των ακροδρύων επί του συνόλου είναι σχετικά μικρότερο (34,5%) από αυτό της έκτασης, γιατί τα ακρόδρυα έχουν μεγάλες αποστάσεις φύτευσης μεταξύ τους σε σχέση με τα άλλα δέντρα. Υψηλότερο στην περίπτωση εκτίμησης των ζημιών με βάση τον αριθμό των δένδρων εμφανίζεται, στην περίπτωση του Νομού Ηλείας, το ποσοστό των δέντρων πορτοκαλιάς (35,1%) που ελαφρά υπερέχει των ακροδρύων. Ακόμη παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος των ζημιωθέντων δέντρων (άνω του 76%) ανήκει στην κατηγορία (Γ), ενώ πολύ μικρότερα ποσοστά ανήκουν στις δύο άλλες κατηγορίες (Α και Β).

Πίνακας 56: Ποσοστό ζημιάς σε λοιπά δενδρώδη δέντρα στον Νομό Ηλείας

Είδος δενδρώδους καλλιέργειας	Ποσοστό δενδρώδους καλλιέργειας
Ακρόδρυα	34,5
Πορτοκαλιές	35,1
Άλλα είδη	30,4
Σύνολο Νομού	100

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των ζημιών διαμορφώνονται ανάλογα με το επίπεδο της ζημιάς που προκλήθηκε και εξειδικεύονται σε προτάσεις ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δενδρώνων και σε προτάσεις ανασύστασης δενδρώνων με επαναφύτευση.

Στην περίπτωση της ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δενδρώνων εμπίπτει μια σειρά περιπτώσεων, όπως:

- η περίπτωση των δένδρων που δεν έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περιπτώσεις Α και Β), κατά την οποία συνιστάται κλάδευμα, εκτιμώντας κατά περίπτωση το χρόνο εφαρμογής του και τον τρόπο κλαδέματος,
- η διαχείριση των δέντρων που έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (περίπτωση Γ) ανάλογα με την εξειδίκευση κάθε περίπτωσης. Στην περίπτωση καμένου κορμού συνιστάται καρατόμηση κοντά στο έδαφος ή εναλλακτικά επαναφύτευση μεταξύ των γραμμών των δένδρων.
- η αντιμετώπιση ειδικών περιπτώσεων, όπως είναι η περίπτωση των δέντρων νεαρής ηλικίας (<3 ετών), των δέντρων μεγάλης ηλικίας (γέρικά δέντρα), των δέντρων που δύσκολα ανανεώνονται από τους βραχίονες(π.χ. κερασιά) ή και δέντρων που εμφανίζουν δυσκολίες εμβολιασμού (π.χ. καρυδιά), ενώ ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην περίπτωση των τομών κλαδέματος,

- η μέριμνα για τη λίπανση των δέντρων που θα πρέπει να γίνει προς το τέλος χειμώνα-αρχές άνοιξης και πάντοτε ανάλογα με το μέγεθος των ζημιών και
- οι προφυλάξεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη σχετικά με την κατεργασία του εδάφους. Οι παραγωγοί δεν πρέπει να εφαρμόσουν οργώματα ή άλλης μορφής κατεργασίας εδάφους μέχρι τα μέσα-τέλη χειμώνα οπότε θα έχει αναπτυχθεί ετήσια βλάστηση.

Η επαναφύτευση (εγκατάσταση νέων δέντρων) στο ίδιο κτήμα προϋποθέτει τη θεώρηση μιας σειράς παραμέτρων που αφορούν:

- την εγκατάσταση ενός σύγχρονου οπωρώνα (τοπικές εδαφοκλιματικές συνθήκες, ιστορικό καλλιέργειας κ.λ.π.),
- προβλήματα σχετικά με την επαναφύτευση του ίδιου είδους (αξιοποίηση κατάλληλων υποκειμένων),
- θέματα σχετικά με την εκρίζωση των δέντρων , το χρόνο εκρίζωσης – επαναφύτευσης και πλευρές της ειδικής φροντίδας που θα πρέπει να καταβληθεί στην περίπτωση των φυλλοβόλων, των αιθαλών δέντρων και της συκιάς. Ακόμη, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να καταβληθεί για τη μελέτη μιας σειράς παραγόντων
- το κλίμα (θερμοκρασία, ύψος βροχοπτώσεων κ.λ.π.)
- το έδαφος (βάθος εδάφους, κλίση και προσανατολισμός κ.λ.π.)
- το υψόμετρο
- την επιλογή ποικιλίας

Η περίπτωση ανάπτυξης βιολογικών καλλιεργειών στις πυρόπληκτες περιοχές χρήζει μελέτης, ιδιαίτερα δε για την περίπτωση των ορεινών περιοχών όπου κυριαρχεί η καλλιέργεια της καρυδιάς και της καστανιάς. Η υιοθέτηση του βιολογικού τρόπου καλλιέργειάς τους στις περιοχές αυτές μπορεί να αποβεί πολλαπλά ωφέλιμη (αύξηση εισοδημάτων, προώθηση αειφορίας και δυνατότητες συνδυασμού με αγροτουριστικές δραστηριότητες).

Γ.13.4.2 Ζημιές στην μελισσοκομεία

Από το σύνολο των 47.030 μελισσιών του νομού, κήκαν από τις πυρκαγιές τα 7.948 (16,9% του συνόλου), από τα οποία τα 5.299 είναι μονώροφα και τα υπόλοιπα 2.649 διώροφα. Επίσης, 10.000 μελίτσια έχουν υποστεί ζημιά στο 20-80% του πληθυσμού και του γόνου τους. Τα μελίτσια που δεν υπέστησαν ζημιές είναι 29.082.

Με την καταστροφή της χλωρίδας οι δυνατότητες διατροφής των μελισσιών περιορίζονται, οπότε πρέπει να δοθεί τροφή (πρωτεϊνική και με υδατάνθρακες) στα ζημιωθέντα και εναπομείναντα μελίτσια μέχρι να μπορέσουν να συλλέξουν τροφή μόνα τους. Ειδικά την περίοδο αυτή, τα μελίτσια έχουν μεγάλη ανάγκη πρωτεϊνικής τροφής γιατί πρέπει να ανανεώσουν τον πληθυσμό τους και να μπορέσουν να ξεχειμωνιάσουν με καλές συνθήκες.

Εκτός από τις προτάσεις που έχουν ποσοτικοποιηθεί, προτείνονται επίσης, για την αποκατάσταση της μελισσοκομικής χλωρίδας:

1. Σπορά μελισσοκομικών φυτών σε ιδιόκτητες επίπεδες εκτάσεις, τα οποία θα προσφέρουν νωρίς την άνοιξη τροφή για τις μέλισσες (νέκταρ και γύρη) αλλά και σανό για τα άλλα ζώα. Τέτοια φυτά είναι: συγκαλλιέργεια βίκου και κριθαριού, κτηνοτροφικό μπιζέλι, κτηνοτροφικό κουκί και φακελωτή.
2. Φύτευση μελισσοκομικών θάμνων και δένδρων, τα οποία υπήρχαν στις καμένες περιοχές και δεν μπορούν να αναβλαστήσουν μόνα τους, όπως κουμαριά, κουτσουπιά, ερείκη, λαδανιά, κ.ά. Προτείνεται να φυτευθούν στα πρανή των αγροτικών δρόμων.
3. Δημιουργία μελισσοκομικών πάρκων όπου αυτό είναι δυνατόν, δηλ. εκτάσεων με μελισσοκομικά φυτά και θέσεις τοποθέτησης μελισσιών, που μπορούν να δημιουργηθούν σε καμένες εκτάσεις ή σε υπάρχουσες κενές θέσεις.
4. Κατασκευή ομβροδεξαμενών, οι οποίες να είναι ανοιχτές σε μελισσοκομικά πάρκα ή αλλού.

Γ.13.4.3 Ζημιές στην κτηνοτροφία

Οι καταστροφές στην κτηνοτροφία ανέρχονται σύμφωνα με τις δηλώσεις στον ΕΛ.ΓΑ. σε:

- 13.606 κεφαλές αιγοπροβάτων,
- 136 κεφαλές βοοειδών,
- 65 κεφαλές μονόπλων,
- Μεγάλος αριθμός πουλερικών,
- 840 στάβλους (συνολικής επιφάνειας 18.627 τ.μ.),
- 223 σταβλο-υπόστεγα (συνολικής επιφάνειας 4.438 τ.μ.),
- σε 8 αιγοπροβατοστάσια (συνολικής επιφάνειας 590 τ.μ.).

Το μεγαλύτερο ποσοστό καταστροφής στον αιγοπροβατοτροφικό τομέα εντοπίζεται κυρίως στους Δήμους Ωλένης (ΔΔ Γούμερου, Κουτσοχέρας, Πεύκης και Χειμαδιού), Αλιφείρας (ΔΔ Αλιφείρας Βρεστού και Μυρωνίων) Ζαχάρως (ΔΔ Ανηλίου και Ξηροχωρίου) Πύργου (ΔΔ Πύργου), Φιγαλείας (ΔΔ Ν. Φιγαλείας) και Φολόης (ΔΔ. Μηλέων). Από την άλλη, το μεγαλύτερο ποσοστό καταστροφής στο βοοτροφικό τομέα εντοπίζεται κυρίως στους Δήμους Αλιφείρας (ΔΔ Βρεστού), Σκιλλούντος (ΔΔ Φρίξης) και Πηνειάς (ΔΔ Λαγανά)

Ακόμη με βάση στοιχεία υπηρεσιών του Νομού υπάρχει απώλεια βοσκήσιμων εκτάσεων 122.800 στρεμμάτων.

Δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός, ότι η απώλεια των βοσκήσιμων εκτάσεων ανέρχεται σε 82% των υπαρχουσών πριν τις πυρκαγιές. Αυτό σημαίνει, ότι θα δημιουργηθεί αναλογικό πρόβλημα πλήρους βόσκησης για 220.944 αιγοπρόβατα των πυρόπληκτων περιοχών, για τουλάχιστον 2 χρόνια.

Συνεπώς οι ανάγκες διατροφής των ζώων που πριν τις πυρκαγιές καλύπτονταν από την βοσκή, πρέπει πλέον να καλυφθούν από συμπυκνωμένες και χονδροειδείς ζωοτροφές, που είναι αναγκαίο να διανεμηθούν στους κτηνοτρόφους.

Εναλλακτική λύση από την χορήγηση χονδροειδών και συμπυκνωμένων ζωοτροφών θεωρείται η ξηρική καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών για παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών. Να σημειωθεί ότι 1,5 στρέμμα αρκεί να καλύψει το 60%-70% των ετήσιων αναγκών μιας παραγωγικής προβατίνας ή αίγας, δηλαδή τις ανάγκες που υπό φυσιολογικές συνθήκες κάλυπτε η βοσκή. Το κόστος εγκατάστασης της φυτείας μπορεί να καλυφθεί από την πολιτεία, αλλά η ιδιοπαραγωγή ζωοτροφών θα συμβάλλει θετικά, μετά ένα εξάμηνο τουλάχιστον, στη μείωση των διανεμόμενων ζωοτροφών. Βέβαια η εγκατάσταση ανάλογων φυτειών προϋποθέτει την εξεύρεση καλλιεργήσιμων εκτάσεων, το οποίο θα πρέπει να γίνει από πλευράς πολιτείας.

Ακόμη θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί το πρόγραμμα μετεγκαταστάσεων κτηνοτροφικών μονάδων, ώστε να υποστηριχθούν όσες μονάδες επιθυμούν να μετακινηθούν σε περιοχές που διαθέτουν βοσκότοπους σε περίσσεια (εφόσον υπάρχουν).

Όσον αφορά την αντικατάσταση των απολεσθέντων αιγοπροβάτων συστήνεται η εισαγωγή ζώων υψηλών αποδόσεων (προερχόμενα από τα καλύτερα ποίμνια της ίδιας περιοχής ή από άλλες περιοχές) και ειδικότερα ζώα φυλών Καραγκούνικης και Μυτιλήνης για τα πρόβατα και Σκοπέλου για τις αίγες. Οποσδήποτε πρέπει να αποφεύγεται η προμήθεια ζώων ξένων φυλών αιγοπροβάτων.

Οι σταβλικές εγκαταστάσεις των αιγοπροβάτων που επλήγησαν από τις πυρκαγιές ήταν κυρίως παλαιού τύπου μαντριά από πέτρα ή τσιμεντόλιθους, με στέγη από λαμαρίνα στερεωμένη σε ξύλινους δοκούς. Οι εγκαταστάσεις στην πλειονότητά τους βρίσκονται σε δασικές ημιορεινές ή και ορεινές περιοχές και ως εκ τούτου δεν διαθέτουν άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας.

Για καλύτερη οργάνωση και λειτουργία, τουλάχιστον σε κτηνοτροφικές μονάδες αιγοπροβάτων που το ποίμνιό τους είναι μεγαλύτερο των 100 ζώων, θα πρέπει να αναζητηθεί τρόπος αδειοδότησης, είτε με μετεγκατάστασή τους σε χώρους που να επιτρέπεται, είτε με μακροχρόνια παραχώρηση ενδεδειγμένου χώρου σε χαρακτηρισμένες ως δασικές περιοχές.

Επίσης θα μπορούσε, και πρέπει, να διερευνηθεί η περίπτωση δημιουργίας κτηνοτροφικών πάρκων, μικρής σχετικά δυναμικότητας (10-15 κτηνοτρόφων με 100-

200 αιγοπρόβατα έκαστος), ενώ η ανακατασκευή των στάβλων και των λοιπών βοηθητικών χώρων θα πρέπει να γίνει ώστε να καλύπτουν τις σύγχρονες προδιαγραφές.

Τέλος προτείνεται να συσταθεί γραφείο με το κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό, για έκδοση των σχετικών αδειών στο μικρότερο δυνατό χρονικό διάστημα, που θα ζητηθούν με απλή αίτηση του κάθε ενδιαφερόμενου κτηνοτρόφου.

Γ.13.4.4 Ζημιές στην δασική έκταση

Η δασική έκταση που κάηκε ήταν 352.800 στρ. και αποτελεί το 38,9 των δασικών εκτάσεων του Νομού Ηλείας(906.000στρ.).

Τα θερμόβια κωνοφόρα αποτελούνται από φυσικά πευκοδάση και από αναδασώσεις, που κατά κύριο λόγο φύονται σε χαμηλά υψόμετρα (από την επιφάνεια της θάλασσας έως 800 μ.). Τα ψυχρόβια κωνοφόρα αποτελούνται από παραγωγικά φυσικά δάση μαύρης πεύκης και ελάτης κατά κύριο λόγο και από αναδασώσεις. Τα δάση αυτά φύονται σε μεγαλύτερο υψόμετρο από τα θερμόβια κωνοφόρα (από 800 έως 1.500 μ. υψόμετρο). Τα δάση των φυλλοβόλων πλατυφύλλων αποτελούνται από πλατύφυλλα φυλλοβόλα είδη, όπως καστανιάς, δρυός και πλατάνια. Τα δάση αυτά είναι φυσικά δάση κατά κύριο λόγο και μόνο κατά θέσεις είχαν γίνει συμπληρωματικές αναδασώσεις, και καλύπτουν σημαντικές εκτάσεις των πυρόπληκτων περιοχών.

Οι βοσκόμενες δασικές εκτάσεις ανήκουν στην κατηγορία του λιβαδικού τύπου των θαμνολίβαδων αειφύλλων πλατυφύλλων ειδών. Τα τελευταία έχουν προέλθει από επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές ή υπερβόσκηση και αποτελούν τον κύριο λιβαδικό τύπο των καμένων δασικών εκτάσεων για απευθείας βόσκηση των αγροτικών ζώων.

Τα αειφύλλα πλατύφυλλα έχουν προσαρμοσθεί σε επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές και αναβλαστάνουν σε γρήγορο χρονικό διάστημα μετά την πυρκαγιά, ώστε σε δύο έως πέντε έτη μετά από αυτή να μπορούν να βοσκηθούν. Όμως, αυτό εξαρτάται από την περιοχή, το κλίμα, το έδαφος και το τοπογραφικό ανάγλυφο.

Όσον αφορά τα θερμόβια δάση κωνοφόρων (χαλεπίου πεύκης και κουκουναριάς) το μεγαλύτερο ποσοστό κάηκε στο νομό Ηλείας και αποτελούσε το 61.6% της συνολικής έκτασης της παραπάνω κατηγορίας (35.080.000 στρ.) και στους επτά πυρόπληκτους νομούς. Επίσης, η Ηλεία, όπως και η Αρκαδία, αποτελεί ένα από τους νομούς που κάηκαν οι μεγαλύτερες εκτάσεις από τα δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων.

Στις άμεσες ενέργειες σε δάση και δασικές εκτάσεις περιλαμβάνονται:

- (α) η κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων (κλαδοπλέγματα, κορμοδέματα, κορμοπλέγματα) μετά την εφαρμογή υλοτομικών εργασιών και σύμφωνα με μελέτες που πρέπει να συντάσσονται άμεσα και με πρόβλεψη των λεπτομερειών για την κατασκευή των έργων και κατά περίπτωση των ενδεδειγμένων παρεμβάσεων,
- (β) η σύνταξη μελετών προσωρινών αντιπλημμυρικών έργων (ξύλινα φράγματα στις δευτερεύουσες κοίτες των χειμάρρων και άμεση κατασκευή των παραπάνω έργων με τη διαδικασία του κατεπείγοντος),
- (γ) η σύνταξη μελετών μονίμων αντιπλημμυρικών έργων (σκυρόδμητα ή λιθόδημα φράγματα) και στη συνέχεια η κατασκευή των παραπάνω προβλεπόμενων έργων. Ορισμένες πρόσθετες παρεμβάσεις αφορούν την προστασία της φυσικής αναγέννησης, τη σύνταξη μελετών αναδασωτικών έργων, ιδιαίτερα για περιοχές υποβαθμισμένες, κοντά σε οικισμούς και υλοποίηση των προβλεπόμενων από τις παραπάνω μελέτες έργων.

Οι παρεμβάσεις για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις εμπερικλείουν τα παρακάτω μέτρα.

- (α) οριοθέτηση που έχει σχέση με την προστασία των καμένων φυσικών εκτάσεων από καταπατήσεις (Κτηματολόγιο-Δασολόγιο),
- (β) μελέτη και οργάνωση της αντιπυρικής προστασίας στο νομό,
- (γ) προστασία της φυσικής αναγέννησης από τη βόσκηση ανάλογα με το είδος της δασικής βλάστησης και των ζώων που βόσκουν (κυρίως των αιγών),

(δ) αναδασώσεις σε συνδυασμό με τους παράγοντες κάθε φορά που πρέπει να ληφθούν υπόψη (δασικό είδος υπό αναδάσωση, φυτευτικό υλικό κ.λ.π.)

(ε) έρευνα του ρυθμού αποκατάστασης των διαφόρων δασικών καμένων οικοσυστημάτων, με περιοδικές καταγραφές (monitoring).

Ενδείκνυται επίσης διαφορετική προσέγγιση στη διαχείριση των βοσκότοπων των πυρόπληκτων περιοχών και στη διαχείριση των άκαυτων βοσκοτόπων. Στην πρώτη περίπτωση ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να καταβληθεί σχετικά με τη λήψη μέτρων για απαγόρευση της βόσκησης για όσο χρονικό διάστημα κριθεί αναγκαίο, την καθιέρωση συστήματος βόσκησης στα καμένα λιβάδια όταν αρθούν οι απαγορευτικές διατάξεις καθώς και λήψη μέτρων σχετικά με τη βελτίωση των καμένων λιβαδιών με σπορά ή φύτευση λιβαδικών φυτών και λίπανση. Στη δεύτερη περίπτωση η διαχείριση των διασωθέντων λιβαδιών στηρίζεται σε συστήματα βόσκησης με την εφαρμογή ενδεδειγμένης βοσκοφόρτωσης που δεν θα πρέπει να ξεπερνά το ένα μικρό μηρυκαστικό (πρόβατο-αίγα) ανά στρέμμα και μήνα, τη βελτίωση των λιβαδιών αυτών με αύξηση της βοσκοϊκανότητάς τους και την παραγωγή βοσκήσιμης ύλης υψηλής ποιότητας.

Παράλληλα η πολιτεία θα πρέπει να λάβει και μέτρα για τους κτηνοτρόφους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα διατροφής των ζώων από την απαγόρευση βόσκησης στους καμένους βοσκοτόπους, όπως η επιδότηση ή δωρεάν χορήγηση χονδροειδών ζωοτροφών και άλλων συμπληρωμάτων και η ενθάρρυνση μείωσης του ζωικού κεφαλαίου κάνοντας χρήση επιδοτήσεων ή προσφέροντας εναλλακτικές εργασιακές ευκαιρίες. Μέτρα επίσης θα πρέπει να ληφθούν και από πλευράς των ιδίων των κτηνοτρόφων για την εύρεση εναλλακτικών πηγών διατροφής των ζώων τους μέσα από την εγκατάσταση λειμώνων με ετήσια κτηνοτροφικά φυτά σε ιδιόκτητους αγρούς ή και αξιοποίηση όλων των πιθανών υλικών φυτικής προέλευσης που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα άλλων αγροτικών και δασικών δραστηριοτήτων (κλάδεμα καρποφόρων δένδρων, κοπή και αραίωση πυκνών θαμνώνων πουρναριού ή φυλλοβόλων δρυών).

Γ.13.4.5 Επιπτώσεις στο υδρογραφικό σύστημα του Νομού Ηλείας

Η πυρόπληκτη περιοχή έχει επηρεάσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα επιφανειακά νερά των υδρολογικών λεκανών Αλφειού και Πηνειού. Συνοπτικά, παρατηρείται ή πρόκειται να παρατηρηθεί:

- Αύξηση της επιφανειακής απορροής κατά 15% και μείωση της ικανότητας κατείσδυσης στους τομείς των πυρόπληκτων περιοχών, επηρεάζοντας όμως το σύνολο σχεδόν των επιφανειακών νερών του νομού και σημαντικό μέρος του υπόγειου νερού, έξω και μακριά από την πυρόπληκτη περιοχή.
- Αρκετά διαδεδομένες κατολισθήσεις και γενικά αστοχίες γαιών σε οποιαδήποτε κλίμακα και ένταση. Η πυκνότητα και η συχνότητά τους χαρακτηρίζεται ως μεγάλη. Άμεσα προβλήματα αστοχιών απαντώνται σε έκταση 128 τετρ. χλμ. (δηλ. στο 14% της πυρόπληκτης περιοχής, με ποσοστό καταστροφής >70%). Η κατάσταση αυτή αναμένεται να επιδεινωθεί άμεσα. Η αύξηση της απορροής μπορεί να προκαλέσει σημαντικές πλημμύρες και καταστροφές στη κατάντη της καμένης περιοχής περιοχή, επειδή τα κύρια ρέματα αποστράγγισης αναπτύσσονται ως μονόκλινα σε μεγάλο μήκος και παρουσιάζουν μεγάλη μορφολογική κλίση στην κοίτη τους.
- Η μερική ή και ολική καταστροφή της υδρομάστευσης του μεγαλύτερου μέρους των πηγών (>30%) εξαιτίας της πυρκαγιάς, με έντονη επιφανειακή ρύπανση, προκαλεί μείωση της παροχής κάτω του 50% και ακαταλληλότητά του τουλάχιστον για ύδρευση ή και πότισμα ζώων.
- Αύξηση της διαβρωτικής ικανότητας του νερού, αύξηση της κατά βάθος διάβρωσης, μεταβολή της μορφής του υδρογραφικού δικτύου και σημαντική αύξηση της επικινδυνότητας για φαινόμενα εντατικής διάβρωσης, υψηλών στερεοπαροχών και πλημμύρων - λασπορροών. Η συνολική αύξηση της στερεοπαροχής θα επηρεάσει σημαντικά και τις κατάντη περιοχές. Τα υλικά της διάβρωσης, είναι σίγουρο ότι θα αποτεθούν στους τομείς μικρών μορφολογικών κλίσεων, μειώνοντας τον όγκο των ενεργών κοιτών των μεγάλης τάξεως υδρορεμάτων. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των πλημμυρικών

φαινομένων κοντά στους τομείς μικρών μορφολογικών κλίσεων επηρεάζοντας τις αρδευόμενες και καλλιεργούμενες εκτάσεις.

- Ο συνολικός συντελεστής κατείδυσης στις πυρόπληκτες περιοχές αναμένεται να μειωθεί, μειώνοντας ταυτόχρονα και τις παροχές των πηγών που εκφορτίζουν.
- Σημαντικές μεταβολές στα φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά των επιφανειακών νερών λόγω μεταφοράς σημαντικών ποσοτήτων υπολειμμάτων της καύσης σε περιοχές κατάντη. Είναι σίγουρο ότι αναμένονται σημαντικές αλλαγές στη θολότητα, στο σύνολο των διαλυμένων και αιωρούμενων στερεών, στην οσμή και στο χρώμα. Μεταβολές αναμένονται και στα χημικά χαρακτηριστικά του νερού, κυρίως σε ότι αφορά τη συγκέντρωση κύριων ιόντων (Ca, K, Mg, Na και SO₄) και μετάλλων, ενώ αναμένονται και αυξημένες ποσότητες διοξινών από την καύση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων.
- Σημαντικές μεταβολές των φυσικών και χημικών χαρακτηριστικών των υπόγειων νερών, παρόμοιες με τις αντίστοιχες των επιφανειακών, με μικρότερες όμως τιμές εξαιτίας των μηχανισμών «απορρύπανσης» από τα πετρώματα.

Αντιμετώπιση της υποβάθμισης ποιότητας νερού για κτηνοτροφική χρήση (πότισμα ζώων)

Το νερό που χρησιμοποιείται για πότισμα των ζώων, ήταν κυρίως νερό πηγών που σήμερα κρίνονται ακατάλληλα για το πότισμα των ζώων. Η υφιστάμενη κατάσταση προσδιορίζεται από την υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων, χωρίς εξαιρέσεις (στο 100%) και η κατάσταση προβλέπεται να επιδεινωθεί.. Προτείνεται:

- Προμήθεια αποθήκης νερού, σε όγκο ανάλογου με τις ανάγκες του αριθμού των ζώων (2 L/ημ.) και τη δυσκολία μεταφοράς νερού. Ο χρόνος ανάγκης προμήθειας νερού υπολογίζεται σε 6 μήνες. Το κόστος πρέπει να προϋπολογιστεί ανάλογα με το πλήθος των ζώων στην πυρόπληκτη περιοχή. Συνολικά εκτιμάται για τους 6 μήνες σε 5.000 κ.μ. πόσιμου νερού.

Αντιμετώπιση της μείωσης και υποβάθμισης νερού για λοιπές κτηνοτροφικές χρήσεις

Εξαιτίας της αισθητής μείωσης της παροχής των πηγών -μέχρι και 40%- κοντά στα μαντριά και της καταστροφής υδρομαστεύσεων στους βοσκότοπους, το νερό που χρησιμοποιείται για την καθαριότητα και λοιπές χρήσεις στη κτηνοτροφία παρουσιάζει δυσκολία αναπλήρωσης], απαιτείται αναπλήρωση του νερού αυτού, αλλά και η ανάγκη κάλυψης της κτηνοτροφίας στο σύνολο των αναγκών σε νερό (αιγοπρόβατα 15 L/ημέρα). Είναι απαραίτητα:

- Έργα αποκατάστασης 45 υδρομαστεύσεων πηγών στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή.
- Κατασκευή 10 συνολικά μικρών φραγμάτων συγκράτησης νερού σε ρέματα, υδατοχωρητικότητας τουλάχιστον 1500 κ.μ., τα οποία θα κατανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή.

Αντιμετώπιση έλλειψης νερού ύδρευσης σε μικρά ορεινά χωριά

(όπου η ύδρευση είναι αδύνατη εξαιτίας της μειωμένης παροχής των πηγών και της κακής ποιότητας του νερού εξαιτίας των πυρκαγιών), προτείνεται άμεσα:

- Παροχή πόσιμου νερού στα μικρά ορεινά χωριά με μεταφορά και αποθήκευση στις δεξαμενές τους, αφού πρώτα καθαριστούν. Για την αντιμετώπιση μείωσης παροχής νερού άρδευσης, επιβάλλονται
- Αποκατάσταση 55 υδρομαστευτικών έργων πηγών στις περιοχές με υψόμετρο > 200m. Διάνοιξη 16 γεωτρήσεων (μέσο βάθος διάτρησης 200 μ.) σε υψόμετρα <300m.
- Κατασκευή 40 χαμηλών φραγμάτων συγκράτησης νερού (χωρητικότητας τουλάχιστον 1500 κ.μ.) στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, τα οποία θα κατανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες.

Γ.13.4.6 Ζημιές σε υποδομές του νομού

Οι ζημιές στις υποδομές του Νομού Ηλείας αντιστοιχούν στο 1% της συνολικής έκτασης του νομού, σύμφωνα με την καταγραφή από το βρετανικό δορυφόρο DMC με ακρίβεια ανάλυσης 30X30 μέτρα. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τις ζημιές σε κτίρια των πυρόπληκτων νομών, με βάση τα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ:

Πίνακας 57: Καταγεγραμμένες ζημιές σε κτίρια των πυρόπληκτων νομών

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΕ ΚΤΗΡΙΑ							
ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΝΟΜΩΝ							
		ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΕΣ		ΣΤΑΥΛΟΙ / ΑΠΟΘΗΚΕΣ / Κ.Λ.Π. ΧΡΗΣΕΙΣ	
A/A	ΝΟΜΟΙ	ΟΛΟΣ ΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣ ΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣ ΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
1	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	185	110	6	3	157	171
2	ΕΥΒΟΙΑΣ	31	245	0	2	29	95
3	ΗΛΕΙΑΣ	524	238	30	12	498	233
4	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	3	0	1	0	10	5
5	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	8	33	0	0	90	32
6	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	95	40	4	2	33	8
7	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	1	2	0	0	0	0
8	ΑΤΤΙΚΗΣ (Δήμος Παπάγου)	0	4	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ		847	672	41	19	817	544

Πηγή ΥΠΕΧΩΔΕ

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται, ότι ο Νομός Ηλείας επλήγει πιο πολύ από κάθε άλλο πυρόπληκτο νομό, τόσο σε κατοικίες όσο και σε υπόλοιπες υποδομές.

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει τις σημαντικότερες καταστροφές κατοικιών στους δήμους του νομού, καθώς και τον πληθυσμό του οποίου έχουν καεί οι κατοικίες.

Πίνακας 58: Άστεγοι κάτοικοι στο Νομό Ηλείας

Δημοτικό Διαμέρισμα	Άστεγος πληθυσμός	Ολοσχερώς κατεστραμμένες κατοικίες
Ζαχάρως	150-160 άτομα	15
Ανδρίτσαινας	100 άτομα	6
Φολόης	17-22 άτομα	4
Φιγαλείας	3 άτομα	3
Σκιλλούντος	30 οικογένειες	10
Πηγείας	15 οικογένειες	9
Ιάρδανου	6 άτομα	5
Λασιώνος	3 άτομα	1
Βόλακος	3 άτομα	1
Ωλένης	50 άτομα	18
Σύνολο	384 άτομα και 45 οικογένειες	67

Πηγή: Ηλειακή Α.Ε.

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, οι μεγαλύτερες καταστροφές κατοικιών παρατηρήθηκαν στις περιοχές του Δήμου Ζαχάρως, καθώς και στον Δήμο Σκιλλούντος.

Συνολικά οι άστεγοι, αυτή την στιγμή, του Νομού Ηλείας, ανέρχονται σε 384 άτομα και 45 οικογένειες. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών στεγάζονται προσωρινά σε λυόμενα στην περιοχή, αλλά και τα χωριά της Ζαχάρως. Πάντως στις τάξεις των αστέγων επικρατεί δυσφορία για τις υποσχέσεις που δεν έχουν εκπληρωθεί ακόμα.

Η οικιστική ανασυγκρότηση προχωράει με πού αργούς ρυθμούς εκτός της οικιστικής ανασυγκρότησης των Δ.Δ. Μακίστου και Αρτέμιδας του Δήμου Ζαχάρως, την οποία έχουν αναλάβει η Κυπριακή Δημοκρατία και ο Όμιλος Βαρδινογιάννη. Στις περιοχές αυτές τα έργα προχωράνε με εντατικούς ρυθμούς.

Επίσης ένα άλλο πρόβλημα που έχει προκύψει και έχει προκαλέσει την αγανάκτησή τους, αποτελεί το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί αναγκάζονται να πληρώνουν αδρά τη ΔΕΗ ΑΕ, μέχρι και 300 ευρώ, προκειμένου να συνδεθούν με το δίκτυο για την παροχή ρεύματος. Γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να παρθούν άμεσα μέτρα για την παροχή ρεύματος να είναι δωρεάν. Επίσης η ΔΕΗ πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα σε όσους πυρόπληκτους τα έχουν δώσει για τη σύνδεσή τους με το δίκτυο, ενώ προτείνεται να γίνεται ειδική έκπτωση 50% στο τιμολόγιό τους.

Χαρακτηριστικό όσον αφορά τις υποδομές, αποτελεί το γεγονός, ότι στο Νομό Ηλείας παρατηρήθηκαν τα μοναδικά εγγειοβελτιωτικά έργα που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού 2007. Πρόκειται για τα έργα του ΓΟΕΒ Πηνειού-Αλφειού Νομού Ηλείας και ειδικότερα τα έργα του ΤΟΕΒ Πελοπίου, τα οποία καταστράφηκαν πρακτικά εξ ολοκλήρου. Ως έμμεσες ζημιές θεωρούνται και τα ποσά τα οποία οφείλει ο πυρόπληκτος ΤΟΕΒ Πελοπίου στη ΔΕΗ και τα οποία λόγω της ολοκληρωτικής καταστροφής των αντιστοίχων έργων είναι πρακτικά αδύνατον να καταβληθούν από τους πυρόπληκτους στη ΔΕΗ. Στην ίδια κατηγορία των έμμεσων ζημιών έχουν περιληφθεί και οι δαπάνες συντήρησης των στραγγιστικών δικτύων, η λειτουργική κατάσταση των οποίων θα επιδεινωθεί από την συγκέντρωση των φερτών υλικών που θα προκληθούν από την έντονη διάβρωση των καμένων εκτάσεων.

Τα εγγειοβελτιωτικά έργα του Νομού Ηλείας αποτελούν τον βασικό παράγοντα στον οποίο στηρίζεται η πλούσια παραγωγή των αρδευόμενων πεδιάδων του Αλφειού και του Πηνειού.

Η πεδιάδα του Αλφειού αρδεύεται από φράγμα εκτροπής επί του ποταμού Αλφειού, από το οποίο μπορούν να αρδευτούν περί τα 130.000 στρ. Η αντίστοιχη λεκάνη απορροής έχει καεί σε ποσοστό που εκτιμάται στα 60%. Η πεδιάδα του Πηνειού αρδεύεται από το φράγμα ταμίευσης του ποταμού Πηνειού με δυνατότητα άρδευσης 180.000 στρ. περίπου. Η αντίστοιχη λεκάνη απορροής έχει καεί σε ποσοστό που εκτιμάται στα 35%.

Γ.13.4.7 Ζημιές στην μεταποίηση

Ο αριθμός των τυροκομείων στο Νομό Ηλείας ανέρχεται σε 14 και κανένα από αυτά δεν υπέστη κάποια άμεση απώλεια. Το κόστος των εκτιμώμενων έμμεσων απωλειών στα τυροκομεία του Νομού θα γίνει, λόγω της μείωσης της γαλακτοπαραγωγής κατά 7.306,8 τόνους αιγοπρόβειου γάλακτος και 340 τόνους αγελαδινού, εξαιτίας της καταστροφής του ζωικού κεφαλαίου και μείωσης της βοσκήσιμης ύλης. Δεδομένου ότι αρκετά από τα τυροκομεία των πυρόπληκτων περιοχών έχουν ανακαινιστεί ή ανακατασκευαστεί σε μεγάλο ποσοστό με επιδότηση και δανειοδότηση, προτείνεται η οικονομική ενίσχυση τους λόγω των έμμεσων απωλειών εισοδήματος που υπέστησαν και προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους.

Στα ελαιοτριβεία του Νομού Ηλείας επίσης δεν κατεγράφη καμία άμεση απώλεια. Λόγω των έμμεσων απωλειών λόγω μείωσης της πρώτης ύλης προτείνεται η οικονομική ενίσχυση των ελαιουργείων των πληγείσων περιοχών προκειμένου να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις τους. Παράλληλα με τις ενισχύσεις αυτές προτείνεται η προώθηση: α) της μετακίνησης των ενισχυόμενων μονάδων εκτός πόλεων και οικισμών, β) του εκσυγχρονισμού των μονάδων με την εφαρμογή τεχνολογιών ψυχρής έκθλιψης και γ) της εφαρμογής από τις μονάδες που θα εκσυγχρονιστούν, συστήματος έκθλιψης δύο φάσεων.

Πίνακας 59: Ζημιές στην μεταποίηση

Ζημιές μεταποίησης	στην	Είδος Απώλειας					
Τυροκομεία		Έμμεση απώλεια τυροκομείων λόγω μείωσης γαλακτοπαραγωγής μετά την καταστροφή ζωικού κεφαλαίου και μείωση βοσκήσιμης ύλης					
		<table> <tr> <td>Αιγοπρόβατα</td> <td>7.306,8</td> <td>τόνοι</td> </tr> <tr> <td>Βοοειδή</td> <td>340,0</td> <td>τόνοι</td> </tr> </table>	Αιγοπρόβατα	7.306,8	τόνοι	Βοοειδή	340,0
Αιγοπρόβατα	7.306,8	τόνοι					
Βοοειδή	340,0	τόνοι					
Ελαιουργεία		Έμμεση απώλεια ελαιουργείων με ζημιές ανά ελαιουργείο σε τόνους ελαίου					
		<table> <tr> <td>Αριθμός ελαιουργείων</td> <td>83</td> </tr> </table>	Αριθμός ελαιουργείων	83			
	Αριθμός ελαιουργείων	83					
		<table> <tr> <td>Παρ/γή ανά Ε/γειο (τον.)</td> <td>142</td> </tr> </table>	Παρ/γή ανά Ε/γειο (τον.)	142			
	Παρ/γή ανά Ε/γειο (τον.)	142					
	<table> <tr> <td>Δικαιώματα Ε/γείου (τον.)</td> <td>ανά</td> <td>8,5</td> </tr> </table>	Δικαιώματα Ε/γείου (τον.)	ανά	8,5			
Δικαιώματα Ε/γείου (τον.)	ανά	8,5					
	<table> <tr> <td>Ετήσιο Κέρδος* ανά Ε/γείου (τον.)</td> <td>ανά</td> <td>4,6</td> </tr> </table>	Ετήσιο Κέρδος* ανά Ε/γείου (τον.)	ανά	4,6			
Ετήσιο Κέρδος* ανά Ε/γείου (τον.)	ανά	4,6					
* Αναφέρεται ανά έτος, για τα δυο πρώτα χρόνια							
Οινοποιεία		Μικρής κλίμακας έμμεσες απώλειες σε τέσσερα (4) οινοποιεία των πυρόπληκτων περιοχών που οφείλονται κυρίως σε απώλειες πρώτης ύλης (ζημιές στους αμπελώνες)					

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Γ.13.4.8 Επιπτώσεις πυρκαγιών στην απασχόληση

Οι πυρκαγιές στις πυρόπληκτες περιοχές έπληξαν άμεσα το εισόδημα και την απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού των περιοχών αυτών. Ιδιαίτερα επλήγη το εισόδημα και η απασχόληση μεγάλου αριθμού γεωργών/ κτηνοτρόφων, που οι

εκμεταλλεύσεις τους υπέστησαν ζημιές καθώς και το εισόδημα των μεταναστών που απασχολούνταν μόνιμα ή εποχιακά στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των περιοχών αυτών.

Παράλληλα η μείωση της γεωργικής παραγωγής αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά και την απασχόληση των μονάδων μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων που λειτουργούν στις περιοχές αυτές (ελαιουργεία, τυροκομεία, οινοποιεία). Επιπλέον αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση του πληθυσμού των πυρόπληκτων περιοχών από την γενικότερη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Η απασχόληση κατά κλάδο στα πυρόπληκτα Δ.Δ. χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των υπηρεσιών (49,1%), ενώ παράλληλα η εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα είναι εξαιρετικά σημαντική (32% των απασχολούμενων). Σημαντικό ποσοστό μισθωτών σε πολλά πυρόπληκτα Δ.Δ (52,4%) που χαρακτηρίζονται περισσότερο από αστικές αγορές εργασίας. Παράλληλα, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων παραμένει σημαντικό (28%) και αντανακλά τη σημαντική βαρύτητα των αγροτών στις πυρόπληκτες περιοχές. Το ποσοστό ανεργίας είναι αρκετά σημαντικό (16,2%), με σοβαρή διαφοροποίηση μεταξύ των Δ.Δ. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με την απασχόληση κατά κλάδο στα πυρόπληκτα Δ.Δ:

Πίνακας 60: Απασχόληση κατά κλάδο στα πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα του νομού

Τομέας Απασχόλησης	Ποσοστό στο σύνολο του Νομού Ηλείας(%)
Υπηρεσίες	49,1%
Πρωτογενής Τομέας	32,0%
Μισθωτοί	52,4%
Αυτοαπασχολούμενο	28,0%
Άνεργοι	16,2%

Πηγή: Ν.Α. Ηλείας

Με βάση τα παραπάνω κύρια προτεραιότητα στις πυρόπληκτες περιοχές πρέπει να είναι η στήριξη της απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού. Επομένως η

ανασυγκρότηση των πυρόπληκτων περιοχών και η αποκατάσταση των ζημιών στο παραγωγικό σύστημα και στο φυσικό περιβάλλον (αντιπλημμυρικά έργα, δασικά κλπ) πρέπει να διασυνδεθούν με την απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως των γεωργών/ κτηνοτρόφων που υπέστησαν σημαντικές ζημιές.

Με βάση το ισχύον Πρόγραμμα ΟΑΕΔ για την απασχόληση ανέργων κατοίκων των πυρόπληκτων περιοχών στα αντιπλημμυρικά έργα και στις αναδασώσεις των περιοχών αυτών, είναι διάρκειας δυο ετών και αφορά την απασχόληση 6000 ατόμων.

Στις πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες (ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ) ηλικίας μέχρι 65 ετών (δικαιούχοι της ενιαίας ενίσχυσης) ανέρχονται σε 7.498 όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 61: Κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, δικαιούχοι της ενιαίας αποδεδειγμένης ενίσχυσης (<65 ετών) στις πυρόπληκτες και στο σύνολο των περιοχών

	Πυρόπληκτες περιοχές	Σύνολο περιοχών
Νομός Αρκαδίας	709	2.999
Νομός Αχαΐας	904	7.475
Νομός Ηλείας	7.498	10.364
Νομός Κορινθίας	2.593	7.079
Νομός Λακωνίας	3.887	10.272
Νομός Μεσσηνίας	3.704	10.103
Νομός Εύβοιας	1.133	5.005
Σύνολο	20.428	53.297

Πηγή: ΟΣΔΕ

Γ.13.4.9 Ζημιές στον τουριστικό τομέα

Οι καταστροφικές συνέπειες των πυρκαγιών είναι λογικό πως θα πλήξουν τον τουρισμό του νομού. Η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί, όπως έχει προαναφερθεί, το τουριστικό κεφάλαιο του Νομού Ηλείας. Αναλυτικότερη αναφορά στις ζημιές που έχουν προκληθεί στην περιοχή, γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο.

Εκτός από το γεγονός, ότι ο συνολικός τουρισμός του νομού από αλλοδαπούς(παγκόσμιος τουρισμός) θα πληγεί μετά τις καταστροφές στην Αρχαία Ολυμπία, αλλά και τον Καϊάφα, παρατηρούνται επίσης σημαντικές απώλειες στον εγχώριο τουρισμό και ποιο συγκεκριμένα στον ιαματικό τουρισμό στον Καϊάφα. Αυτή την στιγμή λόγω μεγάλης επικινδυνότητας της περιοχής σε κατολισθήσεις, τα λουτρά παραμένουν κλειστά. Γι' αυτόν τον λόγο τα μέτρα προστασία στον Όρος Λάπιθα, που βρίσκεται ακριβώς πάνω από τα λουτρά, πρέπει να επισπευσθούν.

Επίσης, σοβαρές απώλειες προβλέπονται και για τον αγροτουρισμό. Πιο συγκεκριμένα στο Νομό Ηλείας και για την Γ' Προγραμματική Περίοδο (2000-2006) έχουν ενταχθεί 50 επενδυτικά σχέδια που υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε φάση υλοποίησης σε πυρόπληκτες περιοχές του νομού, από τα οποία τα 6 αφορούν στα Ο.Π.Α.Α.Χ του Ε.Π.Α.Α.Υ., τα 32 στη Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader και τα 12 στα Ο.Π.Α.Α.Χ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Συγκεντρωτικά στο νομό Ηλείας οι επενδύσεις που ενσωματώνονται στο γενικότερο πλαίσιο του αγροτουρισμού και έχουν υποστεί ζημία σύμφωνα με την Αναπτυξιακή Ολυμπίας είναι:

- Τέσσερις επενδύσεις οι οποίες έχουν υποστεί άμεση ζημία από τις πυρκαγιές.
- Τρεις επενδύσεις, εκ των οποίων η μία έχει υποστεί και άμεση ζημία, δεν εμφανίζουν καταστροφές αλλά έχουν πληγεί έμμεσα και για την ασφαλή λειτουργία τους απαιτείται να υλοποιηθούν έργα πυροπροστασίας, αντιστήριξης και αντιπλημμυρικά έργα.
- Πέντε επενδύσεις, εκ των οποίων οι τέσσερις έχουν υποστεί και άμεσες ή έμμεσες ζημιές, στις οποίες απαιτείται να υλοποιηθεί επιπρόσθετη επένδυση, ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα της λειτουργίας τους.

- Συνολικά στην περιοχή, αναφέρονται 7 επενδύσεις που φαίνεται να ζημιώθηκαν είτε άμεσα ή/και έμμεσα ή ακόμα και να δυσχεραίνεται η βιωσιμότητά τους μετά τις πυρκαγιές.

Εκτός των μέτρων οικονομικής ενίσχυσης των επενδύσεων που πρέπει να ληφθούν ενέργειες σχετικά με την ανασυγκρότηση του αγροτουρισμού στις πληγείσες περιοχές, οι οποίες να εμπίπτουν στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομικής ανασυγκρότησης και διατήρησης του κοινωνικού ιστού των περιοχών. Αυτές πρέπει να είναι:

- Η φροντίδα για την κατά το δυνατόν συντομότερη αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η αποτροπή του ενδεχομένου φυγής ανθρώπινου δυναμικού από τις περιοχές.

Ειδικότερες ενέργειες - δράσεις που κρίνονται απαραίτητες για την υποστήριξη των επενδύσεων που λειτουργούν ήδη στην περιοχή ενώ συντελούν και στην περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι:

- Άμεση προκήρυξη κύκλου επενδυτικών σχεδίων, με στόχευση των δράσεων σε επενδύσεις αποκατάστασης του τοπίου, αποκατάστασης /εξωραϊσμού δημόσιων χώρων, πλατειών των χωριών, δημιουργίας πολιτιστικών κέντρων για αναβίωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκτέλεσης μικρών δημόσιων έργων κλπ τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της τουριστικής κίνησης και στη συγκράτηση πληθυσμού στις περιοχές.
- Συγκρότηση ενός φορέα που θα αναλάβει το έργο της εκπόνησης στρατηγικού σχεδιασμού ανάπτυξης του αειφόρου τουρισμού στις πληγείσες περιοχές σε επίπεδο περιφέρειας ή και όλων των νομών, με την προώθηση καινοτόμων σχεδίων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σε λειτουργική διασύνδεση με τις υποδομές τουρισμού στις μη πληγείσες γειτονικές περιοχές του κάθε νομού και την ποιοτική αναβάθμιση της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής (προϊόντα ποιότητας κλπ). Στη βάση της συνεργασίας και διαβούλευσης των αναπτυξιακών φορέων των περιοχών, ο στρατηγικός αυτός σχεδιασμός θα πρέπει να συμπεριλάβει την αξιοποίηση

πόρων πέρα από τα όρια ενός νομού, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της συμπληρωματικότητας της συνεισφοράς των πόρων στη δημιουργία αγροτουριστικών προϊόντων.

- Αξιοποίηση των αναπτυξιακών μελετών που είχαν εκπονηθεί στις περιοχές παρεμβάσεων για την εφαρμογή των Ο.Π.Α.Α.Χ., των Π.Ε.Π. και της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader, για τη συγκρότηση της εικόνας των τοπικών πόρων και εκπόνηση πρόσθετων μελετών αποτύπωσης της μετά την καταστροφή εικόνας των τοπικών πόρων για την καταγραφή των δυνατοτήτων αποκατάστασης και αναβάθμισής τους.
- Σχεδιασμός της διασύνδεσης του παράκτιου τουρισμού με εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα των περιοχών, όπως με τη δημιουργία μονοπατιών τα οποία θα διασυνδέουν τη γεωργική παραγωγική φυσιογνωμία της περιοχής με τον τουρισμό και γενικότερα σχεδιασμός της διασύνδεσης τουριστικών προορισμών μεταξύ τους στην ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου (θεματικές διαδρομές, δημιουργία δικτύων αγροτουριστικών επιχειρήσεων, όπως επισκέψιμα αγροκτήματα, οικολογικές κατασκηνώσεις κ.ά.).
- Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων γυναικείας και νεανικής επιχειρηματικότητας με στοχευμένη επαγγελματική κατάρτιση στην αξιοποίηση/μεταποίηση γεωργικών προϊόντων ή την προβολή στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής και υποστήριξη της γυναικείας συνεταιριστικής οργάνωσης.
- Συστηματική και σχεδιασμένη προβολή και διαφήμιση των περιοχών με στόχευση στα επί μέρους συστατικά που συνθέτουν το αγροτουριστικό προϊόν, όπως την πολιτισμική κληρονομιά, τα τοπικά προϊόντα ποιότητας και το στοιχείο της φιλοξενίας του έμψυχου δυναμικού που παραμένει αναλλοίωτο και μετά την καταστροφή.

Σχετικά με τον πίνακα που ακολουθεί ισχύουν τα ακόλουθα:

- ◊ Οι προτάσεις για τις έμμεσα ζημιωθείσες επενδύσεις αγροτουρισμού (B), αφορούν σε ενέργειες πυροπροστασίας, αντιπλημμυρικών έργων και έργων

αντιστήριξης με σκοπό να προστατεύσουν τις επιχειρήσεις από τυχόν μελλοντικές καταστροφές όπως αυτές που μπορεί να επιφέρει η μεγάλη απώλεια δασικού πλούτου.

- ◇ Οι προτάσεις που αναφέρονται σε επιπρόσθετη επένδυση (Γ), βασίστηκαν σε ιδέες των επενδυτών ώστε να θωρακίσουν τις επιχειρήσεις τους έναντι των έμμεσων επιπτώσεων της καταστροφής, να αντιμετωπίσουν τη μείωση της ανταγωνιστικότητάς τους καθιστώντας πιο ελκυστικές τις επενδύσεις τους και τελικά να διασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους μελλοντικά.

Πίνακας 62: Επιπτώσεις στον αγροτουρισμό και περιγραφή προτάσεων

Επιπτώσεις από τις πυρκαγιές	Περιγραφή προτάσεων
A. Άμεσες επιπτώσεις: Είδος επένδυσης & καταστροφές	
1. «Εκσυγχρονισμός ξυλουργικής βιοτεχνίας παραδοσιακών κατασκευών (βαρέλια) και ειδών γεωργικού και οικοδομικού εξοπλισμού» στο Δ.Δ. Σιμόπουλου, Δ. Πηνειάς	1. Αποκατάσταση κατεστραμμένου μηχανολογικού εξοπλισμού που έχει επιδοτηθεί από τη Leader 2. Εξοπλισμός που κρίνεται αναγκαίος για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης
Μερική καταστροφή (40,9%): Μηχανολογικός εξοπλισμός	
2. «Βελτίωση υφιστάμενης υποδομής εστίασης» στο Δ.Δ. Μιράκα, Δ. Αρχ. Ολυμπίας	1. Αποκατάσταση μηχανολογικού & λοιπού εξοπλισμού, κτιριακών ζημιών, τα οποία έχουν επιδοτηθεί από τη Leader
Ολοσχερής καταστροφή (82,5%): Μηχανολογικός & λοιπός εξοπλισμός, ζημιές κτιρίου και περιβάλλοντα χώρου.	2. Αποκατάσταση κτιρίου, περιβάλλοντα χώρου & εξοπλισμού που δεν έχουν επιδοτηθεί

<p>3. «Επέκταση περιβαλλοντικού κατασκηνωτικού χώρου Ολυμπίας» στο Δ.Δ. Φρίξα, Δ. Σκιλλούντος</p> <p>Μερική καταστροφή (3,9%):</p> <p>Δίκτυο πυρόσβεσης, δίκτυο ποτίσματος, δίκτυο ηλεκτροφωτισμού, ηχητικής εγκατάστασης και περίφραξης.</p>	<p>1. Αποκατάσταση ζημιών στο δίκτυο πυρόσβεσης, ποτίσματος και ηλεκτροφωτισμού, ηχητικής εγκατάστασης και περίφραξης τα οποία έχουν επιδοτηθεί από τη Leader</p> <p>2. Αποκατάσταση ζημιών σε περιβάλλοντα χώρο, εξοπλισμό, σπιτάκια, παιδική χαρά, δίκτυο προπανίου, κουζίνα τα οποία δεν έχουν επιδοτηθεί</p>
<p>4. Τοπικό κέντρο οργάνωσης προβολής αγροτουρισμού στο Δ.Δ. Μουριά, Δ. Αρχ. Ολυμπίας.</p> <p>Μερική καταστροφή (15,6%):</p> <p>Κατεστραμμένος εξοπλισμός & ζημιές στον περιβάλλοντα χώρο</p>	<p>Αποκατάσταση εξοπλισμού και ανάπλαση περιβάλλοντα χώρου τα έχουν επιδοτηθεί από τη Leader</p>
<p>Β. Έμμεσες επιπτώσεις:</p> <p><u>Είδος επένδυσης</u></p>	<p>Είδος πρόσθετης επένδυσης</p>
<p>1. «Άνθεια»- Εργαστήριο καλλυντικών στο Δ.Δ. Φρίξα, Δ. Σκιλλούντος.</p>	<p>1. Εγκατάσταση συστήματος πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης</p> <p>2. Αντιπλημμυρικά έργα</p>
<p>2. Επισκέψιμο αγρόκτημα στο Δ.Δ. Γερακίου, Δ. Αμαλιάδας.</p>	<p>Έργα αντιπλημμυρικά και αντιστήριξης</p>
<p>3. Επέκταση περιβαλλοντικού κατασκηνωτικού χώρου Ολυμπίας στο Δ.Δ. Φρίξα, Δ. Αρχ. Ολυμπίας.</p>	<p>Έργα αντιπλημμυρικά και αντιστήριξης</p> <p>Έργα πυροπροστασίας</p>

<p>Γ. Έμμεσες επιπτώσεις και ανάγκη στήριξης της βιωσιμότητας των επενδύσεων:</p> <p><u>Είδος επένδυσης</u></p>	<p>Είδος πρόσθετης επένδυσης</p>
<p>1. Μονάδα παραγωγής – τυποποίησης μελιού στο Δ.Δ. Σέκουλα, Δ. Ανδρίτσαινας</p>	<p>1. Προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού</p> <p>2. Προμήθεια μηχανήματος μεταφοράς τροφών</p>
<p>2. Κέντρο εναλλακτικού τουρισμού στο Δ.Δ. Μουριά, Δ. Αρχ. Ολυμπίας</p>	<p>1. Εγκατάσταση συστήματος πυρόσβεσης</p> <p>2. Κατασκευή πισίνας για την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών λειτουργίας</p> <p>3. Εργασίες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου</p>
<p>3. Εκσυγχρονισμός ξυλουργικής βιοτεχνίας παραδοσιακών κατασκευών (βαρέλια) και ειδών γεωργικού και οικοδομικού εξοπλισμού στο Δ.Δ. Σιμόπουλου, Δ. Πηνείας</p>	<p>Επιπλέον μηχανολογικός εξοπλισμός</p>
<p>4. Επέκταση περιβαλλοντικού κατασκηνωτικού χώρου στο Δ.Δ. Φρίξα, Δ. Σκιλούντος</p>	<p>1. Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων αθλητικού προπονητικού χαρακτήρα</p> <p>2. Εγκαταστάσεις φιλοξενίας συνεδριακού τουρισμού, τουρισμού νέων</p> <p>3. Ανακατασκευή εστιατορίου</p> <p>4. Προβολή – διαφήμιση</p>

5. «Άνθεια» - εργαστήριο καλλυντικών στο Δ.Δ. Φρίζα, Δ. Σκιλλούντος	1.Επέκταση κτιρίου καλλυντικών 2.Κατασκευή κτιρίου οινοπνεύματος 3.Κατασκευή στεγάστρου 4.Δεξαμενές 5.Ανελκυστήρας
---	--

Πηγή: Ν.Α Ηλείας

Γ.13.4.10 Οι επιπτώσεις της πυρίνης λαίλαπας στον Ιερό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας

Η φωτιά έφτασε μέχρι τον περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο τον αρχαιολογικό θησαυρό της περιοχής. Μετά την καταστροφή των παροχών ηλεκτρισμού προς τις αντλίες νερού του πυροσβεστικού συστήματος του χώρου, η φωτιά κατέκαψε το περιβάλλον δάσος και απετράπη μόνο όταν συγκεντρώθηκε στον χώρο μεγάλη πυροσβεστική δύναμη. Στην επιχείρηση αυτή στην αρχαία Ολυμπία, έλαβαν μέρος 6 πυροσβεστικά αεροσκάφη και 4 ελικόπτερα, όπως επίσης και ειδικό ερπυστριοφόρο όχημα. Η επέμβαση της πυροσβεστικής δεν πρόλαβε να αποτρέψει όμως καταστροφές στον Κρόνιο Λόφο.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Ολυμπίας που κινδύνευσε άμεσα, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους της Ελλάδας και το παγκόσμιο σημείο αναφοράς των Ολυμπιακών Αγώνων. Κατά την τουριστική περίοδο, ο αριθμός των επισκεπτών ανέρχεται σε χιλιάδες ημερησίως, αφού η Αρχαία Ολυμπία είναι ο πιο γνωστός τόπος από την αρχαιότητα, σε παγκόσμια κλίμακα.

Τόσο ο ίδιος ο Αρχαιολογικός χώρος, όσο και ο ευρύτερος περιβάλλον χώρος, παρουσιάζει διάφορα τεχνικογεωλογικά προβλήματα, τα οποία συνδέονται με:

- τη γεωλογική δομή της ευρύτερης περιοχής
- τα ενεργά ρήγματα που διασχίζουν την περιοχή
- το έδαφος θεμελίωσης
- το σεισμικό καθεστώς της περιοχής

- τη μορφολογία του αναγλύφου της περιοχής
- το υδρογεωλογικό καθεστώς
- τον ποταμό Αλφειό και τον παραπόταμό του Κλαδέο που διασχίζει σχεδόν ολόκληρο τον αρχαιολογικό χώρο.

Η ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, κάτω από τον Κρόνιο Λόφο εμφανίζει Υψηλό κίνδυνο Κατολισθήσεων και τοποθετείται στις περιοχές με Υψηλό βαθμό Επικινδυνότητας.

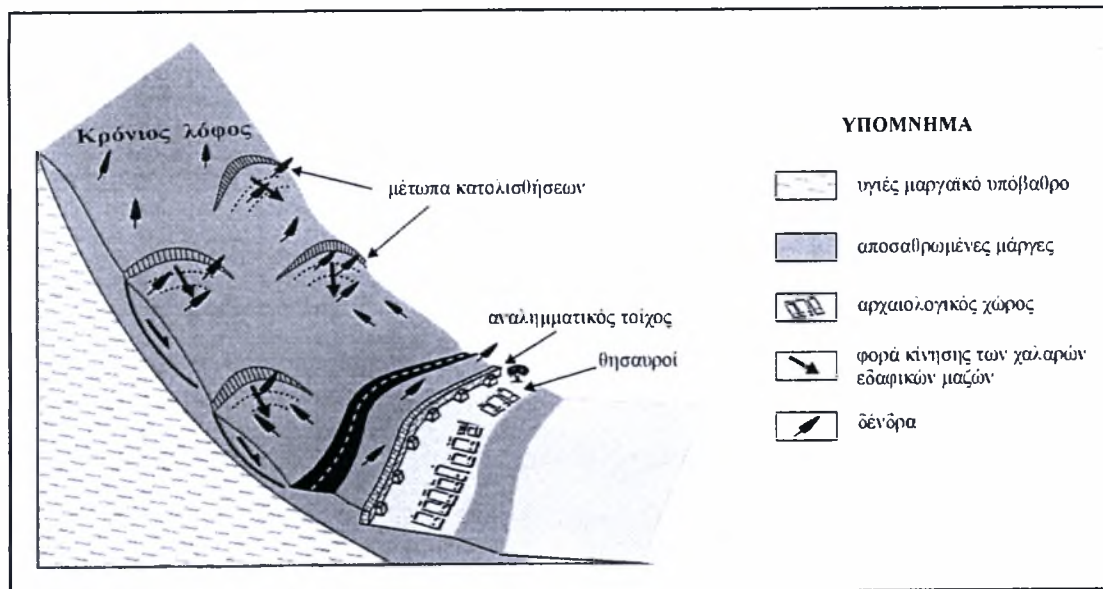
Θα πρέπει, γ' αυτόν τον λόγο να τονιστεί, ότι το φύτεμα μεγάλων δένδρων που προορίζεται, μόνον και μόνον επειδή πρέπει να διαμορφωθεί το «σκηνικό» για την αφή της Ολυμπιακής φλόγας, θα έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την διαταραχή της ευαίσθητης τεχνικογεωλογικά ισορροπίας της περιοχής.

Ο Κρόνιος Λόφος θα πρέπει να φυτευτεί αρχικά μόνο νεαρά φυτά που δεν χρειάζεται να διανοιχθούν μεγάλοι λάκκοι και με έρπουσα βλάστηση που θα προστατεύσουν την επιφάνεια. Όταν αυτά βλαστήσουν και αναπτυχθεί το ριζικό τους σύστημα και αφού προηγουμένως διαπιστωθεί ότι η τεχνικογεωλογική συμπεριφορά του λόφου ήταν καλή τότε και μόνον τότε θα πρέπει να γίνει σκέψη για φύτεμα λίγο μεγαλύτερων δενδρυλλίων.

Όσον αφορά το «σκηνικό» που πρέπει να ετοιμαστεί για την αφή της φλόγας θα μπορούσε να δημιουργηθεί τοποθετώντας μεγάλα δένδρα με τις γλάστρες τους σε μικρό τμήμα του πρανούς του Κρονίου.

Ο χώρος του Κρονίου Λόφου, εντοπίζεται μεταξύ του σταδίου της Ολυμπίας και του αρχαιολογικού μουσείου. Πρόκειται για λοφώδες έξαρμα με απόλυτο υψόμετρο 210μ και σχετικό υψόμετρο ως προς το στάδιο περί τα 50μ. Στον παρακάτω χάρτη παρουσιάζεται το στερεοδιάγραμμα των τεχνικογεωλογικών συνθηκών στον Κρόνιο Λόφο.

Χάρτης 4: Στερεοδιάγραμμα τεχνικογεωλογικών συνθηκών στον Κρόνιο Λόφο

Πηγή: Τμήμα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Στον χώρο αυτό είχαν εκδηλωθεί από παλιά ερπυστικά και κατολισθητικά φαινόμενα, τα οποία εντοπίζονταν στην ΝΔ/κή πλευρά του λόφου και εκδηλώθηκαν για πρώτη φορά μετά την διάνοιξη του χωματόδρομου, ο οποίος διασχίζει τον αρχαιολογικό χώρο. Για την αντιστήριξη του πρανούς είχαν παλαιότερα κατασκευαστεί τοίχοι αντιστήριξης από οπλισμένο σκυρόδεμα, οι οποίοι φαίνεται ότι λειτουργούν ικανοποιητικά.

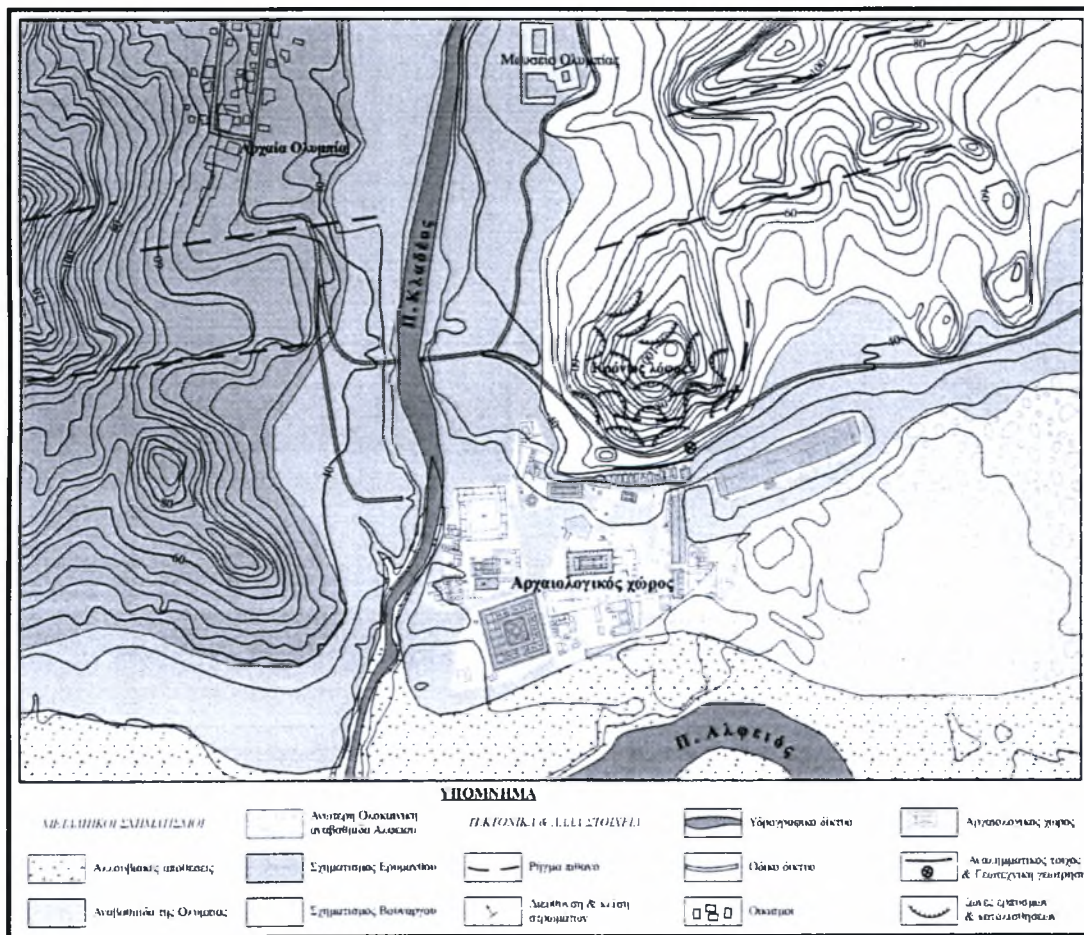
Η πρόσφατη πυρκαγιά, η οποία έφθασε να απειλήσει μέχρι και αυτόν τον χώρο του αρχαιολογικού μουσείου, έχει κατακάψει ολοσχερώς τα δέντρα που κάλυπταν τον Κρόνιο λόφο.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι στην περιοχή εμφανίζεται αναλημματικός τοίχος στο Άνδριο των Θησαυρών, που κτίστηκε και λειτουργεί μέχρι σήμερα σαν τοίχος αντιστήριξης για να προστατεύει το Ιερό από κατολισθήσεις των επιφανειακών μαζών στο λόφο. Σύμφωνα όμως με αρχαιολογικά ευρήματα η περιοχή του Κρονίου λόφου είχε κατοικηθεί από την 3η χιλιετία π.Χ. Η τεχνοτροπία της κατασκευής του σε συνδυασμό με τη χρήση ίδιου υλικού κατασκευής (βιοκλαστικός ασβεστόλιθος) υλικό με το οποίο έχουν κατασκευαστεί αρκετοί ναοί στην Ελλάδα αλλά και ο ναός

του Δία στον ίδιο αρχαιολογικό χώρο, υποδηλώνει ότι πρέπει να κτίστηκε είτε μεταξύ 500-323 π.Χ είτε μεταξύ 323-30 π.Χ.

Μετά την καταστροφή του Ιερού της Ολυμπίας, οι κατολισθήσεις του Κρονίου λόφου και οι πλημμύρες του παρακείμενου Κλαδέου ποταμού κάλυψαν με παχύ στρώμα προσχώσεων όλα τα ερειπωμένα μνημεία και μαζί τον αναλημματικό τοίχο. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο ήρθε ξανά στην επιφάνεια μετά τις πρώτες συστηματικές αρχαιολογικές ανασκαφές το 1875-1881 που έγιναν από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο. Αυτή είναι και η περίοδος όπου φυτεύτηκαν τα πεύκα ανάντη του πρόσφατα ανασκαφέντος αναλημματικού τοίχου στον Κρόνιο λόφο. Ο αναλημματικός τοίχος είναι κτισμένος χτισμένος από παραλληλεπίπεδα τεμάχη βιοκλαστικού ασβεστόλιθου διαστάσεων 0,5μ X 0,5μ X 1,0μ., ενώ η όλη κατασκευή ενισχύεται με αντηρίδες από το ίδιο υλικό σε αποστάσεις 5 περίπου μέτρων. Παρακάτω παρατίθεται ο γεωλογικός χάρτης της περιοχής.

Χάρτης 5: Γεωλογική σύσταση ευρύτερης περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας

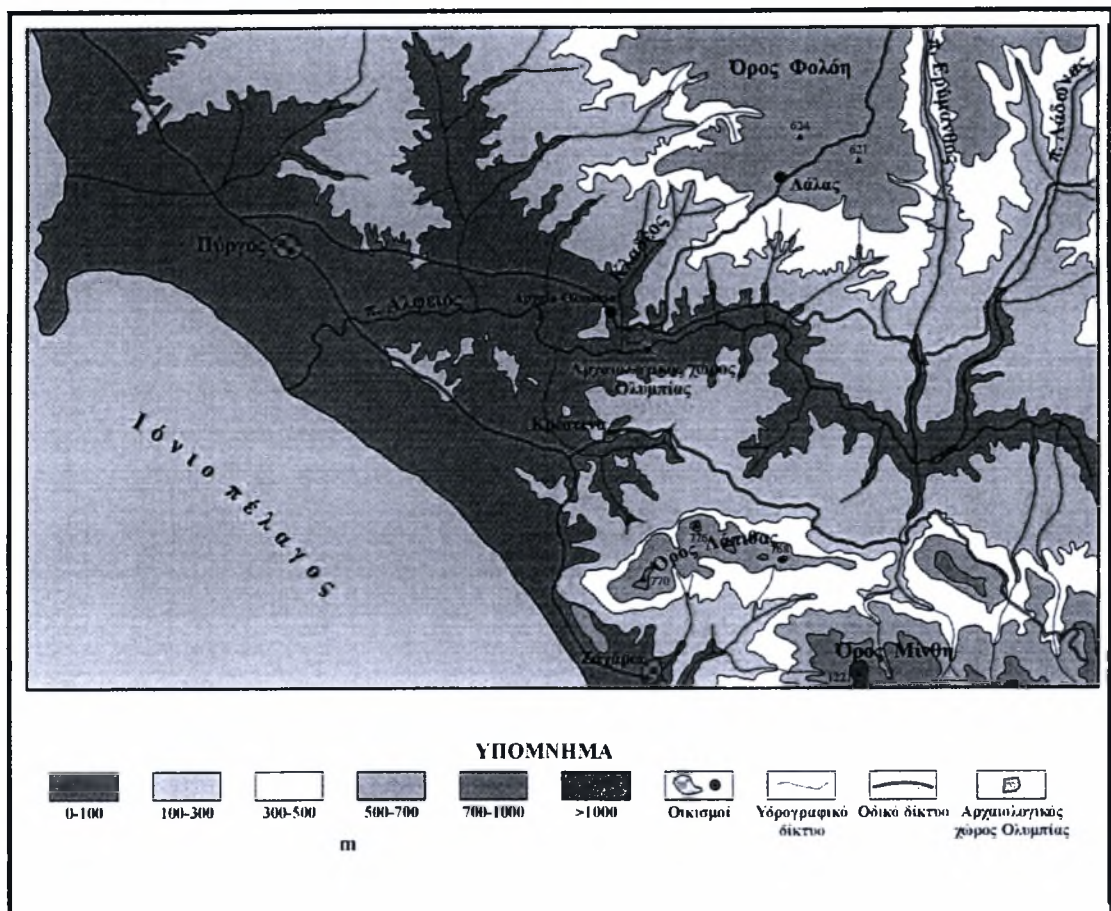

Πηγή: Τμήμα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Τόσο ο χώρος θεμελίωσης του τοίχου, όσο και το πρηνές στην ανάντη περιοχή συγκεντρώνουν ιδιαίτερα δυσμενείς τεχνικογεωλογικές συνθήκες, που έχουν οδηγήσει τα τελευταία χρόνια στην επιδείνωση των βλαβών που παρατηρούνται στον τοίχο. Τα τελευταία χρόνια πριν τις πυρκαγιές άρχισαν να εμφανίζονται πιο έντονα προβλήματα ευστάθειας των πρηνών του Κρονίου λόφου και του τοίχου.

Για την πρόληψη εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων στον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ολυμπίας, κρίνεται απαραίτητη η πραγματοποίηση γεωτεχνικής μελέτης στον ευρύτερο χώρο.

Χάρτης 6: Ανάγλυφο ευρύτερης περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας

Πηγή: Ηλειακή Α.Ε.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί, ότι ο αρχαιολογικός χώρος της Ολυμπίας κινδυνεύει από τις επικείμενες πλημμυρικές παροχές του Κλαδέου ποταμού, ο οποίος πρακτικώς διέρχεται μέσα από τον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο. Είναι κοινός τόπος, ότι με την πρώτη μεγάλη νεροποντή ο χώρος της Ολυμπίας θα κατακλυστεί από τα νερά του Κλαδέου, που είτε θα παρασύρουν ό,τι βρουν μπροστά τους προκαλώντας ίσως μεγάλες καταστροφές, είτε τμήμα του θα καταχωθεί κάτω από φερτές ύλες.

Γι αυτό πρέπει να ληφθούν άμεσα πρόσθετα μέτρα αντιπλημμυρικής προστασίας, τουλάχιστον από τα νερά του Κλαδέου σε πρώτη φάση και στη συνέχεια να μελετηθεί η περίπτωση της ενίσχυσης του υφισταμένου αναχώματος στον Αλφειό ποταμό. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ολυμπία έχουν εντοπιστεί στο μεν Κλαδέο ένα τείχος μήκους 800 μέτρων περίπου, πλάτους 3 μέτρων και ύψους 3 μέτρων στο δε Αλφειό ένα ανάχωμα, που εκτιμάται ότι πρέπει να είχε μήκος 1000 μέτρα περίπου, ύψος 2 μέτρα τουλάχιστον και πλάτος γύρω στα 30 μέτρα, έργο των Μινυών. Σχετικά με το πόσο παλαιά είναι τα αντιπλημμυρικά έργα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις (1500 π.Χ. ή και παλαιότερα) και επιπλέον ότι ήδη Ρωμαϊκές εγκαταστάσεις εντός του αρχαιολογικού χώρου έχουν καταχωθεί από φερτές ύλες παλαιότερων πλημμυρών.

Σημειωτέον ότι λόγω της σημασίας του αρχαιολογικού χώρου, τα όποια αντιπλημμυρικά έργα ή μέτρα που θα ληφθούν στον στενό αρχαιολογικό χώρο, θα πρέπει να συνδυαστούν με έργα που θα γίνουν στον άνω ρου του Κλαδέου, έτσι ώστε να ελαττωθούν κατά το δυνατόν οι ποσότητες των πλημμυρικών υδάτων που θα φθάσουν στην περιοχή της συμβολής του Κλαδέου με τον Αλφειό.

Γ.13.4.11 Κατολισθήσεις

Τα εδάφη των πυρόπληκτων περιοχών του Ν. Ηλείας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διάβρωσης. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη διάβρωση είναι: (α) οι μεγάλες κλίσεις, (β) το μεγάλο μήκος των κλίσεων, (γ) το περιορισμένο βάθος εδάφους, (δ) η αργιλώδης κοκκομετρική σύσταση του επιφανειακού εδαφικού ορίζοντα, (ε) η ασθενής δομή ιδιαίτερα στα γεωργικά εδάφη και (ζ) το ακάλυπτο της επιφανείας του εδάφους λόγω της καταστροφής της βλάστησης από τις πυρκαγιές.

Στις πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας , αναφέρονται συνολικά 379 θέσεις στις οποίες είναι πιθανό να εμφανιστούν κατολισθητικά φαινόμενα. Τα φαινόμενα αυτά είναι δυνατόν να επηρεάσουν είτε οικιστικές περιοχές, είτε οδικούς άξονες, είτε έργα υποδομής, είτε αρχαιολογικούς χώρους αλλά και θέσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Με βάση τον βαθμό επικινδυνότητας οι περιοχές κατατάσσονται στις ακόλουθες θέσεις:

- 85 θέσεις που παρουσιάζουν Χαμηλή Επικινδυνότητα.
- 170 θέσεις που παρουσιάζουν Μέση Επικινδυνότητα.
- 90 θέσεις που παρουσιάζουν Υψηλή Επικινδυνότητα.
- 34 θέσεις που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με την συνολική έκταση που καταλαμβάνουν οι περιοχές αυτές, με βάση τον βαθμό επικινδυνότητάς τους:

Πίνακας 63: Έκταση γης με βάση τον βαθμό Επικινδυνότητας κατολισθητικών φαινομένων

Κίνδυνος διάβρωσης και εμφάνισης κατολισθητικών φαινομένων	Συνολική Έκταση (στρ.)
Κανένας	58.627,4
Χαμηλός	44.847,5
Μέτριος	337.279,7
Υψηλός	321.915,5
Πολύ Υψηλός	147.130,0
Σύνολο	909.800,1

Πηγή: ΙΓΜΕ

Οι 124 θέσεις που παρουσιάζουν Υψηλή και Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα, απαντώνται στις περιοχές του παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 64: Περιοχές Νομού Ηλείας που παρουσιάζουν Υψηλή και Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα

1.	Αρχαία Ολυμπία (Κρόνιος Λόφος)
2.	Αρτέμιδα
3.	Βρύνα
4.	Γιαννιτσοχώρι
5.	Γρύλλος
6.	Διάσελλα
7.	Θολό
8.	Καϊάφας
9.	Καλό Παιδί
10.	Καλυβάκια
11.	Κάτω Σμέρνα (Κουμουθέκρας)
12.	Κρέστενα
13.	Λέπρεο
14.	Μάκιστος
15.	Μίνθη
16.	Αρήνη
17.	Πρασιδάκι
18.	Ροδινά
19.	Σκιλουντία
20.	Σμέρνα

21.	Φρίξα
-----	-------

Πηγή: ΙΓΜΕ

Γ.13.4.12 Περιοχές που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα εμφάνισης κατολισθητικών φαινομένων

Οι περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα καθώς και ο αριθμός των θέσεων που τις παρουσιάζουν αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 65: Περιοχές Νομού Ηλείας Πολύ Υψηλής Επικινδυνότητας

Περιοχές που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα εμφάνισης κατολισθητικών φαινομένων και διαβρώσεων	Αριθμός θέσεων που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα κατολισθητικών και διαβρώσεων
Αρτέμιδα	1
Αρχαία Ολυμπία (Κρόνιος Λόφος)	1
Γρύλλος	4
Διάσελλα	2
Καϊάφας (Όρος Λάπιθας)	1
Καλό Παιδί	2
Λέπρεο	3
Μάκιστος	1
Αρήνη	6
Ροδινά	8
Σμέρνα – Κάτω Σμέρνα(Κουκουθρέκας)	1
Φρίξα	4

Πηγή: ΙΓΜΕ

Στην συνέχεια περιγράφονται αναλυτικώς οι μορφολογικές, γεωλογικές, γεωτεχνικές συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές οι οποίες κρίθηκαν ως πλέον επικίνδυνες (Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα), καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν, λόγω των εκτεταμένων πρόσφατων πυρκαγιών.

ΑΡΗΝΗ

Ο οικισμός Αρήνης αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Ζαχάρως και εντοπίζεται ΑΒΑ/κώς της Ζαχάρως σε οδική απόσταση 7 χλμ από αυτήν. Στην περιοχή αυτή εμφανίζονται θέσεις από τις πιο επικίνδυνες, με άμεσο κίνδυνο κατολισθήσεων.

Οι καταστροφές από τις φωτιές στον οικισμό αυτό είναι εκτεταμένες. Περιλαμβάνουν δασικές εκτάσεις γύρω από τον οικισμό και λίγες καλλιεργούμενες εκτάσεις στις παρυφές του οικισμού, ιδιαιτέρως στην είσοδο του οικισμού από την Ζαχάρω. Ο δρόμος από την Ζαχάρω προς τον οικισμό Αρήνης σε αρκετά σημεία του διέρχεται μέσα από καμένες εκτάσεις, επειδή όμως τα πρανή είναι σχετικώς ήπια και με μικρά ύψη δεν κινδυνεύουν από κατολισθήσεις.

Μορφολογικώς η ευρύτερη περιοχή δομείται από λόφους και χαμηλά αντερείσματα του ορεινού όγκου του Λάπιθα, ενώ το μορφολογικό ανάγλυφο γίνεται εντονότερο προς τα ανατολικά του οικισμού. Αντιθέτως προς τα δυτικά, η μορφολογία εξομαλύνεται και σταδιακώς εκτείνεται η παραθαλάσσια κοιλάδα της Ζαχάρως.

Το υδρογραφικό δίκτυο της ευρύτερης περιοχής περιλαμβάνει κλάδους όλων των τάξεων με γενικές διευθύνσεις ροής: οι μικρότερης τάξης κλάδοι περίπου ΝΑ - ΒΔ /κή ενώ οι μεγαλύτεροι κλάδοι περίπου ΒΑ-ΝΔ/κή. Βορείως του οικισμού και εκτός αυτού ρέει το ρέμα «Άνυδρος», ενώ νοτίως και πάλι εκτός οικισμού ρέει το ρέμα «Τράφος». Βο-ρειοδυτικώς της Αρήνης είναι διαμορφωμένη η ευρεία κοίτη του ποταμού «Ακίδα», στην οποία καταλήγουν τα δύο προαναφερθέντα ρέματα. Στα όρια του οικοδομικού χώρου προς βορρά είναι διαμορφωμένη η κοίτη ανώνυμου ρέματος, το οποίο έχει διεύθυνση περίπου Α-Δ και διαλείπουσα παροχή. Το ρέμα αυτό να

αποτελεί διαβρωτικό παράγοντα ιδιαίτερος για τα νότια πρηνή του, τα οποία είναι και ευκολοδιάβρωτα, δεδομένου ότι δομούνται από εδαφικά υλικά. Οι υψηλές παροχές του ρέματος προκαλούν και την άνοδο της στάθμης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα στους εδαφικούς σχηματισμούς που καλύπτουν τον οικισμό.

Η περιοχή του οικισμού, αναπτύσσεται σε στενή κοιλάδα που διαμορφώνεται μεταξύ δύο αντερεισμάτων, ενός στα βόρεια με την ονομασία «Κομπόρι» και απόλυτο υψόμετρο 364,05μ και ενός στα νότια με απόλυτο υψόμετρο 360,20μ.

Οι μορφολογικές κλίσεις που συναντώνται στην περιοχή του οικισμού κυμαίνονται από 5° - 25°, ενώ σε ορισμένες θέσεις όπου έχουν διαμορφωθεί τεχνητά πρηνή, είτε λόγω εκσκαφών είτε λόγω επιχωματώσεων, συναντήθηκαν και μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 40°. Οι μικρότερες μορφολογικές κλίσεις συναντώνται στο ανατολικό τμήμα του οικισμού, ενώ προς τα δυτικά και κυρίως πλησίον της εκκλησίας της Ζωοδόχου Πηγής οι μορφολογικές κλίσεις γίνονται περισσότερο απότομες.

Οι ανθρώπινες δράσεις που έχουν επιφέρει αλλοίωση στην μορφολογία της περιοχής είναι πρωταρχικώς η διάνοιξη των επαρχιακών δρόμων και ιδιαίτερος το τμήμα του δρόμου από Αρήνη προς Ζαχάρω, στο ανατολικό (κατάντη) τμήμα του οικισμού, όπου απαιτήθηκε η δημιουργία μεγάλων εκσκαφών και μεγάλου όγκου και ύψους επιχωματώσεων.

Η δεύτερη μικρότερης κλίμακας ανθρωπογενής παρέμβαση στην μορφολογία είναι αυτή που προέρχεται από τις διαμορφώσεις οικοπέδων είτε για την ανέγερση οικοδομών (σπίτια, δημόσια κτίρια) είτε για την καλλιέργεια γεωργικών εκτάσεων.

Το γεωλογικό υπόβαθρο της περιοχής Αρήνης αποτελούν οι γεωλογικοί σχηματισμοί της γεωτεκτονικής ζώνης «Ωλονού -Πίνδου», οι οποίοι είναι εντόνως τεκτονισμένοι με ρήγματα και πολυάριθμες πτυχές. Την γεωλογική εικόνα της περιοχής Αρήνης συμπληρώνει ο μανδύας αποσάθρωσης των νεογενών ιζημάτων, ο οποίος κοκκομετρικώς αποτελείται από αμμοίλυ, κυρίως με ελάχιστο ποσοστό αργίλου και σπανίως μικρών χολικών.

Την γεωλογική δομή της περιοχής μελέτης ολοκληρώνουν τα πλευρικά κορήματα και οι κώνοι κορημάτων, που είναι σχηματισμοί οι οποίοι από κοκκομετρικής άποψης αποτελούνται κυρίως από αμμοχάλικα με λατύπες, κυμαινόμενο ποσοστό ιλύος και ελάχιστη άργιλο.

Αναφορικός τώρα με τον δρόμο από την Ζαχάρω προς τον οικισμό Αρήνης, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι μπορεί σε αρκετά σημεία του να διέρχεται μέσα από καμένες εκτάσεις, επειδή όμως τα εκατέρωθεν του δρόμου πρανή είναι σχετικώς ήπια και με μικρά ύψη, δεν κινδυνεύουν άμεσα από κατολισθήσεις.

Με βάση στοιχεία της Ν.Α. Ηλείας, στην ευρύτερη περιοχή έχουν καταγραφεί και στο παρελθόν κατολισθητικά φαινόμενα.

Οι θέσεις του Δ.Δ. Αρήνης, οι οποίες παρουσιάζουν, μετά τις πυρκαγιές, Πολύ Υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων είναι 5:

1. Το μεγαλύτερο τμήμα του οικισμού που αναπτύσσεται πάνω στον μανδύα αποσάθρωσης των νεογενών ιζημάτων. Ο μανδύας αποσάθρωσης καλύπτει επιφανειακώς είτε τα νεογενή, οπότε το χρώμα του είναι καστανοκίτρινο είτε τους σχιστοκερατολίθους, οπότε έχει χρώμα βυσσινέρυθρο. Το πάχος του σχηματισμού αυτού δεν ξεπερνά τα 5 μ σε καμία θέση εντός της περιοχής του οικισμού και είναι ιδιαίτερος μεγάλο στις θέσεις εκείνες που το μορφολογικό ανάγλυφο είναι ήπιο. Αποτελεί σχηματισμό επιρρεπείς σε κατολισθήσεις ακόμη και σε μορφολογικές κλίσεις της τάξεως των 10° περίπου.
2. Η είσοδος του οικισμού Αρήνης, όπου υπάρχει άμεσος κίνδυνος εκδήλωσης κατολισθήσεων στα απότομα και μεγάλου σχετικώς ύψους πρανή. Λόγω της φωτιάς τα πρανή αυτά έχουν τελείως αποψιλωθεί, ενώ ο εδαφικός μανδύας σε συνδυασμό με τα τεχνητά επιχώματα του δρόμου δεν συγκρατούνται πλέον από κάποιας μορφής βλάστηση.
3. Η θέση που εντοπίζεται νοτίως και ταυτοχρόνως δίπλα της εκκλησίας του Αγ. Αθανασίου, σε απόλυτο υψόμετρο 230μ - 270μ, σε πρανές με μέση μορφολογική κλίση της τάξης των 40°.

4. Η θέση που βρίσκεται ανατολικά της εκκλησίας του Αγ. Κων/νου και του νεκροταφείου και ΝΔ/κάς της εκκλησίας της Ζωοδόχου Πηγής, σχεδόν στο ενδιάμεσο της απόστασης μεταξύ των δύο εκκλησιών, σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 180μ σε πρανές με μέση μορφολογική κλίση περί τις 15°.
5. Η θέση που βρίσκεται δίπλα και νοτίως της εκκλησίας του Αγ. Κων/νου όπου βρίσκεται και το νεκροταφείο, σε πρανές με μέση μορφολογική κλίση της τάξεως των 15° και σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 170μ.
6. Η θέση που βρίσκεται ΒΔ/κάς της εκκλησίας του Αγ. Κων/νου σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 120μ και σε πρανές με μέση μορφολογική κλίση της τάξης των 10°.

ΡΟΔΙΝΑ

Η περιοχή Ρόδινων βρίσκεται δέκα περίπου χιλιόμετρα ανατολικά της Ζαχάρως όπου είναι η έδρα του ομώνυμου δήμου και δύο περίπου χιλιόμετρα μετά την Αρήνη. Η περιοχή των Ρόδινων που έχει καεί, περιλαμβάνει δασικές εκτάσεις καθώς και καλλιεργούμενες εκτάσεις κυρίως με ελιές. Στον οικισμό εμφανίζονται 8 θέσεις που παρουσιάζουν βαθμό Πολύ Υψηλής Επικινδυνότητας. Μάλιστα οι θέσεις αυτές κρίνονται άκρως επικίνδυνες.

Ο οικισμός Ρόδινων αναπτύσσεται σε πρανές θεατρικής μορφής στραμμένο προς ΒΔ/κά, σε απόλυτο υψόμετρο από 280μ - 380μ περίπου.

Ανάντη του οικισμού, οι μορφολογικές κλίσεις είναι μεγάλες, της τάξης των 25°, ενώ στα εκατέρωθεν πρανή των ανάντη χειμάρρων αυτές φθάνουν έως και 35° και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα πρανή αυτά δομούνται από ασβεστολιθικά και κέρατολιθικά πετρώματα.

Στον χώρο ανάπτυξης των υπάρχουσών οικιών οι μορφολογικές κλίσεις κυμαίνονται από 10° έως και 20° για το βορειοανατολικό τμήμα του οικισμού. Κατάντη και δυτικά της πλατείας του χωριού είναι φυσικώς διαμορφωμένη κοιλάδα, το μεγαλύτερο τμήμα της οποίας καλλιεργείται, με σχετικώς ήπιες μορφολογικές κλίσεις, της τάξης των 5° -12°, ενώ σε ορισμένες θέσεις, όπως για παράδειγμα στα εκατέρωθεν πρανή των χειμάρρων φθάνουν τις 15°. Το πυκνοκατοικημένο τμήμα του

οικισμού είναι συγκεντρωμένο στο ανατολικό άκρο της κοιλάδας, στο σημείο αλλαγής της μορφολογικής κλίσης ανάμεσα στα απότομα ανάντη αντερείσματα και την μορφολογικώς ομαλότερη περιοχή.

Μεγάλα ρέματα δεν διαρρέουν την περιοχή, παρά μόνον χείμαρροι με εποχιακή παροχή υδάτων.

Στην γεωλογική δομή της περιοχής συμβάλλουν οι παρακάτω σχηματισμοί με αναφορά από τους νεώτερους προς τους αρχαιότερους.

Ακολουθιακές προσχώσεις. Πρόκειται για αδρομερή κοκκομετρικώς υλικά, αποστρογγυλευμένα, ασβεστολιθικής και σχιστοκερατολιθικής προέλευσης, πρακτικώς χωρίς συνεκτικότητα. Καλύπτουν την κοίτη του ρέματος «Τράφος», κατάντη και ΒΑ/κώς του οικισμού, σε περιοχή με μικρή μορφολογική κλίση και μακριά από τον οικισμό.

Πλευρικά κορήματα. Πρόκειται για τα πλευρικά κορήματα των ασβεστόλιθων και των κερατολίθων. Από κοκκομετρικής άποψης τα πλευρικά κορήματα που εμφανίζονται στην περιοχή αποτελούνται από ιλυούχα αμμοχάλικα με ελάχιστο ποσοστό αργίλου, κόκκινου χρώματος με ασβεστολιθικούς χάλικες και λατύπες όταν πρόκειται για ασβεστολιθικά κορήματα και βυσσινέρυθρου χρώματος όταν πρόκειται για κορήματα σχιστοκερατολίθων.

Το ανατολικό τμήμα του οικισμού, βορείως και ΒΑ/κώς της εκκλησίας του Αγ.Γεωργίου, βρίσκεται πάνω στα πλευρικά κορήματα, έχει αναπτυχθεί ένα σημαντικό τμήμα του οικισμού. Το πάχος στην περιοχή αυτή των πλευρικών κορημάτων είναι από 0,5 - 3μ περίπου και για τον λόγο αυτό δεν έχουν εκδηλωθεί και δεν προβλέπεται να εκδηλωθούν κατολισθητικά φαινόμενα.

Εδαφικός μανδύας αποσάθρωσης όλων των σχηματισμών. Πρόκειται για αμμοϊλυώδους σύστασης χαλαρό σχηματισμό, ο οποίος καλύπτει επιφανειακώς τα ιζήματα των σχιστοκερατολίθων, του φλύσχη και των πλειοκαινικών ιζημάτων. Το ποσοστό αργίλου είναι κυμαινόμενο αλλά γενικότερα χαμηλό, ενώ οι άμμοι, οι οποίοι συμμε-

τέχουν στην σύσταση του σχηματισμού είναι κυρίως λεπτομερείς έως το πολύ μεσό-κοκκες. Ο σχηματισμός αυτός καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα της προς πολεοδόμηση περιοχής και εμφανίζεται επιφανειακά από την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου και δυτικότερα, έως το ρέμα του Τράφου. Το πάχος του σχηματισμού αυτού κυμαίνεται από θέση σε θέση και φθάνει έως 5μ.

Πλειοκαινικά ιζήματα, τα οποία στην περιοχή εμφανίζονται ως στρώματα αμμοιλύος, αργιλοϊλύος και ψαμμιτών. Τα πλειοκαινικά ιζήματα είναι ορατά μόνον σε ορισμένες θέσεις απότομων πρανών, όπου έχουν αποκαλυφθεί, διότι ο εδαφικός μανδύας αποσάθρωσης τους δεν είναι δυνατόν να σταθεί αλλά ολισθαίνει. Σε γενικές γραμμές αποσαθρώνονται ευκόλως, διότι το πορώδες τους επιτρέπει στο νερό να κατεισδύει στην μάζα τους, να τα διαποτίζει και στην συνέχεια λόγω μεγάλων αυξομειώσεων στην θερμοκρασία (ιδιαιτέρως με την μετατροπή του προσροφημένου νερού σε πάγο), επέρχεται η αποσάθρωση τους.

Ανωκρητιδικοί ασβεστόλιθοι. Είναι γενικώς πολυπτυχωμένοι και σε ορισμένες θέσεις κερματισμένοι λόγω της τεκτονικής καταπόνησης, ενώ ανάμεσα στις ασβεστολιθικές πλάκες υπάρχει πολύ λεπτή έως πρακτικώς μηδενική στρώση καστανής αργιλοϊλύος, η οποία όμως λόγω του ελάχιστου πάχους της, σε συνδυασμό με την ύπαρξη πτυχών δεν δημιουργεί προϋποθέσεις εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων. Η στρωματογραφική τους κλίση στα ανάντη αντερείσματα είναι της τάξης των 10° - 15° με κλίση προς ΝΑ/κά, αντίρροπη προς την μορφολογική κλίση των πρανών και για τον λόγο αυτό δεν υπάρχουν οι συνθήκες για την εκδήλωση αποσπάσεων και καταπτώσεων ογκολίθων προς την πλευρά του οικισμού.

Ο δρόμος που ενώνει την Αρήνη με τα Ροδινά δεν αναμένεται να παρουσιάσουν κατολισθητικά φαινόμενα, δεδομένου ότι διέρχονται μέσα από ήπιας μορφολογίας και χαμηλού ύψους πρανή.

Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα εμφανίζεται:

- Στην ευρύτερη περιοχή Ρόδινων έχουν παλαιότερα εκδηλωθεί κατολισθητικά φαινόμενα σε επτά θέσεις, οι οποίες κινδυνεύουν άμεσα από επαναδραστηριοποίηση και παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή επικινδυνότητα.
- Στη νέα θέση του οικισμού Ρόδινων η οποία παρουσιάζει, μετά τις πυρκαγιές, υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων είναι : Η θέση που εντοπίζεται 1 χλμ περίπου ΝΔ/κώς της κεντρικής πλατείας του οικισμού Ρόδινων, εκατέρωθεν του επαρχιακού δρόμου Ρόδινων - Σχίνων, στο δυτικό πρηνές του υψώματος «Βράχος». Η μέση μορφολογική κλίση στην περιοχή αυτή είναι 15°. Θεωρείται βέβαιο, ότι το κατολισθητικό φαινόμενο θα συνδυαστεί και με πρόσθετη επιβάρυνση υλικών από τα ανάντη πρηνή τα, οποία έχουν πλήρως απανθρακωθεί.

ΛΕΠΡΕΟ

Ο οικισμός βρίσκεται 8 χλμ. ΒΑ/κώς της διακλάδωσης του εθνικού δρόμου Ζαχάρως - Κυπαρισσίας που ξεκινάει από τον οικισμό Θολό.

Στο σύνολο του το Λέπρεο αναπτύσσεται στο δυτικό και νότιο πρηνές του αντερείσματος «Μισοκατάραχο» και σε υψόμετρο από 100 έως 360 μ. περίπου. Νοτίως του οικισμού ρέει το ρέμα "Κορακοφωλιά" με διεύθυνση ΑΒΑ-ΔΝΔ/κή. Στο δυτικό τμήμα του οικισμού με διεύθυνση περίπου από βορρά προς νότο διέρχεται το ρέμα «Τζιλιά», το οποίο μετονομάζεται στην περιοχή του συνοικισμού «Παναγιές» σε «Σαββά» και ενώνεται μαζί με το ρέμα "Κορακοφωλιά" ,δημιουργώντας το ρέμα του "Θολού" που καταλήγει στην θάλασσα. Μέσα στο ασβεστολιθικό αντέρεισμα «Μισοκατάραχο» διαμορφώνεται χαραδροκοιλιάδα διά μέσου της οποίας ρέει το ρέμα «Μισοκαταράχι».

Η μορφολογική εικόνα της περιοχής είναι σύνθετη και οφείλεται στις διαφορετικές γεωλογικές και τεκτονικές δομές που συναντώνται στην περιοχή. Έτσι ανάντη του οικισμού υψώνονται τα απότομα ασβεστολιθικά πρηνή του αντερείσματος «Μισοκατάραχο» με μεγάλες μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 40° ή και μεγαλύτερες σε κάποιες θέσεις. Στις υπώρειες αυτού του αντερείσματος, όπου και

αναπτύσσεται ολόκληρο το χωριό επικρατούν Νεογενή ιζήματα, τα οποία λόγω του ότι είναι ευκο-λοδιάβρωτα, έχουν δημιουργήσει χαμηλούς λόφους και ημιορεινές εκτάσεις με μορφολογικές κλίσεις που φθάνουν έως τις 25°.

Στην περιοχή αυτή ο βαθμός Επικινδυνότητας κρίνεται Πολύ Υψηλός. Η περιοχή αποτελείται από πέντε συνοικισμούς, οι οποίοι απλώνονται σε μια επιμήκη λωρίδα γης κατά μήκος του επαρχιακού δρόμου Θολού-Λεπρέου-Νέας Φιγάλειας. Σε αυτούς του συνοικισμούς ο κυρίαρχος εδαφικός σχηματισμός είναι ο εδαφικός μανδύας αποσάθρωσης των πλειοκαινικών ιζημάτων του Νεογενούς, ο οποίος έχει κοκ-, κομετρική σύνθεση αποτελούμενη από αργιλοίλυ με κυμαινόμενο ποσοστό άμμου και σπανίως χαλίκων. Από την άποψη της συνεκτικότητας, παρουσιάζει υδροπερατότητα και σημαντική υδροαπορροφητικότητα, ενώ έχει χαμηλή γωνία τριβής και συνοχή. Αποτελεί τον κατ'εξοχήν σχηματισμό στον οποίο εκδηλώνονται κατολισθητικά φαινόμενα, είτε με την μορφή των εδαφικών θραύσεων και ολισθήσεων, είτε με την μορφή ερπυσμών. Πάνω στον σχηματισμό αυτόν είναι παρά ταύτα θεμελιωμένες οι περισσότερες οικίες του Λεπρέου. Το κατακόρυφο πάχος του μανδύα αποσάθρωσης κυμαίνεται μεταξύ λίγων εκατοστών έως πάνω από 5 μ σε ορισμένες θέσεις. Αυτό εξαρτάται από την μορφολογική κλίση της κάθε θέσης και από την ύπαρξη ή όχι ρηγμάτων σε αυτήν.

Στα πρανή μετά την κεντρική πλατεία του Λεπρέου εμφανίζονται λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθοι, οι οποίοι καλύπτουν μόνον μία πολύ στενή λωρίδα γης στον συνοικισμό Ρεβελαιίκα και στα ανάντη πρανή του κεντρικού οικισμού. Επίσης στην περιοχή εμφανίζονται οι σχιστοκερατόλιθοι καθώς και ο πρώτος φλύσχης.

Την γεωλογική δομή της περιοχής του Λεπρέου ολοκληρώνουν τα ασβεστολιθικά και σχιστοκερατολιθικά κορήματα.

Επίσης, ανατολικά του οικισμού Λεπρέου είχε εκδηλωθεί κατά το παρελθόν μεγάλης κλίμακας κατολίσθηση, η οποία είχε συμπαρασύρει και οικίες, οι οποίες πλέον έχουν κατεδαφισθεί. Το κατολισθητικό φαινόμενο στην περιοχή αυτή του οικισμού, αναμένεται να επαναδραστηριοποιηθεί και κρίνεται Πολύ Υψηλής Επικινδυνότητας.

Παρατηρείται, όμως, και μία νέα θέση του Δ.Δ. Λεπρέου η οποία παρουσιάζει, μετά τις πυρκαγιές, Πολύ Υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων:

- Η θέση στην είσοδο του Λεπρέου. Ο δρόμος που ξεκινάει από το Θολό και πηγαίνει προς Λέπρεο, κινείται στο μεγαλύτερο τμήμα του παραπλεύρως του ρέματος Θολού. Τα εκατέρωθεν πρανή του ρέματος, που περιλαμβάνουν και τα ανάντη του δρόμου πρανή, είναι ολοκληρωτικά απανθρακωμένα, γεγονός που έχει αποκαλύψει τον εδαφικό μανδύα των Νεογενών στην είσοδο του οικισμού.

Λόγω των καταστροφών από τις πυρκαγιές, σε συνδυασμό με το πάχος του εδαφικού μανδύα αποσάθρωσης και τα παλιά κατολισθητικά φαινόμενα που προβλέπεται να επαναδραστηριοποιηθούν, καθώς και της νέας θέσης Πολύ Υψηλής Επικινδυνότητας, προτείνεται η εξειδικευμένη γεωτεχνική μελέτη της περιοχής και ίσως η μετακίνηση του πληθυσμού.

ΦΡΙΞΑ

Βρίσκεται 30χλμ. περίπου ΝΑ/κώς του Πύργου και 8 χλμ. περίπου ΑΒΑ/κά των Κρεστένων. Το δημοτικό διαμέρισμα της Φρίξας αποτελείται από δύο συνοικισμούς: το Τουρνεσάρι και το Περαχώρι. Το Τουρνεσάρι είναι ο νοτιότερος από τους δύο συνοικισμούς και είναι αυτός που συναντάται πρώτος μπαίνοντας στο χωριό από τα Κρέστενα.

Ο δρόμος από Κρέστενα προς Φρίξα έχει ολοκληρωτικά απανθρακωθεί, καθώς και ολόκληρα τα εκατέρωθεν του δρόμου αντερείσματα. Κατά μήκος αυτού του δρόμου αναμένεται να εκδηλωθούν αρκετές και σημαντικού μεγέθους κατολισθήσεις, είτε στα πρανή εκατέρωθεν του δρόμου είτε και σε καλλιεργούμενες εκτάσεις. Γι' αυτό η περιοχή κρίνεται με Πολύ Υψηλό βαθμό Επικινδυνότητας.

Η μορφολογία στην ευρύτερη περιοχή είναι έντονη με απότομες ρεματιές που οφείλονται στα έντονα φαινόμενα διάβρωσης που υφίστανται οι γεωλογικοί σχηματισμοί στην περιοχή.

Ο συνοικισμός Τουρνεσαρίου αναπτύσσεται σε υψόμετρο από 200μ έως 260μ σε γλωσσοειδές πρανές με διεύθυνση ΒΒΑ/κή - ΝΝΔ/κή και μέση μορφολογική κλίση της τάξης των 12°. Κατά θέσεις εντός της οικοδομικής περιοχής συναντώνται κλίσεις της τάξης των 11°, 15°, 18° και σε ορισμένες θέσεις ακόμη και 22°. Ανάντη του συνοικισμού Τουρνεσαρίου υπάρχουν απότομα και μεγάλου ύψους πρανή με μορφολογικές κλίσεις που φθάνουν έως τις 40°. Στο μέσον περίπου του συνοικισμού διέρχεται ο επαρχιακός δρόμος. Εκατέρωθεν του συνοικισμού αυτού είναι διαμορφωμένα λόγω κατολισθήσεων μορφολογικά βυθίσματα στα οποία οι μορφολογικές κλίσεις κυμαίνονται από 11° έως 28°. Κατάντη του οικοδομικού χώρου και σε απόσταση 70μ από τα τελευταία σπίτια του συνοικισμού υπάρχει απότομο πρανές που οφείλει την δημιουργία του σε ρηγματογόνο τεκτονισμό, ύψους περί τα 20μ. Στην συνέχεια υπάρχει γλωσσοειδής καλλιεργούμενη έκταση στο μεγαλύτερο τμήμα της ήπιας μορφολογίας με μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 5° έως 11°.

Ανατολικά του Τουρνεσαρίου υπάρχει ένας μικρός συνοικισμός σε πρανές με μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 5° έως 12°, ενώ αμέσως κατάντη του οι μορφολογικές κλίσεις γίνονται 17°.

Ο συνοικισμός Περαχωρίου καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα της Φρίξας και αναπτύσσεται επίσης σε γλωσσοειδές πρανές με διεύθυνση περίπου Δύση - Ανατολή, και σε απόλυτο υψόμετρο από 200μ έως 250μ. Η μέση μορφολογική κλίση του πρανούς, αλλά και η συχνότερα συναντώμενη εντός του οικοδομικού χώρου είναι αυτή των 11°, ενώ κατά θέσεις συναντώνται και μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 7° έως 18°. Κατάντη του οικοδομικού χώρου και σε απόσταση περί τα 50μ από τα τελευταία σπίτια του συνοικισμού το πρανές γίνεται πολύ απότομο, με μορφολογικές κλίσεις που φθάνουν έως τις 40° και οφείλει την δημιουργία του σε ρηγματογόνο τεκτονισμό.

Εξετάζοντας συνολικά την μορφολογική εικόνα της Φρίξας θα πρέπει να επισημανθεί ότι ανάντη του συνόλου των συνοικισμών υπάρχουν πολύ απότομα πρανή, τα οποία δημιουργούν μορφή θεάτρου και περικλείουν τον οικοδομικό χώρο, ενώ επίσης κατάντη των συνοικισμών τα φυσικά πρανή είναι πολύ απότομα.

Μεταξύ των δύο συνοικισμών δημιουργείται η ευρεία και απότομη ρεματιά "Λεχονίκου", ενώ βορειότερα, μετά τον συνοικισμό Περαχωρίου δημιουργείται η επίσης πολύ απότομη ρεματιά με την ονομασία "Νέβελος". Ανατολικά του συνοικισμού Περαχωρίου, μεταξύ των δύο παραπάνω ρεματιών, διαμορφώνεται επίμηκες γλωσσοειδές αντέρεισμα, με μέση μορφολογική κλίση περί τις 12°.

Στην περιοχή εμφανίζονται μόνον νεογενείς σχηματισμοί και ο μανδύας αποσάθρωσης τους. Οι διαφορετικοί γεωτεχνικοί σχηματισμοί που δομούν τα Νεογενή της περιοχής είναι δυο: α) οι αμμοϊλύες και β) οι σταχτομπλέ αργιλομάργες, ενώ την γεωλογική εικόνα της περιοχής ολοκληρώνει γ) ο εδαφικός μανδύας αποσάθρωσης τους.

Οι αμμοϊλύες κίτρινου έως τεφροκίτρινου χρώματος, εμφανίζονται στα απότομα πρανή ανάντη και κατάντη των δύο συνοικισμών, καθώς επίσης και σε δύο μικρά γλωσσοειδή αντερείσματα στο εκκλησάκι της Παναγίας και κατάντη αυτού. Το πάχος τους είναι κυμαινόμενο, φθάνει όμως έως και 30μ. Είναι ημισυνεκτικοί σχηματισμοί με κυμαινόμενη υδροπερατότητα εξαρτώμενη από το ποσοστό της περιεχόμενης αργίλου.

Οι σταχτομπλέ αργιλομάργες εμφανίζονται κυρίως ως ενστρώσεις εντός της μάζας των πλειοκαινικών ιζημάτων και συναντώνται επιφανειακά στο απότομο πρανές κατάντη του συνοικισμού «Τουρνεσάρι» σε πάγκο με πάχος περί τα 10μ και στην είσοδο του χωριού από Κρέστενα, ανάντη του επαρχιακού δρόμου, στο ανατολικό όριο της πρώτης κατολίσθησης.

Στον οικισμό Φρίζας έχουν εκδηλωθεί πολυάριθμες κατολισθήσεις, 4 από τις οποίες είναι μεγάλου μεγέθους. Δεδομένου ότι μία από αυτές έλαβε χώρα στην πλατεία του οικισμού, στην ευρύτερη περιοχή της οποίας δεν εμφανίστηκαν καταστροφές από τις φωτιές, η επαναδραστηριοποίησή της προβλέπεται πως δεν θα επηρεασθεί άμεσα από το φαινόμενο των πυρκαγιών.

1. Οι υπόλοιπες τρεις εμφανίστηκαν στο βόρειο τμήμα του οικισμού. Το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης αυτής καλύπτεται από εδαφικό μανδύα

αποσάθρωσης των πλειοκαινικών ιζημάτων. Πάνω σε αυτόν τον σχηματισμό, λοιπόν, έχουν θεμελιωθεί οι περισσότερες οικίες της Φρίξας. Η ομόρροπη προς το πρηνές στρωματογραφική κλίση των στρώσεων των πλειοκαινικών ιζημάτων (-10°) δημιουργούν συνθήκες αστάθειας, με συνέπεια την εκδήλωση κατολισθητικών φαινομένων.

Οι νέες θέσεις του Δ.Δ. Φρίξας οι οποίες παρουσιάζουν, μετά τις πυρκαγιές, Υψηλό κίνδυνο εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων είναι 3:

2. Εκατέρωθεν του συνοικισμού «Τουρνεσάρι» στα όρια των κατολισθήσεων που είναι διαμορφωμένες δύο μισγάγγειες. Αυτές καταλήγουν στον ήπιας μορφολογίας χώρο κατάντη του συνοικισμού και στην συνέχεια συμβάλλουν στο ρέμα «Λεχόνικου». Οι μισγάγγειες αυτές έχουν πλήρως αποψιλωθεί και λόγω της μεγάλης κλίσης της κοίτης τους αναμένεται να παρουσιαστούν στο σημείο επικίνδυνα πλημμυρικά και κατολισθητικά φαινόμενα.
3. Θέσεις Β/ΒΑ του οικισμού με απότομα πρηνή, αφού και τα πρηνή των ρεματιών που διασχίζουν τον οικισμό έχουν απανθρακωθεί. Στις θέσεις αυτές αναμένεται να εκδηλωθούν νέα φαινόμενα. Επίσης από τα ανάντη του οικισμού πρηνή είναι ενδεχόμενο να εκδηλωθούν αποσπάσεις και καταπτώσεις μικρής κλίμακας τεμαχίων των Νεογενών.

Και σ' αυτήν την περίπτωση του οικισμού επιβάλλεται εξειδικευμένη γεωτεχνική μελέτη.

ΓΡΥΛΛΟΣ

Ο οικισμός Γρύλλου βρίσκεται 30 χλμ. περίπου ΝΑ/κώς του Πύργου και 8 χλμ. περίπου ΑΒΑ/κά των Κρεστένων. Στον οικισμό αυτόν παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα 4 θέσεις.

Η ευρύτερη περιοχή του Γρύλλου έχει γενικώς χαμηλό μορφολογικό ανάγλυφο, χαρακτηριζόμενη από χαμηλούς και ήπιους λόφους και αβαθείς ρεματιές. Ο οικισμός

αναπτύσσεται σε χαμηλό επίμηκες αντέρεισμα διευθύνσεως περίπου βορράς - νότος και σε απόλυτο υψόμετρο από 100 μ έως 240μ περίπου και το πλέον πυκνοκατοικημένο τμήμα του είναι από 120μ έως 180μ. Νοτίως του οικισμού υψώνεται λοφώδες αντέρεισμα με την ονομασία «Μεσοβούνι», με μορφολογικές κλίσεις των πρανών του, οι οποίες κατά θέσεις φτάνουν τις 25°. Εντός του οικισμού οι μορφολογικές κλίσεις κυμαίνονται από 5° έως 15° με επικρατέστερη την κλίση των 7° - 8°. Σε όλη την υπόλοιπη έκταση, μέχρι τον επαρχιακό δρόμο, η μορφολογική εικόνα είναι ιδιαιτέρως ομαλή και οι υπάρχοντες πολύ χαμηλοί λόφοι δεν ξεπερνούν σε ύψος τα 20μ.

Εκατέρωθεν του οικισμού είναι διαμορφωμένες οι κοίτες δυο χειμάρρων δια μέσου των οποίων εποχιακώς υπάρχει διαλείπουσα ροή. Οι δύο αυτοί χειμάρροι συμβάλουν βορείως και κατάντη του οικισμού. Δευτερεύοντες μικροχειμάρροι και μισγάγγειες υπάρχουν στην περιοχή και όλες φαίνεται να συμβάλουν στους δύο προαναφερθέντες κύριους χειμάρρους. Οι μεγαλύτερες εκτάσεις του οικισμού Γρύλλου είναι καλλιεργούμενες και η δενδροκάλυψη είναι γενικότερα πολύ αραιή. Στην περιοχή του οικισμού εμφανίζονται νεογενείς σχηματισμοί, μανδύας αποσάθρωσης των νεογενών σχηματισμών και αλλουβιακές αποθέσεις.

Η περιοχή παρουσιάζει Πολύ Υψηλό βαθμό Επικινδυνότητας στις εξής 4 θέσεις:

- Στην περιοχή του Γρύλλου έχουν παλαιότερα εκδηλωθεί τρία κατολισθητικά. Τα φαινόμενα αυτά εντοπίζονται στα νότια του οικισμού πρανή, τα οποία παλαιότερα ήταν δασωμένα και σήμερα είναι τελείως απανθρακωμένα. Το φαινόμενο αυτό αναμένεται να επαναδραστηριοποιηθεί και θα επεκταθεί προς όλες τις διευθύνσεις.
- Επίσης στα βόρεια του οικισμού απότομα πρανή αναμένεται να εκδηλωθούν αποσπάσεις και καταπτώσεις τεμαχίων νεογενών σχηματισμών.

ΔΙΑΣΕΛΛΑ

Το δημοτικό διαμέρισμα Διάσελλων του δήμου Σκιλλούντος βρίσκεται 30χλμ. νότιο-ανατολικά του Πύργου και 10 χλμ. νοτιοανατολικά των Κρεστένων, που αποτελούν

και την έδρα του δήμου Σκιλλούντος. Πολύ Υψηλό βαθμό Επικινδυνότητας εμφανίζουν 2 θέσεις, τόσο στον παλιό όσο και στον νέο οικισμό.

Η ευρύτερη μορφολογία είναι αρκετά έντονη, χωρίς μεγάλους ορεινούς όγκους, αλλά με πολλούς λόφους, ρεματιές και απότομα πρανή. Παρουσιάζεται δηλαδή μια διαδοχή θέσεων με μικρή μορφολογική κλίση.

Το δημοτικό διαμέρισμα Διάσελλων αποτελείται από τον παλαιό οικισμό και τον νέο οικισμό. Ο παλαιός οικισμός έχει εγκαταλειφτεί εδώ και 50 περίπου χρόνια και δεν κατοικείται.

Η συνολική οικοδομική περιοχή του δημοτικού διαμερίσματος αναπτύσσεται σε υψόμετρο από 260 έως 380 μ περίπου, σε πρανή λόφου με μορφολογική κλίση που κυμαίνεται από 5° έως 25° περίπου. Το παλαιότερο και βορειοανατολικό τμήμα του οικισμού βρίσκεται σε θέσεις με μεγαλύτερη μορφολογική κλίση ενώ αντιθέτως το πιο πρόσφατο και νότιο τμήμα έχει αναπτυχθεί σε πιο ήπιας μορφολογίας θέση. Τα πρανή της ρεματιάς γίνονται πιο απότομα προς τα νότια του οικισμού. Ανάντη του βόρειου τμήματος του παλαιού οικισμού οι μορφολογικές κλίσεις γίνονται αρκετά ισχυρές και διαμορφώνονται τα απότομα πρανή του ανάντη λόφου.

Στην περιοχή του νέου και του παλαιού οικισμού Διάσελλων συναντώνται οι παρακάτω σχηματισμοί αναφερόμενοι από τους νεώτερους προς τους αρχαιότερους:

- α) Εδαφικός μανδύας αποσάθρωσης των Νεογενών ιζημάτων, ο οποίος είναι αργιλο-αμμώδους σύστασης και καλύπτει στις περισσότερες θέσεις τους ανωτέρω σχηματισμούς, με πάχος που φθάνει έως το 1,5 μ.
- β) Ασβεστιτικοί ψαμμίτες και ψηφιδοπαγή με ασβεστολιθικές ψηφίδες μεγέθους έως 1,5 εκ.
- γ) Ψαμμιτικός σχηματισμός καστανού χρώματος με σημαντική συνεκτικότητα.
- δ) Αμμούχος άργιλος, συνεκτική με κυανότεφρο χρώμα, σημαντική πλαστικότητα, χωρίς υδροπερατότητα.

Στον οικισμό αυτό έχουν εκδηλωθεί κατά καιρούς πολλές κατολισθήσεις.

Κατά τις πρόσφατες πυρκαγιές κήκε σημαντικό τμήμα των δασικών εκτάσεων γύρω από τον οικισμό και ιδιαιτέρως γύρω και στις παρυφές του παλαιού οικισμού, όπως και ορισμένα παλαιά σπίτια. Στην περιοχή αυτή αναμένεται να εκδηλωθούν κατολισθητικά φαινόμενα κυρίως στον παλιό οικισμό, ενώ πολύ πιθανή είναι η επαναδραστηριοποίηση ορισμένων φαινομένων στον νέο οικισμό.

ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ

Ο οικισμός Καλού Παιδιού βρίσκεται 1,5 χλμ. ΝΝΑ/κά του Σιμόπουλου και αναπτύσσεται σε πρανές του αντερείσματος "Ντουφεκιάρης" σε απόλυτο υψόμετρο από 270 έως 320 μ. περίπου. Κατάντη και συγχρόνως βορείως του χωριού διαμορφώνεται το ρέμα "Μπάκουλας". Η μορφολογία στην περιοχή δεν είναι ιδιαίτερα έντονη και οι μορφολογικές κλίσεις κυμαίνονται από 5° έως 20° εντός του οικοδομικού χώρου. Στην περιοχή εμφανίζεται Πολύ Υψηλός βαθμός Επικινδυνότητας σε 2 θέσεις.

Κατάντη του οικισμού η μορφολογική κλίση αυξάνεται απότομα και φθάνει έως τις 22°, ενώ ανάντη υψώνονται απότομα πρανή με μορφολογικές κλίσεις της τάξης των 30°. Τα κατολισθητικά φαινόμενα συμβαίνουν στο βόρειο και συγχρόνως κατάντη τμήμα του οικισμού που είναι αραιά δενδροφυτευμένο κυρίως με ελαιόδενδρα.

Το γεωλογικό υπόβαθρο της περιοχής αποτελούν οι πλειστοκαινικοί σχηματισμοί του αποκαλούμενου «Σχηματισμού Βάλμης» οι οποίοι περιλαμβάνουν στην συγκεκριμένη περιοχή στρώσεις αμμοιλύος και αργιλούχες μάργες κιτρινοκάστανου χρώματος. Οι αμμοιλύες είναι σχηματισμοί μικρής συνεκτικότητας και σημαντικής υδροπερατότητας, ενώ οι αργιλομάργες είναι μέσης συνεκτικότητας και πρακτικά αδιαπέρατοι σχηματισμοί. Στην επαφή των δύο σχηματισμών, εκεί όπου συνήθως οι αμμοιλύες υπέρκεινται των αργιλομαργών υπάρχει μικρή υδροφορία.

Αμφότεροι οι σχηματισμοί αποσαθρώνονται και διαβρώνονται σχετικώς εύκολα, με αποτέλεσμα να δημιουργούν μανδύα αποσάθρωσης, ο οποίος δεν ξεπερνά τα 5μ. Τα κατολισθητικά φαινόμενα που εκδηλώθηκαν κατά καιρούς στην περιοχή έχουν επηρεάσει αυτόν τον σχηματισμό.

Στην περιοχή έχουν εκδηλωθεί δύο μεγάλων διαστάσεων κατολισθήσεις καθώς και μικρότερης σημασίας φαινόμενα εκτός οικισμού.

Μετά τις πρόσφατες πυρκαγιές, οι οποίες έπληξαν σημαντικό τμήμα του εκτός οικισμού καλλιεργούμενου και δασικού χώρου, αναμένεται η επαναδραστηριοποίηση των δύο προαναφερθέντων φαινομένων

Επίσης υψηλή επικινδυνότητα κατολισθήσεων εμφανίζεται στα ανάντη του οικισμού απότομα πρανή, τα οποία απανθρακώθηκαν.

ΣΜΕΡΝΑ - ΚΑΤΩ ΣΜΕΡΝΑ - ΜΑΚΙΣΤΟΣ – ΑΡΤΕΜΙΔΑ

Οι οικισμοί αυτοί υπέστησαν τις μεγαλύτερες καταστροφές από τις πρόσφατες πυρκαγιές, με αποτέλεσμα να έχουν αποτεφρωθεί όλες οι δασικές εκτάσεις που τους περιβάλλουν. Επίσης έχουν πλήρως καεί όλες οι καλλιέργειες που ανήκουν σε αυτούς του οικισμούς, ενώ έχουν καεί και αρκετές παλαιές κυρίως οικίες και βοηθητικοί χώροι, ακόμη και μέσα στα κεντρικά σημεία των οικισμών. Ολική καταστροφή επίσης υπέστησαν και τα πρανή των κύριων, δευτερευόντων και δασικών δρόμων σε ολόκληρη αυτήν την έκταση. Οι θέσεις με Πολύ Υψηλό βαθμό Επικινδυνότητας είναι μία για κάθε οικισμό(Σμέρνα-Κάτω Σμέρνα, Μάκιστος, Αρτέμιδα)

Εντός των οικοδομικών περιοχών οι μορφολογικές κλίσεις είναι σχετικώς ήπιες, ενώ και το γεωλογικό υπόβαθρο είναι βραχώδες. Για τις εντός οικοδομικού χώρου εκτάσεις δεν προκύπτει αμέσως κίνδυνος κατολισθήσεων . Οι δασικές εκτάσεις εκτός των οικισμών αυτών, παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα, ενώ η διέλευση του δρόμου που ενώνει την Σμέρνα με την Κάτω Σμέρνα, θεωρείται πολύ επικίνδυνη.

ΚΑΪΑΦΑΣ (ΟΡΟΣ ΛΑΠΙΘΑΣ)

Το Όρος Λάπιθας πρόκειται για ένα επίμηκες αντέρεισμα με διεύθυνση του άξονα του περίπου Α-Δ, το οποίο καταλήγει πρακτικώς στην θάλασσα στην περιοχή της

λίμνης Καϊάφα. Ο κύριος όγκος αυτού του αντερείσματος είναι ασβεστολιθικής σύστασης και τα κορήματα περιορίζονται στα βόρεια κυρίως πρανή του, ενώ στα νότια πρανή οι μορφολογικές κλίσεις είναι πολύ απότομες και αποκαλύπτεται το ασβεστολιθικό υπόβαθρο. Ολόκληρος αυτός ο ορεινός όγκος έχει υποστεί πλήρη καταστροφή, δεδομένου ότι καλύπτονταν σχεδόν εξ' ολοκλήρου από πεύκα.

Στον χώρο αυτό τα αναμενόμενα κατολισθητικά φαινόμενα πρόκειται να εμφανιστούν προς την νότια πλευρά, δηλαδή προς την πλευρά της λίμνης Καϊάφα και των ομώνυμων λουτρών. Για τον λόγο αυτό προσωρινώς τα λουτρά παραμένουν κλειστά και η περιοχή θεωρείται Πολύ Υψηλού βαθμού Επικινδυνότητας.

Επίσης όπως προαναφέρθηκε ο Κρόνιος Λόφος αναμένεται να προξενήσει ζημιές στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ολυμπίας και όχι μόνον.

Σε όλες τις παραπάνω περιοχές (εκτός Αρχαίας Ολυμπίας που ήδη έχει γίνει) κρίνεται απαραίτητο να πραγματοποιηθεί γεωτεχνική μελέτη προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα εξειδικευμένα γεωτεχνικά προβλήματα και να προταθούν μέτρα για την σταθεροποίηση των ασταθών τεμαχίων. Επίσης θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο μετακίνησης των οικισμών Λεπρέου και Φρίξας.

Μεγάλο πρόβλημα θα προκύψει για τις παράκτιες περιοχές και τους οικισμούς οι οποίοι θα δεχθούν μεγάλες πλημμυρικές παροχές από όλα τα ρέματα και τους χείμαρρους που έχουν διεύθυνση περίπου Ανατολή - Δύση και καταλήγουν στην θάλασσα. Στις θέσεις αυτές αναμένονται επιχωματώσεις, πιθανές καταστροφές του εθνικού δρόμου Πύργου - Κυπαρισσίας, πιθανές καταστροφές γεφυρών, όπως αυτής στην διασταύρωση του Αλφειού ποταμού με τον εθνικό δρόμο κ.λ.π.

Επίσης είναι πολύ πιθανόν να απειληθούν οικίες και βοηθητικοί χώροι, καθώς και καλλιεργούμενες εκτάσεις, ακόμη και οι κινούμενοι επί των οδικών αξόνων, κατά μήκος της οδού Θολού — Λεπρέου, παραπλεύρως του ρέματος «Θολού», στους παράπλευρους χωματόδρομους του Αλφειού, καθώς και στους αγροτικούς δρόμους εκατέρωθεν του ποταμού Νέδα.

Γ.13.4.13 Διάβρωση εδάφους

Οι εκτιμώμενες εκτάσεις με κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους (με βαθμό κινδύνου μέτριο, μεγάλο και πολύ μεγάλο) ανέρχονται συνολικά σε 806.336 στρ. Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του κινδύνου διάβρωσης και υποβάθμισης των εδαφών αναφέρονται α) σε επεμβάσεις αποκατάστασης και διαχείρισης της χλωρίδας στις γεωργικές και δασικές εκτάσεις, αλλά και στους βοσκοτόπους, β) στην κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων και γ) σε μέτρα ελέγχου της διάβρωσης.

Ειδικότερα στις **γεωργικές περιοχές** προτείνονται:

1. Αποφυγή άροσης ή άλλης καλλιεργητικής φροντίδας των γεωργικών εδαφών μέχρι το τέλος της χειμερινής περιόδου.
2. Αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης, η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση.
3. Εφαρμογή ελαφριάς αζωτούχου λίπανσης (10-15 κιλά στο στρέμμα) με λιπάσματα όπως θειική αμμωνία, νιτρική αμμωνία για την διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης ή των μερικώς καταστραφέντων ελαιώνων ή άλλων οπωροφόρων δένδρων.
4. Διατήρηση της κόμης των καμένων δένδρων μέχρι ενωρίς την άνοιξη για μερική προστασία του εδάφους από την ενέργεια της βροχής και την μείωση της διάβρωσης.
5. Σε περιοχές με ήπιες κλίσεις (κλίση μικρότερη του 12%) επιτρέπεται μικρή παρέμβαση για την σπορά αγροστωδών ή ψυχανθών με ελαφρά αναμόχλευση του εδάφους (χρήση εδαφοκαλλιεργητή).
6. Κατασκευή μικρών αναβαθμών γύρω από τον κορμό των δένδρων σε κεκλιμένο έδαφος μόνον όταν τούτο είναι τελείως απαραίτητο και με την ελάχιστη διαταραχή του εδάφους.
7. Διατήρηση και ανάπτυξη των ελαιώνων στις γεωργικές περιοχές διότι: (α) παρουσιάζουν μεγάλη ανθεκτικότητα στην ξηρασία, (β) εξασφαλίζουν επαρκή φυτοκάλυψη στο έδαφος, (γ) έχουν χαμηλή ευαισθησία στις πυρκαγιές, (δ) δημιουργούν ιδιαίτερα μεγάλη βιοποικιλότητα.

Στις **δασικές περιοχές** προτείνονται:

1. Αυστηρός έλεγχος και αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση.
2. Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα των ευαίσθητων περιοχών για την επιβράδυνση της ροής των πλημμυρικών υδάτων και την μείωση της διαβρωτικής ενέργειάς των.
3. Διατήρηση της θέσης τουλάχιστον του 50% των καμένων δένδρων του πευκοδάσους για δύο χρόνια.
4. Εφαρμογή αναχλοάσεων όπου η αναγεννώμενη φυσική βλάστηση δεν καλύπτει το ελάχιστο όριο του 45% της επιφάνειας του καμένου εδάφους, παράλληλα με φυτεύσεις δένδρων για την δημιουργία ανθεκτικών στη φωτιά συστάδων. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να γίνουν με τη ελάχιστη δυνατή διατάραξη του επιφανειακού εδάφους. Όπου στα καμένα πευκοδάση υπάρχει αρκετό βάθος εδάφους, η δενδροφύτευση πρέπει να αναβληθεί μέχρι να κριθεί αν η φυσική αναγέννηση είναι ικανοποιητική ή όχι. Στην ζώνη της ελάτης θα πρέπει να φυτευτούν αμέσως πρόδρομα δασικά είδη ανθεκτικά στις δυσμενείς συνθήκες, που θα ακολουθήσουν την πυρκαγιά.
5. Τοποθέτηση κορμό-πλεγμάτων και κλάδο-πλεγμάτων με ελάχιστη διατάραξη της επιφάνειας του εδάφους, μόνο όπου η μορφολογία του εδάφους και η γεωλογία τα καθιστούν ικανά να περιορίσουν την επιφανειακή ροή του νερού της βροχής.

Στους **βοσκοτόπους** προτείνονται:

1. Απαγόρευση της βόσκησης των καμένων βοσκοτόπων μέχρι να αναπτυχθεί ικανοποιητική βλάστηση.
2. Ενίσχυση της φυσικής βλάστησης με σπορά καταλλήλων μειγμάτων φυτών που να εξασφαλίζουν την απαιτούμενη βιοποικιλότητα. Όπου είναι δυνατό θα πρέπει να υποστηρίζεται η βλάστηση με τις κατάλληλες λιπάνσεις.
3. Καθορισμός του αριθμού των ζώων με αυστηρότητα και ανάλογα με την εκάστοτε βοσκοϊκανότητα του βοσκοτόπου.

Τέλος προτείνονται **μέτρα ελέγχου της διάβρωσης**:

1. Συνεχής παρακολούθηση των διαβρώσεων και άμεση εφαρμογή κατά περίπτωση μέτρων προστασίας.
2. Καθορισμός των γεωργικών ή δασικών περιοχών με μικρό βαθμό αναγέννησης της βλάστησης στο τέλος χειμώνα και άμεση δενδροφύτευση ή αναχλόαση με αγρωστώδη ή ψυχανθή.
3. Εγκατάσταση πέντε (5) αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης των εδαφών σε επιλεγμένες αντιπροσωπευτικές λεκάνες απορροής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ:

SWOT Analysis

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

ΔΥΝΑΤΗΜΕΤΑ

- ✓ Εκτεταμένο οδικό δίκτυο
- ✓ Η διαμόρφωση του εδάφους διευκολύνει την διάνοιξη και συντήρηση του οδικού δικτύου
- ✓ Η ύπαρξη σιδηροδρομικού δικτύου
- ✓ Η νέα(ανακατασκευασμένη) σιδηροδρομική γραμμή Λιμάνι Κατακόλου-Αρχαία Ολυμπία
- ✓ Η ύπαρξη σιδηροδρομικής υποδομής(έστω και απαρχαιωμένης μη λειτουργικής) που συνδέει Καβάσιλα με Κυλλήνη
- ✓ Η ύπαρξη των λιμένων Κατακόλου-Κυλλήνης

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Η δημιουργία νέων υποδομών και η βελτίωση των υφιστάμενων θα ενισχύσει σημαντικά την προσβασιμότητα και ανάπτυξη:
 - Νέος πολιτικός αερολιμένας στην Ανδραβίδα
 - Η Ιόνια Οδός και ο Δυτικός Αυτοκινητόδρομος(ή Δυτική Οδός Πελοποννήσου)
 - Έργα αναβάθμισης του υφιστάμενου οδικού δικτύου
 - Έργα αναβάθμισης και διασύνδεσης των λιμένων
- ✓ Η επερχόμενη απελευθέρωση της σιδηροδρομικής αγοράς δημιουργεί ευκαιρίες εμπορικής εκμετάλλευσης του τοπικού δικτύου

ΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Σημαντικό μέρος του οδικού δικτύου βρίσκεται σε μέτρια έως κακή κατάσταση, με υψηλό βαθμό επικινδυνότητας
- ✓ Το σιδηροδρομικό δίκτυο(υποδομές και εξυπηρέτηση) είναι απαρχαιωμένο και ανεπαρκές
- ✓ Απουσία πολιτικού αερολιμένα στον νομό

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Καθυστερήσεις στην δημιουργία των νέων υποδομών:
 - Θα παρατείνουν τον οικονομικό μαρασμό και την οικονομική μετανάστευση
 - Θα δράσουν ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων
 - Θα καταστήσουν πολλές επιχειρηματικές και νομαρχιακές/δημοτικές πρωτοβουλίες μη βιώσιμες

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ**

- ✓ Πλούσιο φυσικό περιβάλλον που συνδυάζει κατάφυτα βουνά και πεδιάδες, ποτάμια, λίμνες, λιμνοθάλασσες, μεγάλη ακτογραμμή και παραλίες
- ✓ Πλούσια πανίδα, χλωρίδα και υδροβιότοποι προστατευόμενοι από διεθνείς συνθήκες
- ✓ Ονομαστές ιαματικές πηγές
- ✓ Εγκατάσταση συστημάτων ελέγχου υδάτινων πόρων στα φράγματα Πηνειού και Αλφειού

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Εκτεταμένες ζημιές από πυρκαγιές
- ✓ Εμφάνιση έντονης σχετικά σεισμικής δραστηριότητας
- ✓ Υπερεκμετάλλευση της γης, νιτροτύπανση και υποβάθμιση των υπόγειων υδάτων
- ✓ Αυθαίρετη δόμηση απουσία δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης
- ✓ Ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις
- ✓ Κόστος συντήρησης αντιπλημμυρικών έργων
- ✓ Διαχείριση των απορριμμάτων(έλλειψη ΧΥΤΑ)
- ✓ Διαχείριση των γεωργικών και βιομηχανικών αποβλήτων
- ✓ Απουσία οικολογικής συνείδησης στους πολίτες

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Ολοκληρωμένος χωροταξικός σχεδιασμός
- ✓ Σχεδιασμός για την διαχείριση και αξιοποίηση της παράκτιας ζώνης
- ✓ Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση του ορεινού φυσικού πλούτου και οικισμών
- ✓ Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση των ποταμών και λιμνών
- ✓ Ενίσχυση των υποδομών παρακολούθησης και διαχείρισης της ποιότητας του εδάφους, των δασών και των υδάτινων πόρων
- ✓ Σχεδιασμός για την αποκατάσταση των γεωργικών εδαφών και υδάτινων πόρων
- ✓ Ανάπτυξη οικολογικών τρόπων διαχείρισης των οικιακών, γεωργικών και βιομηχανικών λυμάτων

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Επιδείνωση των οικολογικών προβλημάτων με ρυθμούς γρηγορότερους από την υλοποίηση προγραμμάτων προστασίας και αποκατάστασης
- ✓ Κίνδυνος διάβρωσης καμένων εδαφών από βροχές και πλημμύρες
- ✓ Η σταδιακή υποβάθμιση γαιών, δασών , υδάτων, παράκτιων περιοχών απειλεί το γεωργικό και τουριστικό εισόδημα
- ✓ Περαιτέρω αλόγιστη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη(ενοικιαζόμενα δωμάτια, κτλ)
- ✓ Καθυστερήσεις στη ανάληψη δράσεων καθιστούν το μελλοντικό κόστος αποκατάστασης απαγορευτικό

ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ισχυρή αγροτική παράδοση και κουλτούρα
- ✓ Πλεονεκτική εδαφική διαμόρφωση και κλιματικές συνθήκες
- ✓ Μεγάλο αρδευτικό δίκτυο
- ✓ Παραγωγή πλήθους προϊόντων που ταυτίζονται με την περιοχή και την χαρακτηρισίζουσιν
- ✓ Μεγάλες εξαγωγικές δυνατότητες

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Σημαντική μείωση παραγωγικού δυναμικού(φυτικού, ζωικού) από καταστροφικές πυρκαγιές
- ✓ Υπερεκμετάλλευση της γης, νιτρορύπανση και υποβάθμιση των υπόγειων υδάτων
- ✓ Ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις
- ✓ Υψηλό κόστος συντήρησης αρδευτικού δικτύου
- ✓ Κατακερματισμός του γεωργικού κλήρου
- ✓ Χαμηλό επίπεδο κατάρτισης και χρήσεων νέων τεχνολογικών μέσων(εργαλείων και μεθόδων)
- ✓ Απουσία καινοτόμων ιδεών και πρακτικών
- ✓ Χαμηλό επίπεδο οργάνωσης παραγωγών
- ✓ Χαμηλή προστιθέμενη αξία του προϊόντος
- ✓ Απουσία υποδομών εμπορίας και διακίνησης

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Προϋποθέσεις αγροτουριστικής ανάπτυξης
- ✓ Ενθάρρυνση καλλιέργειας προϊόντων υψηλής ζήτησης και αξίας(βιολογικές και θερμοκηπιακές καλλιέργειας, ενεργειακά φυτά κτλ)
- ✓ Βελτίωση του επιπέδου κατάρτισης των αγροτών
- ✓ Δημιουργία υποδομών ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων και καλλιεργειών
- ✓ Κατοχύρωση προϊόντων ΠΟΠ
- ✓ Ενθάρρυνση δημιουργίας ομάδων παραγωγών
- ✓ Δημιουργία υποδομών εμπορίας και διακίνησης
- ✓ Ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών για την ενθάρρυνση χρήσης μεθόδων γεωργίας ακριβείας
- ✓ Βελτίωση εξαγωγικότητας σε διεθνείς αγορές
- ✓ Δυνατότητα ενισχύσεων από Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων και Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η σταδιακή υποβάθμιση γαιών και υδάτων απειλεί το γεωργικό εισόδημα
- ✓ Καθυστερήσεις στην ανάληψη δράσεων καθιστούν το μελλοντικό κόστος αποκατάστασης απαγορευτικό
- ✓ Η χαμηλή επιχειρηματικότητα δρα ανασταλτικά στη δημιουργία μονάδων τυποποίησης και παραγωγής προϊόντων προστιθέμενης αξίας
- ✓ Η αδυναμία/καθυστέρηση δημιουργίας ομάδων παραγωγών θα έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω συρρίκνωση αγροτικών εισοδημάτων

ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ**

- ✓ Χαμηλά επίπεδα αστικοποίησης
- ✓ Γεωργική διασπορά πληθυσμού
- ✓ Διατήρηση μεσοαστικού χρώματος παλαιότερων εποχών από την ύπαρξη πολλών νεοκλασικών κτιρίων(ιδιαίτερα στον Πύργο)
- ✓ Ορθολογική και ήπια αστική δόμηση στην Αμαλιάδα(ρυμοτομία, χαμηλά κτίρια, περιοχές πρασίνου, περιπάτου και αναψυχής)

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Η διπολική αστική ανάπτυξη και γεωγραφική διασπορά αυξάνει το κόστος υποδομών για την εξυπηρέτηση των πολιτών
- ✓ Έλλειψη γενικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού
- ✓ Μειονεκτική ρυμοτομία, έλλειψη χώρων πρασίνου και ανάπτυξης, κυκλοφοριακό πρόβλημα στον Πύργο

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Η δημιουργία ολοκληρωμένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού θα δημιουργήσει προϋποθέσεις επιχειρηματικής ανάπτυξης και θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής
- ✓ Συνένωση των δύο αστικών πόλων και δημιουργία ενιαίου αστικού ιστού
- ✓ Η αναπαλαίωση εγκαταλελειμμένων διατηρητέων κτιρίων καθώς και η δημιουργία χώρων πρασίνου και αναψυχής(ιδιαίτερα στον Πύργο) θα ενισχύσει την ελκυστικότητα των αστικών περιοχών
- ✓ Η ανάπτυξη ψηφιακών και διαδικτυακών υπηρεσιών από τους φορείς του νομού θα δώσει την δυνατότητα αποτελεσματικής εξυπηρέτησης πολιτών και επιχειρήσεων σε χαμηλό κόστος

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Καθυστερήσεις στην δημιουργία ολοκληρωμένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού θα συνεισφέρουν αρνητικά:
 - Στην ποιότητα ζωής
 - Στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων
 - Στη εσωτερική μετανάστευση
 - Στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ισχυρός κοινωνικός ιστός κυρίως λόγω της περιορισμένης αστικοποίησης του πληθυσμού
- ✓ Ύπαρξη οικονομικών μεταναστών οι οποίοι ενισχύουν την εμπορική ζωή της περιοχής

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Χαμηλοί δείκτες οικονομικής ευημερίας
- ✓ Υψηλή εσωτερική μετανάστευση
- ✓ Υψηλά ποσοστά μειονοτήτων με χαμηλά επίπεδα κοινωνικής ένταξης
- ✓ Υψηλά επίπεδα αναλφαριθμητισμού(αφορά κυρίως στις μειονότητες)
- ✓ Χαμηλό επίπεδο μόρφωσης στον αγροτικό χώρο
- ✓ Υψηλή ανεργία
- ✓ Καταστροφή πληθώρας μικρών αγροτικών κοινοτήτων από πυρκαγιές

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Η κοινωνική ένταξη των μειονοτήτων θα συνεισφέρει θετικά:
 - Στην διαθεσιμότητα δεξιοτήτων
 - Στο μέσο εισόδημα
 - Στη επιχειρηματικότητα
 - Στην ευημερία του τόπου
- ✓ Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της προσβασιμότητας θα συνεισφέρει θετικά:
 - Στην αντιστροφή της εσωτερικής μετανάστευσης
 - Στην βελτίωση των δεικτών ευημερίας
- ✓ Δυνατότητα ενισχύσεων από το Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων και Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η διεύρυνση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων από την αδυναμία κοινωνικής ένταξης των μειονοτήτων
- ✓ Επιδείνωση της εσωτερικής μετανάστευσης λόγω:
 - Της μη αντιστροφής του επιχειρηματικού κλίματος
 - Της συρρίκνωσης των αγροτικών εισοδημάτων
 - Της καταστροφής μικρών αγροτικών κοινοτήτων και οικονομιών από τις πυρκαγιές

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ισχυρή πολιτισμική ταυτότητα
- ✓ Πλήθος επισκέψιμων μνημείων
- ✓ Παγκόσμια αναγνωσιμότητα της Αρχαίας Ολυμπίας
- ✓ Πληθώρα και ποικιλία πολιτιστικών δρώμενων
- ✓ Λειτουργία του Διεθνούς Ινστιτούτου Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας «ΣΩΣΙΠΟΛΗΣ»

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Διασπορά δράσεων και έλλειψη συντονισμού
- ✓ Χαμηλή προσβασιμότητα μνημείων
- ✓ Χαμηλή προβολή μνημείων(πλην Αρχαίας Ολυμπίας) και πολιτισμικών εκδηλώσεων

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Ο καλός σχεδιασμός για την προβολή και προώθηση του Πολιτισμικού Κεφαλαίου της Ηλείας θα έχει πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα στον τουρισμό και την οικονομία
- ✓ Στοχευμένες ενέργειες δικτύωσης θα συνεισφέρουν ουσιαστικά στην σωστή προβολή και προώθηση του Πολιτισμικού Κεφαλαίου
- ✓ Ο κεντρικός συντονισμός τοπικών εκδηλώσεων δύναται να μεγιστοποιήσει το αποτέλεσμα των επιμέρους εκδηλώσεων
- ✓ Εκμετάλλευση πρωτοκόλλου συνεργασίας με Ν.Α. Δυτικής Ελλάδας και Ιταλίας για την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς(INTERREG III)

ΑΠΕΛΕΞ

- ✓ Η μη ορθολογική τουριστική ανάπτυξη ενδέχεται να υποβαθμίσει την πολιτισμική ταυτότητα της περιοχής
- ✓ Οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου(ΖΟΕ) προκαλούν πολεοδομικούς περιορισμούς

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ελκυστικός τουριστικός προορισμός λόγω του πολιτισμικού κεφαλαίου και του φυσικού πλούτου
- ✓ Διεθνώς αναγνωρίσιμη πολιτισμική ταυτότητα
- ✓ Παραδοσιακή αγροτική οικονομία

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Έλλειψη τουριστικής κουλτούρας και υποδομών
- ✓ Η ύπαρξη μεγάλου πεδίου βολής της Π.Α.
- ✓ Σημαντική συρρίκνωση του φυσικού και δασικού πλούτου από τις πυρκαγιές
- ✓ Μειονεκτική οδική και σιδηροδρομική προσβασιμότητα και απουσία πολιτικού αεροδρομίου
- ✓ Μικρή τουριστική σεζόν
- ✓ Έλλειψη σε ειδικευμένο προσωπικό τουριστικών μονάδων
- ✓ Χαμηλή τουριστική προβολή του νομού
- ✓ Χαμηλός αριθμός διανυκτερεύσεων συγκριτικά με υψηλή επισκεψιμότητα(κυρίως Αρχαίας Ολυμπίας)

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Ο σχεδιασμός εναλλακτικής τουριστικής πρότασης
- ✓ Οι εκτεταμένες και τουριστικά ανεκμετάλλευτες παραλίες προσφέρονται για ήπια και ορθολογική τουριστική ανάπτυξη
- ✓ Ο συνδυασμός ορεινών χωριών, ποταμών, λιμνών και αγροτικής οικονομίας δημιουργούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ορεινού τουρισμού και αγροτουρισμού πέραν της τουριστικής σεζόν
- ✓ Η πληθυσμιακή αποκέντρωση και διασπορά δημιουργούν ευσίωνες συνθήκες εύρεσης προσωπικού τουριστικών μονάδων
- ✓ Η βελτίωση της προσπελασιμότητας θα καταστήσει την Ηλεία ελκυστικότερο προορισμό

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η έλλειψη ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού
- ✓ Αυθαίρετη δόμηση και υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
- ✓ Αδυναμία εκμετάλλευσης της πανελλαδικής αύξησης στην τουριστική κίνηση κατά τα τελευταία έτη(παρά τη συσχέτιση με τους Ολυμπιακούς Αγώνες)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ**ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ**

- ✓ Ύπαρξη ολοκληρωμένων δικτύων ηλεκτροδότησης και ύδρευσης
- ✓ Ύπαρξη εκτεταμένου δικτύου περιφερειακών κέντρων υγείας(5) στο νομό
- ✓ Ύπαρξη τριών νοσοκομείων στο νομό
- ✓ Λειτουργία προγραμμάτων πρόνοιας υπό την Ν.Α. Ηλείας
- ✓ Ύπαρξη μονάδων κοινωνικής φροντίδας και μέριμνας στην περιοχή(ΚΕΠΕΠ, φιλανθρωπικά ιδρύματα, Εκκλησιαστικά ιδρύματα)
- ✓ Ύπαρξη αρτίως εξοπλισμένου ιδιωτικού διαγνωστικού και θεραπευτικού κέντρου

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Σχεδιασμός και υλοποίηση εναλλακτικών οικολογικών προτάσεων διαχείρισης απορριμμάτων
- ✓ Προώθηση λύσεων παραγωγής ενέργειας/θερμότητας από ανανεώσιμες πηγές καθώς επίσης και από γεωργικά απόβλητα(π.χ. ελαιουργίας)

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Βασικές ελλείψεις προσωπικού και εξοπλισμού και στα τρία νοσοκομεία του Νομού και απουσία μονάδων εντατικής θεραπείας και εμφραγμάτων
- ✓ Χαμηλή αναλογία ιατρών και ιατρικού προσωπικού ανά πληθυσμιακή μονάδα
- ✓ Περιορισμένης κλίμακας ιδιωτική πρωτοβουλία στον τομέα νοσοκομειακής περίθαλψης
- ✓ Απουσία υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η αυθαίρετη δόμηση σε παράκτια, παραποτάμια και παραλίμνια ζώνη απουσία δικτύων αποχέτευσης αποτελεί απειλή για την ποιότητα των υδάτων και τη δημόσια υγεία
- ✓ Η απουσία ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης απορριμμάτων και λυμάτων υποβαθμίζει ταχύτατα την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και τις προοπτικές ανάπτυξης

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Δημιουργία κόμβων και υποδομής ευρυζωνικών δικτύων από τον ΟΤΕ
- ✓ Καταγράφεται σημαντική αύξηση στην χρήση Η/Υ και Internet κατά τα τελευταία χρόνια

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Χαμηλή χρήση Η/Υ, Internet και ευζωνικών υπηρεσιών(κάτω του εθνικού μέσου όρου)
- ✓ Χαμηλό επίπεδο υποδομών ΤΠΕ
- ✓ Χαμηλό επίπεδο διασύνδεσης και χρήσης του διαδικτύου από δημόσιους φορείς και υπηρεσίες
- ✓ Απουσία φορέα σχεδιασμού και προώθησης ζητημάτων ΤΠΕ σε τοπικό επίπεδο
- ✓ Περιορισμένο διαδικτυακό περιεχόμενο ενημέρωσης, παροχής υπηρεσιών, προβολής και προώθησης

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Δημιουργία μητροπολιτικών δικτύων
- ✓ Δημιουργία φορέα σχεδιασμού και προώθησης ζητημάτων ΤΠΕ σε τοπικό επίπεδο
- ✓ Η τεχνολογική αναβάθμιση υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης και η χρήση ψηφιακών μέσων στις συναλλαγές με πολίτες και επιχειρήσεις θα ενθαρρύνει την δημόσια χρήση νέων τεχνολογιών
- ✓ Ενίσχυση των υποδομών παρακολούθησης και διαχείρισης της ποιότητας του εδάφους, των δασών και των υδάτινων πόρων
- ✓ Ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών για την ενθάρρυνση χρήσης μεθόδων γεωργίας ακριβείας

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η απουσία σχεδιασμού υποδομών ΤΠΕ σε τοπικό επίπεδο δύναται να οδηγήσει στην κατασπατάληση κοινοτικών, εθνικών και τοπικών πόρων χωρίς τη επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο κατάρτισης και χρήσης νέων μέσων:
 - Αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα
 - Απειλεί σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού με περιθωριοποίηση
 - Απειλεί υφιστάμενες επιχειρήσεις με οικονομικό μαρασμό

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Υλοποίηση καινοτόμων ιδεών στο χώρο του πολιτισμού
 - Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου για παιδιά και νέους
 - ΣΩΠΟΛΙΣ: Διεθνές Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Απουσία καινοτόμων πρωτοβουλιών σε ερευνητικό, εκπαιδευτικό ή επιχειρηματικό επίπεδο
- ✓ Απουσία άυλων κινήτρων για καινοτόμες πρωτοβουλίες
- ✓ Απουσία απαιτούμενης εκπαίδευσης, παιδείας και κουλτούρας

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Δημιουργία κεντρικού φορέα προώθησης έρευνας και καινοτομίας με ουσιαστικό ρόλο και πόρους
- ✓ Προώθηση, ανάπτυξη και προβολή καινοτόμων λύσεων σε:
 - Γεωργικές εκμεταλλεύσεις
 - Παρακολούθηση και διαχείριση περιβαλλοντικών πόρων
 - Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
 - Διαχείριση και προβολή πολιτισμικού κεφαλαίου
- ✓ Ανάπτυξη προγραμμάτων προβολής και διάχυσης των αποτελεσμάτων καινοτόμων λύσεων

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η απουσία κουλτούρας και δράσεων καινοτομίας αποτελεί απειλή για την:
 - Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων
 - Οικονομική ευημερία της περιοχής
 - Εξέλιξη των τοπικών κοινωνιών

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ**

- ✓ Ύπαρξη πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας υπό την αιγίδα της Ν.Α. Ηλείας(ΗΛΕΙΑΚΗ Α.Ε.), του Εμπορικού Επιμελητηρίου και των Δήμων
- ✓ Σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα αγροτικών προϊόντων των μεταποιητικών μονάδων

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Κυρίαρχη αγροτική οικονομία παραδοσιακού τύπου
- ✓ Περιορισμένη μεταποίηση(κάτω του εθνικού μέσου όρου)
- ✓ Περιορισμένο εμπόριο και υπηρεσίες(κάτω του εθνικού μέσου όρου)
- ✓ Χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικότητας
- ✓ Υψηλή γραφειοκρατία και ανελαστικότητα δημόσιων φορέων
- ✓ Αναξιοπιστία πρωτοβουλιών και δεσμεύσεων φορέων του δημοσίου
- ✓ Ανεπάρκεια καταρτισμένου στελεχιακού δυναμικού
- ✓ Έλλειψη σε μεγάλες επιχειρηματικές επενδύσεις
- ✓ Μειονεκτική προσβασιμότητα

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Δημιουργία κεντρικού φορέα προώθησης έρευνας και καινοτομίας με ουσιαστικό ρόλο και πόρους
- ✓ Ανάπτυξη προγραμμάτων προβολής νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματιών
- ✓ Μετάλλαξη υφιστάμενων πρωτοβουλιών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε δυναμικούς φορείς ανάπτυξης
- ✓ Αξιοποίηση κινήτρων Αναπτυξιακού Νόμου και ΕΣΠΑ για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η αδυναμία προσέλκυσης μεγάλων επενδύσεων
- ✓ Η απουσία κουλτούρας καινοτομίας
- ✓ Η αδυναμία προσέλκυσης καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού και η απώλεια υφιστάμενου λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης προς τα μεγάλα αστικά κέντρα
- ✓ Η γήρανση του πληθυσμού

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Λειτουργία τμημάτων ΤΕΙ:
 - Πληροφορικής στη Διοίκηση και Οικονομία στην Αμαλιάδα
 - Πληροφορικής και ΜΜΕ στον Πύργο
 - Μουσειολογίας στον Πύργο
- ✓ Λειτουργία 4 Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης με ευρύ διδακτικό αντικείμενο
- ✓ Λειτουργία κέντρου κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες(ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ)

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Ενθάρρυνση συνεργασιών τοπικών τμημάτων ΤΕΙ με επιχειρήσεις και ΟΤΑ
- ✓ Μελέτη των τοπικών αναγκών σε δεξιότητες και κατάρτιση καθώς και δημιουργία σχεδίου κάλυψης των αναγκών
- ✓ Διερεύνηση δυνατοτήτων δημιουργίας μη δημοσίου πανεπιστημίου(ή/και επαγγελματικών ινστιτούτων) με πρωτοβουλία των τοπικών φορέων ή ακόμη και ιδιωτών

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Υψηλό ποσοστό αναλφαριθμητισμού
- ✓ Χαμηλό ποσοστό πληθυσμού με Δευτεροβάθμια(Λυκειακή), Ανώτερη και Ανώτατη εκπαίδευση
- ✓ Υψηλό ποσοστό μειονοτήτων με χαμηλό επίπεδο κοινωνικής ένταξης
- ✓ Αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων που διαθέτει η τοπική αγορά και αυτών που απαιτούνται από τις επιχειρήσεις και την νέα οικονομία

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Η αδυναμία ανάληψης δράσεων σε τοπικό επίπεδο και η διεκδίκηση/αναμονή δράσης από το κεντρικό κράτος θα έχει ως αποτέλεσμα την παράταση των προβλημάτων και ελλείψεων
- ✓ Η έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού αποτελεί ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων και την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας

ΣΥΝΟΨΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ισχυρή, πολυποικίλη και αναγνωρίσιμη πολιτισμική θεματολογία
- ✓ Πλούσιο φυσικό κάλλος με αξιοσημείωτη ποικιλία
- ✓ Δεσπόζουσα αγροτική οικονομία και παραγωγή αγροτικών προϊόντων που χαρακτηρίζουν την περιοχή
- ✓ Πληθυσμιακή διασπορά

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Μειονεκτική προσπελασιμότητα
- ✓ Χαμηλή επιχειρηματικότητα
- ✓ Ελλειπείς τεχνολογικές υποδομές
- ✓ Ελλειπείς τουριστικές υποδομές και οργάνωση
- ✓ Φθίνουσα αγροτικά εισοδήματα
- ✓ Χαμηλό επίπεδο κατάρτισης εργατικού δυναμικού και υψηλή ανεργία
- ✓ Πληθυσμιακή διασπορά

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- ✓ Ανάπτυξη εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος και αναγνωρίσιμης τουριστικής ταυτότητας
- ✓ Βελτίωση του αγροτικού προϊόντος και επαναπροσδιορισμός στις εγχώριες και διεθνείς αγορές
- ✓ Ενίσχυση και προώθηση Ηλειακής πολιτισμικής ταυτότητας
- ✓ Εντοπισμός, ιεράρχηση και βελτίωση κρίσιμων υποδομών
- ✓ Δυνατότητα χρηματοδότησης από το ΠΕΠ
- ✓ Δυνατότητα επιπρόσθετων ενισχύσεων από το Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων καθώς και από Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Καθυστέρηση στη λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και αναγέννηση του φυσικού περιβάλλοντος
- ✓ Σταδιακή υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
- ✓ Μεγάλη εξάρτηση από την φθίνουσα αγροτική οικονομία συνδυαζόμενη με την απουσία στρατηγικής κατεύθυνσης
- ✓ Απουσία ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού
- ✓ Εσωτερική μετανάστευση Ηλείων προς μεγάλα αστικά κέντρα και γήρανση του τοπικού πληθυσμού
- ✓ Καθυστερήσεις στην κατάρτιση, έγκριση, υλοποίηση και εκμεταλλεύσεις του ΕΣΠΑ
- ✓ Αδυναμία στην διαχείριση έργων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Ε.1 Αναπτυξιακό όραμα Νομού Ηλείας

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης με τα πλεονεκτήματα, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές στη περιοχή του Νομού Ηλείας, οδηγεί στη δόμηση και διατύπωση του αναπτυξιακού οράματος. Βάσει αυτού διαμορφώνονται οι κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη στην Ηλεία τα επόμενα χρόνια. Το αναπτυξιακό όραμα επομένως, είναι το ακόλουθο:

Η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής της Ηλείας κατά τρόπο που θα καταστήσει το νομό παράδειγμα αειφορίας και πόλο έλξης ιδιωτικών επενδύσεων με απόλυτο σεβασμό στην ιδιαίτερη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά

Για την υλοποίηση του οράματος του Νομού Ηλείας, είναι απαραίτητη η κατάρτιση στρατηγικών στόχων. Με βάση το όραμα η αποστολή του νομού που πρέπει να εκπληρωθεί, είναι η ακόλουθη:

- ✓ *Η μελέτη και προτεραιοποίηση των αναγκών, ο κεντρικός σχεδιασμός, η έγκαιρη δρομολόγηση και αποτελεσματική υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος και των στόχων του νομού*
- ✓ *Ο αποτελεσματικός συντονισμός των ενεργειών και δράσεων των λοιπών φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης*
- ✓ *Η έγκαιρη αποκατάσταση των ζημιών από την πύρινη λαίλαπα*
- ✓ *Η διεκδίκηση των απαιτούμενων αναπτυξιακών και θεσμικών παρεμβάσεων και δράσεων από τα όργανα της κεντρικής κυβέρνησης*
- ✓ *Η διασφάλιση των απαιτούμενων επενδυτικών πόρων*

- ✓ *Η βελτίωση στην ποιότητα και τους χρόνους εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων*
- ✓ *Η ίδρυση ενός κεντρικού φορέα με την συμμετοχή της Αυτοδιοίκησης για τον συντονισμό και υλοποίηση όλων των δράσεων*

Οι στρατηγικοί στόχοι που θα αποτελέσουν το όχημα για την επίτευξη του οράματος και της εκπλήρωσης της αποστολής, αναλύονται ακολούθως ανά τομέα:

Πολιτισμός

Αποτελεί έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες στήριξης της στρατηγικής. Προσδίδει στην περιοχή της Ηλείας παγκόσμια αναγνωρισιμότητα, παρέχει σημαντικά ερείσματα ανάπτυξης και είναι στοιχείο άμεσα αξιοποιήσιμο. Η επένδυση στα πολιτιστικά στοιχεία του Νομού Ηλείας δημιουργεί άμεσες συνέργιες και επηρεάζει θετικά την ανάπτυξη του τουρισμού και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Φυσικό περιβάλλον

Αποτελεί τον βασικό πυλώνα στήριξης της στρατηγικής. Χαρακτηρίζεται συνολικά ως ισχυρό και αξιοποιήσιμο πλεονέκτημα της περιοχής, απειλείται ωστόσο σοβαρά από την άναρχη οικιστική ανάπτυξη, την αγροτική υπερεκμετάλλευση και την παρεπόμενη υποβάθμιση του εδάφους και των υδάτινων πόρων. Η επένδυση στο φυσικό περιβάλλον του Νομού Ηλείας δημιουργεί άμεσες συνέργιες και επηρεάζει θετικά την ανάπτυξη του τουρισμού, της αγροτικής οικονομίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η ισχυροποίηση του συγκεκριμένου πυλώνα, υπό το πρίσμα των καταστροφικών πυρκαγιών που έπληξαν το νομό το καλοκαίρι του 2007.

Διαχειριστική επάρκεια

Αποτελεί το θεμέλιο λίθο του οικοδομήματος για την ανάπτυξη της περιοχής. Η δυνατότητα που παρέχεται στο Νομό Ηλείας να αξιοποιεί πλεονεκτήματα και ευκαιρίες, εξαρτάται άμεσα από την επάρκεια και αποτελεσματικότητα διαχείρισης του φορέα. Η επένδυση σε δεξιότητες, μεθόδους και εργαλεία διαχείρισης είναι

μείζονος σημασίας για την επίτευξη του οράματος και την εκπλήρωση της αποστολής του φορέα.

Αγροτική οικονομία

Η αγροτική οικονομία είναι ο κύριος χώρος δραστηριοποίησης και η σημαντικότερη πηγή εισοδήματος του νομού. Η αγροτική παράδοση της περιοχής, οι ευνοϊκές συνθήκες καλλιέργειας και η ταύτιση του τόπου με συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα, παρέχουν στην περιοχή ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα. Αντιθέτως, η υπερεκμετάλλευση των γαιών και υδάτων, το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης και μόρφωσης των αγροτών, η δυσχερής προσπελασιμότητα και η έλλειψη υποδομών τυποποίησης, εμπορίας και διακίνησης αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες και δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του κλάδου. Η επένδυση στην αγροτική οικονομία του Νομού Ηλείας πρέπει να έχει ως στόχο την εκμετάλλευση των φυσικών της πλεονεκτημάτων και την εξάλειψη των αδυναμιών. Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας δημιουργεί άμεσες συνέργιες και επηρεάζει θετικά την ανάπτυξη του τουρισμού και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Τουρισμός

Ο τουρισμός αποτελεί μεσο-μακροπρόθεσμα τον σημαντικότερο μοχλό ανάπτυξης για το Νομό Ηλείας. Αντλεί ισχυρά πλεονεκτήματα από τα πολιτιστικά στοιχεία, το φυσικό περιβάλλον και την αγροτική παράδοση της περιοχής ενώ παράλληλα υπονομεύεται από την κακή προσπελασιμότητα, τις ανεπαρκείς τουριστικές υποδομές και την ανεπαρκή περιβαλλοντική διαχείριση. Η επένδυση στο ανεκμετάλλευτο τουριστικό δυναμικό του Νομού Ηλείας πρέπει να έχει ως στόχο την εκμετάλλευση των φυσικών πλεονεκτημάτων και την εξάλειψη των αδυναμιών. Η ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργεί άμεσες συνέργιες με τη αγροτική οικονομία και θα επηρεάσει θετικά τα εισοδήματα και την ποιότητα ζωής.

Επενδυτικό κλίμα

Το καλό επενδυτικό κλίμα παίζει πρωταρχικό ρόλο στην τοπική ανάπτυξη και ειδικότερα στην ανάπτυξη των βασικών στρατηγικών αξόνων της αγροτικής οικονομίας και του τουρισμού. Στοχευμένες ενέργειες για τη βελτίωση του

επενδυτικού κλίματος θα αυξήσουν την ελκυστικότητα της τοπικής οικονομίας, θα προσελκύσουν ιδιωτικά κεφάλαια (Ελληνικά και ξένα) και θα συνεισφέρουν θετικά στα τοπικά εισοδήματα και την ποιότητα ζωής.

Ποιότητα ζωής

Αποτελεί άμεσο και έμμεσο στρατηγικό στόχο. Ως άμεσος στρατηγικός στόχος, δύναται να επιτευχθεί μέσα από επενδύσεις στο κοινωνικό περιβάλλον και τις υποδομές (πχ. αστικό περιβάλλον, μεταφορές, υγεία, ύδρευση, εκπαίδευση κλπ). Ως έμμεσος στρατηγικός στόχος, επιτυγχάνεται μέσω της επίτευξης των υπόλοιπων στρατηγικών στόχων (πολιτισμός, φυσικό περιβάλλον, αγροτική οικονομία, τουρισμός). Η βελτίωση στην ποιότητα ζωής είναι το τελικό ζητούμενο αλλά ταυτόχρονα και η προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Ε.2 Επιχειρησιακός προγραμματισμός

Για την επίτευξη του οράματος, της αποστολής και των στόχων του Νομού Ηλείας, είναι απαραίτητη η κατάρτιση στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης. Για την διαμόρφωση του **στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης** πρέπει να δοθεί βάση:

- Στο χρηματοδοτικό πλαίσιο και στο σύνολο δυνατοτήτων άντλησης πόρων.
- Στο θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου είναι υποχρεωμένος να κινηθεί ο αναπτυξιακός σχεδιασμός και οι διαδικασίες υλοποίησης του.
- Στην προώθηση των συμπράξεων μεταξύ Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα
- Στην προσέλκυση αμιγώς ιδιωτικών κεφαλαίων σε μεγάλες επενδύσεις στον Νομό Ηλείας.

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω προκύπτουν οι αντίστοιχες προτάσεις για:

- Συγκεκριμένες ενέργειες που θα αξιοποιήσουν τα θετικά στοιχεία του θεσμικού πλαισίου.
- Διαμόρφωση του κατάλληλου οργανωτικού σχήματος των φορέων υλοποίησης της αναπτυξιακής στρατηγικής του νομού.

Η εξειδίκευση της αναπτυξιακής στρατηγικής του Νομού Ηλείας βασίζεται στις αναλύσεις και στα συμπεράσματα του Κεφαλαίου Γ (ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης) και ειδικότερα στην ανάλυση των αναπτυξιακών προοπτικών και προβλημάτων του νομού ανά θεματική ενότητα. Το κεφάλαιο που γίνεται αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης έχει σαν σκοπό τη λεπτομερή καταγραφή της στην Ηλεία, ως προς τους αξιοποιήσιμους πόρους της, τις υποδομές, καθώς και τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Με βάση τα συμπεράσματα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης δημιουργήθηκε ο πίνακας ανάλυσης (SWOT Analysis) του κεφαλαίου Δ των δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών-προοπτικών και απειλών-κινδύνων.

Με βάση τα παραπάνω διαγνωστικά συμπεράσματα καθορίστηκαν οι στρατηγικές δράσεις ανάπτυξης, οι οποίες ταυτίζονται με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του νομού. Οι αναπτυξιακές δράσεις συσχετίζονται με τις δεδομένες θεματικές ενότητες πάνω στις οποίες εξειδικεύτηκε η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Η ένταξη των προτεινόμενων αναπτυξιακών δράσεων ανά άξονα του Δ' ΚΠΣ γίνεται με τρόπο, ώστε το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης που προκύπτει, να χρησιμεύσει περισσότερο ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου.

Ειδικότερα, τόσο οι πέντε θεματικές προτεραιότητες όσο και οι πέντε χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ δίνουν κατευθύνσεις για τους τομείς που πρέπει να κινηθεί ο Νομός Ηλείας, προκειμένου να συμβαδίζει με τις επιδιώξεις και τους στόχους της ΕΕ και της Ελλάδας για το Δ' ΚΠΣ, καθώς και να υλοποιήσει και τους δικούς του στόχους. Οι στόχοι αυτοί υλοποιούνται από το σύνολο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και ιδιαίτερα από τους κοινοτικούς πόρους των τριών Ταμείων: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ).

Τα ΕΠ είναι δομημένα σε τρεις τομείς προτεραιότητας (1,2 και 3) οι οποίοι περιγράφονται παρακάτω, αλλά αξίζει να σημειωθεί ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα ΕΠ δεν περιορίζονται σε ένα τομέα προτεραιότητας, αλλά καλύπτουν ευρύτερες περιοχές παρέμβασης. Ο τρίτος τομέας προτεραιότητας (αποκατάσταση και ανασυγκρότηση πυρόπληκτης Ηλείας) έχει ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επιτυχία των δράσεων των υπόλοιπων δύο τομέων. Οι στόχοι του τρίτου τομέα προτεραιότητας υλοποιούνται με πόρους του κρατικού προϋπολογισμού αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικότερα, αλλά και ειδικότερα από το Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων, το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε., τον ΟΑΕΔ, τον ΠΣΕΑ και τη πρόγραμμα LEADER.

Ε.2.1 Τομέας Προτεραιότητας 1: Αειφόρος ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής

Βασικές επιδιώξεις του συγκεκριμένου τομέα προτεραιότητας αποτελούν: η αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος του Νομού Ηλείας, η ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, η ανάδειξη του πολιτιστικού προϊόντος της περιοχής σε ένα ζωτικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης, η επέκταση της τουριστικής δραστηριότητας, η εύκολη και ασφαλής πρόσβαση σε πολιτιστικά, τουριστικά και εμπορικά κέντρα και η μακροχρόνια υγεία των Ηλείων.

Ειδικότερα, τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν οι παραπάνω επιδιώξεις είναι:

- **Τομεακό ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»**

Το ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος του νομού Ηλείας, ώστε να αποτελέσει υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της περιοχής.

Για την υλοποίηση των δράσεων του συγκεκριμένου ΕΠ διαμορφώθηκαν οι ακόλουθοι Άξονες Προτεραιότητας που θα χρηματοδοτηθούν τόσο από το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) όσο και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ):

- ✓ Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αστικές Μεταφορές – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- ✓ Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων.
- ✓ Πρόληψη και αντιμετώπιση περιβαλλοντικού κινδύνου.
- ✓ Προστασία Εδαφικών Συστημάτων & Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων.
- ✓ Τεχνική Βοήθεια Ταμείου Συνοχής.

Οι επόμενοι Άξονες Προτεραιότητας θα χρηματοδοτηθούν μόνο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ):

- ✓ Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας.
- ✓ Θεσμοί και μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- ✓ Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ.

Όλοι οι παραπάνω Άξονες θα έχουν άμεση εφαρμογή στην Ηλεία, δεδομένου ότι θα συμβάλλουν αποφασιστικά στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής μέσω της σωστής και οργανωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της διατήρησης της ισορροπίας στη φύση.

• Τομεακό ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»

Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών του νομού Ηλείας.

Για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής επιδίωξης διαμορφώνονται συγκεκριμένοι άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, ως εξής:

- Ο 1ος άξονας αφορά στις οδικές μεταφορές-οδικό δίκτυο.
- Ο 2ος άξονας αφορά στις σιδηροδρομικές και συνδυασμένες μεταφορές.
- Ο 3ος άξονας αφορά στις θαλάσσιες μεταφορές και λιμάνια.
- Ο 4ος άξονας αφορά στις αεροπορικές μεταφορές.
- Ο 5ος άξονας αφορά σε οριζόντιες δράσεις προγράμματος συγκοινωνιακών υποδομών ΥΠΕΧΩΔΕ.

Ο 6ος άξονας αφορά σε οριζόντιες δράσεις ΕΠ μεταφορών αρμοδιότητας ΥΜΕ.

Ο 7ος άξονας αφορά σε τεχνική υποστήριξη εφαρμογής του ΕΠ.

Οι τέσσερις πρώτοι άξονες του ΕΤΠΑ επαναλαμβάνονται και στο Ταμείο Συνοχής, το οποίο περιλαμβάνει και δύο επιπλέον άξονες που αφορούν:

Την αστική ανάπτυξη – κατασκευή μετρό.

Τις αστικές συγκοινωνίες.

Μέσω των παραπάνω Αξόνων προτεραιότητας επιτυγχάνεται η βελτίωση των μεταφορικών υποδομών σε όλη τη χώρα, αλλά και ειδικότερα στο νομό Ηλείας. Έτσι, θα προκύψει αισθητή βελτίωση όσον αφορά το χρόνο, το κόστος και την ποιότητα μετακινήσεων ανθρώπων και αγαθών.

Ο Νομός Ηλείας θα εστιάσει στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας, δεδομένου ότι σε αυτή τη χωρική ενότητα ανήκει. Το ΠΕΠ έχει ως στόχο να συμβάλλει στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα και με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της περιφέρειας Δ. Ελλάδας. Ο νομός ανήκει στην κατηγορία του αμιγούς στόχου «Σύγκλισης», δηλαδή θα χρηματοδοτηθεί τόσο από τομεακά ΕΠ όσο και από το ΠΕΠ.

Οι δράσεις του ΠΕΠ για τη Δυτική Ελλάδα συστηματοποιούνται στους ακόλουθους τρεις Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), προκειμένου να επιτευχθεί η συνέργεια τόσο μεταξύ τους όσο και με τις παρεμβάσεις άλλων προγραμμάτων. Το συνολικό ποσό που θα κατανεμηθεί στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος, είναι 552 εκ. ευρώ και αφορά και τους τρεις νομούς της περιφέρειας.

1ος: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Πρόκειται για παρεμβάσεις που αφορούν τις οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι απόλυτα συναφείς με τον Τομέα Προτεραιότητας «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής», αλλά και με τους στόχους της Νομαρχίας Ηλείας, δεδομένου ότι λειτουργούν συνδυαστικά στην κατεύθυνση ενίσχυσης του κοινωνικού και οικονομικού ιστού του νομού.

2ος: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Οι σημαντικότερες παρεμβάσεις του Άξονα είναι:

A. Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, καινοτομία και επιχειρηματικότητα

B. Ψηφιακή Σύγκλιση

Μέσω αυτού του Άξονα θα αναπτυχθούν δράσεις Έρευνας και Ανάπτυξης για το Περιβάλλον, δράσεις ανάδειξης του τουριστικού προϊόντος του Νομού, ενίσχυσης επιχειρήσεων για έργα προστασίας περιβάλλοντος, κ.α.

3ος: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Οι στόχοι του συγκεκριμένου ΑΠ θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω παρεμβάσεων:

A. Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων.

B. Επένδυση στις κοινωνικές υποδομές.

Γ. Αστική και αγροτική αναγέννηση.

Δ. Πολιτισμός.

E. Τουρισμός.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του Νομού τόσο μέσω της ανάπτυξης κοινωνικών υποδομών όσο και μέσω των δράσεων ανάδειξης και προστασίας του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής με συγκεκριμένες στρατηγικές για τον τουρισμό.

E.2.2 Τομέας Προτεραιότητας 2: Ψηφιακή σύγκλιση και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

Η εφαρμογή ολοκληρωμένης «Ψηφιακής Στρατηγικής» για την περίοδο έως το 2013 σε όλο το εύρος της οικονομίας, έχει ως στόχο την ενίσχυση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων του Νομού, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου

τομέα και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Παράλληλα, η εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση, η επιστημονική έρευνα, η τεχνολογία και η καινοτομία σε συνδυασμό με την ανάπτυξη ενός ανθρώπινου δυναμικού που θα δώσει ώθηση στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και θα τονώσει την ανταγωνιστικότητα της χώρας και της περιοχής της Ηλείας ειδικότερα.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, θα επιδιωχθεί η κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής και η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας για την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης, ώστε να επιτευχθούν υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανόδου και επιτάχυνση της πραγματικής σύγκλισης με παράλληλη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Στον τομέα της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης επιδιώκεται η ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω η κοινωνική συνοχή.

Ειδικότερα, τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν τα παραπάνω είναι:

- **Τομεακό ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»**

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

Για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής επιδίωξης διαμορφώνονται στο ΕΠ τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας:

- ✓ Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους.
- ✓ Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας - αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας - αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

- ✓ Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας - ενδυνάμωση του ανταγωνισμού - προστασία του καταναλωτή.
- ✓ Ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της χώρας και ενίσχυση της αειφορίας.
- ✓ Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής του προγράμματος (ΕΤΠΑ).

• Τομεακό ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»

Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής». Για την υλοποίηση της στρατηγικής διαμορφώνονται δύο Άξονες Προτεραιότητας:

- ✓ Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- ✓ ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής.

Η ενίσχυση της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελεί κυρίαρχο στόχο του ΕΣΠΑ και ενσωματώνεται απόλυτα στην επιδίωξη της Νομαρχίας Ηλείας για ενίσχυση της χρήσης ΤΠΕ στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

• Τομεακό ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας στην περιοχή της Ηλείας, την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Το ΕΠ εξειδικεύεται επιχειρησιακά σε 4 βασικούς άξονες προτεραιότητας:

- ✓ Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων.
- ✓ Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.
- ✓ Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών.
- ✓ Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον τομέα της ψυχικής υγείας, ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και προάσπιση της δημόσιας υγείας του πληθυσμού.

Το συγκεκριμένο ΕΠ έχει απόλυτη συνάφεια με τους στόχους της Νομαρχίας Ηλείας για εκσυγχρονισμό των δομών και συστημάτων της αγοράς εργασίας και την ενίσχυση της απασχόλησης στο Νομό, ιδιαίτερα όσον αφορά στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγικότητας, στους οποίους η περιοχή έχει πολύ μικρή συμμετοχή αναφορικά με τον πληθυσμό της.

- **Τομεακό ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση»**

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους: 1) επένδυση στο μέλλον - βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων, 2) μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και 3) αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το συγκεκριμένο ΕΠ διαρθρώνεται σε τέσσερις θεματικούς Άξονες Προτεραιότητας:

- ✓ Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος.
- ✓ Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.
- ✓ Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση.
- ✓ Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία.

Είναι γεγονός ότι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού έχει άμεση σχέση με παρεμβάσεις που αφορούν στην εκπαίδευση και την ενίσχυση της δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, αλλά και σε ινστιτούτα, πανεπιστήμια και κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης. Η έλλειψη οργανωμένης εκπαίδευσης, σύμφωνης με τα νέα δεδομένα και τις απαιτήσεις της Οικονομίας της Γνώσης, μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής, γεγονός εκ διαμέτρου αντίθετο με τους τοπικούς, εθνικούς και κοινοτικούς στόχους.

- **Περιφερειακό ΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων**

Όσον αφορά στον Τομέα Προτεραιότητας 2 ο ακόλουθος Άξονας Προτεραιότητας (ΑΠ) καλύπτει τους στόχους του Νομού Ηλείας για Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Στόχοι του Νομού που μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του εν λόγω ΑΠ είναι:

- ✓ Η ίδρυση νέων και η ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων.
- ✓ Η ενίσχυση εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας.
- ✓ Η ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της περιοχής.
- ✓ Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στο νομό.
- ✓ Η ενίσχυση της ευρυζωνικότητας και ευρυζωνικών υποδομών.
- ✓ Η διείσδυση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Ε.2.3 Τομέας Προτεραιότητας 3: Αποκατάσταση και ανασυγκρότηση πυρόπληκτης Ηλείας

Στόχος του συγκεκριμένου τομέα προτεραιότητας, αποτελεί η ανασύσταση των πυρόπληκτων περιοχών. Οι δράσεις του συγκεκριμένου τομέα θα πρέπει να καθοδηγηθούν με πρίσμα τη μακροπρόθεσμη επιβίωση και ανάπτυξη αυτών των περιοχών καθώς και τη βιωσιμότητα του φυσικού τους περιβάλλοντος και όχι από βραχυπρόθεσμες επιδιώξεις. Όπως έχει προαναφερθεί, ο τομέας αυτός θα αποτελέσει την βάση για την επιτυχία των δράσεων των υπόλοιπων δύο τομέων.

Η ανασύσταση μιας πυρόπληκτης περιοχής επιβάλλει την αποφυγή των αποσπασματικών πρωτοβουλιών και μέτρων, τα οποία είναι πιθανό να αναγάγουν τη

διαφορετικότητα των τόπων σε παράγοντα όξυνσης ανισοτήτων. Άλλωστε, οι δυνάμεις της αγοράς οδηγούν τις επενδύσεις, επομένως και την ανάπτυξη, σε συγκεκριμένα σημεία όπως οι παραλιακές ζώνες, αφήνοντας άλλες γειτονικές περιοχές να φθίνουν. Έτσι, η ανασυγκρότηση μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες τόσο στα χαρακτηριστικά των περιοχών, που ‘αναπτύσσονται’ μεν, αλλά αλλοιώνονται κοινωνικά και περιβαλλοντικά, όσο και στο ανθρώπινο δυναμικό και τον παραγωγικό ιστό ευρύτερων περιοχών, ιδιαίτερα των ορεινών.

Σε αντίθεση με μια συγκυριακή ανάπτυξη, ωθούμενη από επί μέρους συμφέροντα και μέτρα, πρέπει να διερευνηθούν οι προοπτικές ανασυγκρότησης των περιοχών με άξονες που ενσωματώνουν συγχρόνως παραγωγικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς όρους.

Σε μια πρώτη φάση, είναι απαραίτητη η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των πληγέντων περιοχών πριν αλλά και μετά τις πυρκαγιές, όπως παρατίθεται στο κεφάλαιο Γ. Η παρατήρηση των περιοχών έχει ως στόχο την επισήμανση επιμέρους ενοτήτων ή τόπων, που διακρίνονται μεταξύ τους από σχετικά διαφοροποιημένες οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις, σε συνάρτηση με τα φυσικά χαρακτηριστικά και τα υφιστάμενα δίκτυα.

Στη συνέχεια, πρέπει να διευκρινιστούν οι αδυναμίες και οι απειλές στην ανάπτυξη των περιοχών, αλλά και να αξιολογηθούν οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες ανάπτυξης που προκύπτουν από τα παραπάνω χαρακτηριστικά και ως τώρα παραμένουν σε λανθάνουσα κατάσταση ή ακολουθούν αναπτυξιακούς στόχους που μακροχρόνια υποβαθμίζουν το αναπτυξιακό-οικολογικό δυναμικό των τόπων.

Στην επόμενη φάση, κρίνεται αναγκαίος ο καθορισμός δράσεων των πυρόπληκτων περιοχών που θα έχουν ως στόχο:

1. Τον συνδυασμό οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών, με βάση νέες αντιλήψεις ως προς τη σχέση ανάπτυξης-προστασίας οικολογικών και πολιτιστικών στοιχείων.
2. Την παραμονή των κατοίκων της περιοχής στον τόπο τους και τη δημιουργία προϋποθέσεων για την προσέλευση και παραμονή των

νέων που κατάγονται από εκεί. Επίσης αναφέρεται και στην προσέλκυση νέου πληθυσμού που θέλει να συμμετέχει σε μια αναπτυξιακή προσπάθεια, με έντονο οικολογικό- καινοτόμο χαρακτήρα.

3. Την προώθηση, σε συνάρτηση με τα προηγούμενα, πολιτικών και δράσεων, εντός των υφιστάμενων θεσμικών και νομοθετικών πλαισίων, που αν και φαίνονται ουτοπικές, έχουν δοκιμαστεί και επιτύχει, δημιουργώντας νέες, καινοτόμες προοπτικές ανάπτυξης και ποιότητας ζωής.

Οι δυσμενείς επιπτώσεις από πυρκαγιές μπορούν να ελεγχθούν με ορθά διαχειριστικά μέτρα τεχνικής και οικονομικής φύσης που πρέπει να λαμβάνονται στις καμένες περιοχές. Οι γενικές κατευθύνσεις ενός σχεδίου ανασυγκρότησης αναφέρονται στην αποκατάσταση κοινωνικοοικονομικού ιστού, στην αποκατάσταση των υποδομών, στην αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος, καθώς στην αποκατάσταση και προστασία σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

Η βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητα ζωής των κατοίκων των πληγέντων περιοχών, μέσω οικονομικών ενισχύσεων, περιλαμβάνει μέτρα που έχουν να κάνουν με την αποκατάσταση των δυναμικών για την περιοχή κλάδων της οικονομίας αλλά και με επιμέρους προγράμματα. Πρέπει να δοθούν κίνητρα για την ανάπτυξη της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, αλλά και των παραγωγικών μονάδων που επλήγησαν και που αποτελούν συστατικά στοιχεία της τοπικής οικονομίας των περιοχών. Τέτοια κίνητρα θα μπορούσαν να είναι η χρηματοδότηση των αγροτών για την ανασύσταση του κεφαλαίου και των δραστηριοτήτων τους και η σωστή πληροφόρησή τους για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Η στήριξη των παραγωγικών μονάδων, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, είναι πολύ σημαντική καθώς οι τουριστικές επιχειρήσεις (ξενώνες, καταστήματα τουριστικών ειδών, χώροι εστίασης, κλπ.) αδυνατούν να λειτουργήσουν εξαιτίας της υποβάθμισης της περιοχής και οι επιχειρήσεις μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων (ελαιουργεία, οινοποιεία) αντιμετωπίζουν πρόβλημα εξεύρεσης πρώτης ύλης. Όλα αυτά θα έχουν ως πρόσθετο θετικό αποτέλεσμα την παραμονή των κατοίκων της περιοχής στον τόπο τους, αποτρέποντας την ερημοποίηση των περιοχών. Μεγάλη

σημασία έχει επίσης η στήριξη όχι μόνο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που επλήγησαν, αλλά και εκείνων που θα υποστούν τις συνέπειες της οικονομικής ζημιάς που θα προκαλέσει η πυρκαγιά.

Η αποκατάσταση των δικτύων μεταφορών, η επισκευή των κατεστραμμένων κτιρίων που καταστράφηκαν αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την αναγέννηση της περιοχής. Επίσης δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε την επιτακτική εγκατάσταση σύγχρονου συστήματος πυρασφάλειας, καθώς και η δημιουργία αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων (φράγματα, έργα μείωσης διάβρωσης εδάφους, κλπ.), κυρίως στις περιπτώσεις που απειλούνται δομημένες περιοχές ή ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Η κήρυξη των καμένων εκτάσεων ως αναδασωτέες, περιλαμβάνει προγράμματα άμεσης αναδάσωσης (στην περίπτωση που έχει αποτύχει η φυσική αναγέννηση του δάσους), προστασίας της πανίδας, αποκατάστασης/ανασυγκρότησης και ανάδειξης των περιοχών Natura. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ορθή συγκομιδή και διαχείριση του καμένου ξυλώδους κεφαλαίου συμβάλλει στη μείωση της διάβρωσης του εδάφους, αλλά και στην εξασφάλιση οικονομικών πόρων από τη διάθεση ξυλείας.

Η αποκατάσταση της βλάστησης, μπορεί να επιτευχθεί με τον έλεγχο της βόσκησης για ορισμένο χρονικό διάστημα, καθώς αυτή μπορεί να έχει τόσο άμεσες (καταστροφή της νέας βλάστησης) όσο και έμμεσες επιπτώσεις (υποβάθμιση του εδάφους). Ειδικά προγράμματα αποκατάστασης και ανάδειξης των πολιτιστικών και αρχαιολογικών χώρων, καθώς και ειδικά προγράμματα τουριστικής προβολής των πολιτιστικών πόρων, θα αποτελέσουν τροχοπέδη στην υποβάθμιση των περιοχών. Επίσης, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής μέσω της αναδημιουργίας ορισμένου αριθμού πρότυπων παραδοσιακών οικισμών με τη χρήση παραδοσιακών υλικών. Επίσης η αντιμετώπιση των καταπατήσεων και της αλλαγής των χρήσεων των καμένων περιοχών, καθώς και η καταγραφή των δασών και των δασικών εκτάσεων διαδραματίζει πολύ σπουδαίο ρόλο στην αποφυγή αυθαιρέτων. Η προώθηση της ολοκλήρωσης του Κτηματολογίου και Δασολογίου θα συμβάλει στην προφύλαξη των καμένων περιοχών από κάθε είδους καταπατήσεις.

Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για κάθε προτεινόμενη αναπτυξιακή δράση και για τους τρεις τομείς προτεραιότητας, προκύπτει από την ανάλυση και εκτίμηση του κόστους παρόμοιων δράσεων που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν.

Ο βαθμός προτεραιότητας κάθε αναπτυξιακής δράσης, χωρίζεται σε τρία επίπεδα (1 = άμεσα, 2 = βραχυπρόθεσμα, 3 = μακροπρόθεσμα) και προσδιορίζεται με βάση τους εξής παράγοντες:

- Την αναπτυξιακή προτεραιότητα
- Τη χρονική προτεραιότητα
- Τον βαθμό επενδυτικής εφικτότητας
- Τον βαθμό παραγωγικότητας (ως λόγος της αναπτυξιακής προτεραιότητας προς το κόστος)
- Την επίδραση στους βασικούς τομείς ανάπτυξης
- Την προβλεπόμενη αύξηση του ΑΕΠ ανά κάτοικο σε επίπεδο νομού
- Την προβλεπόμενη αύξηση της απασχόλησης σε επίπεδο νομού
- Τον βαθμό αλληλεπίδρασης των αναπτυξιακών δράσεων μεταξύ τους
- Την συνεργεία (π.χ. αν είναι μέτρο απαραίτητο ώστε να συντελεί αποφασιστικά στην απόδοση και άλλων μέτρων του ίδιου ή και άλλων αναπτυξιακών τομέων)
- Στον απαιτούμενο χρόνο ωρίμανσης και υλοποίησης
- Στους πιθανούς διαθέσιμους πόρους

Το μακροχρόνιο πλάνο με τα χρονοδιαγράμματα, έχει ως στόχο να αποτυπώσει όσο τον δυνατόν ρεαλιστικότερα το χρονικό πλαίσιο για την υλοποίηση των απαιτούμενων δράσεων, αλλά και να θέσει το νομό σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης.

Ε.3 Αναπτυξιακές δράσεις

Ε.3.1 Ενίσχυση προσπελασιμότητας – Μεταφορικές Υποδομές

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Κινητήρια συνδετήριων δρόμων λιμένων και παραλιών Ηλείας με Δυτικό Αυτοκινητόδρομο.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή συνδετήριου δρόμου Λιμένα Κυλλήνης - Δυτικού Αυτοκινητόδρομου Κατασκευή συνδετήριου δρόμου Λιμένα Κατακόλου - Δυτικού Αυτοκινητόδρομου Κατασκευή συνδετήριων δρόμων κόμβων Δυτικού Αυτοκινητόδρομου - παραλιών 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Επενδυτικό κλίμα Τουρισμός Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	40.500.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Κατασκευή συνδετήριων δρόμων Αρχαίας Ολυμπίας							
ΕΡΓΑ	Κατασκευή συνδετήριων δρόμων Αρχαίας Ολυμπίας <ul style="list-style-type: none"> • Δρόμος Αρχαία Ολυμπία – Βυτίνα • Δρόμος Αρχαία Ολυμπία - παράκαμψη Μακρυσίων - παράκαμψη Κρεστένων - Ε.Ο. Πύργου –Κυπαρισσίας • Δρόμος Αρχαία Ολυμπία - 111 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Επενδυτικό κλίμα • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Εθνικοί πόροι 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ									15.000.000€
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ									2
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Βελτίωση οδικής σύνδεσης Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ηλίδας - Επικούρειου Απόλλωνα -Κάστρο Χλεμούτσι & σύνδεση με εθνικό δίκτυο						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση των δρόμων: Γαστούνη – Αρχαία Ηλιδα – Φράγμα Πηνειού • Γιαννιτσοχώρι – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλωνας 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Εθνικοί πόροι • Νομαρχιακά Προγράμματα 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.850.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Βελτίωση και κατασκευή παραλιακού οδικού δικτύου						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση παραλιακών οδών: Άγιος Ηλίας – Κατάκολο, Καβούρι – Αλφειός • Κατασκευή παραλιακού δρόμου επικοινωνίας «Άγιος Ηλίας Πύργου – Κουρούτα – Παραλία Γαστούνης – Θίνες Βαρθολομιού–Αρκούδι–Κυλλήνη–Κουνουπέλυ». 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.050.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Κατασκευή δρόμων στο επαρχιακό οδικό δίκτυο της Ηλείας					
ΕΡΓΑ	Κατασκευή δρόμων: <ul style="list-style-type: none"> • Δρόμος Αμαλιάδας - Πηνείας - 111 • Κάθετος δρόμος από Ε.Ο. Αρχαία Ολυμπία - Καρούτες - Μουζάκι - 111 • Ολοκλήρωση παραποτάμιου δρόμου Σέκουλα Μάτεσι - Θεισόα- Ανδρίτσαίνα • Βελτίωση δρόμου Κρέστενα - Ανδρίτσαίνα και κατασκευή γέφυρας στη θέση Τσεμπερούλας • Βελτίωση δρόμου από Ε.Ο. Πύργου - Κυπαρισσία προς Θολό - Φιγαλεία - Επικούρειος Απόλλωνας και ανακατασκευή δύο γεφυρών • Σιμόπουλου -111Ε.Ο. 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	15.500.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Εμπορική και τουριστική εκμετάλλευση μέσω ΣΔΙΤ (Σύμπραξη Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα) της σιδηροδρομικής γραμμής ΚΑΤΑΚΟΛΟΥ – ΠΥΡΓΟΥ – ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη υφιστάμενης κατάστασης και σχέδιο εμπορικής αξιοποίησης • Εφαρμογή αποτελεσμάτων σχεδίου αξιοποίησης. • Βελτίωση σιδηροδρομικών σταθμών και διαβάσεων • Χρήση τεχνολογίας rail-bus 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	430.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	2ο 1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ολοκλήρωση έργων προστασίας λιμένα Κατακόλου και μαρίνας							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνικές μελέτες • Υλοποίηση έργων προστασίας λιμένα Κατακόλου και μαρίνας 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Εθνικοί πόροι • Δάνειο του Υπουργείου Νησιωτικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	4.050.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Κατασκευή εμπορευματικού λιμένα και ολοκλήρωση αλιευτικού λιμένα Κυλλήνης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνική μελέτη • Κατασκευή εμπορευματικού λιμένα Κυλλήνης και αλιευτικού λιμένα 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	• «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.750.000						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

Ε.3.2 Περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και αποκατάσταση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δημιουργία μονάδας θερμικής επεξεργασίας-ενεργειακής αξιοποίησης απορριμμάτων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για τη κατασκευή της μονάδας θερμικής επεξεργασίας απορριμμάτων • Κατασκευή μονάδας θερμικής επεξεργασίας απορριμμάτων 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Εδαφικών Συστημάτων & Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • ΣΔΙΤ 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	15.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Πρόληψη και προστασία από σεισμούς						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη για εκτίμηση της σεισμικής επικινδυνότητας των περιοχών του Νομού Ηλείας • Αντισεισμικές μελέτες για την πρόληψη των κατοίκων και θωράκιση των υποδομών • Μικροζωνικές μελέτες • Κατάρτιση στο πρόγραμμα Ξενοκράτης • Προγράμματα εκπαίδευσης κατοίκων 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές για χρήση στα κτίρια της Νομαρχίας					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας – κατάρτιση σχεδίου δράσης • Υλοποίηση μονάδων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στα κτίρια της Νομαρχίας 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αστικές Μεταφορές – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της χώρας και ενίσχυση της αειφορίας» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	670.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Υποεπίσημη Λήψη και Κοινοτήτων από τον Ερύμανθο						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Το έργο είναι σε εξέλιξη ✓ Με την αριθμό C(2003)S208/17-12-2003 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εντάχθηκε στο Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε. το συγκεκριμένο έργο με φορέα υλοποίησης την Ν.Α. Ηλείας με συνολικό προϋπολογισμό 40.000.000€. ✓ Η πρώτη φάση του έργου περιλαμβάνει την κατασκευή έργων υδροληψίας από τον ποταμό Ερύμανθο και μονάδα επεξεργασίας νερού(δυλιστήριο) καθώς και την κατασκευή αγωγών ύδρευσης για τις περιοχές των δήμων Αρχαίας Ολυμπίας και Πύργου, μέχρι το λιμάνι του Κατακόλου ✓ Είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό έργο που εκτελείται στον Νομό Ηλείας τα τελευταία 40 χρόνια • Για την β φάση του έργου που θα υδρεύσει τους δήμους Βόλακος, Ιάρδανου, Σκιλούντος και την πόλη της Ζαχάρω, έχουν ολοκληρωθεί όλες οι μελέτες από την Ν.Α. Ηλείας και υπάρχει πλήρης ωριμότητα για την εκτέλεσή του. 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	26.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Μελέτη για την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των υδάτινων πόρων του Νομού Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<p>Εκπόνηση μελέτης για:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των υδάτινων πόρων με κύρια σημεία εστίασης: ✓ Την επανεξέταση σε νέα βάση όλων των υδρογεωλογικών λεκανών των ποταμών ✓ Την αντιδιαβρωτική προστασία ✓ Την αποκατάσταση και διατήρηση της καταστραφείσας χλωρίδας και πανίδας ✓ Την προστασία του παράκτιου χώρου από προσχώσεις και προϋπάρχουσες μολύνσεις 							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	120.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;">Έτος</th> <th style="text-align: center;">2008</th> <th style="text-align: center;">2009</th> <th style="text-align: center;">2010</th> <th style="text-align: center;">2011</th> <th style="text-align: center;">2012</th> <th style="text-align: center;">2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: left;">Εξάμηνο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> <td style="text-align: center;">1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Μελέτη των ποτάμιων οικοσυστημάτων Αλφειού, Πηνειού, και Νέδας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης των ποτάμιων οικοσυστημάτων Αλφειού, Πηνειού, και Νέδας • Κατάρτιση και υλοποίηση σχεδίου δράσης για την προστασία των οικοσυστημάτων • Χάραξη διαδρομών περιπάτου 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	3.850.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αναβάθμιση του συστήματος αντιπλημμυρικών έργων στο Νομό Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση τεχνικής μελέτης και μελέτης σκοπιμότητας για την κατασκευή (ή/και βελτίωση των υφιστάμενων) φραγμάτων και αντιπλημμυρικών έργων • Υλοποίηση έργων αντιπλημμυρικής προστασίας, μεταξύ των οποίων: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Έργα προστασίας φράγματος Φλόκα ποταμού Αλφειού ✓ Έργα συγκράτησης και αποθήκευσης νερού (υδατοδεξαμενές, υδατοφράγματα) ✓ Αντιπλημμυρικά έργα Πηνειού ✓ Έργα αντιδιαβρωτικής προστασίας 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Πρόληψη και αντιμετώπιση περιβαλλοντικού κινδύνου» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	10.200.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Απορρύπανση Κόλπου Κυλλήνης και εκβολής ποταμού Αλφειού							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης • Εργασίες απορρύπανσης και προστασίας του αλλοιωμένου φυσικού τοπίου • Υλοποίηση έργων απορρύπανσης και προστασίας 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί και μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	5.000.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης, διαχείρισης και διασφάλισης της ποιότητας των υδάτινων πόρων (στο σύνολο του οικοσυστήματος)								
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας και σχεδίου δράσης • Ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης, διαχείρισης και διασφάλισης της ποιότητας των υδάτινων πόρων 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	• «Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.700.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία παρατηρητηρίου ποιότητας των παράκτιων υδάτων του Ν. Ηλείας							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός και δημιουργία παρατηρητηρίου ελέγχου ρύπανσης και ποιότητας παράκτιων υδάτων 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	600.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Προγραμματική σύμβαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και Δήμων Αμαλιάδας – Γαστούνης Βαρθολομιού, για την προστασία του «Χελωνίτη Κόλπου» και τη ρύπανση που προέρχεται από τον ποταμό Πηνειό						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση προγραμματικής σύμβασης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και Δήμων Αμαλιάδας – Γαστούνης Βαρθολομιού, για την προστασία του «Χελωνίτη Κόλπου» και τη ρύπανση που προέρχεται από τον ποταμό Πηνειού 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Θεσμοί και μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.200.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάδειξη και περιβαλλοντική αναβάθμιση του υδροβιότοπου Κοτυχίου – Στροφιλιάς (περιοχή RAMSAR)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την ανάδειξη και περιβαλλοντική αναβάθμιση του υδροβιότοπου Κοτυχίου – Στροφιλιάς (περιοχή RAMSAR) • Κατάρτιση σχεδίου δράσης • Υλοποίηση έργων ανάδειξης & περιβαλλοντικής αναβάθμισης του υδροβιότοπου • Προώθηση διαδικασίας έκδοσης Προεδρικού Διατάγματος για τη προστασία του Κοτυχίου 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Εναλλακτική διαχείριση και αξιοποίηση γεωργικών αποβλήτων							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης για τη αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης αποβλήτων ρυπογόνων γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (ελαιοτριβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία, τουρσοποιεία κλπ.) • Δημιουργία μονάδας παραγωγής ενέργειας από βιομάζα(βιοντίζελ-βιοκαύσιμο) 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Εδαφικών Συστημάτων & Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	3.340.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία υποδομών ανακύκλωσης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για τη δημιουργία υποδομών ανακύκλωσης στην Ηλεία – κατάρτιση σχεδίου δράσης • Δημιουργία εργοστασίου ανακύκλωσης στην περιοχή της Ηλείας (με πιθανή συμμετοχή ιδιωτών) • Δημιουργία υποδομών συλλογής / διαλογής απορριμμάτων για τη μονάδα ανακύκλωσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Εδαφικών Συστημάτων & Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας – Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας – Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Ιδιωτικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	6.460.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Πρόγραμμα διαχείρισης στερεών αποβλήτων από γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας για τη συλλογή και διαχείριση στερεών αποβλήτων από γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις • Υλοποίηση προγράμματος συλλογής και διαχείρισης στερεών αποβλήτων από γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Εδαφικών Συστημάτων & Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	730.000€													
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2													
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008		2009		2010		2011		2012		2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Διωλιστήριο νερού στο φράγμα του Πηνειού – επέκταση αγωγού ύδρευσης προς βόρεια Ηλεία(Βουπρασία, Κάστρο-Κυλλήνη)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εργασίες για την κατασκευή διωλιστηρίου στο φράγμα του Πηνειού • Εγκατάσταση υποδομών 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • ΘΗΣΕΑΣ(ειδικό πρόγραμμα για τους δήμους από το Υπουργείο Εσωτερικών) 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	15.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Εφαρμογή προγράμματος ανακύκλωσης στα δημόσια κτίρια του Νομού Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή προγράμματος ανακύκλωσης στα δημόσια κτίρια της Νομού Ηλείας 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	480.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013

					Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο
--	--	--	--	--	---------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ίδρυση «γραφείου παρατήρησης και προστασίας της φύσης» με τη συμμετοχή διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών για το περιβάλλον την πανίδα και τη χλωρίδα						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ίδρυση «γραφείου παρατήρησης και προστασίας της φύσης» με τη συμμετοχή διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών για το περιβάλλον την πανίδα και τη χλωρίδα 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	250.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δράσεις για την περιβαλλοντική διαχείριση, αποκατάσταση και ανάπτυξη του δρυοδάσους της Φολόης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη για την περιβαλλοντική διαχείριση, αποκατάσταση και ανάπτυξη του δρυοδάσους της Φολόης – κατάρτιση σχεδίου δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	• «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.590.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάπτυξη συστήματος τηλεμετρίας περιβαλλοντικών παραμέτρων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη τεχνικής σκοπιμότητας για την ανάπτυξη και εγκατάσταση συστήματος τηλεμετρίας περιβαλλοντικών παραμέτρων σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα και τον ιδιωτικό ερευνητικό τομέα Εγκατάσταση συστήματος τηλεμετρίας περιβαλλοντικών παραμέτρων 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής» του ΕΠ «Φυσικό περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	730.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Πρόγραμμα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος κατά την παραγωγική διαδικασία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση προγράμματος ελέγχου εκπομπών θορύβου από βιομηχανικές και συναφείς εγκαταστάσεις Υλοποίηση προγράμματος ελέγχου μόλυνσης εδαφών και υδάτων από μονάδες βιομηχανίας βιοτεχνίας και εξόρυξης Υλοποίηση προγράμματος ελέγχων για την εφαρμογή διεθνών προτύπων σχετικά με τη βιομηχανική ρύπανση Υλοποίηση προγράμματος ελέγχων για την εφαρμογή διεθνών προτύπων σχετικά με τη χρήση αγροχημικών και κτηνιατρικών φαρμάκων Υλοποίηση ελέγχων για την εφαρμογή διεθνών προτύπων για την ανίχνευση επιβλαβών ουσιών σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής» του ΕΠ «Φυσικό περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» «Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							

		<ul style="list-style-type: none"> «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 					
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		1.260.000€					
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ		2					
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

Ε.2.3 Αστική ανάπτυξη

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Χωροταξικός Σχεδιασμός για την βιώσιμη οικονομική, οικιστική και κοινωνική ανάπτυξη του Νομού Ηλείας.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση μελέτης για τον καθορισμό των κατευθυντήριων αρχών και στόχων Σύνταξη και έγκριση του χωροταξικού σχεδίου 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Φυσικό περιβάλλον Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	610.000						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Μελέτη σκοπιμότητας για την σταδιακή ενοποίηση των δύο βασικών αστικών κέντρων (Πύργου και Αμαλιάδας)						
ΕΡΓΑ	<p>Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την εξέταση της προοπτικής ενοποίησης των αστικών κέντρων Πύργου και Αμαλιάδας. Η μελέτη θα εστιαστεί:</p> <ul style="list-style-type: none"> στη διοικητική ενοποίηση στην ενοποίηση του οικονομικού χώρου στη συγκλίνουσα οικιστική ανάπτυξη 						

	<ul style="list-style-type: none"> στις απαιτούμενες υποδομές στις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Φυσικό περιβάλλον Επενδυτικό κλίμα 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <tr> <td>Έτος</td> <td>2008</td> <td>2009</td> <td>2010</td> <td>2011</td> <td>2012</td> <td>2013</td> </tr> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>2ο 1ο</td> <td>2ο 1ο</td> <td>2ο 1ο</td> <td>2ο 1ο</td> </tr> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αστική ανάπλαση συγκεκριμένων περιοχών του Ν. Ηλείας.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη υφιστάμενης κατάστασης και σύνταξη σχεδίου ανάπλασης για τα αστικά κέντρα του νομού Υλοποίηση έργων αστικής ανάπλασης (αναπαλαίωση κτιρίων, δημιουργία χώρων πρασίνου, ψυχαγωγίας κλπ) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Τουρισμός 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.960.000						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.3.4 Αγροτική ανάπτυξη

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Σύστημα ενημέρωσης και υποστήριξης των αγροτών						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας • Χωροθέτηση των γραφείων παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης των αγροτών • Ολοκλήρωση Μητρώου Παραγωγών 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικό Περιβάλλον • Φυσικό περιβάλλον 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	100.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Σύστημα της Ν.Α. Ηλείας για την αξιολόγηση της αναπτυξιακής πορείας του νομού						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οργανισμός Αγροτικής Ανάπτυξης Α.Ε. με σκοπό: <ol style="list-style-type: none"> 1. Την πληροφόρηση του αγροτικού πληθυσμού για τις ευκαιρίες των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) 2. Η υποκίνηση, υποστήριξη, και παρακολούθηση των δημόσιων και ιδιωτικών έργων των Ο.Π.Α.Α.Χ. 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικό περιβάλλον • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό Κλίμα 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	100.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάπτυξη συστήματος διακίνησης αγροτικών προϊόντων					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή συστήματος διακίνησης αγροτικών προϊόντων(direct sales) Πιστοποίηση ποιότητας Δίκτυο εξαγωγών και διαμετακομιστικών κέντρων (έχει προταθεί το κτίριο στο Επιτάλιο της πρώην βιομηχανίας Καρέλα, το οποίο σήμερα ανήκει στην εθνική τράπεζα) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Φυσικό περιβάλλον Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Σύγχρονο σύστημα αναδάσμου γεωργικών εκτάσεων και αναδιάρθρωση καλλιέργειών στις πυρόπληκτες περιοχές					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας αναδιάρθρωσης και χρήσεις διοικητικής διαχείρισης Κεντρικός Οργανισμός Διαχείρισης και εποπτείας Ολυμπιακής Γης Α.Ε. και θυγατρικούς σε κοινοτική, δημοτική ή διαδημοτική βάση, με σκοπό την μείωση κόστους χρήσεις πολλών γεωργικών μηχανημάτων 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Φυσικό περιβάλλον Αύξηση αγροτικού εισοδήματος 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Θεσμοί & μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	500.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δημιουργία νέων υποδομών εκπαίδευσης στον αγροτικό τομέα								
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας για δημιουργία Αγροτικών Κολεγίων Δημιουργία Αγροτικών Κολεγίων με : <ol style="list-style-type: none"> Δυνατότητα Μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης Δυνατότητα Μεταλκειακής εκπαίδευσης, όπως της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής Θεσσαλονίκης Ίδρυση Γεωπονικής Σχολής «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ» στην Αρχαία Ολυμπία(υπάρχει μελέτη την οποία έχει αναθέσει η Ν.Α. Ηλείας και η οποία έχει εκπονηθεί) 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Αγροτικό Περιβάλλον Εκπαίδευση 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας «Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.960.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.3.5 Πολιτισμός

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αναβίωση της κλασσικής διαδρομής Αρχαία Ήλιδα - Αρχαία Ολυμπία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκλήρωση της διαδικασίας και παράδοση της τέταρτης φάσης της μελέτης που υλοποιεί η Ν.Α. Ηλείας • Κατάρτιση σχεδίου δράσης και χρονικού προγραμματισμού δράσεων • Υλοποίηση σχεδίου δράσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • LEADER 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	400.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάπλαση και ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και των νεότερων μνημείων της Ολυμπιακής Γης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη για την ανάπλαση και ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και των νεότερων μνημείων της Ολυμπιακής Γης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης για την ανάπλαση και ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και των νεότερων μνημείων της Ολυμπιακής Γης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής • Πολιτισμός • Τουρισμός • Επενδυτικό κλίμα 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 							

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	7.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ Αξιοποίηση παγκόσμιας ακτινοβολίας της Αρχαίας Ολυμπίας παγκόσμιου συμβόλου αθλητισμού και πολιτισμού

- ΕΡΓΑ**
- Μελέτη σκοπιμότητας, βιωσιμότητας και σχέδιο δράσης για την αξιοποίηση της Αρχαίας Ολυμπίας ως παγκόσμιου κέντρου αθλητισμού και πολιτισμού
 - Μελέτη εξειδίκευσης σχεδίου δράσης
 - Υλοποίηση του σχεδίου δράσης που θα περιλαμβάνει :
 1. Καθιέρωση διεθνών αγώνων νέων ανά 2ετία σε αθλήματα στίβου ή ομαδικά
 2. Καθιέρωση διεθνών αγών ανά 4τία(ανάμεσα στην Ολυμπιάδα) σε κλασσικά αθλήματα
 3. Δημιουργία γηπέδου Ολυμπιακών προδιαγραφών και σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων
 4. Δημιουργία αθλητικών ξενοδοχειακών μονάδων
 5. Προβολή αθλητικής και ιστορικής σημασίας της Αρχαίας Ολυμπίας

- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ**
- Πολιτισμός
 - Τουρισμός
 - Ποιότητα ζωής
 - Επενδυτικό κλίμα

- ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ**
- «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας
 - Εθνικοί πόροι

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	100.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ Σχεδιασμός για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και των νεότερων μνημείων της Ηλείας

ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων της Ηλείας – σχέδιο δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης - έργων ανάδειξης και ανάπλασης αρχαιολογικών χώρων και νεότερων μνημείων 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.600.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ

Σχεδιασμός για την προβολή του πολιτιστικού κεφαλαίου της Ηλείας κάνοντας χρήση των νέων τεχνολογικών μέσων

ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου των αρχείων των μουσείων και βιβλιοθηκών του Ν. Ηλείας • Δημιουργία και προβολή τρισδιάστατων αναπαραστάσεων των αρχαιολογικών χώρων. • Ανάπτυξη διαδικτυακής εφαρμογής εικονικής ξενάγησης (virtual tour) για την Αρχαία Ολυμπία, την Αρχαία Ήλιδα και τον Επικούρειο Απόλλωνα • Ανάπτυξη πολυμεσικού εκπαιδευτικού περιεχομένου για τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία της Ηλείας • Ανάπτυξη ηλεκτρονικού κόμβου προώθησης των πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων του Νομού • Προμήθεια και παραμετροποίηση φορητών συστημάτων προσωπικής ξενάγησης των επισκεπτών σε μουσεία και
-------------	--

	αρχαιολογικούς χώρους						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα». 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.260.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάδειξη των πολιτιστικών δρώμενων στην Ηλεία.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας και σχέδιο δράσης για την ανάδειξη των πολιτιστικών δρώμενων (φεστιβάλ ελιάς, κρασιού, ιππική έκθεση Ανδραβίδας, σταφίδας Κρεσένων, τομάτας Παλαιοχωρίου Γαστούνης κ.α.) • Υλοποίηση του σχεδίου δράσης 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Νομαρχιακά προγράμματα 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	520.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάπτυξη και ανάδειξη του φεστιβάλ Κινηματογράφου για νέους								
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη αναγκών / σκοπιμότητας για την περαιτέρω ανάπτυξη και ανάδειξη του φεστιβάλ Κινηματογράφου για νέους – ανάπτυξη σχεδίου δράσης • Υλοποίηση του σχεδίου δράσης • Υλοποίηση ενεργειών προβολής του φεστιβάλ Κινηματογράφου για νέους 									
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής 									
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Νομαρχιακά προγράμματα • Υπουργείο Πολιτισμού 									
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ								300.000€		
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ								2		
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ		Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
		Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία μυθολογικού πάρκου						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη ανάπτυξης Μυθολογικού Πάρκου στην περιοχή της πρώην λίμνης Μουριάς(εκπονείται η μελέτη) • Υλοποίηση σχεδίου ανάπτυξης μυθολογικού πάρκου • Κατασκευή υποδομών-έργων 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτισμός • Τουρισμός 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • ΣΔΙΤ 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ								4.360.000€
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ								1
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ		Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013

Εξάμηνο 1ο 2ο 1ο 2ο 1ο 2ο 1ο 2ο 1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία νέου κλειστού θεάτρου / γαιρού πολλαπλών χρήσεων στην Αμαλιάδα							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη για την κατασκευή κλειστού θεάτρου στην Αμαλιάδα Κατασκευή νέου κλειστού θεάτρου Αμαλιάδας 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Εθνικοί πόροι 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.990.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία Νομαρχιακού Περιφερειακού Θεάτρου (ΝΟ.ΠΕ.ΘΕ Ηλείας)							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία Νομαρχιακού Περιφερειακού Θεάτρου (ΝΟ.ΠΕ.ΘΕ Ηλείας) 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Υπουργείο Πολιτισμού 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.400.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο 1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Προβολή των οικισμών παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της περιοχής							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας και σύνταξη σχεδίου ανάδειξης και προβολής των παραδοσιακών οικισμών της περιοχής 								

	(Ταξιαρχών κ.α.)														
	<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση έργων ανάδειξης και προβολής των παραδοσιακών οικισμών 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Πολιτισμός Τουρισμός Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Μέτρο «Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών» του «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.190.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

Ε.3.6 Τουριστική ανάπτυξη

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Σχεδιασμός για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ηλεία
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού – εντοπισμός ευκαιριών – ανάπτυξη σχεδίου δράσης Υλοποίηση σχεδίου δράσης για τη δημιουργία υποδομών αθλητικού τουρισμού (γκολφ, κωπηλασία, κ.α.) Υλοποίηση σχεδίου δράσης για την αξιοποίηση των ποταμών Ερύμανθου και Αλφειού (π.χ. ράφτινγκ, καγιάκ, πεζοπορία κ.α.).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας – Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας – Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» του ΕΠ • «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • Μέτρο «Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων» από «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης) 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	500.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο, 2ο</td> <td>1ο, 2ο</td> <td>1ο, 2ο</td> <td>1ο, 2ο</td> <td>1ο, 2ο</td> <td>1ο, 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο	1ο, 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ

Σχεδιασμός για την ανάπτυξη του οικότουρισμού στην Ηλεία

ΕΡΓΑ

- Επικαιροποίηση υφιστάμενης μελέτης σκοπιμότητας για την ανάπτυξη του οικότουρισμού – εντοπισμός ευκαιριών – ανάπτυξη σχεδίου δράσης
- Υλοποίηση σχεδίου δράσης για τη δημιουργία οικότουριστικών διαδρομών και υποδομών οικότουρισμού στον άξονα Φολόη – Λαμπεία – Ανδρίτσαινα – Φιγαλεία – Νέδα

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ

- Τουρισμός
- Ποιότητα ζωής
- Επενδυτικό κλίμα

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

- «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας
- «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας – Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας – Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και

	κλάδους της ελληνικής οικονομίας» του ΕΠ						
	<ul style="list-style-type: none"> • «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • Μέτρο «Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων» από «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης) 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	340.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Σχεδιασμός για την ανάπτυξη του ιαματικού / θεραπευτικού τουρισμού στην Ηλεία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • επικαιροποίηση υφιστάμενης μελέτης σκοπιμότητας για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού – εντοπισμός ευκαιριών – ανάπτυξη σχεδίου δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη του ιαματικού / θεραπευτικού τουρισμού (ιαματικές πηγές, θαλασσοθεραπεία) σε Κυλλήνη, Καϊάφα, Κουνουπέλι κ.α.) • Ενέργειες προβολής 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας – Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας – Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	220.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάδειξη Παραδοσιακής κουζίνας προϊόντων του νομού						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατάρτιση σχεδίου δράσης και χρονικού προγραμματισμού δράσεων Υλοποίηση σχεδίου δράσης 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Πολιτισμός Αγροτικό Περιβάλλον 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Μέτρο «Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό» από «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – Ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Σήμανση μνημείων και τόπων τουριστικού ενδιαφέροντος στο Ν. Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Προσδιορισμός των απαιτούμενων δίγλωσσων ενημερωτικών πινακίδων (αριθμός πινακίδων, χωροθέτηση κλπ) Παραγωγή και εγκατάσταση των δίγλωσσων ενημερωτικών πινακίδων 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Τουρισμός Πολιτισμός Φυσικό περιβάλλον 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Μέτρο «Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων» του «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και 						

	διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης)						
	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Νομαρχιακά προγράμματα 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	95.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάπλαση και τουριστική αξιοποίηση της παροχθιας ζώνης της λίμνης του Πηνειού						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη ανάπλασης και τουριστικής αξιοποίησης • Εργασίες ανάπλασης 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός • Φυσικό περιβάλλον • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • Μέτρο «Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό» από «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης) • LEADER 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.590.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ενέργειες προβολής της Ηλείας και των προϊόντων της
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία πολυγλωσσικών ενημερωτικών φυλλαδίων (στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, γερμανικά, ρωσικά, κινέζικα) με πληροφορίες: • Για τις περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους • Για τους αρχαιολογικούς χώρους • Για τα χαρακτηριστικά αγροτικά προϊόντα • Για τις αγροτικές εργασίες και τις ζωοεμποροπανήγυρες • Για την παραδοσιακή κουζίνα • Για τα φεστιβάλ και τα πολιτιστικά δρώμενα • Δημιουργία ειδικών εκδόσεων (βιβλίων) με στόχο την προβολή και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής • Δημιουργία ένθετων εφημερίδων και περιοδικών (σε Ελλάδα και στοχευμένες χώρες το εξωτερικού) με στόχο την προβολή και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • Μέτρο «Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό» από «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης) • Νομαρχιακά προγράμματα
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	135.000€
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008		2009		2010		2011		2012		2013	
		Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία διεθνούς συνεδριακού κέντρου											
ΕΡΓΑ		<ul style="list-style-type: none"> Διενέργεια μελέτης σκοπιμότητας για τη δημιουργία διεθνούς συνεδριακού κέντρου Δημιουργία διεθνούς συνεδριακού κέντρου 2000 θέσεων 											
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ		<ul style="list-style-type: none"> ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 											
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ		<ul style="list-style-type: none"> «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας – Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας – Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας ΣΔΙΤ 											
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		10.520.000€											
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ		2											
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013						
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Πρώθηση πρότυπων μονάδων αγροτουρισμού											
ΕΡΓΑ		<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένο Ειδικό Σχέδιο Δράσης Υλοποίηση Σχεδίου Δράσης Δημιουργία και βελτίωση ολοκληρωμένων υποδομών για διανυκτέρευση Δημιουργία και βελτίωση μονάδων εστίασης τοπικής κουζίνας και αναψυχής Σύνδεση με τα τοπικά προϊόντα και την τοπική χειροτεχνία Καθιέρωση ενός εμπορικού σήματος, π.χ. MedNet 											

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ									
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ									20.100.000€
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ									3
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	2ο 1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο		

E.3.7 Κοινωνικό περιβάλλον

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ενίσχυση της απασχόλησης στο νομό Ηλείας με τη δημιουργία διαδικτυακής πλατφόρμας εύρεσης εργασίας / προσωπικού								
ΕΡΓΑ									
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ									
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ									350.000€
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ									3
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο		

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση της απασχόλησης στο νομό Ηλείας με την καταγραφή των αναγκών σε δεξιότητες και την κατάρτιση σχεδίου δράσης για την κάλυψη των αναγκών					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης για την καταγραφή αναγκών / ελλείψεων σε δεξιότητες – κατάρτιση σχεδίου δράσης για την κάλυψη των αναγκών • Δημιουργία παρατηρητηρίου τάσεων απασχόλησης και μονάδας επαγγελματικού προσανατολισμού • Διοργάνωση προγραμμάτων διάχυσης της πληροφόρησης των αναγκών, εξελίξεων και τάσεων σε καθηγητές επαγγελματικού προσανατολισμού και επιχειρήσεις (περιοδικά ενημερωτικά δελτία, περιοδικές ημερίδες κλπ) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	480.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία μονάδας νέων στην Αμαλιάδα για την υποστήριξη και αποκατάσταση χρηστών ναρκωτικών ουσιών (πιθανώς σε συνεργασία με ΟΚΑΝΑ, Ιερά Μητρόπολη Ηλείας, Δήμο Αμαλιάδας, ΤΕΔΚ καθώς και τους άλλους δήμους του νομού)					
ΕΡΓΑ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας και χωροθέτησης 2. Δημιουργία της μονάδας νέων για την: 						

	<ul style="list-style-type: none"> • ψυχολογική ενδυνάμωση των χρηστών • παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού για την κοινωνική επανένταξη των πρώην χρηστών • ανάλυση και μελέτη των στοιχείων χρήσης ναρκωτικών ουσιών αποκατάστασης και επανένταξης στο νομό Ηλείας • διεξαγωγή ενημερωτικής καμπάνιας για το θέμα των ναρκωτικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • ΟΚΑΝΑ • Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	600.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ

Δράσεις για την υποστήριξη και ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία της Ηλείας.

ΕΡΓΑ

- Ίδρυση κέντρου υποδοχής, παροχή πληροφόρησης-ενημέρωσης μεταναστών και δημιουργία πολυπολιτισμικού κέντρου διαλόγου των πολιτισμών για την ένταξη των συμπολιτών ξένης εθνικότητας
- Προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από τη νομαρχία και πιστοποίηση αποκτηθείσας γνώσης
- Προγράμματα μαθητείας για την πρόσβαση των μεταναστών στην απασχόληση και ιδιαίτερα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής
- Προγράμματα ευρείας ενημέρωσης του μεταναστευτικού πληθυσμού σε θέματα υγείας και υγιεινής
- Προγράμματα ενημέρωσης των πολιτών για την

	<ul style="list-style-type: none"> καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού Δημιουργία και διανομή μεταφρασμένων εντύπων στις βασικές γλώσσες των μεταναστών, που θα περιλαμβάνουν τους βασικούς όρους για την καλύτερη συνεννόηση μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών και του μετανάστη. 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.010.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>3ο</td> <td>4ο</td> <td>5ο</td> <td>6ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δράσεις για την προώθηση της ισότητας στο Νομό Ηλείας
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών για τη φύλαξη παιδιών για εργαζόμενες μητέρες Κέντρα φύλαξης παιδιών για εργαζόμενες μητέρες στη Νομαρχία Ηλείας Δημιουργία κέντρου/ων υποδοχής και προστασίας κακοποιημένων γυναικών Ενημερωτικές καμπάνιες για την ευαισθητοποίηση των πολιτών της Ηλείας σε θέματα ισότητας των δύο φύλων Ενημερωτικές δράσεις για τη γυναικεία κακοποίηση Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε εργαζόμενες γυναίκες.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις

Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.700.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δράσεις για την υποστήριξη των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της λειτουργίας του Κέντρου υποστήριξης ατόμων με αναπηρίες (ΚΕΥΑΜΕΑ) • Δημιουργία κέντρου εξειδικευμένων συμβούλων κοινωνικο-επαγγελματικής ένταξης για ΑμΕΑ • Ανάπτυξη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ΑμΕΑ • Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για την καταπολέμηση ανισοτήτων και διακρίσεων των ΑμΕΑ • Προγράμματα στήριξης των οικογενειών των ΑμΕΑ 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	720.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δράσεις για την ενίσχυση της ένταξης των Τσιγγάνων (ROM) στην τοπική κοινωνία.							
--------------------------	---	--	--	--	--	--	--	--

ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα κατάρτισης για τους Τσιγγάνους(ROM) • Δημιουργία κέντρου συμβουλευτικής για επαγγελματική ένταξη των Τσιγγάνων (ROM) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	350.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δράσεις για την υποστήριξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής των ευπαθών ομάδων πληθυσμού.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα δικτύου τηλεϊατρικής στο Νομό • Συνέχιση και αναβάθμιση του προγράμματος "Βοήθεια στο σπίτι" • Ανάπτυξη προγραμμάτων "κατ' οίκον νοσηλείας φροντίδας" στα πρότυπα του «Βοήθεια στο σπίτι» για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες εκτός των ηλικιωμένων • Εκστρατεία κινητοποίησης εθελοντών για τη φροντίδα ευπαθών ομάδων πληθυσμού 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	950.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού μεγαλύτερης ηλικίας στην παραγωγή (ενεργός γήρανση)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδίαση και υλοποίηση προγραμμάτων για την ενεργό γήρανση ανά τομέα παραγωγής (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή). 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα Αγροτική οικονομία 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Ενίσχυση της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού και των Επιχειρήσεων στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	350.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Απόκτηση, στελέχωση και συντήρηση τριών κινητών μονάδων αυξημένης φροντίδας για αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών στην ορεινή Ηλεία					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Προμήθεια και στελέχωση τριών κινητών μονάδων αυξημένης φροντίδας για αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών στην ορεινή Ηλεία 					
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής 					
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον Τομέα της Ψυχικής Υγείας, Ανάπτυξη της Α'θμιας Φροντίδας Υγείας και προάσπιση της Δημόσιας Υγείας του πληθυσμού στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 					
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	645.000€					

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Διεξαγωγή μεγάλης ενημερωτικής εκστρατείας προληπτικής ιατρικής
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδίαση και υλοποίηση μεγάλης ενημερωτικής εκστρατείας προληπτικής ιατρικής
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον Τομέα της Ψυχικής Υγείας, Ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και προάσπιση της Δημόσιας Υγείας του πληθυσμού στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	200.000€

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Επέκταση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος της Νομαρχίας με στόχο την κάλυψη του συνόλου των υπηρεσιακών της αναγκών (εσωτερικές διαδικασίες, διαχείριση έργων, εξυπηρέτηση πολιτών κλπ) και επιχειρήσεων
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας για την επέκταση του ΟΠΣ – κατάρτιση των απαιτούμενων προδιαγραφών και σχεδίου υλοποίησης Ανάπτυξη του ΟΠΣ (εγκατάσταση, παραμετροποίηση, μετάπτωση δεδομένων)
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Διαχειριστική επάρκεια Επενδυτικό κλίμα Ποιότητα ζωής
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αναβάθμιση των δημοσίων πολιτικών, εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου και των δομών της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	400.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του προσωπικού των Δημόσιων Υπηρεσιών.						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη των αναγκών και περιορισμών και κατάρτιση ρεαλιστικού σχεδίου δράσης Υλοποίηση σχεδίου δράσης (βελτίωση περιβάλλοντος εργασίας, προγράμματα κατάρτισης, προγράμματα επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης, εφαρμογή προγράμματος κινήτρων κλπ) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Διαχειριστική επάρκεια Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	510.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Κατάρτιση προσωπικού της Νομαρχίας σε σύγχρονα μοντέλα και εργαλεία διοίκησης μέσω συστημάτων e-learning						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδίαση εκπαιδευτικών μαθημάτων και προγράμματος κατάρτισης Προμήθεια και εγκατάσταση λογισμικού και προγραμμάτων σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης Εφαρμογή προγράμματος κατάρτισης του προσωπικού της Νομαρχίας 						

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχειριστική επάρκεια • Επενδυτικό κλίμα 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	480.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Κατάρτιση προσωπικού κυρίως της Ν.Α. Ηλείας αλλά και των Δήμων σε θέματα διαχείρισης έργων ΕΣΠΑ														
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης του προσωπικού κυρίως της Ν.Α. Ηλείας αλλά και των Δήμων για τη διαχείριση έργων του ΕΣΠΑ 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αναβάθμιση των δημοσίων πολιτικών, εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου και των δομών της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της χώρας και ενίσχυση της αειφορίας» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	500.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάπτυξη ηλεκτρονικού συστήματος προμηθειών
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη για την ανάλυση των αναγκών και την κατάρτιση των προδιαγραφών του συστήματος ηλεκτρονικών προμηθειών • Εγκατάσταση και παραμετροποίηση του ηλεκτρονικού

	συστήματος προμηθειών							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχειριστική επάρκεια 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	360.000 €							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	2ο 1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Ε.3.8 Κοινωνικές υποδομές

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Επέκταση δικτύου φυσικού αερίου							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνική μελέτη για την επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου • Εγκατάσταση βασικής υποδομής για την ανάπτυξη δικτύων διανομής φυσικού αερίου • Κατασκευή δικτύου διανομής φυσικού αερίου 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Δημόσια Επιχείρηση Αερίου(ΔΕΠΑ) 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	21.450.000 €							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο 1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση των υποδομών ιατρικής περίθαλψης στο Νομό Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την καταγραφή των αναγκών – κατάρτιση σχεδίου δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης: <ul style="list-style-type: none"> ✓ αναβάθμιση των νοσοκομείων (υλικοτεχνική υποδομή και εξοπλισμός, στελέχωση) ✓ αναβάθμιση των κέντρων υγείας (υλικοτεχνική υποδομή και εξοπλισμός, στελέχωση) ✓ αξιοποίηση δυνατοτήτων τηλεϊατρικής 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ <ul style="list-style-type: none"> Τομέας Άξονας 							
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής • Αστική και αγροτική ανάπτυξη 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον Τομέα της Ψυχικής Υγείας, Ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και προάσπιση της Δημόσιας Υγείας του πληθυσμού στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.450.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

E.3.9 Τεχνολογική ανάπτυξη

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών στις χρήσεις Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Υλοποίηση προγραμμάτων για την ανάδειξη των ωφελειών των ΤΠΕ ανά κλάδο (π.χ. αγροτικό, μεταποίηση, τουρισμό, εμπόριο κλπ.) • Ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου με εκπαιδευτικό χαρακτήρα για την εξοικείωση με τη χρήση των ΤΠΕ 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ 							

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	420.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Τηλεματική και εκπαίδευση από απόσταση						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης • Σεμινάρια κατάρτισης πολιτών • Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού για ✓ video-διάσκεψη μέσω του Internet ✓ εκπαίδευση από απόσταση ✓ εξυπηρέτηση πολιτών από απόσταση 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	1.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ηλεκτρονική διακυβέρνηση						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού για αξιοποίηση δυνατοτήτων video-διάσκεψης μέσω του Internet ✓ Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού για ανταλλαγή δεδομένων και πληροφόρησης μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών ✓ Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού για την ελαχιστοποίηση του κόστους επικοινωνίας μεταξύ των 							

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού στις υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση και επικοινωνία μεταξύ του δημοσίου και των πολιτών ✓ Εγκατάσταση τεχνολογικού εξοπλισμού στους δημόσιους φορείς για την βελτιστοποίηση συναλλαγών κράτους και επιχειρήσεων 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» του ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.500.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Σύστημα αξιοποίησης και διαχείρισης εναλλακτικών μορφών ενέργειας																				
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέδιο δράσης σε συνεργασία με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα • Υλοποίηση σχεδίου δράσης και δημιουργία υποδομών 																				
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής • Επενδυτικό κλίμα • Φυσικό περιβάλλον 																				
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 																				
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	15.000.000																				
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3																				
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο						
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013															
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο															

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση της χρήσης εξειδικευμένων τεχνολογικών μέσων για τη διαχείριση των υδάτων							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη αναγκών και κατάρτιση σχεδίου δράσης σε συνεργασία με τις τοπικές σχολές ΤΕΙ και το Πανεπιστήμιο Πάτρας Υλοποίηση σχεδίου δράσης και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης υδάτων 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	580.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία διαδικτυακής πύλης για την προώθηση του τουρισμού στην Ηλεία							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας - σχεδιασμός της διαδικτυακής πύλης προβολής και κρατήσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες και δωμάτια του Νομού Δημιουργία διαδικτυακής πύλης προβολής και κρατήσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες και δωμάτια του Νομού και σύνδεση με την ιστοσελίδα ή/και το τηλεφωνικό κέντρο κάθε μονάδας 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	400.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1								

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος εύρεσης βέλτιστων συγκοινωνιακών ανταποκρίσεων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας – κατάρτιση προδιαγραφών συστήματος Ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος εύρεσης βέλτιστων συγκοινωνιακών ανταποκρίσεων και πληροφόρησης μέσω SMS και e-mail 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	400.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δημιουργία διαδικτυακού τόπου ενοποίησης της Ηλείακής ομογένειας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σκοπιμότητας - σχεδιασμός του διαδικτυακού τόπου συνάντησης και επικοινωνίας Υλοποίηση του διαδικτυακού τόπου σε συνεργασία με τους ομογενειακούς συλλόγους και την Παγκόσμια Πανηλειακή Συνομοσπονδία 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	360.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	3						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ανάπτυξη ευρυζωνικότητας							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη αναγκών / σκοπιμότητας για την ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων στο νομό Ηλείας – κατάρτιση σχεδίου δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη υποδομών / δικτύων ευρυζωνικότητας 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Βελτίωση της Παραγωγικότητας με Αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		360.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ		1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

Ε.3.10 Καινοτομία και οικονομική ανάπτυξη

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Χρήση συνθετικών υλικών που χρησιμοποιούνται σε αεροσκάφη για την επισκευή/κατασκευή καμένων κτιρίων και υποδομών στις πυρόπληκτες περιοχές						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποίηση στρώσεων που αποτελούνται από συνθετικά υλικά, τα οποία χρησιμοποιούνται για την κατασκευή αεροσκαφών νέας γενιάς(όπως τα Boeing 787 και τα Airbus A350). Τα πλεονεκτήματα: <ul style="list-style-type: none"> ✓ αδιάβροχα, ελαφρύτερα, πυρίμαχα και περισσότερο εύκαμπτα κτίρια απ' ό,τι τα συμβατικά υλικά κατασκευής., ✓ άριστη ηχομόνωση και θερμομόνωση, αντέχουν σε ανέμους ταχύτητας έως και 300 χλμ./ώρα, ✓ δέχονται φορτία έως και πέντε τόνους κάθετα και έναν τόνο οριζόντια 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	6.000.000							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δημιουργία Συμβουλίου Ανάπτυξης Τεχνολογίας Έρευνας και Καινοτομίας (ΣΑΤΕΚ)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Συμμετοχή και χρηματοδότηση πρότυπων ερευνητικών έργων σε περιοχές ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος για την περιοχή Εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και ενέργειες προβολής των καινοτόμων λύσεων 							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας • «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την μετάβαση στην οικονομία της γνώσης» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	420.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <tr> <td>Έτος</td> <td>2008</td> <td>2009</td> <td>2010</td> <td>2011</td> <td>2012</td> <td>2013</td> </tr> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>3ο</td> <td>4ο</td> <td>5ο</td> <td>6ο</td> </tr> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Προώθηση επιστημονικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων στην Ηλεία																				
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή και χρηματοδότηση πρότυπων ερευνητικών έργων σε περιοχές ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος για την περιοχή • Εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και ενέργειες προβολής των καινοτόμων λύσεων 																				
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 																				
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την μετάβαση στην οικονομία της γνώσης» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 																				
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	420.000€																				
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2																				
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <tr> <td>Έτος</td> <td>2008</td> <td>2009</td> <td>2010</td> <td>2011</td> <td>2012</td> <td>2013</td> </tr> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>3ο</td> <td>4ο</td> <td>5ο</td> <td>6ο</td> </tr> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο						
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013															
Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	5ο	6ο															

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Δράσεις προβολής και προώθησης της καινοτομίας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδιασμός και υλοποίηση στοχευμένων δράσεων δημοσιοποίησης βέλτιστων και καινοτόμων πρωτοβουλιών με αποδέκτες: <ol style="list-style-type: none"> Σχολεία της Ηλείας Επιχειρηματίες και απασχολούμενους σε επιμέρους κλάδους της οικονομίας Το ευρύτερο κοινό 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΑΜΑ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την μετάβαση στην οικονομία της γνώσης» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	140.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Ε.3.11 Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση του θεσμού των τοπικών αγορών							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατάρτιση σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη των τοπικών αγορών Υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης των τοπικών αγορών (ενίσχυση υφιστάμενων, δημιουργία νέων, πρόγραμμα προβολής των τοπικών αγορών) 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	560.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Διεύρυνση και αναδιοργάνωση των Αναπτυξιακών Εταιρειών του Νομού Ηλείας							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατάρτιση σχεδίου δράσης για την αναδιοργάνωση και διεύρυνση των Αναπτυξιακών Εταιρειών Υλοποίηση του σχεδίου 								
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα Αγροτικό περιβάλλον 								
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος 								
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	100.000€								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2								
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σε σύνδεση με την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Προβολή επιχειρηματικών ευκαιριών και δυνατοτήτων ενασχόλησης σε σχέση με την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς - σχεδιασμός και υλοποίηση στοχευμένων δράσεων δημοσιοποίησης βέλτιστων και καινοτόμων πρωτοβουλιών με αποδέκτες: <ol style="list-style-type: none"> 1. σχολεία της Ηλείας 2. επιχειρηματίες και απασχολούμενους διαμέσου του εμπορικού επιμελητηρίου 3. το ευρύτερο κοινό 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος • «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας - Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας - Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Ενίσχυση επιχειρηματικότητας σε σύνδεση με το περιβάλλον						
ΕΡΓΑ	<p>Προβολή επιχειρηματικών ευκαιριών και δυνατοτήτων ενασχόλησης σε σχέση με την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος -σχεδιασμός και υλοποίηση στοχευμένων δράσεων δημοσιοποίησης βέλτιστων και καινοτόμων πρωτοβουλιών με αποδέκτες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • σχολεία της Ηλείας • επιχειρηματίες και απασχολούμενους διαμέσω των εμπορικού επιμελητηρίου • το ευρύτερο κοινό 							
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Τομέας	<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακή σύγκλιση και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 						
	Άξονας	<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος • «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας - Αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας - Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων και γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας» • «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Κατάρτιση και προετοιμασία νέων επιχειρηματιών						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης για νέους και δηνητικούς επιχειρηματίες 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ενίσχυση της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού και των Επιχειρήσεων στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη 							

	Ανθρώπινου Δυναμικού»							
	<ul style="list-style-type: none"> • «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δράσεις προβολής και ενθάρρυνσης νέων επιχειρηματιών							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων προβολής επιτυχημένων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και επιχειρηματιών για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου στην Ηλεία							
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη σκοπιμότητας για την ίδρυση βιοτεχνικού πάρκου • Κατάρτιση σχεδίου δράσης • Δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου συμπεριλαμβανομένων κέντρων κεραμικής, μικροτεχνίας κλπ 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							

	<ul style="list-style-type: none"> «Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας – ενδυνάμωση του ανταγωνισμού – Προστασία του καταναλωτή» του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» ΒΙΠΕ-ΕΤΒΑ 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	990.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	2														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <tr> <td>Έτος</td> <td>2008</td> <td>2009</td> <td>2010</td> <td>2011</td> <td>2012</td> <td>2013</td> </tr> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

Ε.3.12 Εκπαίδευση-κατάρτιση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή νέων σχολείων Α΄ βαθμιας και Β΄ βαθμιας Εκπαίδευσης. Προμήθεια εκπαιδευτικού λογισμικού για e-learning Αναβάθμιση Ινστιτούτου Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας «ΣΩΣΙΠΟΛΙΣ»
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> «Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου 1» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» «Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» «Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου 1» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής της Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	10.360.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Επενδύσεις σε νέες υποδομές						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ίδρυση «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ» στην Αρχαία Ολυμπία με έδρες Ιστορίας-Αρχαιολογίας, ΤΕΦΑΑ και Σχολή Γεωπονίας 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης, εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» • «Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» • «Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου » του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής της Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	3.960.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων, ανέργων, και μειονοτήτων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάρτιση ανέργων και ενηλίκων στους τομείς πληροφορικής, τουρισμού, πολιτισμού και αγροτικής ανάπτυξης βάσει στοχευόμενης ηλικιακής και κλαδικής 							

	<ul style="list-style-type: none"> προσέγγισης • Πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας για ανέργους παλιννοστούντες, μετανάστες, πρόσφυγες 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών, στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής της Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	440.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Εκπαίδευση/ Κατάρτιση Επαγγελματιών και στελεχών ιδιωτικού τομέα
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη μαθησιακών εργαλείων για εργαζομένους • Ενημέρωση-εκπαίδευση Αγροτών • Εξατομικευμένες δράσεις για τη δια βίου μάθηση των αυτοαπασχολούμενων-αγροτών • Κατάρτιση αυτοαπασχολούμενων του δευτερογενή & τριτογενή τομέα • Προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση της χρήσης ΤΠΕ από πολίτες και επιχειρήσεις • Αναβάθμιση των προγραμμάτων κατάρτισης του ΚΕΚ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ • ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Ενίσχυση της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού και των Επιχειρήσεων στις Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΠΑΣΣ)» του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

	<ul style="list-style-type: none"> • «Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση στις 8 Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου 1» του ΕΠ «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» • «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής της Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	525.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> <td>3ο</td> <td>4ο</td> <td>1ο</td> <td>2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	1ο	2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο	2ο	3ο	4ο	1ο	2ο									

Ε.4 Αναπτυξιακές δράσεις αποκατάστασης και ανασυγκρότησης πυρόπληκτης Ηλείας

Ε.4.1 Αντιδιαβρωτικές - αντιπλημμυρικές

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεσα αντιδιαβρωτικά μέτρα στις 34 θέσεις που παρουσιάζουν Πολύ Υψηλή Επικινδυνότητα
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση γεωτεχνικής μελέτης (πλην Αρχαίας Ολυμπίας) • Εκπόνηση μελέτης για ενδεχόμενο μετακίνησης των οικισμών κυρίως Λεπρέου και Φρίζας • Αναχλόαση των αγρών • Δενδροφύτευση των φυσικών περιοχών (περιλαμβανομένων και των αναδασώσεων) πλην της Αρχαίας Ολυμπίας που προτείνεται η φύτευση μικρών δέντρων στον Κρόνιο Λόφο

	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα Παρακολούθηση των μέτρων προστασίας Έργα για την αντιμετώπιση των κινδύνων διαβρώσεων, κατολισθήσεων και καθιζήσεων 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Φυσικό περιβάλλον Αγροτική οικονομία Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. Εθνικοί πόροι 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.670.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ**Άμεσα αντιδιαβρωτικά μέτρα σε γεωργικές περιοχές****ΕΡΓΑ**

- Αποφυγή άροσης ή άλλης καλλιεργητικής φροντίδας των γεωργικών εδαφών μέχρι το τέλος της χειμερινής περιόδου.
- Αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης, η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση.
- Εφαρμογή ελαφριάς αζωτούχου λίπανσης (10-15 κιλά στο στρέμμα) με λιπάσματα όπως θειική αμμωνία, νιτρική αμμωνία για την διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης ή των μερικώς καταστραφέντων ελαιώνων ή άλλων οπωροφόρων δένδρων.
- Διατήρηση της κόμης των καμένων δένδρων μέχρι ενωρίς την άνοιξη για μερική προστασία του εδάφους από την ενέργεια της βροχής και την μείωση της διάβρωσης.
- Σε περιοχές με ήπιες κλίσεις (κλίση μικρότερη του 12%) επιτρέπεται μικρή παρέμβαση για την σπορά αγρωστωδών ή ψυχανθών με ελαφρά αναμόχλευση του εδάφους (χρήση εδαφοκαλλιεργητή).
- Κατασκευή μικρών αναβαθμών γύρω από τον κορμό των δένδρων σε κεκλιμένο έδαφος μόνον όταν τούτο είναι τελείως απαραίτητο και με την ελάχιστη διαταραχή του

	εδάφους.	<ul style="list-style-type: none"> • Διατήρηση και ανάπτυξη των ελαιώνων στις γεωργικές περιοχές διότι: (α) παρουσιάζουν μεγάλη ανθεκτικότητα στην ξηρασία, (β) εξασφαλίζουν επαρκή φυτοκάλυψη στο έδαφος, (γ) έχουν χαμηλή ευαισθησία στις πυρκαγιές, (δ) δημιουργούν ιδιαίτερα μεγάλη βιοποικιλότητα. • Εγκατάσταση αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης 					
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		1.200.000€					
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ		1					
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ**Άμεσα αντιδιαβρωτικά μέτρα σε δασικές περιοχές**

ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αυστηρός έλεγχος και αποκλεισμός κάθε είδους βόσκησης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης της αυτοφυούς βλάστησης η οποία θα προστατεύσει το έδαφος από την διάβρωση. • Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα των ευαίσθητων περιοχών για την επιβράδυνση της ροής των πλημμυρικών υδάτων και την μείωση της διαβρωτικής ενέργειάς των. • Διατήρηση της θέσης τουλάχιστον του 50% των καμένων δένδρων του πευκοδάσους για δύο χρόνια. • Εφαρμογή αναχλοάσεων όπου η αναγεννώμενη φυσική βλάστηση δεν καλύπτει το ελάχιστο όριο του 45% της επιφάνειας του καμένου εδάφους, παράλληλα με φυτεύσεις δένδρων για την δημιουργία ανθεκτικών στη φωτιά συστάδων. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να γίνουν με τη ελάχιστη δυνατή διατάραξη του επιφανειακού εδάφους. Όπου στα καμένα πευκοδάση υπάρχει αρκετό βάθος εδάφους, η δενδροφύτευση πρέπει να αναβληθεί μέχρι να κριθεί αν η φυσική αναγέννηση είναι ικανοποιητική ή όχι. Στην ζώνη της ελάτης θα πρέπει να φυτευτούν αμέσως πρόδρομα δασικά είδη ανθεκτικά στις δυσμενείς συνθήκες, που θα ακολουθήσουν την πυρκαγιά. • Τοποθέτηση κορμό-πλεγμάτων και κλάδο-πλεγμάτων με ελάχιστη διατάραξη της επιφάνειας του εδάφους, μόνο
-------------	--

	όπου η μορφολογία του εδάφους και η γεωλογία τα καθιστούν ικανά να περιορίσουν την επιφανειακή ροή του νερού της βροχής.						
	<ul style="list-style-type: none"> • Εγκατάσταση αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αντιδιαβρωτικά μέτρα στις πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας με Χαμηλή και Μέση Επικινδυνότητα						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Αναχλόαση των αγρών • Δενδροφύτευση των φυσικών περιοχών (περιλαμβανομένων και των αναδασώσεων) • Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων στις χαράδρες και στα ρέματα • Παρακολούθηση των μέτρων προστασίας • Έργα για την αντιμετώπιση των κινδύνων διαβρώσεων, κατολισθήσεων και καθιζήσεων 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	7.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αντιπλημμυρικά έργα ποταμών, χειμάρρων και ρεμάτων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Καθαρισμός κοίτης και πρανών • Εκτεταμένη προστασία με σειρματοκιβώτια(σεραζανέτ) • Παρακολούθηση των μέτρων προστασίας 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	15.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Ε.4.2 Αποκατάσταση υδρογραφικού συστήματος Νομού Ηλείας

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Άμεση αντιμετώπιση της υποβάθμισης ποιότητας νερού για κτηνοτροφική χρήση (πότισμα ζώων)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Προμήθεια αποθήκης νερού, σε όγκο ανάλογου με τις ανάγκες του αριθμού των ζώων (2 L/ημ.) και τη δυσκολία μεταφοράς νερού. Ο χρόνος ανάγκης προμήθειας νερού υπολογίζεται σε 6 μήνες. Συνολικά εκτιμάται για τους 6 μήνες σε 5.000 m³ πόσιμου νερού. • Το κόστος πρέπει να υπολογιστεί ανάλογα με το πλήθος των ζώων στην πυρόπληκτη περιοχή και να καλυφθεί από το κράτος 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	500.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αντιμετώπιση της μείωσης και υποβάθμισης νερού για λοιπές κτηνοτροφικές χρήσεις						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Έργα αποκατάστασης 45 υδρομαστεύσεων πηγών στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή του Νομού Ηλείας. • Κατασκευή 10 συνολικά μικρών φραγμάτων συγκράτησης νερού σε ρέματα, υδατοχωρητικότητας τουλάχιστον 1500 m³, τα οποία θα κατανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή. 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Άμεση αντιμετώπιση έλλειψης νερού ύδρευσης σε μικρά ορεινά χωριά						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή πόσιμου νερού στα μικρά ορεινά χωριά με μεταφορά και αποθήκευση στις δεξαμενές τους, αφού πρώτα καθαριστούν. • Αποκατάσταση 55 υδρομαστευτικών έργων πηγών στις περιοχές με υψόμετρο > 200 μ. • Διάνοιξη 16 γεωτρήσεων με μέσο βάθος διάτρησης 200 m) σε υψόμετρα <300μ. • Κατασκευή 40 χαμηλών φραγμάτων συγκράτησης νερού (χωρητικότητας τουλάχιστον 1500 μ³) στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, τα οποία θα κατανομηθούν ανάλογα με τις ανάγκες. 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Ε.4.3 Οικολογική ανασυγκρότηση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση Αρχαίας Ολυμπίας και σχέδια πρόληψης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης από ΕΘΙΑΓΕ • Δενδροφύτευση μικρών δέντρων στον Κρόνιο Λόφο • Αντιπλημμυρικά μέτρα στον Κλαδέο ποταμό • Καθαρισμός της κοίτης του Αλφειού ποταμού • Ενίσχυση υφιστάμενου αναχώματος στον Αλφειό ποταμό • Εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου συστήματος πυρόσβεσης 							

	<ul style="list-style-type: none"> • Εγκατάσταση αυτόματου σταθμού παρακολούθησης της διάβρωσης στον Κρόνιο Λόφο • Καθαρισμός και συντήρηση των αρχαίων καταλοίπων που υπέστησαν ζημιά από τη φωτιά και κυρίως από τους καπνούς. • Κατασκευή αντιδιαβρωτικών έργων • Παρακολούθηση των μέτρων προστασίας 																					
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 																					
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 																					
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	7.000.000€																					
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1																					
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> <tr> <th>Εξάμηνο</th> <th>1ο 2ο</th> <th>1ο 2ο</th> <th>1ο 2ο</th> <th>1ο 2ο</th> <th>1ο 2ο</th> <th>1ο 2ο</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο							
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013																
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο																

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ**Αποκατάσταση των παράκτιων περιοχών του Νομού Ηλείας.****ΕΡΓΑ**

- Εκπόνηση Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης
- Εκπόνηση τεχνικής μελέτης για την προστασία των παράκτιων περιοχών– κατάρτιση σχεδίου δράσης
- Εργασίες προστασίας του αλλοιωμένου παράκτιου φυσικού τοπίου, εξαιτίας της διέλευσης οδικού δικτύου πλησίον της ακτογραμμής
- Υλοποίηση έργων παράκτιας προστασίας για τη ζώνη Κυπαρισσιακού Κόλπου, εκβολές του ποταμού Αλφειού, Χελωνίτη Κόλπου, Κυλλήνιου Κόλπου
- Κατασκευή λίθινων φραγμάτων στα πεδινά και καθαρισμός της κοίτης των ποταμών, για να μην έχουμε μεταφορά φερτών υλικών προς τα πεδινά και τις παραλίες όπως π.χ. στην υδρολογική λεκάνη του Αλφειού.
- Εγκατάσταση πέντε (5) αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης
- Υλοποίηση σχεδίου δράσης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	6.360.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αποκατάσταση του υδροβιότοπου και δάσους Καϊάφα														
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης και σχεδίου δράσης για την αποκατάσταση του υδροβιότοπου και δάσους του Καϊάφα • Υλοποίηση έργων αποκατάστασης • Εγκατάσταση αυτόματου σταθμού παρακολούθησης της διάβρωσης στο Όρος Λάπιθας 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	4.350.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση του δρυοδάσους της Φολόης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη με σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση του δρυοδάσους της Φολόης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ • ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ • ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας» του ΕΠ «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση και προστασία δασών του Νομού Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Κήρυξη της έκτασης ως αναδασωτέας • Έκδοση αποφάσεων θεσμικού χαρακτήρα (απαγόρευση θήρας και βόσκησης) • Εκπόνηση μελέτης • Συντήρηση δασικού οδικού δικτύου • Αντιπυρικές ζώνες • Κατασκευή λιμνοδεξαμενών • Αναδασώσεις • Αποκατάσταση και βελτίωση βοσκοτόπων • Εγκατάσταση αυτόματων σταθμών παρακολούθησης της διάβρωσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	3.000.000€							

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.4.4 Παραγωγική ανασυγκρότηση και απασχόληση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Απασχόληση Πυρόπληκτων Ανέργων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Κατάρτιση Ειδικού Προγράμματος του ΟΑΕΔ, για την απασχόληση των πυρόπληκτων σε επιχειρήσεις που ανήκουν στους δήμους του νομού και στην Ν.Α. Ηλείας. Κατάρτιση Ειδικού Προγράμματος του ΟΑΕΔ, για την απασχόληση πυρόπληκτων ανέργων στα έργα την αναδάσωση και ανασυγκρότηση του Νομού Ηλείας 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Φυσικό περιβάλλον Αγροτική οικονομία Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. ΟΑΕΔ 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	7.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Παροχή αντιτάθμισης εισοδήματος σε επιχειρήσεις						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Αντιστάθμιση εισοδήματος, με σταδιακή εξέλιξη μέχρι την αποκατάσταση μιας εύρυθμης λειτουργίας τους, με βάση το δηλωθέν εισόδημα των προηγούμενων ετών και με μέγιστη διάρκεια τα 5 έτη. 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Φυσικό περιβάλλον Αγροτική οικονομία Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	5.000.000€							

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεσες φορολογικές ελαφρύνσεις στους πυρόπληκτους και καθιέρωση αυξημένων επενδυτικών κινήτρων στις πυρόπληκτες περιοχές						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Αναστολή για 2 χρόνια και στην συνέχεια ρύθμιση 60 δόσεων χωρίς προσαυξήσεις των οφειλών προς τις φορολογικές αρχές για όλους τους πυρόπληκτους Αύξηση του ποσοστού επιδότησης του νόμου 3299/2004 «κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη και περιφερειακή σύγκλιση(επενδυτικός νόμος) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεσες ελαφρύνσεις πυρόπληκτων για ληξιπρόθεσμες και μη οφειλές προς τις τράπεζες και χορήγηση δανείων κεφαλαίων κίνησης						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> Πάγωμα για 3 έτη των χρεών προς τα Τραπεζικά Ιδρύματα, χωρίς καμία επιβάρυνσή των οφειλετών. Δάνεια κίνησης στις επιχειρήσεις των πυρόπληκτων περιοχών από τράπεζες με κάλυψη ποσοστού του επιτοκίου από το κράτος. Τα δάνεια αυτά έχουν σχέση με τον τζίρο των επιχειρήσεων του προηγούμενου έτους. 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> Ποιότητα ζωής Επενδυτικό κλίμα 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> Κάλυψη από το κράτος των τόκων για την περίοδο με διάθεση του 20% της Ετήσιας Διαφημιστικής Δαπάνης του κάθε Υπουργείου και του κάθε Δημόσιου Οργανισμού για χρονική περίοδο 3 ετών Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

Ε.4.5 Οικιστική ανασυγκρότηση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αποκατάσταση αστέγων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάληψη από την Πολιτεία του κόστους αποκατάστασης των ζημιών για τις κατοικίες, την οικοσκευή, τις δεντροκαλλιέργειες, τα θερμοκήπια, τα ζώα και τα ποιμνιοστάσια, το παραγωγικό και μηχανολογικό εξοπλισμό, τις γεωτρήσεις, τα αρδευτικά δίκτυα, τα αγροτικά μηχανήματα και τα οχήματα (π.χ. τρακτέρ, αυτοκίνητα κλπ.). • Παροχή δωρεάν στέγασης για όσο διάστημα μένουν χωρίς οικία (επιδότηση ενοικίου) • Χορήγηση λυομένων οικίσκων • Δημιουργία τομέα αποκατάστασης πυρόπληκτων στον νομό(ΤΑΠ) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	150.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Επισκευή-ανακατασκευή όλων των υποδομών και των δικτύων σε κάθε οικισμό
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Γεωτρήσεις • Υδραγωγεία • Δρόμοι • Σχολεία • Δημοτικά ιατρεία • Κοινοτικά κτήρια • Πλατείες • Αθλητικά-πολιτιστικά κέντρα • Παραδοσιακοί διατηρητέοι οικισμοί

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	30.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.4.6 Χωροταξική ανασυγκρότηση

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Πρόγραμμα καταγραφής των βασικών χρήσεων γης των πληγισών περιοχών						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οικιστική καταγραφή • Γεωργική καταγραφή • Καταγραφή βοσκοτόπων και χορτολιβαδικών εκτάσεων • Κατάρτιση δασολογίου • Χαρτογράφηση περιοχών NATURA 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	300.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ολοκληρωμένος Χωροταξικός Σχεδιασμός για την ισόρροπη οικονομική, κοινωνική και οικολογική ανάπτυξη καθώς και αναβάθμιση των πληγισών περιοχών						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή του ν. 2742/1999 για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αιεφόρο ανάπτυξη • Μέσα-εργαλεία εφαρμογής του σχεδιασμού • Καθορισμός των ζωνών ειδικών χωρικών παρεμβάσεων(ΕΧΠ) 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	600.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.4.7 Αναγέννηση και αποκατάσταση αγροτικού τομέα

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Ενίσχυση αγροτικών εκμεταλλεύσεων για απώλεια παραγωγής						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική ενίσχυση των πληγέντων αγροτών σε ετήσια βάση για την απώλεια του εισοδήματός των, μέχρι να αποκατασταθούν οι κανονικές πηγές εσόδων τους(ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα 1.000€) ✓ Μέχρι 7 χρόνια για τους ελαιοπαραγωγούς ✓ Μέχρι 5 για όλους τους υπόλοιπους 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Μέτριο κλάδεμα της κόμης στα ελαιόδεντρα με ελαφριές ζημιές • Κλάδεμα ανανέωσης στους βραχίονες ή στον κορμό 						

	στα ελαιόδεντρα με μετρίου βαθμού ζημιές														
	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικατάσταση των δέντρων με επαναφύτευση, όπου υπάρχουν σοβαρές ζημιές • Εμβολιασμό και αναγέννηση των ελαιόδεντρων με καρατόμηση στο ύψος του λαιμού, όπου υπάρχουν σοβαρές ζημιές και η επαναφύτευση δεν προτείνεται • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ															
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Αναμπέλωση των αμπελώνων είτε των σειρών που καταστράφηκαν • Κορμοτόμηση και μόρφωση των πρεμνών εξαρχής στους αμπελώνες, όπου υπέστησαν βλάβη στους βραχίονες • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε.

	• ΠΣΕΑ													
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1													
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008		2009		2010		2011		2012		2013		
	Εξάμηνο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	1ο	2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης με προτάσεις ανασυγκρότησης των ζημιωθέντων δεντρώνων • Εκπόνηση μελέτης με προτάσεις για ανασύσταση δεντρώνων με επαναφύτευση • Εκπόνηση μελέτης για ανάπτυξη βιολογικών καλλιεργειών • Ειδική ενίσχυση, προσαυξημένη σε ποσοστό 50% επί των προβλεπόμενων από το πρόγραμμα της Βιολογικής Γεωργίας • Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση ζημιών στην μελισσοκομία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγορά νέων μελισσοσμηνών για αντικατάσταση των καμένων • Χορήγηση τροφής στα ζημιωθέντα και εναπομείναντα μελίσσια μέχρι να ενδυναμωθούν • Δημιουργία μελισσοκομικών πάρκων • Κατασκευή ομβροδεξαμενών, οι οποίες να είναι ανοιχτές σε μελισσοκομικά πάρκα ή αλλού. • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικατάσταση απολεσθέντων αιγοπροβάτων με ζώα φυλών Καραγκούνικης και Μυτιλήνης για τα πρόβατα, ενώ για τις αίγες Σκοπέλου • Ανακατασκευή και αναβάθμιση σταβλικών εγκαταστάσεων και λοιπών υποδομών • Διανομή ζωοτροφών για 2 χρόνια λόγω απαγόρευσης της βόσκησης • Εγκατάσταση καλλιεργειών χορτοδοτικών φυτών • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Οριοθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων στην ορεινή Ηλεία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την οριοθέτηση κτηνοτροφικών πάρκων-σχέδιο δράσης • Υλοποίηση σχεδίου δράσης 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	700.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο	2ο 1ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αποκατάσταση εξοπλισμού των αγροτών						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Άμεση χρηματοδότηση σε ποσοστό 100% των πυρόπληκτων αγροτών • Αντικατάσταση του πάγιου εξοπλισμού (αποθήκες, στέγαστρα, κτλ.) • Αντικατάσταση του μηχανολογικού εξοπλισμού που καταστράφηκε (μηχανήματα, αρδευτικά δίκτυα, σωλήνες κτλ.). • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Άμεση αποκατάσταση εξοπλισμού των κτηνοτρόφων						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Άμεση χρηματοδότηση σε ποσοστό 100% των πυρόπληκτων κτηνοτρόφων • Πλήρης αποζημίωση τους, σε τιμές αγοράς, για την ανέγερση των σταβλικών εγκαταστάσεων και των αποθηκών που καταστράφηκαν, χωρίς καμία υποχρέωση έκδοσης νέων αδειών. • Αντικατάσταση κατεστραμμένου εξοπλισμού • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 						

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • ΠΣΕΑ 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ															
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <tr> <td>Έτος</td> <td>2008</td> <td>2009</td> <td>2010</td> <td>2011</td> <td>2012</td> <td>2013</td> </tr> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αποκατάσταση ζημιών σε μεταποιητικές επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα (τυροκομεία, τουρσάδικα κ.α.)						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του χαμένου κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς • Αντιστάθμιση εισοδήματος σε σχέση με τον τζίρο του 2006 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αποκατάσταση ζημιών στα ελαιουργεία						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Σύσταση δικτύου ενημέρωσης και πληροφόρησης των αγροτών και πρότυπη αγροτική σχολή					
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση σχεδίου δράσης • Ενιαίο και αποτελεσματικό σύστημα παροχής συμβουλών • Ενίσχυση με γεωτεχνικούς στην Ν.Α. Ηλείας και στους δήμους • Ίδρυση αγροτικών κολλεγίων κατά τα πρότυπα της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής της Θεσσαλονίκης 						
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής • Εκπαίδευση-κατάρτιση 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

Ε.4.8 Αποκατάσταση τουριστικού ελλείμματος

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Αποκατάσταση κτιρίων και κατεστραμμένου μηχανολογικού εξοπλισμού που έχει επιδοτηθεί από τη Leader καθώς και εξοπλισμού που κρίνεται αναγκαίος για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης • Αποκατάσταση ζημιών στο δίκτυο πυρόσβεσης, ποτίσματος και ηλεκτροφωτισμού, ηχητικής εγκατάστασης και περιφραξής τα οποία έχουν επιδοτηθεί από τη Leader+ • Έργα αντιπλημμυρικά και αντιστήριξης • Έργα πυροπροστασίας • Χρηματοδότηση των πληγέντων για την αποκατάσταση του κεφαλαίου σε ποσοστό 100% και σε τιμές που προσεγγίζουν το πραγματικό κόστος αγοράς

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής • Τουρισμός 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • LEADER 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ															
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Έτος</th> <th>2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εξάμηνο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> <td>1ο 2ο</td> </tr> </tbody> </table>	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο
Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013									
Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο									

Ε.4.9 Αποκατάσταση υποδομών

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ	Χρήση συνθετικών υλικών που χρησιμοποιούνται σε αεροσκάφη για την επισκευή/κατασκευή καμένων κτιρίων και υποδομών στις πυρόπληκτες περιοχές
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποίηση στρώσεων που αποτελούνται από συνθετικά υλικά, τα οποία χρησιμοποιούνται για την κατασκευή αεροσκαφών νέας γενιάς(όπως τα Boeing 787 και τα Airbus A350). Τα πλεονεκτήματα: ✓ αδιάβροχα, ελαφρύτερα, πυρίμαχα και περισσότερο εύκαμπτα κτίρια απ' ό,τι τα συμβατικά υλικά κατασκευής., ✓ άριστη ηχομόνωση και θερμομόνωση, αντέχουν σε ανέμους ταχύτητας έως και 300 χλμ./ώρα, ✓ δέχονται φορτία έως και πέντε τόνους κάθετα και έναν τόνο οριζόντια • Ανάληψη από την πολιτεία του κόστους αποκατάστασης
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • «ΤΠΕ και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής» του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	6.000.000€

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1													
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013							
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση ζημιών στις εγχειβελτιωτικές υποδομές													
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελέτης • Έργα αποκατάστασης στον Τοπικό Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων(ΤΟΕΒ) Πελοπίου και στον Γενικό Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ) Ηλείας 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 														
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 														
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	2.000.000€														
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1														
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013								
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση ζημιών στο οδικό δίκτυο του Νομού Ηλείας													
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελετών • Έργα αποκατάστασης προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα κατολισθήσεων, καθιζήσεων, καταστροφής οδοστρώματος, καταστροφής σήμανσης οριζόντιας και κατακόρυφης του εθνικού, επαρχιακού, δημοτικού και αγροτικού δικτύου • Πρόγραμμα παρακολούθησης των έργων 														
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 														

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 						
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	100.000.000€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αποκατάσταση λοιπών υποδομών του Νομού Ηλείας						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση μελετών • Ύδρευση(αντικατάσταση εσωτερικών δικτύων, κατασκευή υδραγωγείων κ.α.) • Αποχέτευση(αποχετευτικά δίκτυα, βελτίωση-εκσυγχρονισμός βιολογικών καθαρισμών Ζαχάρως, Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Αμαλιάδας) • Γέφυρες(κατασκευή νέων γεφυρών εξαιτίας του γεγονότος ότι οι παλιές γέφυρες καταπονήθηκαν από το θερμικό φορτίο) • Πρόγραμμα παρακολούθησης των έργων 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Αγροτική οικονομία • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Ταμείο Αλληλεγγύης Ε.Ε. • Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	25.000.000€							
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Ε.4.10 Ειδικές δράσεις

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Αξιοποίηση Εθελοντισμού						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών ενθάρρυνσης του εθελοντισμού με στόχο τη στήριξη της εφαρμογής του σχεδίου ανασυγκρότησης, την αναζωογόνηση της περιοχής και την προσέλκυση σημαντικού αριθμού επισκεπτών σε σταθερή βάση. 							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής • Τουρισμός 						
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	0€						
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1						
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ		Σπουδαστές-φοιτητές						
ΕΡΓΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Έκτακτη οικονομική ενίσχυση 500 ευρώ για ένα έτος σε φοιτητές που κατάγονται από πυρόπληκτες περιοχές • Απαλλαγή διδάκτρων σε ΙΕΚ που υπάγονται στον ΟΕΕΚ για φοιτητές και σπουδαστές που κατάγονται από πυρόπληκτες περιοχές. • Δωρεάν σίτιση φοιτητών-σπουδαστών των πυρόπληκτων περιοχών για 2 έτη 							
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιότητα ζωής 							
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Ειδικό Ταμείο Πυρόπληκτων • Εθνικοί πόροι 							
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ								
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΗΣ	1							
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
	Εξάμηνο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	1ο 2ο	

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αναπτυξιακό Συνέδριο Ηλείας, (2005), *Πρακτικά Συνεδρίασης*, Πύργος: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας

Απολογιστική έκθεση έργων Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας 1999-2006, (2007), Πύργος: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας

Απολογιστική έκθεση αξιολόγησης του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας, (2006), Πάτρα: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Γενικό πλαίσιο προτάσεων Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, (2006), *Σύνταξη κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ*

Γεωπεριβαλλοντικές επιπτώσεις των πυρκαγιών του Αυγούστου 2007 στην Πελοπόννησο, (2007), Αθήνα: WWF Ελλάς

Δασικά οικοσυστήματα περιοχής Δασαρχείου Ολυμπίας (2007), *Μέτρα αντιμετώπισης φαινομένων δασικών πυρκαγιών*, Αρχαία Ολυμπία: Δασαρχείο Ολυμπίας

Εγχειρίδιο σύνταξης Ειδικών Σχεδίων εκτάκτων αναγκών ανά καταστροφή στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη 'Έενοκράτης', (2007), Αθήνα: Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

Έκθεση πρόδρομης εξέτασης τεχνικογεωλογικών συνθηκών στις πληγείσες περιοχές του Νομού Ηλείας από τις πυρκαγιές το θέρος 2007, (2007), Πύργος: Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών

Έκθεση κλασικών αρχαιοτήτων, βυζαντινών και νεότερων μνημείων και φυσικού περιβάλλοντος της ορεινής Ηλείας, (2006), Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας

ΕΞΙΠΡΕΣ (Νοέμβριος 2007), Δυτική Ελλάδα, *Οικονομική εφημερίδα*

Επιχειρησιακό Σχέδιο αποκατάστασης-ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών του Νομού Ηλείας, (2007), *Αρχικό πλαίσιο διαβούλευσης*, Φορέας ανάθεσης: Ηλειακή Α.Ε.

Εφημερίς της κυβέρνησης, (12 Ιουνίου 2002), *Κύρωση αποτελεσμάτων πραγματικού πληθυσμού της γενικής απογραφής πληθυσμού 18^{ης} Μαρτίου 2001*

Εφημερίς της κυβέρνησης, (10 Οκτωβρίου 2003), *Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας*

Ιόνια Οδός(Δυτικός Άξονας), (2004), *Πρακτικά διημερίδας εξελίξεις-προοπτικές, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας*

- Κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία και συντήρηση συνδυασμών παραχώρησης Αυτοκινητόδρομου ΠΑΘΕ, (2001), *Διακήρυξη προεπιλογής έργου μελέτης*, Αθήνα: Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
- ΚΕΔΚΕ (2007) Εισηγήση του Διοικητικού Συμβουλίου σε θέματα θεσμών, *Ετήσιο τακτικό συνέδριο*, Κάστρο Κυλλήνης
- Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π., (2001), *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Κότιος Α. (1999), 'Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο', στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος, *Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg
- Λαμπριανίδης Λ. (2001/2002), *Οικονομική γεωγραφία, Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Λιμένας Κατακόλου, (1999), Προγραμματικό σχέδιο, Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας
- Λιμένας Κατακόλου, (2002), Μελέτη συμπληρωματικών εργασιών, Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας
- Λουκίσσας Φ. (2001), 'Θεωρίες και πρακτικές προγραμματισμού', πανεπιστημιακές σημειώσεις Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Μελέτη αξιοποίησης παραλίων Νομού Ηλείας, (2000), Πύργος: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας
- Μελέτη αποκατάστασης και ανάπτυξης αγροτικού τομέα των δασών και προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες της Ελλάδας, (2007), Αθήνα: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- Μιχαηλίδης Γ. (2003), *Σχεδιάζοντας την ανάπτυξη: Μεθοδολογία και Πρακτικές σχεδιασμού, αξιολόγησης και διαχείρισης*: Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής
- Μπεριάτος Η και Ψαλτόπουλος Δ, (2003), *Περιβάλλον και Ανάπτυξη της Υπαίθρου: Οικονομικές, Γεωγραφικές και Περιβαλλοντικές πτυχές*, Αθήνα : Εκδόσεις Θεμέλιο
- Νέζου Χ. (2006), 'Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Περιφερειακές Ανισότητες και Πολιτικές Συνοχής', στο Γ. Φώτης και Χ. Κοκκώσης (επ): *Περιφερειακή Επιστήμη και Πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Γκοβότσης εκδοτική
- Οδικός άξονας 'Πάτρα-Πύργος-Τσάκωνα', (2006), *Εισηγητική έκθεση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας για την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου*, Πύργος: Ηλειακή Α.Ε.

- Οικονόμου Δ. (2007) 'Εισαγωγή στη χωροταξική πολιτική', Πανεπιστημιακές σημειώσεις Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας
- Οι νομοί της Ελλάδας, (2004), *Οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και 13 περιφερειών*, All Media
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2005) ' Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Μαγνησίας', Φορέας Ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας
- Παυλέας Σ. (2002), 'Διπλωματική Εργασία: Σχέδιο Ανάπτυξης της Μάνης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας', Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα: Εκδόσεις Κριτική*
- Περιβαλλοντική μελέτη παράκτιων περιοχών Νομού Ηλείας, (2000), Πύργος: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας
- Πολύζος (2000) 'Διαπεριφερειακές μεταφορικές υποδομές και περιφερειακή ανάπτυξη: Μια θεωρητική διερεύνηση'
- Ρόκος Δ., (2001) 'Από τη «Βιώσιμη ή Αειφόρο» στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη', Αθήνα, ΕΜΠ
- Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013, (2005), Πάτρα: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- Σχεδιασμός και δράσεις Πολιτικής Προστασίας για αντιμετώπιση δασικών πυρκαγιών, (2007), Αθήνα: Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας
- Σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών, (2007), Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, (1993), *Περιοχή Πύργου «Τα Λετρίνα»*, Πύργος: Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Πύργου
- Η Ολυμπιακή πλευρά της Ελλάδας, (2006), *τουριστικό οδηγός*
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2002) 'Εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη', Αθήνα
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2007α), ' Σχέδιο ΚΥΑ Γενικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης', Αθήνα: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2007β), 'Σχέδιο ΚΥΑ Ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για την Βιομηχανία', Αθήνα: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε

ΥΠΕΧΩΔΕ (2007γ), 'Σχέδιο ΚΥΑ Ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και
αιφόρου ανάπτυξης για τον Τουρισμό', Αθήνα: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε

ΥΠΕΧΩΔ.Ε (2007δ), 'Σχέδιο ΚΥΑ Ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και
αιφόρου ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας', Αθήνα: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε

ICAP (2000 – 2008)

Ξενόγλωσση

Architectural Expressions and Exploitation potential, (2007), Patra: GETD-WG

Forest Fire Net, (2005), Athens:Associate European Center for Forest Fires

Ιστοσελίδες Διαδικτύου

Η πρόσβαση στις ιστοσελίδες πραγματοποιήθηκε κατά την χρονική περίοδο, από τον Οκτώβριο του 2007 έως τον Φεβρουάριο του 2007.

[http:// www.statistics.gr](http://www.statistics.gr) (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος)

<http://www.economics.gr> (Βάση δεδομένων του All media)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (Βάση δεδομένων της Eurostat)

<http://www.nailias.gr> (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας)

<http://www.minenv.gr> (ΥΠΕΧΩΔΕ)

<http://www.icap.gr>

<http://www.news.in.gr>

<http://www.civilprotection.gr> (Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χάρτης 7: Νομός Ηλείας

Πηγή: www.nailias.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000097350